

Riksdagens protokoll

2008/09:60

Onsdagen den 21 januari

Kl. 09.00 – 18.38

Protokoll
2008/09:60

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 15 januari.

2 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelser:

Interpellation 2008/09:232

Till riksdagen

Interpellation 2008/09:232 Nyttillträdande akademikers arbetsmarknad

av Luciano Astudillo (s)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 27 januari 2009.

Skälet till dröjsmålet är redan inbokade engagemang.

Stockholm den 8 januari 2009

Arbetsmarknadsdepartementet

Sven Otto Littorin (m)

Enligt uppdrag

Karin Renman

Expeditions- och rättschef

Interpellation 2008/09:236

Till riksdagen

Interpellation 2008/09:236 Utanförskapet i miljonprogramsområdena

av Luciano Astudillo (s)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 27 januari 2009.

Skälet till dröjsmålet är redan inbokade engagemang.

Stockholm den 8 januari 2009

Arbetsmarknadsdepartementet

Sven Otto Littorin (m)

Enligt uppdrag

Karin Renman

Expeditions- och rättschef

Interpellation 2008/09:238

Till riksdagen

Interpellation 2008/09:238 Unga arbetslösa
av Jennie Nilsson (s)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 27 januari 2009.

Skälet till dröjsmålet är redan inbokade engagemang.

Stockholm den 8 januari 2009

Arbetsmarknadsdepartementet

Sven Otto Littorin (m)

Enligt uppdrag

Karin Renman

Expeditions- och rättschef

Interpellation 2008/09:243

Till riksdagen

Interpellation 2008/09:243 Krav på åtgärder i kölvattnet av Lavaldo-
men

av Sven-Erik Österberg (s)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 27 januari 2009.

Skälet till dröjsmålet är redan inbokade engagemang.

Stockholm den 13 januari 2009

Arbetsmarknadsdepartementet

Sven Otto Littorin (m)

Enligt uppdrag

Karin Renman

Expeditions- och rättschef

3 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades

Proposition

2008/09:107 till trafikutskottet

Motioner

2008/09:So9–So12 till socialutskottet

2008/09:Ub16–Ub18 till utbildningsutskottet

2008/09:N11 till näringsutskottet

2008/09:Ju13 till justitieutskottet

Föredrogs
socialutskottets betänkande 2008/09:SoU12
Alkoholfrågor.

Alkoholfrågor

Anf. 1 MAGDALENA ANDERSSON (m):

Herr talman! Det här betänkandet är ett motionsbetänkande som innehåller 140 olika motionsyrkanden i alkoholfrågor. Det är motioner från motionstiden 2007 och 2008, och sedan finns en motion som är väckt om folkhälsopolitiken.

Motionerna handlar om diverse olika saker. Det är alkoholpolitikens inriktning, kunskapscenter för alkohol- och narkotikarelaterade foster-skador, detaljhandelsmonopolet, langning, hembränning, åldersgräns för inköp av alkohol, översyn av alkohollagen med mera.

Alla dessa motioner avstyrks av utskottet. Det görs främst med tanke på att Alkohollagsutredningen fortfarande pågår. Det arbetet beräknas vara avslutat den 28 februari i år. Det finns några motioner som tar upp samma saker som man har motionerat om tidigare under mandatperioden eller som handlar om förhållanden där det inte är riksdagen som har beslutanderätten. De motionerna behandlas förenklat.

Herr talman! Med detta överlämnar jag diskussion och debatt i ärendet till debattörerna.

Anf. 2 CHRISTER ENGELHARDT (s):

Herr talman! Vi socialdemokrater står för en restriktiv alkoholpolitik. Det är en inriktning som vi drivit i alla tider och som det funnits ett brett stöd för i samhället. Alkoholens skadeverkningar och den totala alkoholkonsumtionen måste begränsas av sociala, medicinska och ekonomiska skäl. Den restriktiva alkoholpolitiken har tidvis varit ifrågasatt även här i riksdagen. Det har från vissa partier under årens lopp förordats en alkoholliberalare linje och fortfarande kommer det enskilda motioner i denna riktning.

Herr talman! Dagens socialutskottsbetänkande om alkoholfrågor saknar reservationer. Jag anser att det nu finns en total och bred uppslutning kring den restriktiva alkoholpolitiska linjen hos majoriteten av riksdagens ledamöter. Det är utmärkt, och jag är mycket nöjd med den enighet som nu finns mellan partierna i detta alkoholpolitiska betänkande. Jag vill rikta ett varmt tack till mina utskottskolleger för ett gott och berikat samarbete som lett fram till denna enighet.

Herr talman! Men ett enigt betänkande betyder inte att det saknas problem att ta itu med. Tvärtom står alkoholpolitiken inför många och stora utmaningar.

Det handlar om att hitta effektiva metoder att arbeta förebyggande. Det handlar om att arbeta för en mer restriktiv syn på alkohol inom EU. Det handlar om att ha kontroll på alkoholförseln från utlandet. Det handlar om att kunna slå vakt om det svenska detaljhandelsmonopolet.

Det handlar också om att skapa fler alkoholfria miljöer i samhället och vinna acceptans för fler alkoholfria skeden i livet. Att minska antalet rattonyktra förare i trafiken och minska alkoholens roll under ungdomstiden och i ungdomsmiljöer är stora utmaningar för det svenska samhället.

Många av de frågor som betänkandet behandlar utreds nu i Alkohollagsutredningen som presenteras inom kort. Vi får naturligtvis anledning att återkomma till flera av frågorna vid ett senare tillfälle.

Jag vill ändå peka på några punkter som vi socialdemokrater ser som viktiga i det fortsatta arbetet för att utveckla och stärka den svenska restriktiva alkoholpolitiken.

Sverige måste arbeta aktivt på EU-nivå för att få genomslag för uppfattningen att en hög totalkonsumtion av alkohol skadar folkhälsan. Viktiga steg i denna riktning har tagits inom EU, där alkoholfrågan numera inte bara ses som en näringslivs- eller jordbruksfråga utan nu även börjar ses som den folkhälsofråga den också är.

EU:s alkoholstrategi från 2006 är en bra början som måste utvecklas, och där bör Sverige vara drivande. Genom det svenska ordförandeskapet senare i år har Sverige den chansen, och det är viktigt att vi tar den.

Regeringen bör arbeta för en höjning av minimiskatterna på alkohol inom EU och en sänkning av de indikativa nivåerna som bestämmer hur mycket alkohol från utlandet som får föras in. Vi måste få ordning och reda på denna införsel. Det är bra att det är klarlagt att man bara får föra in alkohol i Sverige för eget bruk utan punktskatt om man själv transporterar varorna.

Tyvärr finns det i realiteten fortfarande problem på detta område. Den borgerliga regeringen drev under våren 2008 igenom att privatpersoner eller ombud ska kunna föra in alkohol i Sverige också för andra persons räkning under förutsättning att svensk skatt betalas vid införseln. Vi anser fortfarande att det var en alltför långtgående och onödig tolkning av EU-rätten som i sin förlängning kan försvaga den restriktiva alkoholpolitiken, och kontroll av att svensk skatt betalats vid införseln fungerade inte.

Enligt en färsk uppgift i Metro förra veckan den 15 januari var det bara 286 personer som betalat skatt frivilligt på den alkohol som de köpt via säljombud sedan den nya lagstiftningen trädde i kraft den 1 juli 2008. Många nätsajter som erbjuder alkoholimport sköter inte skattefrågan på ett riktigt sätt. Enligt Skatteverket råder det ofta oklarheter kring om det är säljaren eller köparen som slutit avtal med det ombud som ska transportera alkoholen över gränsen. Uppgiften är svår, det medges, men regeringen måste ta dessa signaler på allvar.

Herr talman! Arbetet med att minska alkoholkonsumtionen bland ungdomar behöver stärkas ytterligare, och en särskild och bred nationell handlingsplan för minskat alkoholbruk bland ungdomar bör utvecklas. När det gäller ungdomars alkoholkonsumtion är utvecklingen visserligen fortfarande positiv totalt sett. Andelen ungdomar som väljer att dricka alkohol minskar. Men totalkonsumtion säger inte allt.

Berusningsdrickandet bland ungdomar ligger fortfarande på en mycket hög nivå. Det är 23 procent av både pojkar och flickor i årskurs 9 som dricker alkohol motsvarande en halv flaska sprit eller fyra burkar starköl minst en gång per månad. Vi vet från andra undersökningar att unga tjejer dricker mer än tidigare, och det finns en grupp ungdomar som dricker större mängder alkohol än tidigare. Samhället måste bli bättre på att nå ungdomar som befinner sig i riskzonen.

Herr talman! Alkoholkonsumtionen är en central faktor när det gäller sociala problem och våld bland ungdomar. Både svensk och utländsk forskning visar på tydliga samband mellan ökat alkoholdrickande och ökad våldsbrottslighet.

Kraftfulla åtgärder bör vidtas för att minska langningen av alkohol till unga. På de platser i landet där polisen har arbetat målmedvetet mot langning av alkohol till unga har ungdomsvåldet minskat. Storskalig alkoholangning till unga är ett av få områden där straffskärpning kan förväntas ge positiva resultat. Vi vill följa denna fråga noga framöver. Ungefär en tredjedel av all alkohol som förs in i landet säljs vidare. En stor del går till ungdomar.

En viktig beståndsdel i arbetet för att minska ungdomars drickande är föräldrarnas attityder. Det finns i dag flera vetenskapligt utvärderade föräldrastödsprogram som kan implementeras runt om i landet. Ett sådant är Örebro Preventionsprogram, ÖPP, som syftar till att påverka föräldrars förhållningssätt till ungdomars drickande och hur man som förälder kan agera för att minska till exempel tidig alkoholdebut och berusningsdrickande bland ungdomar.

Vi hoppas att den borgerliga regeringen är beredd att i fortsatt positiv anda diskutera hur samhället på ett tydligt sätt kan organisera sitt arbete mot alkoholens skadeverkningar. Vi är övertygade om att det behövs en stark nationell resurs för att driva det alkohol- och narkotikaförebyggande arbetet i en tid av ökad tillgänglighet för ungdomar av både alkohol och narkotika och ökad totalkonsumtion av alkohol i befolkningen.

En annan fråga som måste lösas är folkölsförsäljningen i butiker. Efterlevnaden av gällande åldersgräns är bristfällig på många håll, vilket innebär att öl säljs till minderåriga. I dag behöver handlarna bara meddela kommunen om man säljer folköl. Vi föreslår att folkölsförsäljningen ska vara tillståndspliktig så att tillståndet kan dras in om regelverket inte följs. Det är bra att Alkohollagsutredningen tittar på detta. Jag hänvisar i övrigt till det särskilda yttrande som vi har i denna fråga i betänkandet.

Herr talman! Med detta yrkar jag bifall till förslaget i socialutskottets betänkande 2008/09:SoU12 *Alkoholfrågor*.

I detta anförande instämde Ann Arleklo, Lennart Axelsson, Catharina Bråkenhielm och Per Svedberg (alla s).

Anf. 3 JAN R ANDERSSON (m):

Herr talman! Gilbert Keith Chesterton lär en gång ha sagt: Inget djur har någonsin uppfunnit något så dåraktigt som dryckenskap eller något så gott som en drink. Detta kanske på ett sätt beskriver den dualism som finns kring alkoholfrågorna. Alkohol kan vara både himmel och helvete – någonting som skapar livsnjutning använt på rätt sätt men som verkar som en livsavkortare om det används på fel sätt.

Riksdagen har fastslagit två övergripande mål med alkoholpolitiken. För det första gäller det att minska alkoholkonsumtionen, vilket vi nu möjligen kan se ske. För det andra gäller det att minska det skadliga dryckesbeteendet, vilket vi kanske inte lika tydligt kan se ske.

Vidare prioriteras i vår alkoholpolitik vissa grupper, däribland ungdomar, som särskilt ska skyddas. Det är där jag ser den största utmaningen i alkoholpolitiken framöver. Som någon har sagt till mig är det i dag kanske lättare och även billigare för unga människor än för vuxna människor att få tillgång till alkohol. Så är det säkert i många fall.

Givetvis kan man glädjas åt den officiella statistiken som senast i morse pekade på att gravida kvinnor i mindre utsträckning än tidigare dricker alkohol under graviditeten. Statistiken pekar på att den totala alkoholkonsumtionen minskar. Frågan är dock om den officiella statistiken ger hela sanningen. Ger den en bild som vi är helt nöjda med?

För ett par veckor sedan läste jag i en av mina lokaltidningar en artikel om Daniel. Han är uppvuxen i en trygg, stabil familj i min hemkommun. I sjuan började hans alkoholkarriär. Han beskriver att det inte var något problem att få tag i alkohol. Nästan all sprit var svartsprit, smugglad och såld illegalt.

Snart kunde Daniel under en kväll dricka en helflaska sprit. Så hade hans tolerans ökat under ganska kort tid. Men fortfarande var han för ung för att få köra moped. Det som först skedde på helger började nu också ske på vardagar. I nian övergick han till att inte bara konsumera utan även försälja alkohol. Det var uteslutande smuggelsprit. Och det här var bara början.

Snart visade det sig att det inte bara var alkohol som såldes av hans huvudmän. Även narkotika och vapen florerade. Det var detta som i någon mening blev en ögonöppnare för just denna person. Det var också i detta sammanhang som hot började förekomma.

Det ska sägas att denna historia slutade lyckligt, eller så lyckligt som en sådan här historia kan sluta. Daniel lyckades ta sig ur cirkeln, och han har faktiskt aldrig blivit straffad för sina ungdomsförseelser. Han har i dag ett vanligt jobb, och har väl inga större problem som medborgare.

Det som kanske är mer problematiskt i denna fråga är att hans huvudmän – de personer som inte bara sålde svartsprit – inte heller har blivit straffade. I en mening ger detta en ny bild av hur cynisk den svarta alkoholindustrin har blivit och hur ungdomar kommer att utnyttjas på ett sätt som vi kanske inte har sett tidigare just när det gäller alkohol.

De här bilderna kunde man kanske tidigare måla upp när det gäller tunga narkotikamissbrukare som i händerna på syndikat tvingades göra än det ena, än det andra. I dag kan bilderna i någon mån återfinnas när det gäller tonåringar på vår egen landsbygd.

Man kan också notera att även affärsstrukturen inom den illegala alkoholförsäljningen liknar den som finns inom narkotikaindustrin. De människor som säljer direkt till kund är inte alltid de som träffar dem som för in alkoholen i landet. Det är inte heller de som träffar dem som sitter i toppen på dessa pyramider och gör de stora avanserna. Det finns stora pengar att göra. På det sättet minimeras också risken för dem som sitter högst upp och som styr denna handel. På så sätt kan man säga att vi har fått en ny struktur för hur den illegala alkoholhandeln ser ut.

En studie från STAD – Stockholm förebygger alkohol- och drogproblem – från våren 2008 visar att hälften av ungdomarna har druckit svart-sprit under det gångna året. Bland pojkar är siffran något högre och bland flickor något lägre. Men man säger också i studien att smuggelsprit inte bara är ett storstadsfenomen. Även i kommuner runt omkring är detta ett stort problem.

Även på Maria Ungdom i Stockholm vittnar man om ett ökat missbruk av alkohol. Stefan Sparring beskriver att om den typiska besökaren på Maria Ungdom tidigare har druckit en sexpack folköl och kanske någon starkcider och därmed blåste 1,2–1,3 promille och dessutom var jättefull har i dag samma tjej delat på en flaska starksprit med en kompis eller till och med druckit den själv. Hon kommer in med 1,7–2,0 promille och är medvetslös. Stefan Sparring på Maria Ungdom menar att alkoholen numera är ett större problem bland ungdomar än vad narkotikan är.

Det finns mer som pekar på att de officiella siffrorna kanske inte stämmer. Om man tittar på det gränshandelsindex som vin- och spritleverantörerna har upprättat visar det att gränshandeln under 2007 ökade med 23 procent. Man kunde också peka på en liknande fortsatt stark ökning av gränshandeln under 2008.

Det ska givetvis sägas att handeln har sina skäl till detta. Men jag talade med en bryggare för ett tag sedan, som sade: För oss är det till och med billigare att exportera spriten till alkoholladorna i Tyskland, för dit kan vi köra helkollin på stora lastbilar. Vi slipper plocka ihop mindre kollin till restauranger eller systembolag. Men vi vill inte att våra produkter ska konsumeras av ungdomar ute på våra gator. Vi vill ha en kontrollerad försäljning av alkoholen.

Även om konsumtionen de facto ökar enligt denna statistik handlar det kanske inte om den vanliga Svensson som åker ned och fyller sin Volvo. Det kanske finns en annan bild av hur försäljningen sker.

Sorads slutsatser om att det har skett en minskning av den totala konsumtionen skulle också kunna motsägas av tullen. Tullen ser inte heller någon minskning av införseln. Enligt Tullverkets egna beräkningar kör 25 000 bilister in i Sverige varje år med mer än 20 kartonger sprit, öl eller vin. 65 000 flaskor sprit rullar därmed in varje dygn över de svenska gränserna. Det är helt andra volymer än dem som anges i de officiella siffrorna.

En annan detalj som möjligen visar hur denna fråga ser ut kan man finna på våra återvinningsstationer. I det avtal som finns om återvinning av glas- och metallförpackningar har man estimerat hur många burkar och flaskor som borde komma till våra återvinningsstationer. Problemet för den som ansvarar för denna hantering är att det kommer in mer glas och fler burkar än vad som säljs i Sverige. För Svensson är det tydligen enklare att förbigå de svenska alkoholskatterna och köpa illegal sprit än att ha skrupler med att fuska med återvinningen.

Herr talman! Många frågor rörande alkoholpolitiken kommer med stor säkerhet att debatteras under det kommande året. Den svenska regeringen har aviserat att alkoholfrågorna kommer att finnas på agendan under det svenska ordförandeskapet. Alkohollagsutredningen kommer också med ett betänkande om en dryg månad. Det innebär också att de här frågorna kommer att diskuteras ytterligare.

Jag är glad att vi har ett enigt betänkande här i dag. Det visar att vi har en tydlig riktning för alkoholpolitiken. Det finns givetvis detaljer som vi har olika synpunkter på.

I mitt anförande har jag pekat på några företeelser som manar till fortsatt arbete. Även om regeringens arbete i många delar ger ett väldigt gott resultat finns det anledning att fortsätta. Min förhoppning är därför inte bara att de indikatorer som i dag pekar på att alkoholpolitiken går i rätt riktning fortsätter att visa detta utan även att dessa frågor om illegal införsel och tillgängligheten för ungdomar tas på största allvar. Jag tror därför att vi i riksdagen skulle kunna behöva ett bättre underlag för att veta hur situationen ser ut bakom siffrorna. Endast då kan vi i denna kloka församling fatta de kloka beslut som krävs.

Anf. 4 CHRISTER ENGELHARDT (s) replik:

Herr talman! Låt mig återigen framföra ett tack till Jan R Andersson för ett gott samarbete i utskottet som har lett fram till ett enigt betänkande. Det är också glädjande att vi i utskottet är så pass överens. I sitt anförande gav Jan R Andersson också en bild av hur statistik kan tolkas. Är siffrorna korrekta eller inte, och hur ska man se det?

Jag sade också i mitt anförande att utvecklingen av ungdomars drickande går i en positiv riktning. Då har man jämfört siffror på hur det ser ut i årskurs 9 där det lämnas ut enkäter. Jag sade inte det i mitt anförande, men år 2000 uppgav 77 procent av pojkarna i årskurs 9 att de drack alkohol. Den siffran är nu nere på 61 procent. Bland flickorna var det 79 procent som uppgav att de drack alkohol år 2000, och nu är den siffran nere på 67 procent. Men jag vet själv hur det var när man gick i årskurs 9 och fick ut en enkät. Om man ville vara lite ball och tuff var det lätt att man satte ett kryss fast man kanske inte hade konsumerat någon alkohol, men man ville snacka med kompisarna sedan och så vidare. Det finns all anledning att ha ett kritiskt tänkande när det gäller statistiken.

Jan R Andersson var också inne på flera problemområden i den restriktiva alkoholpolitiken i sitt anförande. Jag pekade på det svenska ordförandeskapet. Jan R Andersson nämnde det väldigt kort i slutet på sitt anförande. Kan Jan R Andersson säga något mer om på vilket sätt vi under det svenska ordförandeskapet kraftfullt kommer att verka när det gäller alkoholfrågorna?

Anf. 5 JAN R ANDERSSON (m) replik:

Herr talman! Det är bra att det finns en samsyn när det gäller ungas drickande. Jag upplever att det är det absolut största problemet vi har att ta hand om i dag. Tittar man på statistiken kan man givetvis säga att vi har en positiv bild, det vill säga att färre ungdomar dricker. Men samtidigt ser vi att de som de facto dricker dricker mer, och man dricker mer destruktivt än man gjorde tidigare. Jag tror att det kan finnas ett samband mellan detta och den illegala försäljningen. Tidigare kunde man kanske smyga in i en närbutik och få tag i ett sexpack öl eller på andra sätt få tag i en mängd alkohol som sedan konsumerades. I dag är marknaden väldigt öppen, och det är väldigt billigt. Man kan lätt få tag i stora kvantiteter alkohol. Jag tror att den marknaden leder till en annan konsumtion hos ungdomar.

När det gäller Sveriges inställning till det europeiska samarbetet om alkoholpolitiken skulle jag vilja säga att regeringen har varit tydlig. Regeringen har också sagt att man inte får ha för stora förhoppningar på att Europa och den europeiska politiken ska lösa de svenska alkoholproblemen. Det finns det väl ingen, inte ens ledamoten här, som tror att vi under närliggande tid kommer att få se stora förändringar av skatter och införselkvoter eller andra åtgärder som kommer att bidra till att lösa de problem vi har i Sverige. Därför handlar denna fråga slutligen om hur vi hanterar frågan. Det handlar inte bara om enkla lösningar. Jag tror, vilket har visat sig i några exempel som ledamoten själv tog upp, att föräldrars medverkan är mycket viktig. Där man har fått en stark föräldramedverkan har man kunnat minska mängden alkohol som konsumeras och även kunnat skjuta fram debutåldern.

Anf. 6 CHRISTER ENGELHARDT (s) replik:

Herr talman! Jag har förstått att byråkratin inom EU tar sin tid. Vi kan ta exemplet Finland. Finlands system för gårdsförsäljning har ifrågasatts. Kommissionen skrev ett brev till Finland om detta 2007, och nu har vi 2009, och det har fortfarande inte hänt någonting i den frågan. När jag har undersökt var frågan ligger har jag fått till svar att två år är väldigt kort tid i EU-sammanhang samtidigt som det verkar vara en väldigt lång tid efter svenska förhållanden. Jag inser också att det kan ta sin tid, men någonstans måste man börja.

I EU-sammanhang har vi nu lyckats komma så långt att alkoholfrågan börjar få status som en folkhälsofråga. Då är det otroligt mycket lättare att komma fram med en restriktiv alkoholpolitik än om vi bara ska prata pengar, näring och jordbruk eftersom man är sig själv närmast då. Om det handlar om folkhälsopolitik kan man dra ut det bredare. Det var därför jag var så angelägen om att detta inte ska bli en fråga som försummas under det svenska ordförandeskapet utan att vi verkligen kraftfullt tar tag i detta. Jag hoppas att regeringspartierna tar till sig detta när man ska hålla i de här ordförandeklubborna i olika sammanhang under den tid vi har ordförandeskapet.

I slutet på sitt repliksvår till mig var Jan R Andersson också inne på en mycket viktig fråga som jag också tog upp i mitt anförande. Vi kan stå här och prata hur mycket alkoholpolitik som helst i kammaren och jobba hur mycket som helst för detta som politiker, men ansvaret ligger hos föräldrarna. Jag pekade på föräldrastödsprogram som finns och som mycket väl kan implementeras i landet. Kan Jan R Andersson säga något om på vilket sätt regeringen kommer att jobba mer med föräldrastödsprogram? Det är ju inte något som Alkohollagsutredningen tittar på.

Anf. 7 JAN R ANDERSSON (m) replik:

Herr talman! Låt mig först säga några ord om det som Engelhardt tog upp om gårdsförsäljningen i Finland. Det finns en pågående process, men den handlar inte om stämningar utan om ett utbyte av synpunkter och att Finland ska motivera sin lagstiftning. Rättsläget är väl i en mening klart. Det finns ingen olaglighet som innebär att kommissionen avser att stämma Finland, vilket har skett gentemot Sverige i vissa andra frågor. Det finns dock anledning att med intresse följa detta i Finland, speciellt när vi själva senare under detta år förmodligen ska ta ställning till frågan

om gårdsförsäljning. Jag är positiv till att vi kan utveckla en reglerad gårdsförsäljning i Sverige. Jag tror att det skulle vara bra.

Vi har två mål i den svenska alkoholpolitiken. Det ena handlar om toltkonsumtionsmodellen, som jag tror i någon mening är utspelad. Det har visat sig att den fungerar i vissa sammanhang men inte i andra. Därför är det viktigt att vi även fokuserar på det andra målet. Problemet när man tittar exempelvis på ungdomar är framför allt inte att de konsumerar alkohol utan det sätt som alkoholen konsumeras på. Jag tror att gårdsförsäljningen kan bidra till att vi får en sundare alkoholkonsumtion och att vi har ett sammanhang i den konsumtion av alkohol som sker, vilket många gånger har uteblivit i den del av världen som kallas vodkabältet.

Låt mig också lite kort säga något om föräldrastöd. Det finns uppdrag både till Folkhälsoinstitutet och till Socialstyrelsen, och det sker även ett arbete inom ANT-rådet som finns under Socialdepartementet, där man ska ta till vara och sprida de metoder som ger resultat. Det arbetet har pågått länge och kommer att fortsätta.

Anf. 8 LARS-IVAR ERICSON (c):

Herr talman! Låt mig börja med att ge vidare ett latinskt citat: *Punctum finisque*. Det betyder punkt och slut. Ja, detta anförande blir mitt sista här i riksdagen från denna talarstol – om en och en halv vecka lämnar jag riksdagen – och det känns väldigt bra att få hålla detta anförande inför socialutskottet.

Mitt allra första anförande här hösten 2002 handlade om ungdomars rätt till kultur. I kammaren fanns då en åhörare. Hon gick efter halva tiden. Men ni har varit tålmodiga och kanske också tagit till er någonting av de latinska citat som jag har försökt ge vidare.

Tack för en god gemenskap över partigränserna!

Men nu över till dagens ämne. Under den vecka då alkoholbetänkandet justerades i höstas kom i massmedierna två rubriker med anknytning till det som vi diskuterar här i dag. Den ena handlade om barnfylleriet, som ökar kraftigt enligt nya siffror från Socialstyrelsen. Den andra rubriken handlade om att svenskar drar ned på alkoholen. Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning rapporterade om ett trendbrott i alkoholkonsumtionen. Trendbrottet var särskilt tydligt bland unga flickor. De rubrikerna aktualiserade en gammal sanning: Alkohol kan brukas men också missbrukas. Alkoholen kan förgylla en fest men också ruina ett människoliv.

Från Centerpartiet vill vi slå vakt om den restriktiva alkoholpolitiken, främja måttfulla dryckesvanor och arbeta för nykterhet bland minderåriga. Alkoholkonsumtionen bör minska så att folkhälsan förbättras. Attityden till alkohol måste påverkas med olika styrmedel som information, regelverk och mobilisering av det civila samhället, där de ideella organisationerna har stor betydelse.

Herr talman! Det är bra att socialutskottet går vidare i traditionen att ha en bred samsyn i alkoholfrågan. I betänkandet betonas den restriktiva alkoholpolitiken och Sveriges möjligheter att inom EU verka för en mer restriktiv syn. Ordförandeskapet ger Sverige bra möjligheter att driva på i alkoholfrågor. Vi kan lyfta fram folkhälsoperspektivet. Globalt kan vi agera mer inom WHO.

Alkoholfrågan i andra europeiska länder kommer via massmedier oss nära och ger ibland anledning till eftertanke. Under riksdagens juluppehåll fick vi höra om hur man i Storbritannien kommer att ge ut riktlinjer för hur mycket alkohol föräldrar kan bjuda sina barn på utan att riskera några hälsoeffekter. Det är alltså i Storbritannien tillåtet att bjuda sina barn på vin och sprit om de har fyllt fem år. Det är skrämmande uppgifter.

Herr talman! Trots alarmerande uppgifter om alkoholens skadeverkningar händer det ändå saker som jag tycker verkar i rätt riktning, och jag vill lyfta fram något av detta.

Vi har Kronobergsmodellen, där polisen beslagtar alkohol som innehas av minderåriga. Den modellen håller nu på att sprida sig upp över landet.

Skövde kommun satsar i sina skolor på att ge förmåner till de elever som skriver på ett kontrakt där de förbinder sig att avhålla sig från alkohol.

Vi hör om skolor som anordnar föräldraträffar där man försöker komma fram till ett gemensamt ställningstagande föräldrar emellan när det gäller synen på ungdomar och alkohol. Våga stoppa langningen! Våga anmäla langare!

Vi hör om att ett utökat samarbete mellan polis och tull ger resultat när det gäller att beivra smuggling och olaglig införsel.

Vi hör om hur allt fler yngre blir medlemmar i någon nykterhetsorganisation.

Genom tidningar har vi på senare tid uppmärksammats på fylleskandaler inom idrotten, och vi hör hur idrottsföreningar på många håll har antagit stränga regler för alkoholanvändning i kombination med idrottsaktivitet.

Ja, det är viktigt med samordnade och förebyggande insatser, och det är glädjande att många regioner och kommuner nu har anställt samordnare för alkohol- och narkotikafrågor.

Precis som i många andra sammanhang är här samarbete och dialog viktiga nyckelord. Men det kan ibland tyvärr finnas hinder för ett effektivt samarbete när det gäller att förebygga och beivra alkoholmissbruk. Då tänker jag särskilt på sekretessfrågorna. Men här är en glädjande lagstiftning på gång som, om jag är rätt underrättad, kommer att innebära att vi precis som i Danmark får så kallad gruppsekretess. Det innebär att polis och skola samt social- och fritidsförvaltning kan sitta tillsammans och diskutera en enskild ung människas missbruksproblem med syftet att göra allt för att han eller hon ska få ett bättre liv. Våra sekretessbestämmelser i Sverige är väl värda att respekteras, men ibland kan de ställa till problem för till exempel fritidsgårdsföreståndaren som inte kan kommunicera med andra berörda när han eller hon upptäcker att någon ung människa finns i riskzonen.

Herr talman! Att 260 miljoner årligen avsätts för att en kraftfull alkohol- och narkotikapolitik ska bedrivas är bra. Att vi i februari kan förvänta oss att ta del av Alkoholagsutredningen är också positivt. Som tidigare nämnts finns det stora förhoppningar när det gäller EU-ordförandeskapet och vad det kan medföra. Men det viktigaste av allt är ändå att Sveriges befolkning mobiliserar mot alkoholens följder.

Föräldrar, föreningsledare, skolpersonal, arbetsgivare, fack, polis, sociala myndigheter – uppräknningen skulle kunna fortsätta länge – har viktiga uppgifter att förebygga och beivra, för alkoholen är kanske vårt största hot mot folkhälsan. Förutom varje missbrukare drabbas också de anhöriga. Alkoholen medverkar till hemlöshet, våld, brott och annat destruktivt.

Samhället kan och ska göra mycket, men individens ansvar får aldrig glömmas bort. Vi har alla ett ansvar för att reflektera över förhållandet mellan bruk och missbruk. Som vuxna är vi ständigt förebilder för det uppväxande släktet, och vi kan som vuxna föregå med gott exempel och verka för en sund inställning till alkohol. Vi kan se till att årets stora högtider som jul, nyår, påsk och midsommar inte får katastrofala följder. I det här sammanhanget kan man gärna använda uttrycket ”det börjar hos dig”. Vi har alla ett gemensamt ansvar och kan inte lämna över viktiga frågor för att de bara ska lösas av en annan människa.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet.
(Applåder)

Anf. 9 CHRISTER ENGELHARDT (s) replik:

Herr talman! Det är ju Lars-Ivar Ericsons sista debatt, och så lätt ska han väl inte komma undan i denna ärendedebatt!

Skämt åsido: Det är tråkigt att en så pass klok centerpartist, som Lars-Ivar Ericson är i de här frågorna, har valt att lämna riksdagen. Lars-Ivar Ericson nämnde att två ord, samarbete och dialog, är viktiga nyckelord som leder fram till ett gott resultat. Så har också skett i det betänkande som vi nu behandlar här i kammaren eftersom vi är eniga om detta betänkande. I det har naturligtvis Lars-Ivar Ericson, som en mycket klok centerpartist i sammanhanget, spelat en viktig roll.

Jag vill rikta ett varmt tack till Lars-Ivar Ericson för de år som vi har samarbetat i socialutskottet då vi haft många, bra och kreativa diskussioner, samt önska honom lycka till i hans tjänst som präst i Svenska kyrkan, som han nu går tillbaka till.

I sitt anförande nämnde Lars-Ivar Ericson de ideella organisationerna, som ju är viktiga aktörer. Han går nu tillbaka till en stor och viktig organisation som gör ett stort och viktigt arbete med att hjälpa till att föra den restriktiva alkoholpolitiken framåt med stora steg.

Varmt tack till dig, Lars-Ivar Ericson, och lycka till i din fortsatta gärning som präst i Svenska kyrkan!

Anf. 10 LARS-IVAR ERICSON (c) replik:

Herr talman! Vad ska man säga? Det är bara att säga ett varmt tack till Christer Engelhardt för de vänliga orden och för de meningsfulla diskussioner som vi haft i kammaren och i andra sammanhang.

Anf. 11 ELINA LINNA (v):

Herr talman! Jag vill börja med att rikta mina ord till Lars-Ivar Ericson, som nu hållit sitt sista anförande i kammaren, och tacka honom för de diskussioner och det goda samarbete som vi sedan förra mandatperioden har haft i socialutskottet. Vi har egentligen sällan dragit åt samma håll politiskt, men samarbetet har fungerat bra ändå. Tack, Lars-Ivar Ericson!

När det gäller betänkandet, herr talman, är det inte ofta vi i socialutskottet är så eniga som vi har varit under beredningen av det betänkande som vi nu debatterar. Det är kanske första gången vi är så överens som vi är i dag. Jag tycker för övrigt inte att det är något eftersträvansvärt att söka blocköverskridande enighet om olika politiska frågor i kammaren. Inte heller tror jag att våra väljare ser det som något eftersträvansvärt. Men alkoholpolitiken är ett undantag. Därför har vi i Vänsterpartiet släppt våra motionsyrkanden och anslutit oss till majoritetstexten.

Min partikamrat Egon Frid kommer snart upp i talarstolen och ska ta upp fler perspektiv ur Vänsterpartiets synvinkel när det gäller alkoholpolitiken.

Vänsterpartiet tycker att det är bra att vi gemensamt lyfter fram betydelsen av den restriktiva alkoholpolitiken för att begränsa alkoholens medicinska och sociala skadeverkningar. Det är även bra att utskottet betonar vikten av att Sverige även fortsättningsvis behåller målsättningen att begränsa alkoholens skadeverkningar och verkar för att minska den totala alkoholkonsumtionen. I betänkandet skriver vi också att den svenska restriktiva alkoholpolitiken ligger fast och att Sverige fortsatt bör arbeta för en mer restriktiv syn på alkohol inom EU.

Det är nog lättare sagt än gjort att få till stånd en ändring inom EU, men självklart ska vi arbeta för det. Vänsterpartiet har till exempel i sin valplattform inför valet till Europaparlamentet skrivit att ”vi vill verka för att återupprätta möjligheterna för en restriktiv alkoholpolitik. Denna ska bestämmas nationellt och bedrivs utifrån sociala grunder – inte affärsmässiga.” Med detta syftar vi självklart på de höga införselkvoterna och annat som till följd av vårt EU-medlemskap negativt påverkat våra möjligheter att arbeta för en god folkhälsa.

Jag tror, herr talman, att det finns fler än enbart vänsterpartister som menar att EU-anslutningen inneburit ett allvarligt hot mot vårt sätt att bedriva alkoholpolitik som en folkhälsofråga. Vår alkoholkonsumtion har ökat med ca 30 procent sedan 1995, och vi vet alla att de alkoholrelaterade sjukdomarna självklart också har ökat. Nu ser det ändå ut som om konsumtionen minskar en aning. Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, CAN, har nyligen kommit med rapporten *Drogutvecklingen i Sverige 2008*. Där kan vi läsa att den totala konsumtionen för 2007 beräknas till 9,8 liter ren alkohol per invånare 15 år och äldre, som statistiken bygger på.

Centrum för socialvetenskaplig alkohol- och drogforskning, Sorad, vid Stockholms universitet har gjort en preliminär skattning av alkoholkonsumtionen i landet under tredje kvartalet 2008 samt den senaste tolv-månadersperioden och då fått fram att totalkonsumtionen nu är ca 9,6 liter alkohol. Det är mycket glädjande om den trenden fortsätter. Jag väljer att lita på dessa siffror. Men vi ska komma ihåg att det fortfarande är långt kvar till konsumtionssiffrorna i början av 1990-talet.

Det senaste decenniets ökade alkoholintag har självklart påverkats av prissänkningar på öl och vin, introduktion av nya dryckestyper och förpackningar, utökade öppettider på Systembolaget och en ökning av antalet restauranger med tillstånd för alkohol. Kommunerna delar frikostigt ut tillfälliga serveringstillstånd i samband med exempelvis festivaler. Vänsterpartiet anser att tillståndshandlingen för servering av alkohol inte

fungerar tillfredsställande i dag. Folkhälsoaspekterna försvinner helt i hanteringen.

Herr talman! Jag inledde med att beskriva utskottets enighet i betänkandet. Jag vill ändå kort påpeka att många av de 140 motionsyrkanden som behandlas i betänkandet visar på helt olika inriktningar. Alla yrkanden har heller inte kommit ens i närheten av en hälsokonsekvensanalys innan de lämnats in. När det gäller motionerna om att legalisera hembränning har jag svårt att ta dem på allvar; det kanske inte heller har varit meningen.

Många av yrkandena handlar om alkohollagen och avstyrks med hänvisning till den pågående utredningen. Vi nöjer oss med detta nu, men i vårt särskilda yttrande skriver vi, med tanke på våra förslag, att vi har för avsikt att följa frågorna och förbehåller oss rätten att återkomma.

Alkoholfrågorna behöver debatteras ofta, inte bara i riksdagen utan överallt i samhället. Jag tycker att det till exempel är väldigt bra att för andra året i rad nykterhetsrörelserna initierade kampanjen Vit jul. Kampanjens mål är att lyfta fram barnens situation och behov i förhållande till vuxnas alkoholkonsumtion speciellt kring julhelgen, vilket också berörts tidigare i debatten. Syftet med kampanjen är att få fler vuxna att avstå från alkohol under julhelgen och genomföra alkoholfria aktiviteter med barn och unga. Det är bra med sådana kampanjer.

Jag tycker också att medierna den senaste tiden på ett bra sätt beskrivit problematiken med alkohol. Som jag förstår kommer SVT under våren att sända en dokumentärserie om alkoholism. Målet med programmet är att fler ska börja våga prata om sina erfarenheter och att få fler att förstå farorna med alkoholmissbruk. Vi politiker kan bidra genom att i enighet även fortsättningsvis behålla målsättningen att begränsa alkoholens skadeverkningar och verka för att minska den totala alkoholkonsumtionen.

Herr talman! Jag vill avsluta med att yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet.

I detta anförande instämde Egon Frid (v).

Anf. 12 JAN LINDHOLM (mp):

Herr talman! Socialutskottets betänkande om alkoholfrågor behandlar ett stort antal motioner och ett ännu större antal yrkanden från den allmänna motionstiden 2007 och 2008 plus ytterligare någon motion. Man kan tycka att med tanke på den stora mängden yrkanden borde betänkandet vara mer omfattande än vad det är, men många av yrkandena är snarlika.

Också det faktum att utskottet har lyckats enas om många formuleringar så att oppositionen har bestämt sig för att inte yrka bifall till sina motioner med reservationer har bidragit till att betänkandet har blivit ganska tunt. Som exempel vill jag nämna Miljöpartiets krav på kraftfulla insatser för att minska alkoholens skadeverkningar, Miljöpartiets krav på en uppföljning av de samhällsekonomiska effekterna av alkoholkonsumtionen liksom kravet på mer förebyggande arbete och kravet på att lyfta fram frivilligorganisationernas insatser.

Man har i utskottet enats om att säga att det är saker som ligger i linje med den politik som förs. Därmed anser man att motionerna som tar upp

de här frågorna delvis är tillgodosedda. Det bidrar naturligtvis till att det är svårt för oss att reservera oss till förmån för våra motioner. Vi tycker att det är positivt när vi får ett stöd för våra krav.

Att utskottet också delar Miljöpartiets syn på Systembolagets roll kom för oss i alla fall lite grann som en överraskning, men det tar vi naturligtvis tacksamt emot. Självklart har vi ingen anledning att reservera oss heller i den frågan. Vi hoppas att signalerna är tydliga nu till den pågående utredningen om vad som gäller för Systembolagets framtid.

Att utskottsmajoriteten avstyrker ett stort antal motioner med hänvisning till den pågående översynen av alkohollagen är inte oväntat på något sätt. Vi kunde ha valt att reservera oss till förmån för en del av motionerna i det paketet, men vi har gjort den bedömningen att framgångarna i de inledande delarna som jag har nämnt är så pass viktiga att vi inte vill äventyra det genom att ta strid i övriga frågor.

Vi tycker att betänkandet är en bra kompromiss och att det signalerar att den moderatledda högerkartellen har förstått vikten av breda majoriteter inom de alkoholpolitiska frågorna. Självklart hade vi gärna velat se ytterligare signaler från utskottets sida till den pågående översynen av alkohollagen. Vi kommer ändå att återkomma i frågor om vi anser att resultatet av den och den därpå följande propositionen, som vi antar kommer, inte skulle vara tillfredsställande.

I betänkandet slås ett stort antal motioner ihop i klump och avstyrks med det som kallas för en förenklad behandling. Det är frågor där avstyrkan motiveras med att de, som tidigare har nämnts här från talarstolen, delvis är sådana som har behandlats tidigare men också sådana där man anser att riksdagen inte har beslutanderätten, att det inte ligger inom det som kallas för riksdagens kompetensområde.

Där har vi väl delvis lite olika åsikter. Vi tycker att i många frågor kan riksdagen uttala en uppfattning om en inriktning även om det ligger på kommunerna att verkställa.

Även här har vi avstått från att reservera oss. Där har vi i stället skrivit två särskilda yttranden.

Jag vill, herr talman, innan jag kommenterar det här rikta mig till alla våra sympatisörer och alla dem som arbetar med alkoholfrågor. Jag vill säga att det här sättet att hantera betänkandet, att vi har avstått från att reservera oss till förmån för många frågor, inte alls betyder att vi på något sätt avser att tona ned vårt arbete. Det innebär inte några förändringar i våra ståndpunkter om vikten av att fortsätta att arbeta för att minska de medicinska och sociala skadeverkningarna av alkoholkonsumtionen.

Jag bor i samma kommun som utskottets ordförande. Vi åker på samma tåg. Det är lite synd att han inte är här. Men jag har uppfattat att viljan har varit stark från socialutskottets ordförandes sida. Den har vi tyckt har varit väldigt bra. Vi tycker att det har inneburit att det här betänkandet ändå är en framgång för den restriktiva svenska modellen på alkoholpolitikens område.

Vi har nämligen känt en rätt stor oro för att den moderatledda högerkartellen skulle ändra på den politiken och öppna upp för betydligt ökad tillgänglighet till alkohol. Därför är det väldigt tillfredsställande att den svenska modellen i alla fall ligger fast i utskottet, även om vi från Jan R Anderssons sida, Moderaternas företrädare, ändå kunde spåra signaler

om förändringar av den restriktiva modellen. Men vi hoppas att det är utskottets samlade bedömning som gäller.

Vi är också mycket tacksamma för den tydliga inställningen när det gäller Systembolagets roll. När man är i opposition tolkar man det lätt som en framgång varje gång som den nya majoriteten väljer att behålla den tidigare förda politiken. Så jag vill tacka för det.

Herr talman! Även om majoriteten väljer att avstyrka våra motioner hoppas vi självklart att den pågående översynen av alkohollagen ska gå oss till mötes i rätt många delar. Till exempel det faktum att kontrollen av åldersgränserna vid köp av folköl i butiker fungerar så pass dåligt borde rimligen leda till någon form av åtgärd.

Vi skriver i vår reservation 3 i betänkandet att det är rimligt att man utvecklar sanktionsmöjligheter när bristerna är uppenbara. Vi tycker till exempel att det är rimligt att försäljning borde ske under tillstånd som kan dras in om det inte sköts på rätt sätt.

Herr talman! Vi har även två motioner i betänkandet som tar upp diskrimineringsfrågor inom krogmiljön och motioner som tar upp varningstexter på alkoholförpackningar. Vi menar att introduktionen av lädviner har gjort den här frågan ännu viktigare och hoppas att utredningen tittar på det.

Vi står nu inför svåra ekonomiska tider. Det mesta pekar i alla fall på det. Tyvärr brukar det vara så att det innebär ökad konsumtion av alkohol. Statistiken den senare tiden omspänner en period när vi har haft högkonjunktur, så det kanske ändå är en erfarenhet och kunskap som stämmer. Vi får väl hoppas att det inte är så, men risken är stor.

Vi vet att vuxna far illa av arbetslöshet och känslan av att inte behövas eller inte duga. Det hänger mycket ihop med att vår identitet är så knuten till arbetet.

Trots det vet vi att det ändå är barnen som far mest illa när alkoholen kommer in i familjerna. Därför är det nödvändigt att kommunerna får ökade resurser för att kunna arbeta förebyggande och stödja dem som drabbas.

I Miljöpartiet är vi ganska oroliga över att regeringen verkar titta så styvnackat på de krav som kommer, de tydliga signaler som kommer från Sveriges kommuner och landsting på det här området. Kommunernas kostnader för försörjningsstödet ökar ju nu. Det drabbar naturligtvis inte Danderyd eller Vellinge, men det drabbar väldigt många andra svenska kommuner.

Alkoholen förorsakar individerna väldigt stort lidande. Där är vi säkert alla överens. Eftersom vi har ett krav på en analys av de samhällsekonomiska kostnaderna kanske vi inte är lika överens där. Men de är också stora. Man ska inte glömma de stora kostnader som ligger i de inkomster som försvinner när människor hamnar utanför arbetsmarknaden på grund av alkohol.

Ett sätt för samhället att möta den växande arbetslösheten är att flytta fram investeringar i infrastruktur. Sådana signaler kommer från många regeringar nu i den globala lågkonjunktur vi ser framför oss, och då vill jag naturligtvis slå ett särskilt slag för en tidigareläggning av dubbelspåret mellan Falun och Borlänge. Det är ett exempel på en investering som har dubbla positiva effekter även i de här sammanhangen. Dels underlättar det för basnäringarna att transportera ut sina varor till den världs-

marknad där dessa industrisektorer fortfarande faktiskt är konkurrenskraftiga trots den ekonomiska krisen, dels drar det i sin tur in exportintäkter och håller uppe sysselsättningen, vilket gör att vi får ett skatteunderlag som gör att vi kan fortsätta att arbeta förebyggande. Det är alltså en del av finansieringen av välfärden som vi måste värna om.

Även den typen av tänkande – att satsa på infrastruktur – är alltså ett bra sätt att jobba förebyggande med de sociala frågorna och även alkoholpolitiken. Jobben är väldigt viktiga i vår kultur för vår identitet och för alla människors självkänsla.

Fru talman! Med detta tackar jag för mig och yrkar bifall till förslaget i betänkandet!

Anf. 13 EGON FRID (v):

Herr talman! För att fortsätta på Jan Lindholms spår tycker vi i Vänsterpartiet att det är oerhört viktigt att vi har ett spår i alkoholpolitiken och inte det dubbelspår som jag tycker att man kan skönja när man dels tar del av betänkandet kring alkoholfrågor, dels hör majoritetens företrädare Jan R Andersson företrädare om det nu är Moderaternas eller regeringens syn i alkoholfrågor. Det är denna spänning i alkoholfrågan och i alkoholpolitiken som jag tycker är slående att ta del av.

Vänsterpartiet instämmer mycket i den tydliga förklaring för att stå upp för en restriktiv alkoholpolitik och för en totalkonsumtionsmodell som betänkandet, med en enighet i socialutskottet, i sig ger uttryck för och som också Christer Engelhardt från Socialdemokraterna framförde i sitt anförande.

Vänsterpartiet tycker att det skulle vara lika viktigt att majoriteten och regeringsföreträdarna till hundra procent stod upp för totalkonsumtionsmodellen och den restriktiva alkoholpolitiken och att de hade tilltro till de offentliga uppgifter som belägger att den svenska totalkonsumtionsmodellen genom den restriktiva alkoholpolitik som socialutskottet ger uttryck för genom det här betänkandet har stöd genom de åtgärder som den svenska alkoholpolitiken faktiskt grundar sig på.

Jag är den första att instämma i den problembild som Jan R Andersson samtidigt beskriver. Vi har enorma sociala problem, vi har den kriminella verksamhet som finns inom alkoholhanteringen, till exempel inom den illegala hanteringen och den stora smuglingen av alkohol. Samtidigt tycker jag att det är på sin plats, när den enighet som finns också understryker att vi tror på den politik som vi är med och formar i riksdagen, att regeringsföreträdarna till fullo står för och tror på att denna enighet i alkoholfrågor är oerhört viktig för en fortsatt restriktiv alkoholpolitik. Den ska fortsätta att stå som modell för sänkt alkoholkonsumtion, sänkt totalkonsumtion, mindre alkoholrelaterade skador och en förebild för hur vi vill påverka andra länders alkoholpolitik och alkoholhantering. Det ska i sin tur vara med och påverka i positiv riktning för att ta bort de negativa konsekvenser som vi drabbas av i Sverige genom en alltför liberal alkoholpolitik och alkoholsyn ute i Europa till exempel, och som konkret har medfört den 30-procentiga ökningen av alkoholkonsumtionen sedan EU-inträdet 1995.

Vi månar om vår lagstiftning här i Sverige, och det ger vi uttryck för här i riksdagen genom detta eniga betänkande. Det är oerhört viktigt att

markera i alkoholpolitiken och alkoholpolitiska frågor. Jag vill verkligen vara med och understryka hur viktigt detta är.

Sedan finns det som sagt spänningar i den svenska alkoholpolitiken, och det är intressant att läsa en del av de motioner som finns i betänkandet som visar på att det finns tankar, idéer, och det är ju bra att det finns tankar och idéer, och också exempel på hur man vill förändra alkoholpolitiken i alkoholliberal riktning. Det är skönt att riksdagen i dag kommer att avslå dessa motioner utifrån att vi har sett tillräckligt med liberal hantering av alkohol.

En av de frågor Vänsterpartiet och jag själv har varit med och motionerat om är just en översyn av alkohollagen. Det är en oerhört viktig symbolfråga för vilken typ av alkoholpolitik vi ska ha i Sverige, om vi ska kunna stå upp för den restriktiva alkoholpolitiken, att vi ska minska tillgängligheten, att vi ska värna folkhälsan, att vi ska värna skyddet för våra unga i Sverige mot att i för tidiga åldrar och på ett för enkelt sätt komma i kontakt med alkohol, utifrån vad vi vet om alkoholens skadeverkningar.

Här tycker jag att alkohollagen är en symbolfråga kring spänningen i svensk alkoholpolitik mellan hur stor näringspolitik det ska vara och hur stor alkoholpolitik det ska vara. I idéerna om gårdsförsäljning ser vi exempel på en ytterligare spänning i alkoholpolitiken, vilket i sig kanske betonar regeringens missriktade ambition med en näringsverksamhet som i så fall leder till en ökad tillgänglighet. Vi vet att ökad tillgänglighet leder till ökade alkoholskador.

Alkohollagen är också viktig för krogmiljöerna. Den ökade tillgänglighet som generösa öppethållanden och serveringstillstånd, dålig uppföljning av givna alkoholtillstånd har medfört negativa konsekvenser. Den kriminella verksamheten frodas i krogmiljöerna och leder till skador.

De här symbolfrågorna är oerhört viktiga för oss som beslutsfattare och lagstiftare att ta på allvar för att kunna göra förändringar i positiv riktning. Den översyn av alkohollagen som Alkohollagsutredningen håller på med är ett oerhört viktigt arbete och spännande för den fortsatta inriktningen och trovärdigheten i den svenska alkoholpolitiken.

Det som gränsar till och är en oerhört viktig del av den svenska alkoholpolitiken är också graden av folkhälsopolitik, hur vi med förebyggande insatser faktiskt arbetar för en bra folkhälsa. Här vill jag betona kommunikationen mellan vilka beslut som fattas här i riksdagen och vilka beslut som fattas i landstingen och kommunerna, men också de resurser som ställs till förfogande för att det ska kunna ske ett bra förebyggande arbete ute i landet. Här håller jag med tidigare talare samtidigt som vi har olika linjer i dag, som vi kan se.

Vi har just nu en positiv trend i en sänkt alkoholkonsumtion. Samtidigt har vi en fortsatt ökning av alkoholskadorna på grund av den tidigare uppgången. Därtill vet vi att det förebyggande arbetet är jätteviktigt för att minimera kommande problem. I dag ser vi besparingar ute i kommuner och landsting på det förebyggande arbetet.

Det har varit självklart att varje kommun har haft en folkhälsoplanerare och att varje kommun har haft en samordnare för det drogförebyggande arbetet. Det är inte lika självklart i dag. Det sker besparingar ute i Sveriges kommuner på det förebyggande arbetet.

Det här är arbetsgrupper bestående av personer som har oerhört viktiga uppgifter för att upprätthålla en god folkhälsa, för att förebygga och medverka till att debutåldern kan höjas samt för att våra lagar och förordningar kring alkoholpolitiken kan efterlevas ute i Sveriges kommuner. Det här är saker vi inte kan blunda för och inte får blunda för. Regeringen måste bli tydligare med att visa den enighet i alkoholfrågor som socialutskottets betänkande ger uttryck för genom att de motioner som föreslår en liberalare hantering av alkoholpolitiken i Sverige avstyrks.

Ett annat område som också måste ses över är alkoholreklamen i alla våra medier. Det är i tv, i krogmiljöer och i det offentliga rummet. Det här är ett område som jag verkligen hoppas att Alkohollagsutredningen tittar ordentligt på och också föreslår kraftiga och positiva förändringar.

Med anledning av det jag har sagt yrkar jag bifall till förslagen i betänkandet.

I detta anförande instämde Elina Linna (v).

Anf. 14 JAN R ANDERSSON (m) replik:

Herr talman! Det ska kanske vänta till sist anmälda talare innan debatten kommer i gång, men bättre sent än aldrig. Jag tycker att alkoholfrågan, en fråga som traditionellt har varit en av de mest omdebatterade i riksdagen, i dag kanske inte får riktigt samma ljus som frågan förtjänar.

Jag tycker också att det i debatten förekommer en hel del förenklingar som kanske inte ger frågan den uppmärksamhet som den förtjänar. I någon mening skulle jag vilja säga att Egon Frid gör sig skyldig till detta. När jag lyssnar på Egon Frid hör jag att han pratar väldigt mycket om den totala konsumtionen. Jag vet inte hur många gånger totalkonsumtionsmodellen nämndes. Det är gott så. Det kan vara en politisk linje som jag respekterar, men jag tror ändå att det många gånger är att göra frågan väldigt enkel, på samma sätt som Vänsterpartiet debatterar att ett utträde ur EU skulle lösa många av våra problem. I den frågan står man också väldigt ensam.

Det är också väldigt lätt, och jag får intrycket att det görs ibland i debatten, att hänvisa till hur det har varit, hur det var på 90-talet, till och med hur det var på 80-talet. Men i debatten om hur vår framtida alkoholpolitik ska se ut kan vi inte bara titta bakåt. Vi kan inte utgå från hur det en gång har varit när vi ska forma en politik inför framtiden.

Den ena frågan som jag vill ställa gäller åtgärder som inte bara handlar om totalkonsumtionsmodellen, det vill säga det som handlar om att minska ett skadligt dryckesbeteende, där inte speciellt mycket nämns.

Den andra frågan, som jag tog upp i mitt anförande, handlar om hur verkligheten ser ut. Sorad har indikerat att konsumtionen av illegalt införd och resandeinförd sprit minskar. Men mycket pekar på att dessa siffror är osäkra. Därför är min fråga till Egon Frid om han anser att vi behöver mer och bättre information om hur den illegala införseln och resandeinförseln till Sverige ser ut.

Anf. 15 EGON FRID (v) replik:

Herr talman! För att börja med Jan R Anderssons senaste fråga vill jag som ordförande i riksdagens nykterhetsgrupp poängtera, och det har jag framfört i flera olika sammanhang, att jag tycker att det är oerhört

viktigt att vi har en bra och trovärdig statistik över den totala konsumtionen av alkohol i Sverige. Det är inte det vi ska tröta om, om vi ska tro på Sorad, som jag gör, som ändå har en som jag tycker stark officiell statistik över den svenska totalkonsumtionen eller, som Jan R ofta gör, hänvisa till sprit- och vinleverantörerna eller till bryggeriernas statistik. Den är inte lika trovärdig, tycker jag. Vi har också Systembolaget, som har en statlig uppgift att slå vakt om detaljhandelsmonopolet men också naturligtvis ska arbeta för en sänkt totalkonsumtion. Man ska också ha en tillförlitlig statistik.

Jag tycker faktiskt att det är en berättigad kritik av regeringsföreträdaren här i debatten, som Jan R Andersson är, att han inte ens har tilltro till den officiella statistiken. Totalkonsumtionsmodellen, den svenska restriktiva alkoholpolitiken, bidrar till en sänkt alkoholkonsumtion, och det finns belagt med officiell statistik.

Jan R nämnde att jag förenklar debatten. Jag tycker att Jan R förenklar debatten när du som regeringsföreträdare i ditt inledningsanförande faktiskt går i opposition mot den enighet kring den svenska alkoholpolitiken som socialutskottet står bakom.

Anf. 16 JAN R ANDERSSON (m) replik:

Herr talman! Det jag sade i mitt anförande, om det behöver förtydligas, var att det finns indikatorer som visar på att Sorads siffror inte ger hela bilden. Som jag noterade det instämde Egon Frid i att det kan behövas bättre information för att fatta de beslut som vi gör i denna kammare. Så långt tycker jag att det är gott. Jag tycker att det är bra att vi kan få en enighet om att vi kan behöva en bättre bild av hur dagens situation ser ut.

Det jag tog upp i min andra fråga var det andra målet i alkoholpolitiken, det vill säga hur vi kan minska det skadliga dryckesbeteendet. Det är där någonstans jag tror att vi har en koppling gentemot framtiden. Vi har en totalkonsumtionsmodell som möjligen har fungerat väl i många år då Sverige har varit ett mycket homogent samhälle. Nu ser vi att modellen fungerar sämre och sämre då vi inte är samma land som vi var på 70-talet, på 50-talet eller ännu längre tillbaka. Därför behöver vi blicka ut och hitta nya lösningar som kan fungera efter det att totalkonsumtionsmodellen har tjänat ut.

Det är där jag menar att man förenklar debatten om man stänger gränser, inför mer förbud samtidigt som vi vet att det finns tillgång till alkohol. Därför måste vi jobba på båda planhalvorna. Vi måste ha en restriktiv alkoholpolitik som gör det svårt för unga människor att få tillgång till alkohol, men vi måste också lära unga människor och andra att man faktiskt kan skada sig väldigt allvarligt vid bruk av alkohol. Om man bara tittar på totalkonsumtionen och säger att här finns den enda lösningen, att varje centiliter alkohol som konsumeras är samhällsskadlig tror jag att man kan skapa en politik som går emot befolkningen snarare än blir ett skydd för befolkningen.

Anf. 17 EGON FRID (v) replik:

Herr talman! Det handlar också om att Jan R Andersson behöver se tydligare på vad totalkonsumtionsmodellen betyder. Den står för att en ökad konsumtion i sig leder till fler alkoholskador. Det är fråga om kommunikationen mellan den totala konsumtionen i ett land och hur

mycket sociala konsekvenser det blir samt hur många alkoholrelaterade skador och kostnader i övrigt i arbetslivet som är alkoholrelaterade. Det är fråga om kommunikationen mellan den totala konsumtionen och de negativa konsekvenser som den totala konsumtionen för med sig.

Varje liten ökning av totalkonsumtionen kan avläsas som ökade negativa konsekvenser i arbetslivet, sociala konsekvenser, alkoholskador och negativa problem inom familjen relaterade till alkohol, det vill säga de barn som drabbas av alkoholmiljöer. Det är så oerhört viktigt att se kopplingen. Jag menar att den finns belagd i den officiella statistiken. Jag tycker att statistiken egentligen är tillräckligt bra, men jag ger Jan R rätt i att om vi är tveksamma till den är jag positiv till att regeringen medverkar till att vi får en officiell alkoholkonsumtionsstatistik som även Jan R kan bekänna sig till, så att vi inte behöver stå och träta om den.

Jag står inte här och moraliserar över hur människor använder alkohol. Jag står inte här och ropar på ensidigt fler förbud och att stänga våra gränser. Jag tror inte att det löser alla våra problem. Men vi ska ha rätt att här i Sverige upprätthålla vår egen lagstiftning, tillämpa vår egen lagstiftning och genomföra våra ambitioner att sänka totalkonsumtionen.

Anf. 18 BARBRO WESTERHOLM (fp):

Herr talman! Först vill jag från allianssidan tacka Lars-Ivar Ericson för den här tiden. Du har representerat klokskap och kunskap och spritt trevnad omkring dig. Tack för det.

Sedan övergår jag till betänkandet. Det känns bra att vi har en enighet i riksdagen om den restriktiva alkoholpolitiken. Det är viktigt i Sverige, men det är också viktigt för EU. Jag är glad över att Sverige under ordförandeskapet kommer att rikta strålkastarljuset på alkoholen den 21 och 22 september då det blir en EU-konferens här.

Jag kommer att ta upp en enda fråga. Det är i min egenskap av talesman i äldrefrågor för Folkpartiet. Frågan tas upp på s. 13 i det andra täta stycket, sista meningen: "Att det alkoholförebyggande arbetet inriktas på kvinnor, och då även äldre kvinnor, är viktigt då den alkoholrelaterade sjukligheten har ökat bland äldre kvinnor."

Det här är en referens till utskottets betänkande för två år sedan och till en motion som Rosita Runegrund väckte. Rosita Runegrund sitter här i kammaren. Sedan det här skrevs visar statistiken att dödligheten i skrumplever bland äldre kvinnor ökar och att den alkoholrelaterade sjukligheten ökar. Det har kommit en studie av Agneta Grimby som rör över tusen änkor i Göteborgsområdet. Det har visat sig att en tredjedel av änkorna har tagit till alkohol för att döva sorgen och saknaden efter den bortgångne maken.

Det här är signaler som vi måste ta på allvar. Vi möter nu en ny generation äldre och äldre kvinnor med helt andra umgängesvanor med alkohol. Det här har tagits upp av Nordiskt center för alkohol- och drogforskning. Man har gått igenom vilken forskning som finns, och man har konstaterat att den är diffus. Intresset för att forska om äldres alkohol-, drog- och läkemedelsvanor är svagt. Det är moraliskt laddat att gå in på det området, och det kommer i skymundan. NAD, som namnet förkortas, har lyft fram att vi här måste skärpa oss och så tidigt som möjligt upptäcka vilka förebyggande insatser som ska göras just för äldregruppen. Det kan vara helt andra saker än vad det är för yngre.

Jag vill med det här inlägget lyfta fram den här delfrågan i ett mycket större alkoholpolitiskt sammanhang. Den har kommit i skymundan. Slutligen yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet.
(Applåder)

I detta anförande instämde Gunnar Andrén och Tobias Krantz (båda fp).

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 11 §.)

5 § Namnlagen

Föredros
civilutskottets betänkande 2008/09:CU12
Namnlagen.

Anf. 19 FREDRIK LUNDH (s):

Herr talman! Vi har nu kommit till civilutskottets betänkanden som i dag ska debatteras här i kammaren.

Först ut är namnlagen och betänkandet CU12 där jag vill börja med att yrka bifall till reservationen 1 avseende ändringar i namnlagen.

Namnlagen är en fråga som berör, upprör och engagerar människor i betydligt större utsträckning än vad man kan tro vid första anblicken. Dagens lagstiftning är 25 år och styr våra förnamn, mellannamn och efternamn. Den styr vad föräldrar får döpa sina barn till, hur man får byta namn, lägga till namn och hur makar ingår namngemenskap. Namnlagen avgör möjligheten till dubbelnamn, nya namn, könsneutrala namn och utländska namn. Tyvärr kan vi dock konstatera att namnlagen i dag är alltför begränsad i vad den tillåter och många gånger rent av omodern.

Herr talman! Jag ska ta två exempel från vardagen och utgå från min vän Jan-Olov och mig själv.

Jan-Olov Ågren bor i Luleå och är transvestit. Han är också känd som Madeleine såväl i privatlivet, på jobbet som i samhället i stort. Han vill lägga till namnet Madeleine, men det verkar falla på att det kan väcka anstöt eller skapa obehag att en vuxen man också heter Madeleine. Jan-Olov får heta Kim men inte Madeleine.

Själv har jag friat till min sambo, har barn och skulle gärna dela såväl mitt som min sambos efternamn inom vår familj. Men jag hindras eftersom lagen säger att man bara kan ha ett efternamn. Tar vi namnet Sammeli får jag själv däremot ta Lundh som mellannamn. Jag får heta Fredrik Lundh Sammeli men inte Fredrik Sammeli Lundh.

Herr talman! Listan på exempel kan göras betydligt längre, men den ger en likartad bild. Den nuvarande namnlagen behöver förändras. Den grundar sig på ett föråldrat synsätt på namnets betydelse såväl ur familjerättslig synpunkt som ur värderingsmässig synpunkt.

Det är dags för en ordentlig modernisering av den svenska namnlagen. Frågan bör utredas i syfte att ge utökad rätt för medborgaren att själv få bestämma sitt eget och sina barns namn.

Om detta är vi nästan alla överens om. Dagens namnlag lever inte upp till dagens behov. Dagens namnlag är omodern och behöver moderniseras. Dagens namnlag ligger i knät på den moderatstyrda regeringen, och precis som på många andra områden händer väldigt lite.

Herr talman! Man kan säga mycket, men jag ska hålla mig rätt kort. Detta är en fråga där det sedan länge finns ett uppdrag från riksdagen till regeringen att agera, att leverera och att komma till skott. Arbetet påbörjades redan av vår socialdemokratiska regering men måste nu slutföras av den moderatstyrda regeringen så att utredningen kommer till stånd och får en mycket bred ingång.

Vi är överens och kommer ändå ingen vart. Låt oss tillsammans se: Vad är problemen? Hur skulle de kunna lösas? Vad behöver göras? Det skulle vara betydligt mer utvecklande att kunna få lägga kraft och fokus på att debattera de frågor vi kanske inte är överens om den dag utredningen är klar än att, som nu, år ut och år in debattera en utrednings tillställande.

Den här lagstiftningen behöver moderniseras, och jag hoppas att det sker snarast.

Anf. 20 LISELOTTE OLSSON (v):

Herr talman! Tänk om jag kunde få börja mitt anförande med att säga tredje gången gillt! Jag stod nämligen här både 2007 och 2008 och debatterade namnlagen och behovet av både översyn och förändring av den föråldrade lag vi har. Men lika lite gehör som jag fick då antar jag att jag får i dag.

Jag tror att vi alla här inne kan vara överens om att namnet är en viktig del av varje människas identitet. Jag hade en interpellationsdebatt i förra veckan, och ministern envisades med att kalla mig Lisbet. Jag kan säga att det kändes väldigt konstigt och inte alls som jag.

Tänk då på den person som upplever sig tillhöra ett annat kön än det biologiska, hur smärtsamt det är att tvingas bära ett namn som inte stämmer överens med identiteten.

Dagens namnlag är omodern på många sätt, precis som föregående talare sade, men det kanske viktigaste att göra någonting åt är behandlingen av transsexuella. I dag är det inte möjligt för alla att välja ett förnamn som stämmer överens med könsidentiteten. Jag håller verkligen med RFSL, som anser att synen på könsbundna namn är otidsenlig i vår värld. Om ett namn uppfattas som könsbundet är kopplat till kulturella traditioner, och jag ska ge ett exempel.

Annika är enligt namnregistret könsneutralt, och det betyder alltså att en man kan heta det. Men att en man heter Annika är väldigt ovanligt i dag, medan det i äldre tider var ganska vanligt i Sverige. Det är ett bevis för att kopplingen mellan namn och kön är både otidsenlig och normativ.

Dessutom finns det i dag flera namn som anses vara både kvinnliga och manliga men som fungerar lika bra på båda könen. Ta till exempel Maria, som enligt våra svenska normer är ett kvinnligt förnamn medan det enligt andra kulturella normer är helt okej att en man heter Jesus-Maria.

Det är dags att vi får en namnlag som passar den mångfald som finns i dagens samhälle.

I dag uppmanas vi att välja allt: Vi ska välja dagis till våra barn, vilken skola de ska gå i, vilket telefonbolag vi ska använda, hur våra pensionspengar ska placeras och så vidare. Men jag får inte välja vad jag ska heta. Vad tror ni på borgarsidan skulle hända om den möjligheten fanns? Tror ni att människor skulle springa och byta namn kors och tvärs, huller om buller? Tror ni att det skulle skapas någon sorts oordning i samhället? Nej, det tror jag verkligen inte. Jag antar att de flesta är överens om det. Vi identifierar oss med det namn vi fick som nyfödda och är nöjda med det namnet. Men för de människor som upplever sig finnas i fel kön skulle möjligheten att fritt få välja namn betyda oändligt mycket. I dag är det endast de transsexuella som kan uppvisa läkarintyg på att de genomgår eller har genomgått en utredning som har denna rätt.

Jag har tittat lite på de tidigare betänkandena och debatterna och har sett att utskottet redan 2005 och 2006 förutsatte att frågor om transsexuellas rätt att välja namn skulle behandlas inom ramen för översynen av lagen om könstillhörighet. Utredningen har varit klar i ganska precis två år, och där fanns ingenting av det här med.

Sedan dess har vi som velat ha en översyn och en förändring av namnlagen i åtskilliga debatter, frågor och interpellationer undrat vad som händer. Är det någonting på gång? Och varje gång har vi blivit lojade att arbetet är på gång och att något ska hända. Likadant är det nu i utskottets ställningstagande. Nu hänvisar man till att arbetet på Justitiedepartementet är inriktat på att ta fram direktiv till en namnlagsutredning under våren 2009. Jag hoppas verkligen att det blir så den här gången. Om det nu är så att en översyn och förändring är på gång är det väldigt viktigt att ha med problematiken med att det inte är möjligt att få intyg, betyg med mera ändrade retroaktivt. Det här är någonting som den utredning som jag pratade om tidigare inte hade med – det missades där.

Jag tror inte att det är svårt för någon av oss här inne att föreställa sig alla svårigheter som uppstår för Kalle som förut hette Lisa när han ska söka jobb med intyg i sitt gamla namn. Är det verkligen rimligt att betyg och andra meriter ska förlora sitt värde för den person som ändrat juridiskt kön?

Antalet ansökningar om ändring av könsidentitet ökar, och individers problem med handlingar där namnet är felaktigt kommer därför att öka. Vi får inte heller glömma bort alla dem som av olika anledningar väljer att inte ansöka om medicinsk behandling. Dessa personer har, som jag sade tidigare, inte ens rätt att byta namn i dag.

Herr talman! Namnlagen bör vara till för att stärka och skydda människors rätt till sina namn och inte tvärtom. Livet kan bli tillräckligt komplicerat för den som har en annan könsidentitet än den som det omgivande samhället erkänner.

Därför är det vår uppgift som lagstiftare att skapa möjligheter för transsexuella personer att leva ett fullvärdigt liv. Ett steg på vägen är att ändra namnlagen. Självklart ska föräldrar inte kunna välja namn åt sina barn som är kränkande när barnet växer upp, och självklart ska det finnas gränser för vad som kan godkännas som namn. Men de frågor som jag har lyft upp här i dag handlar inte om det utan om människors rätt till sin egen identitet.

Som jag började med hoppas jag verkligen att det här är tredje gången gillt och att jag slipper stå här om ett år och återigen vädja till er förståelse för den här frågan.

Jag yrkar bifall till reservationerna 1 och 2.

Anf. 21 JAN LINDHOLM (mp):

Herr talman! Jag vill börja med att be om ursäkt för min felaktiga benämning av titulaturen i mitt anförande i debatten om det föregående betänkandet. Särskilt med tanke på den argumentation jag tänker hålla om det här betänkandet kan den felsägningen inte bara ses som ett klavertramp utan ses som ett avancerat retoriskt grepp.

I civilutskottets betänkande om namnlagen behandlas ett antal motionsyrkanden som delvis är relativt samstämmiga. Man kan väl säga att samtliga på något sätt pockar på behov av en översyn av namnlagen. Önskemålet om en sådan översyn är knappast någonting nytt. Man kan läsa i betänkandet om det första tillkännagivandet, och då antar jag att frågan dessförinnan har behandlats ytterligare ett antal gånger längre bak i tiden. Det första tillkännagivandet från ett utskott om behovet av en översyn gjordes alltså 2001. För dem som lyssnar kan det vara bra att få det tidsperspektivet. Det är en fråga som ledamöter i riksdagen och även i utskottet väldigt länge har ansett behöver en genomgång och förnyelse.

Den förra regeringen jobbade med frågan. Jag började själv i riksdagen år 2004, och det var väl då på hösten som det började röra på sig lite grann i den här frågan.

Den dåvarande regeringen förberedde direktiv för en utredning om en översyn av namnlagen. När vi fick regeringsskifte och den moderatledda högerkartellen tog över i den rosa syltburken – Rosenbad, på andra sidan – sade man att det skulle bli fart på en hel del olika frågor. Man utlovade bland annat ett utredningsdirektiv under föregående år. Nu kan vi se att inte heller detta har lyckats. Nu utlovar man i stället utredningsdirektiv under våren. Det är klart att vi håller tummarna för att det ska bli verklighet.

Jag inser, och jag tror att alla förstår, att trots att namnlagen låter som något ganska enkelt gömmer detta oerhört många svåra frågor. Jag klarar inte av att redogöra för de farhågor som finns i min hembygd Dalarna, där gårdsnamn också är inblandade, och det är en mycket kontroversiell fråga. Det finns naturligtvis många som också är rädda för vad en översyn kan leda till.

Jag tror alltså att det kan komma att ta ett antal år innan vi har fått en färdig utredning. Oavsett vilken regering som sitter kommer det nog att ta tid innan en regering kommer med en proposition till riksdagen. Men trots att jag tror att detta kommer att ta lång tid är det självklart att jag som representant för mitt parti, Miljöpartiet, står fast vid de förslag och yrkanden som finns i våra motioner. Jag gör det genom att yrka bifall till reservation 1 i betänkandet.

Jag tror att det är viktigt att riksdagen hela tiden utövar press på regeringen, för detta är en mycket svår fråga som lätt kan dras i långbänk. Detta säger jag inte för att jag nu tillhör ett oppositionsparti; jag tror att det inte spelar någon roll om man tillhör regeringsunderlaget eller inte. Det är väldigt viktigt att ledamöterna även från regeringsunderlagets sida försöker blåsa på, så att den här frågan dras fram. Det är också lätt att

namnfrågan blir en fråga som inte får högsta prioritet bland alla de saker som ska skötas i ett regeringskansli. Man har ju begränsade resurser även där. Detta är något som vi över alla partigränser måste försöka jobba på, oavsett majoriteter.

Jag tänkte inte vara så långgrandig i den här debatten, men innan jag lämnar talarstolen vill jag säga några ord och peka på att enligt min mening känns könsanknytning väldigt ålderdomlig. I vårt moderna samhälle, där partnerskapslagen i år förväntas ersättas av en könsneutral äktenskapslag – jag hoppas verkligen att det blir av – och där personer har rätt att leva med det kön som de själva uppfattar sig ha och faktiskt kan få hjälp av samhället med att förtydliga den könsidentitet som de inte från början är fullt ut utrustade med, är det svårt att förstå att ett namn skulle kunna vara förbehållet ett visst kön. Jag tycker, och jag hoppas att det blir så, att det verkligen borde ingå i regeringens utredningsdirektiv att föreslå hur namnval kan göras helt könsneutralt.

Med denna, för min egen del väldigt korta, argumentation yrkar jag bifall till reservation 1 i betänkandet.

Anf. 22 INGER RENÉ (m):

Herr talman! Sedan 2001 har vi diskuterat namnlagen och funderat över vilken regering som har gjort mest och bäst. Det började alltså 2001 och inte 2007. Jag tänker inte ge mig in i den leken i år. Vi vet alla att lagen är gammal och att den vållar problem. Att namnfrågor är viktiga får vi många bevis på, inte minst genom mejl och artiklar i tidningarna. Namnet är en stor del av vår identitet. Vi blir lätt irriterade om våra namn stavas fel eller om någon kallar oss för något som inte stämmer med vårt namn.

Antalet önskemål om förändringar av lagstiftningen ökar varje år. Skälen till att man vill ha de här förändringarna blir också fler varje år. Det är egentligen inte förvånande.

Människor kommer till Sverige från alla de länder, och man bär med sig namntraditioner som inte var aktuella när lagen skrevs. Jag kan ge ett exempel på hur bekymmersamt det kan vara. Om man läser ryska klassiker finner man där att människor i en sådan roman har olika namn och olika namnändelser beroende på i vilket förhållande de står till den som talar. Det låter förvirrande, och jag blir lätt förvirrad, så för egen del skriver jag en liten fuskklapp och lägger bredvid mig, så att jag kan hålla reda på personerna.

Jag ska här nöja mig med att peka på några egendomligheter som vi har i dagens lagstiftning i Sverige. Tidigare talare har varit inne på det lite grann.

Om två personer inte gifter sig men får barn med varandra kan barnet få efternamn från såväl pappan som mamman. Om nu dessa två föräldrar går och gifter sig och får ytterligare ett barn, så kan det barnet få efternamn från antingen bara pappan eller bara mamman. Hellsyskon i en familj kan alltså ha olika efternamn, precis som föräldrarna kan ha olika efternamn. Det är klart att detta måste kännas lätt förvirrande för både barn och vuxna.

En annan fråga som stundtals väcker protester är att förslag om förnamn kan underkännas på vad vi med dagens ögon kan tycka vara obegripliga grunder.

Den svenska namnlagens förenlighet med EG-rätten har ifrågasatts av kommissionen. Där finns det anledning att med tillfredsställelse notera att regeringen har utsett en utredare som ska se över och lämna förslag till ändringar i den internationellt privaträttsliga regleringen av namnfrågor. Den översynen ska vara klar i sommar, den 30 juni 2009. Det är, kan man säga, ett litet steg i rätt riktning.

Särskilda problem vållar dagens namnlag för människor som byter kön eller för transsexuella och transvestiter. Där inryms också frågan om retroaktiva namnbyten. Dessa frågor berördes i Könstillhörighetsutredningen, som menade att de rättsliga förutsättningarna för en förändrad lagstiftning noggrant måste utredas. Det hade inte denna utredning tid och ork med.

En annan fråga rör Fredrik Lundhs vän Madeleine. Det gäller möjligheten att till sitt förnamn lägga ett namn av motsatt kön. Som vi vet ska den frågan avgöras av Kammarrätten i Sundsvall så småningom. Man har fått prövningstillstånd. Det är en av de frågor som inte tas upp speciellt i någon av de motioner som vi har behandlat, men jag utgår från att den kommande utredningen kommer att belysa också den frågan. I varje fall kommer vi i alliansgruppen att göra vad vi kan för att det ska bli så.

Man kanske kan tycka att vissa av de förändringar som jag pekat på liksom andra borde kunna genomföras ganska enkelt. Men vi som sysslar med utredning och lagstiftning vet att djävulen ryms i detaljerna. Det är svårt eller rättare sagt nästan omöjligt att förutse alla de lagtekniska problemen som följer sig bakom lagändringar. Därför ser vi med tillfredsställelse att regeringen nu arbetar på att ta fram direktiv till en utredning.

Lite överraskad blir jag över Vänsterpartiets egen reservation. Först säger man i den gemensamma reservationen, där Socialdemokraterna, Vänstern och Miljöpartiet har gått tillsammans, att man är glad för att det kommer en utredning. Man skriver: "Utredningsuppdraget bör omfatta samtliga frågeställningar som aktualiseras i motionerna om namnlagen." Det håller vi alla med om, och det står också i utskottets förslag till beslut.

Därför blir min undran: Menar LiseLotte Olsson, som skriver särskilt om retroaktiv lagstiftning, att det är en del av den här lagförändringen som kan genomföras utan en utredning? I så fall blir jag ganska överraskad och håller inte med.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet i sin helhet och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 23 LENNART PETTERSSON (c):

Herr talman! När man läser igenom både motionerna och betänkandet om namnlagen inser man ganska snabbt två saker. Den ena är att det finns brister som behöver rättas till, och den andra är att det är oerhört komplexa frågor. Att regeringen nu har lämnat utredningsdirektiv för att se över lagstiftningen ur ett internationellt perspektiv är bra, men det har också aviserats direktiv till en total översyn av namnlagen senare i vår. Detta är både bra och nödvändigt. Jag utgår ifrån att utredningen kommer att ta tid – ju fortare den kommer i gång, desto bättre.

Det finns dock vissa delar som möjligen skulle kunna läggas i ett delbetänkande och då utmytna i ett tidigare beslut. Det jag tänker mest på är mellannamn och efternamn inom familjer. Jag skulle kunna göra det så

enkelt för mig som att påstå att begreppet mellannamn kan försvinna. Eftersom ursprunget alltid är ett efternamn, låt oss då använda detta framöver.

Varför ska inte alla i en familj kunna ha samma ”dubbelefternamn”? Ibland känner man att lagen inte riktigt hänger med, och så är det i det här fallet. Däremot får det kanske vara en begränsning på två efternamn så att vi inte får för många Andersson och Pettersson och Lundström hos en och samma person.

Herr talman! Det är i huvudsak två andra frågor som tas upp i motionerna. Det är när i tid ett namnbyte får ske i samband med att någon byter kön och frågan om könsneutrala namn.

Jag börjar med den senare. Det känns något märkligt att framför allt Vänsterpartiet, som i nästan alla andra sammanhang vill begränsa den personliga friheten, tycker att just när det gäller namn ska det vara fritt fram.

Det finns kvinnliga namn, och det finns manliga namn. Sedan finns det några som kan användas av båda könen. Dessa kan dock vara lite varierande i olika länder. Jag kan inte se att denna fråga skulle vara så stor och att det skulle vara så stora fördelar med könsneutrala namn att det finns behov av en lagändring. Det finns trots allt en kulturtradition som har sitt ursprung långt tillbaka i tiden, och detta ska vi känna en respekt för.

Tidpunkt för namnbyte i processen vid ett könsbyte är den kanske svåraste frågan. Jag har stor respekt för den enskilde personen som är berörd, men det finns också en annan faktor att beakta, och det är alla andra som på olika sätt möter vederbörande i vardagen. I och med att man inte själv har tolkningsföreträde i en situation är jag inte övertygad om att det enbart är av godo att byta namn i ett tidigare skede av processen när någon byter kön. På vilket sätt uppfattar andra det? Kan det uppstå tvivel om ifall legitimation och identitet är korrekta och misstankar om förfalskningar?

Likaså är det inte bara att utplåna gamla data och utfärda nya handlingar. Om någon som en gång har skrivit under betyg eller dylikt inte finns längre, hur ska man då lösa det? Kan det ha någon betydelse rent statistiskt och vetenskapligt om man gör retroaktiva förändringar?

Jag har inget svar på frågorna utan nöjer mig med att konstatera att när ett namnbyte än sker, också i retroaktiviteten, är det svårt att hitta den optimala lösningen. Detta är dock sådana frågor som en kommande utredning får söka svaren på.

I avvaktan på densamma finns det dock ingen anledning att göra ett tillkännagivande, utan jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 24 LARS TYSKLIND (fp):

Herr talman! I det här betänkandet behandlas en del motionsyrkanden från den allmänna motionstiden om förändringar och översyn av namnlagen. Jag vill påpeka för Fredrik Lundh att i Sverige har vi en alliansregering med fyra jämställda partier, varav Folkpartiet är ett. Därför talar vi här i dag.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet i sin helhet och avslag på reservationerna.

När det gäller den planerade översynen av namnlagen finns det i grunden inga motsättningar. Alla säger att det finns ett behov, att den gamla namnlagen har några år på nacken och att det är på tiden att ta itu med denna fråga. Det har framförts många skäl för det här i talarstolen, och jag tänker inte ge några fler synpunkter på just det.

Det som vi i utskottsmajoriteten grundar vårt ställningstagande på är att Justitiedepartementet enligt uppgift har inriktningen att lägga fram direktiv under våren 2009. Det kan vi ställa oss bakom, och det borde alla kunna ställa sig bakom med tanke på alla de goda argument som finns för att se över lagen. Naturligtvis får vi se i vilken mån man kan tillgodose förslagen i motionsyrkandena om detta. Det återstår att se. Det finns i dag ingen anledning att förekomma utredningsresultatet och den fortsatta beredningen i frågan.

Herr talman! I reservation 1 är kontentan att man kräver att utredningen kommer i gång omedelbart. Skillnaden mellan våren 2009 och omedelbart är inte så där jättestor. Apropå tidsutdräkt är argumentationen naturligtvis riktig. Det fanns ett tillkännagivande redan 2001 som upprepades 2005. Men jag tycker att man snarare kan fråga hur hög angelägenhetsgrad det varit under den tidigare socialdemokratiska regeringen för att komma vidare i denna fråga. Jan Lindholm pratade om långbänk, och det får man faktiskt betänka. Jag tycker att det är det i detta fall om det fanns ett tillkännagivande redan 2001 i frågan.

Den andra reservationen gäller retroaktiva namnbyten. Som det har sagts här tog Könstillhörighetsutredningen ingen riktig ställning, men man berörde ändå frågan och ställde sig i viss mån tveksam till att det finns några bra lösningar. Vi kan från Folkpartiets sida dela uppfattningen att det nog är en ganska svår fråga att nå en bra lösning på.

Hur som helst måste de rättsliga grunderna utredas ordentligt. Trots att vi kan känna oss lite tveksamma till att det finns en bra lösning förutsätter vi att frågan tas med i den fortsatta beredningen i den nämnda utredningen och i de direktiv som ska komma.

Jag tror också att det kommer att ta ganska lång tid. Som det har påpekats här är det komplexa frågor. Det finns kanske vissa enkla saker i sammanhanget. Lennart Pettersson tog upp vissa saker som kanske är enklare än andra, men alla dessa frågor är värda en grundlig utredning.

Åter yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet och avslag på reservationerna.

Anf. 25 YVONNE ANDERSSON (kd):

Herr talman! Det är alltid spännande, som jag brukar säga, att komma sist. Då får man välja en annan touch på sitt anförande. I dag har jag valt att lägga upp det i åtta punkter när det gäller namnlagen.

För det första debatterar vi en översyn av namnlagen, och då vet vi att justitieministern har meddelat i kammaren att ärendet är under beredning. Det är jättebra att vi ser namnlagen i sitt sammanhang. Då är det en självklarhet för oss att vi avvaktar vad regeringen kommer med. Därmed yrkar jag avslag på samtliga reservationer.

För det andra ha vi redan en namnlag som innebär att vi har möjligheten till namnbyte, om så endast en gång. Som förnamn får inte godkännas sådant som på något vis kan ge problem och leda till obehag. Jättebra, inte vill vi förorsaka att människor får obehag.

För det tredje klagas på att det vanligtvis är könsbundna namn. Ja, det är väl väldigt praktiskt att ha könsbundna namn. Men för dem som tycker att det är snurrigt går det ju att välja några av de namn som inte är könsbundna, typ Kim, Alex eller vad man nu vill.

Jag tycker inte att man ska kunna byta namn hur som helst. Detta beror på att kommunikation och interaktion faktiskt underlättas i vårt samhälle om man har bestämda namn.

För det fjärde vill jag ta upp detta med transsexuella människors särskilda problematik i den här frågan. Jag håller med dem som i motionerna skriver om hur ett namnbyte ska vara ett led i strävan att uttrycka sin djupt kända könstillhörighet. Jag menar att just det kan vara ett argument för att det är viktigt att man faktiskt har ett namn och att det inte är könsbundet. Annars kan det lätt uppstå förvirring snarare än att man får en identitet med den tillhörigheten.

Det kan dock, herr talman, finnas utrymme för förenklingar av namnbytesprocessen i samband med byte av könstillhörighet, och det tror jag att justitieministern i så fall måste få lov att utreda.

För det femte, fru talman, gäller det frågan om retroaktiva namnbyten. Den har berörts i Könstillhörighetsutredningen som pekar på ett antal problem som man i det fall man byter könstillhörighet kan hamna i. Utredningen framhöll det allmänna intresset bland annat för rättsordningen att upprättade handlingar generellt inte ska kunna ifrågasättas på grund av farhågor med uppgifter.

För det sjätte, fru talman, talar också utredningen om gränsdragningsproblematiken. Och jag kan instämma i utredningens slutsats att intygsgivare efter ett byte av könstillhörighet bör utfärda nya handlingar med den nya identiteten.

För det sjunde, fru talman, handlar det om mellannamn och efternamn. Där kan jag faktiskt till en del ge motionärerna rätt. Det känns många gånger lite förvirrande till exempel vad som ska gälla om två personer med dubbelnamn gifter sig, vilka efternamn som ska användas och så vidare.

Jag tror att det är viktigt – och nu kommer jag till min åttonde punkt – att vi är öppna för en större flexibilitet i frågan om dubbla efternamn. Jag ser fram emot den beredning som regeringen gör i den här frågan. Och jag tror att vi fortsättningsvis kommer att få en ordning också när det gäller namnlagen som skapar större klarhet och mindre otydlighet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 11 §.)

Föredrogs
civilutskottets betänkande 2008/09:CU13
Sjöfylleri.

Sjöfylleri

Anf. 26 EGON FRID (v):

Fru talman! Jag vill inleda med att yrka bifall till reservationen från s, v och mp i utskottets betänkande. Reservationen stöder och vill att riksdagen tillkännager för regeringen att en nedre gräns på 0,2 promille alkohol i blodet införs för sjöfylleri och att rutinmässiga alkoholutandningsprov för att kontrollera nykterheten till sjöss blir möjliga. Reservationen har stöd i Rattfylleriutredningens förslag, vilket naturligtvis ger reservationen en stor tyngd. De förändringar som skett från den 1 juli 2008, att Kustbevakningen har befogenheter att dels ta utandningsprov i form av bevisprov på den som är skäligen misstänkt för sjöfylleribrott, dels stoppa fartyg för att kunna ta sådana prov, är bra men bevisar bara problemets storlek och att samma promillegränser som gäller för trafiken på land behöver finnas för sjötrafiken.

Fru talman! Jag anser att straffbestämmelserna för sjöfylleri behöver skärpas. De promillegränser som gäller för vägtrafiken bör införas även för sjötrafik och sjöfylleri. Att framföra en snabb båt i berusat tillstånd kan innebära en lika stor risk som att köra bil berusad. Att cykla i berusat tillstånd kan innebära lika stor risk som att framföra en liten båt eller annan farkost på sjön. Det finns därför ingen anledning att bestämmelserna ska vara olika. Promillegränserna för sjöfylleri bör alltså vara desamma som för rattfylleri.

Regeringen bereder nu Rattfylleriutredningens förslag. Förra regeringen beredde också Rattfylleriutredningens förslag och var nära att hinna genomföra lagändringarna före regeringsskiftet. Det finns nu anledning att hävda att regeringens beredningsarbete inte sker så skyndsamt som skulle vara möjligt. Det finns anledning att hävda och tro att beredningen av detta betänkande sker långsamt för att man ska vinna tid och slippa ta i denna för många kontroversiella fråga. Det kontroversiella kan vara att det finns speciella friheter på sjön som inte får beskäras ytterligare. Men det är inte acceptabelt att vissas frihet ska kunna äventyra säkerheten i trafiken till sjöss av att vi inte vågar eller förmår oss att fatta ett beslut i riksdagen som är i enlighet med lagstiftningen på land.

Vad är det som motiverar att det är tillåtet att på ett ”betryggande” sätt framföra en båt till sjöss även om promillehalten i blodet är 1,0 eller mer, medan det inte är tillåtet att framföra ett motorfordon på land på ett ”betryggande” sätt med samma promillehalt? Naturligtvis är det så att detta inte går att motivera. Det går inte att framföra ett fordon vare sig till lands eller till sjöss på ett betryggande sätt om föraren är påverkad av alkohol eller andra berusningsmedel. Därför måste lagstiftningen för sjöfylleri ändras.

Varje sommar utan beslut om Rattfylleriutredningens förslag och beslut enligt de motioner som finns i betänkandet om en gräns för sjöfylleri på 0,2 promille är ännu en förlorad sommar för sjötrafiknykterheten.

Varje sommar sker sjötrafikolyckor som måste undvikas i framtiden. Ett sätt att försöka undvika dessa sjötrafikolyckor är att skärpa lagstiftningen i sjölagen och ge polisen och Kustbevakningen utökade befogenheter att genomföra rutinmässiga alkoholutandningsprov enligt den lagen. Det kan tyckas att undantagsreglerna enligt Rattfylleriutredningens förslag är för omfattande i jämförelse med reglerna för fordonstrafik på land. Ändå vågar inte regeringen och majoriteten i riksdagen jämställa rattfylleri på land och till sjöss.

Jag och Vänsterpartiet ställer oss därför bakom motionerna och Rattfylleriutredningens förslag. Vi ställer oss bakom reservationen i betänkandet om en gräns för sjöfylleri på 0,2 promille och att polisen och Kustbevakningen ska få genomföra rutinmässiga alkoholutandningsprov samt att förändringarna ska ske skyndsamt. Med rätt fart i denna fråga hade en lagändring varit i hamn redan nu. Tyvärr blir det i stället ännu en förlorad sommar för nykterheten till sjöss.

I detta anförande instämde LiseLotte Olsson (v).

Anf. 27 JAN LINDHOLM (mp):

Fru talman! Civilutskottets betänkande *Sjöfylleri* behandlar tre motioner som tar upp frågan om onykterhet på sjön. Två av motionerna preciserar en gräns om 0,2 promille.

Jag debatterade, fru talman, denna fråga i kammaren för ett par år sedan. Jag har någon sorts diffust minne av att vi den gången i sak var rätt överens.

Redovisningen i detta betänkande visar att frågan har en lång historia och att den nuvarande promillegränsen är från 1999. Det är sådant som är bra för oss som inte var med på den tiden att få beskrivningar av. Jag gillar de delarna i betänkandena.

När majoriteten väljer att avslå motionerna med hänvisning till pågående beredningsarbete och också säger att utredningsarbetet inte bör föregripas av någon sorts uttalande från riksdagen menar jag att det rimligen måste innebära att något slags förslag är nära förestående.

Därför, fru talman, frågar jag majoritetens företrädare om man kan delge riksdagen någon information om när vi kan förvänta oss ett förslag på detta område.

Det vore också intressant om man från majoritetens sida kunde säga något om innehållet i en sådan översyn som jag antar att vi snart kommer att få på riksdagens bord.

Om arbetet i Regeringskansliet inte har kommit så långt så att vi kan förvänta oss ett förslag rätt så snart borde det inte vara så känsligt för regeringen om riksdagen skickade någon form av signal. Jag tycker att det är tråkigt att riksdagen alltid ska vänta.

Jag förstår att majoritetens företrädare inte vill att riksdagen ska peka med hela handen innan regeringen lägger fram ett förslag, det är självklart. Däremot har jag svårt att förstå att man inte kan tillåta att riksdagen ändå viftar lite grann och på något sätt lite försiktigt skickar en signal om vad riksdagen tycker. I det här fallet skulle man kunna tänka sig en liten

försiktig antydan om en positiv inställning till en skärpning av reglerna till sjöss.

Det är inte nödvändigt att en sådan antydan tar ställning till exempel i frågan om vilken sjöfart som ska omfattas. Det behövs inte. Att jag anser att en gräns på 0,2 promille bör omfatta alla båtar som har motor betyder inte att den frågan behöver antydas i en vink från riksdagen.

När jag läser betänkandet är det fullständigt tomt på något som ens kan tolkas som någon som helst åsikt från majoritetens sida. Det bekymrar mig. Jag vet inte om det ska tolkas som att vi inte kan förvänta oss något förslag alls från regeringens sida. Det vore spännande att få höra från majoritetens företrädare om det är så att man inte avser att komma med något förslag.

Jag bor i Dalarna. Där har vi många sjöar och vattendrag. Man kan resa långa sträckor i Dalarna bara på vatten. Vi har inte bara Siljan utan andra stora sjöar. Det finns till och med människor som yrkespendlar till sjöss under sommarhalvåret, både till Falun och Borlänge och mellan arbetsmarknaderna i dessa städer. Det är inte alls ovanligt.

För dem som har svårt att avstå från alkohol på sommaren finns ett bra alternativ om man pendlar mellan Falun och Borlänge. Man kan åka på Sveriges mest belastade enkelspår på järnvägen. Det slingrar sig vackert utmed sjön hela vägen. Tyvärr reflekterar inte alla över detta förnämliga alternativ på sommaren, utan de sitter i båtarna fast de kanske inte borde. Då händer det att det slutar med tragiska olyckor.

Det händer även i inlandet. Det är inte bara, som betänkandet tar upp, ett problem i kustsjöfart och båttrafik. Alkohol är ett problem även på sjöar och vattendrag i inlandet. Där är betänkandet lite svagt.

Även de små fritidsbåtarna får starkare och starkare motorer. Till och med vattenskottrarna har ibland motorstyrkor som kräver stor skärpa och medvetenhet för att man ska klara av att hantera dem. Alkohol har absolut inget med dessa starka motorer att göra.

I dag är det ingen överdrift att påstå att motordrivna flytetyg av olika slag är minst lika farliga och dödsbringande som bilar. De som till exempel är ute på en simtur mellan många av de öar vi har i min närmaste sjö är fullständigt chanslösa om någon överförfriskad båtförare skulle få för sig att leka lite med eller skrämma dem. Det är lika hopplöst om uppmärksamheten från båtföraren skulle falla under en kort tid.

Fru talman! Jag kan inte se några hållbara argument för att inte jämställa båtförare med bilförare i denna fråga. Med det yrkar jag bifall till reservationen i betänkandet.

Anf. 28 ANTI AVSAN (m):

Fru talman! Frågan om sjöfylleri har debatterats i kammaren ett antal gånger under innevarande mandatperiod. När man lyssnar på Egon Frid kan man nästan få uppfattningen att det skulle vara tillåtet att köra berusad på sjön. Riktigt så är det inte.

Vad har vi då sagt i denna fråga vid detta tillfälle? Jag kan konstatera att senast civilutskottet behandlade frågan var i ett yttrande till justitieutskottet i samband med utökningen av Kustbevakningens befogenheter. Yttrandet omfattade i första hand då aktuella motionsyrkanden om införande av en nedre promillegräns i sjötrafiken och om rutinmässiga alkoholutandningsprov till sjöss.

Inställningen då var att den fortsatta beredningen av Rattfylleriutredningens förslag och beredningen av frågan om vilka fartyg som bör omfattas av en nedre promillegräns inte bör föregripas genom några uttalanden från riksdagens sida.

I utskottsbetänkandet påpekades också för det första att frågan om en nedre promillegräns för sjötrafiken av flera olika skäl är komplicerad och för det andra att de regler som gäller för rattfylleri inte utan vidare kan göras tillämpliga för sjötrafiken.

Inställningen i dag är, liksom tidigare, att resultatet av den fortsatta beredningen av frågan om vilka fartyg som bör omfattas av en nedre promillegräns för sjöfylleri och Rattfylleriutredningens förslag i övrigt inte bör föregripas genom några uttalanden från riksdagens sida.

Därutöver kan man nämna att promemorian *Behörighetsbevis för fritidsbåtar och fritidskepp* för närvarande är föremål för beredning inom Regeringskansliet. Frågan om behörighetsbevis, eller i dagligt tal båtkörkort, har koppling till frågan om sjöfylleri eftersom det kan tyckas vara lämpligt att framförandet av båtar som inte kommer att kräva behörighetsbevis inte heller ska falla inom det straffbara området för sjöfylleri – detta under förutsättning att en nedre promillegräns införs.

Sådana tankegångar finns uttalade också i Rattfylleriutredningens förslag eftersom man där undantog mindre båtar som inte har motor och också vissa andra båtar med svagare motorer och som kan framföras i lägre hastigheter.

Fru talman! Den ständigt återkommande frågan när det gäller sjöfylleri är om sjötrafik kan jämföras med vägtrafik eller inte. I utskottsbetänkandet finns en redogörelse för Rattfylleriutredningens förslag som avlämnades i januari 2006 och de ändringar som trädde i kraft den 1 juli 2008 som innebar ökade möjligheter för Kustbevakningen att ingripa mot sjöfylleri.

Jag tänker inte uppehålla mig vid det som omnämns i utskottsbetänkandet utan gå lite längre tillbaka i tiden.

Varje gång frågan om att jämföra sjötrafik med vägtrafik kommer upp finns det skäl att nämna några fakta.

År 1991 genomfördes ändringar i sjölagen som innebar att brottet sjöfylleri delades upp i två svårighetsgrader, så kallat enkelt sjöfylleri och grovt brott. I december 1998 avlämnade den dåvarande regeringen en proposition till riksdagen som gällde drograttfylleri och sjöfylleri. Detta resulterade i införandet av en promilleregeln som *en* omständighet att beakta vid bedömningen av om en gärning är att bedöma som grovt sjöfylleri.

Den utredning som föregick den propositionen avvisade möjligheten att med en promillegräns bestämma vad som ska bestraffas som enkelt sjöfylleri. Flertalet remissinstanser delade den bedömningen eller lämnade den utan erinran.

Problematiken när det gäller frågan om sjöfylleri belystes i 1998 års proposition. Den dåvarande socialdemokratiska regeringen framhöll bland annat att sjötrafiken skiljer sig från vägtrafiken på många sätt. Dels omfattar sjötrafiken fartyg av skilda slag, allt från roddbåtar till oceangående skepp, dels varierar förhållandena kraftigt mellan exempelvis insjöar och mindre vattendrag å ena sidan och trafikerade farleder och öppna hav å andra sidan.

Samma regering påpekade att det låg en komplikation i att många båtar används för rekreation och utgör bostäder under kortare eller längre tid.

Man pekade också på den problematik som omförtöjning på grund av ändrade väderförhållanden innebär.

Efter 1998 har frågan om sjöfylleri utretts ytterligare två gånger, först av Sjöfylleriutredningen som avlämnade sitt betänkande i april 2001. Merparten av de förslag som 2001 års utredning avlämnade mötte sådan allvarlig kritik från remissinstanserna att den dåvarande socialdemokratiska regeringen valde att inte gå vidare med lagstiftning. Man ansåg att frågan borde beredas vidare.

Den fortsatta utredningen av sjöfylleri frågan ägde sedan rum inom ramen för Rattfylleriutredningen. Vår – Moderaternas – uppfattning i frågan är just den som den socialdemokratiska regeringen tidigare gav uttryck för, nämligen att förhållanden till sjöss och i vägtrafik inte kan jämföras. Förhållandena i sjötrafik är väldigt skiftande.

Dessutom är det inte rimligt att omförtöjningsfall ska falla inom det straffbara området, något som också 2001 års sjöfylleriutredning bestämt tog avstånd från. Att omförtöjningsfall skulle falla inom det straffbara området blir särskilt märkligt med en så kallad presumptionsregel om 0,2 promille alkohol i blodet som enda straffbarhetskriterium.

Om man frågar sjöpolisen i Stockholms län när det gäller olyckor och förekomsten av sjöfylleri får man svaret att sjöfylleri trendmässigt har minskat över tiden. Tidigare låg det på ungefär 100 rapporterade fall per år. Man sammanställer just nu statistik för 2008. Det var 72 rapporterade fall 2007 och 76 år 2008. Antalet fall där det förekommer olycka som var förenad med sjöfylleri var 8 år 2007 och 9 år 2008. Det är antalet rapporterade fall. Några av dem går inte till åtal eftersom man under förundersökningen ser att bevisningen kanske inte räcker. I några fall resulterar ett åtal också i dom där den tilltalade frikänns.

Vad som ska poängteras är att antalet olyckor på sjön är orsakade av nyktra förare i 90 procent av fallen. Jag vill påstå att samtliga fall med uppmärksammade sjöolyckor faller inom det straffbara området. Den lagstiftning som finns i dag är ganska tuff. Man kan nämligen bli dömd för sjöfylleri även om man har mindre än 0,2 promille under förutsättning att det har påverkat framförandet.

En annan sak som möjligen är något komplicerad är att sjöfylleri lagens bestämmelse om enkelt sjöfylleri innebär att den som framför fartyg eller i övrigt på ett fartyg fullgör en uppgift av väsentlig betydelse för säkerheten till sjöss och är så påverkad av alkohol eller något annat medel att det kan antas att han inte på ett betryggande sätt kan utföra vad som åligger honom fällt till ansvar för sjöfylleri. Det gäller alltså inte bara den som framför ett fartyg utan också den som fullgör en uppgift av väsentlig betydelse.

Någon motsvarighet till det finns inte i trafikbrottslagen. Straffbarheten riktar sig där mot den som för ett motordrivet fordon.

Vill oppositionen ha en presumptionsregel också för dem som fullgör en uppgift av väsentlig betydelse? Hur ska man lösa det? Det är ett exempel på ytterligare en komplikation i sammanhanget.

Ytterligare ett argument är att sjötrafiken till stor del är internationell till sin karaktär. Andra stater har inte sjöfylleriregler som motsvarar dem som föreslås i motionsyrkandena.

Såvitt känt har inte något land infört en gräns på 0,2 promille för fritidsbåttrafiken. I de fall promillegränser förekommer är det fråga om 0,8 eller vanligare 0,5 promille.

I oppositionspartiernas gemensamma reservation sägs det bland annat att skarpare påföljder ska införas för den som är berusad på sjön. Vilka är dessa påföljder som omnämns så kryptiskt? Talar man, som vanligt, om något annat och egentligen inte vet vad man talar om?

Jag yrkar bifall till utskottets förslag till beslut, vilket innebär att samtliga motioner avslås.

Anf. 29 EGON FRID (v) replik:

Fru talman! Det är för det mesta intressant att lyssna till Anti Avsans argumentation. Jag tycker att du sänker debattnivån lite för mycket när du nästan förlöjligar frågan genom att göra en jämförelse mellan att åka som passagerare i en bil, och undra om man då ska dömas för rattfylleri, och om man är anställd på en båt och tillsammans med kaptenen gör ett felgrepp som kan orsaka en olycka till sjöss.

Det är ju verkligen att lägga ut dimridåer i den redan svåra frågan om det går att jämställa sjöfylleri med rattfylleri och om det går att jämställa att framföra fordon till sjöss och på land.

Det är verkligen intressant att fråga Anti Avsan om särskilt ni moderater tycker att det finns speciella friheter som ska försvaras när det gäller att föra fram fordon till sjöss som gör att man inte kan komma till skott i den här frågan. Ska man ha en likabehandling när det gäller att föra fram fordon till sjöss och på land?

Jag tycker att det är bra att det har skett en del förbättringar genom att Kustbevakningen kan vara mer aktiv. Vi måste också se till att sjöpolisen har samma möjligheter som trafikpolisen att följa problemet. Vi vet ju att fritidsbåttrafiken ökar.

Anf. 30 ANTI AVSAN (m) replik:

Fru talman! Vem som sänker nivån på debatten ska jag kanske inte uttala mig om. Det får andra bedöma. Jag gör i alla fall inte något stort nummer av att Egon Frid nämner cyklar. Man skulle kunna fråga om Egon Frid möjligen är ute och cyklar. Så är det nog inte. När jag belyser frågan om till exempel en navigatör på ett fartyg också kan straffas för sjöfylleri innebär det inte på något sätt att jag skulle förorda att en passagerare i en bil skulle straffas för rattfylleri. Det står klart och tydligt i trafikbrottslagen att det handlar om den som för motordrivet fordon, och det är just föraren i allmänhet som för fordonet. Någon annan lösning är svår att tänka sig.

Men i sjötrafik finns det andra lösningar. Det är det som gör det svårt. Här handlar det inte om att man värnar någon frihet, utan det gäller att finna en lämplig avvägning mellan motstående intressen. Det är möjligen det som skiljer oss och Vänsterpartiet åt. För Vänsterpartiet är det ofta så att man löser problematiken med motstående intressen genom att säga att de motstående intressena inte finns. Det är svart eller vitt, och det är det ena som gäller före det andra. Riktigt så är det inte. Bra lagstiftning i

största allmänhet tar hänsyn till alla motstående intressen, och det gäller att hitta balanspunkter för det som är en bra avvägning.

Jag kan i detta sammanhang villigt erkänna att det finns en mängd olika intressen och att det är ganska svårt att hitta en bra balanspunkt. Det handlar ytterst om faran för annans säkerhet. Det som till exempel är komplicerat är det som jag nämnde, nämligen omförtöjningsfall. Där hade till exempel försäkringsbolagen väldigt stora invändningar i samband med 2001 års utredning. Det finns fler exempel.

Anf. 31 EGON FRID (v) replik:

Fru talman! Jag förenklar inte någon debatt. Jag ser inte heller att frågor är svarta eller vita. Men vi ser att frågorna och problemen finns, kanske till skillnad från Anti Avsan som när problemen blir för stora inte vill se dem. Då låter man bli att göra någonting åt dem i stället.

Jag har respekt för att det kan finnas en särskild lagstiftning som är extra viktig för yrkesmässig trafik till sjöss. Anti Avsan tar upp exempel där andra än föraren naturligtvis har ett jättestort ansvar och kan utsätta andra människor för stor fara till sjöss, vilket inte kan jämföras med trafiken på land. Men det gäller all syn på alkohol och förekomsten av alkohol i arbetslivet, vilket också är en fråga som vi tillsammans måste lyfta fram där.

När man ser vilka faror och risker som finns med alkoholen även till sjöss måste också fritidsbåtarna inbegripas till hundra procent. Det är där som jag tror att Moderaternas särskilda frihet för fritidsbåtarna gör att de inte vill, orkar eller kan gå i hamn med denna fråga.

Anti Avsan gör ett stort nummer av exemplet med omförtöjande av båtar vid dåligt väder. Man kan då göra en parallell med rattfylleri på land. Ska det vara tillåtet med tanke på försäkringsbolaget att skydda bilen genom att gå ut och flytta bilen så att inte ett träd blåser ned på bilen och att man ska slippa dömas för rattfylleri om man har över 0,2 eller 1,0 promille när man framför fordon på land?

Anf. 32 ANTI AVSAN (m) replik:

Fru talman! Jag ska börja där Egon Frid slutade. Ja, det kan vara möjligt att åberopa nöd om det är helt uppenbart att ett träd riskerar att falla ned på värdefull egendom och att man kan undgå ansvar för rattfylleri. Det är redan möjligt. Det är det som är svårigheten. Man måste komma ganska nära konkret fara för att man ska kunna åberopa en sådan regel. Nu är det kanske inte så väldigt sannolikt att man har parkerat bilen och att det finns risk för att ett träd ska falla ned över den. Det är kanske mer sannolikt att det blåser upp på sjön och att det då också är fler båtar, inte bara den som står precis bredvid ett träd, som riskerar att skadas. Därför är frågan av större vidd.

Det är inte vi som vill jämställa sjötrafiklagstiftningen med vägtrafiklagstiftningen, utan det är oppositionen som vill göra det helt och fullt. Det är då som problemen uppkommer. Så enkelt är det nämligen inte. Man kan tycka vad man vill.

Jag har så sent som i dag haft kontakt med dem som arbetar med detta, nämligen sjöpolisen, och det är därifrån som jag har fått statistiska uppgifter. Sjöpolisen har en unison uppfattning om att vi redan i dag har en väldigt tuff lagstiftning när det gäller sjöfylleri. Det spelar ingen roll

om man har under 0,2 promille alkohol i blodet om man förorsakar en sjöolycka och om det kan antas att det medför att man inte kan framföra fartyg på ett betryggande sätt. Har man förorsakat en sjöolycka ligger man risigt till, kan man säga, om man har druckit alkohol. Skulle man då införa en promilleregulering som ska gälla i stället, då undgår de som faller under promillegränsen ansvar. En sådan utgång inte från en konkret fara utan från en abstrakt fara. Jag tror att det är viktigt att förstå skillnaden där.

Anf. 33 LENNART PETTERSSON (c):

Fru talman! Man kan möjligen undra om lagen om sjöfylleri är en så stor fråga att den i nuläget kräver en egen debatt. Att det enbart finns tre motioner i ärendet stärker mig i den uppfattningen.

Samtidigt kan man betrakta det som en viktig symbolfråga men som i detta fall även ska ses tillsammans med mänskligt lidande i form av skador och död.

Det kan också ses tillsammans med skattepengar, det vill säga i vilken ökad omfattning som vi behöver använda Kustbevakningen, sjöpolisen och sjöräddningen på grund av alkoholpåverkade förare av båtar, skepp och fartyg.

Egentligen borde det vara enkelt att sätta samma gränser för framförande av fordon på land och till sjöss, men uppenbarligen är det mer komplicerat än så. Det är faktiskt också så att dagens gräns på land, 0,2 promille, inte kom till i det ursprungliga riksdagsbeslutet, utan gränsen har justerats ned efter hand. Det är möjligt att vi får acceptera samma process inom sjöfarten. För mig är det viktigast att vi sätter en gräns, och ofta är det de små stegen som bär till framgång. Det skulle också skicka en mycket tydlig signal till dem som vistas till sjöss, nämligen att vi inte accepterar att man kombinerar alkohol med framförande av båtar och fartyg. I de flesta fall ansvarar man dessutom för andras liv, och att då tillåta sig att dricka är för mig helt främmande.

Nu finns det emellertid dels Rattfylleriutredningen som bereds i Regeringskansliet, dels en departementspromemoria om behörighetsbevis för fritidsbåtar och fritidsskepp där man föreslår tre olika grader. För att följa det förenklingsarbete som Centerpartiet och alliansen har som ledstjärna skulle det självklart vara bra om samma gränser kan användas när det gäller sjöfyllerilagen.

Fru talman! Jag är alltså beredd att avvakta regeringens förslag som jag utgår från kommer inom en icke alltför avlägsen framtid. Det är högst skäligt att ha tydliga gränser och regelverk även på sjön. Jag måste erkänna att jag har lite svårt att förstå sjöfolkets argument om att det är stora skillnader på land- och sjötrafik. Jag ska ge ett exempel på detta.

När civilutskottet var på resa i Canada såg vi båtbuskar både i Ottawa och i Toronto, det vill säga fordon som går både på land och i vatten. Där är gränsen 0,8 promille i båda fallen. Man kan fråga sig hur det skulle fungera om man hade olika promillegränser.

Jag yrkar bifall till förslaget i utskottets betänkande och avslag på reservationen.

Anf. 34 LARS TYSKLIND (fp):

Fru talman! Vi diskuterar sjöfylleri, och jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet i dess helhet och avslag på reservationen. Det finns motionsyrkanden som också framförs i reservationen. Det gäller att man vill införa en nedre promillegräns på 0,2 och att man vill införa möjligheten att utföra rutinmässiga nykterhetskontroller i sjötrafik.

Det har här diskuterats mycket om likheten mellan land- och sjötrafik. Jag tror att vi kan enas om att det finns en likhet, och det är naturligtvis att man ska nå en balanspunkt, som Anti Avsan har varit inne på, nämligen att det är helt oacceptabelt att någon vare sig i trafik på land eller till sjöss framför ett fordon eller en båt på ett sådant sätt att det innebär en säkerhetsrisk för en själv och för omgivningen. Det gäller speciellt när man är anställd på ett fartyg och jobbar yrkesmässigt. Jag har väldigt svårt att tro att man kan tillåta onykterhet på en arbetsplats.

Fru talman! Det är ändå viktigt att, som Anti Avsan tog upp, ha klart för sig att det finns en fungerande lagstiftning som spelar en viktig roll i sammanhanget. Man kan faktiskt dömas för sjöfylleri om man inte kan fullgöra sina uppgifter på sjön. Det finns ett väldigt tydligt och skarpt regelverk. Vidare finns ju regeln om grovt sjöfylleri. Men gränsen vid 1 promille är bara en gräns för grovt sjöfylleri.

Om man är så påverkad att man inte kan utföra en krävande uppgift är också det en anledning till att anse sjöfylleriet som grovt. Om en handling under alkoholpåverkan utgjort påtaglig fara blir man dömd, oberoende av promillegränser och så vidare.

Från den 1 juli har Kustbevakningen, om skäligen misstanke om sjöfylleri föreligger, rätt att ta ett alkoholutandningsprov och att påbörja en förundersökning. Det är naturligtvis ett väldigt viktigt steg i sammanhanget att en myndighet finns närvarande på många kuststräckor. Sjöpolis finns här och var. Men på de flesta kuststräckor i mitt hemlän, i Bohuslän, är det väldigt få sjöpolis. Kustbevakningen är dock väldigt närvarande.

Bland annat Egon Frid har här i talarstolen beskrivit att det är farligt att framföra snabba båtar i berusat tillstånd. Ja, så är det naturligtvis. Det är inte ens tillåtet. Snarare är det definitivt förbjudet, så oberoende av nuvarande lagstiftning eller om man vill ha en förändring av denna är det inte tillåtet.

Rattfylleriutredningen tog mycket riktigt fram ett förslag om att jämställa landtrafik och sjötrafik. Man anförde även en annan sak, nämligen att det skulle finnas undantag. Det är klart att man kan ha synpunkter på de här undantagen och på var gränsen ska gå. Man sade ändå att det vore bra att följa undantaget beträffande behörighetsregler för fritidsbåtar. En utredning har gjorts, och beredning av frågan pågår i Regeringskansliet – en nog så viktig fråga.

Av olycksstatistiken framgår att alkohol här och var finns med i bilden. Det är naturligtvis oacceptabelt. Man ser också att det här är väldigt bra analyserat. Man kan titta på Sjöfartsverkets hemsida. Man ser då att det finns otroligt många andra orsaker till olyckorna. Det hör inte riktigt hit, men det är en viktig process som pågår.

Som man säger i utredningen vore det bästa om det kunde vara samma undantagsregler när det gäller både behörigheten och sjöfylleriet. Därför bereds de här sakerna parallellt.

Fru talman! Som sagts här – jag tror att Lennart Pettersson framförde det – kan man spontant tycka att det finns väldigt välgrundade argument för att införa en nedre gräns på 0,2 promille och för att jämställa sjötrafiken med biltrafiken.

När det gäller den problematisering som görs kan man ändå konstatera att det inte är en alldeles okomplicerad fråga att beträffande sjöfyllerireglerna överföra direkt från rattfyllerilagstiftningen. Därför är det viktigt att vi låter beredningen i Regeringskansliet fullföljas så att vi får ett resultat av den. Som tidigare sagts här finns det inga skäl för riksdagen att uttala sig i frågan medan denna beredning pågår.

Återigen yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på reservationen.

Anf. 35 GUNNAR SANDBERG (s):

Fru talman! Under den allmänna motionstiden väcktes tre motioner där motionärerna föreslår dels ett införande av en nedre promillegräns för sjöfylleri, dels att det ges möjlighet till rutinmässiga nykterhetskontroller i sjötrafiken.

Bakgrunden till motionerna är naturligtvis det dystra faktum att antalet olyckor till sjöss kraftigt ökar till följd av onykterhet. Sjötrafiken har ökat kraftigt under senare år både vad gäller antalet olika typer av större fartyg och vad gäller antalet fritidsbåtar. Dessutom är fritidsbåtarna numera allt oftare utrustade med kraftiga motorer, vilket gör det möjligt att åka snabbt.

På sina ställen är trafiken med sin köbildning så intensiv att man kan jämföra med biltrafiken. Det gäller exempelvis vattenvägarna runt huvudstaden sommartid. Om man i så tät trafik är onykter och för fram en båt i hög fart är risken för en olycka stor.

De flesta anser att det är fel att köra bil när man har druckit alkohol. Tyvärr är inställningen till onykterhet till sjöss inte densamma. Eftersom framförandet av båt ställer allt högre krav på gott omdöme och sjövätt borde reglerna för väg- och sjötrafik på denna punkt vara desamma.

Sjöpolisen har återkommande efterlyst en lägre promillegräns för att minska antalet olyckor som sker till följd av att båtar styrs av alkoholpåverkade förare.

Den socialdemokratiska regeringen tillsatte en utredning som skulle reda ut frågorna om det ökande sjöfylleriet. Utredaren avlämnade sina förslag år 2006. Dessa ledde till en proposition från den nuvarande regeringen. Denna proposition ledde till ett beslut om ökade befogenheter för tjänsteman vid Kustbevakningen. I fortsättningen har man rätt att ta alkoholutandningsprov, att stoppa fartyg för att kunna ta ett sådant prov och att inleda förundersökning om sjöfylleribrott – en bra början.

Men det viktigaste förslaget, det om en nedre promillegräns, saknas i propositionen. Regeringen kunde tydligen inte enas i denna fråga, vilket är djupt olyckligt. I stället fortsätter regeringen att bereda frågan.

Uppenbarligen är det för svårt för regeringen att enas i frågan. Inte heller under detta riksdagsår kommer ju något förslag att läggas fram. Beredningsarbetet fortsätter alltså trots att utredaren har avlämnat konkreta förslag. Man undrar hur länge till det ska behöva dröja innan regeringen kan komma till beslut.

Tar regeringen verkligen frågan om onykterhet i sjötrafiken på allvar? Ja, det gäller inte bara där. Vi har ju också en debatt om alkohol på bilar.

I betänkandet nämns det om behörighetsregler för fritidsbåtar beträffande vilka fartyg som borde omfattas av promilleregeln. Varför krångla till det? Alla motordrivna fordon till sjöss och till lands ska omfattas av en nedre promillegräns. Ni om några brukar förespråka enkla och klara regler.

Denna långbänk är ett stort misslyckande för en regering som säger sig ha lag och ordning högst upp på dagordningen. Trots att sjöfylleriet enligt sjöpoliserna på sina ställen ökar dramatiskt görs det ingenting för att stoppa utvecklingen.

Nej, det är hög tid för riksdagen att nu påtala vikten av nykterhet även till sjöss. Det är viktigt att vi snarast får en nedre promillegräns också för sjötrafiken.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservationen från Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet.

Anf. 36 ANTI AVSAN (m) replik:

Fru talman! Ja, antalet fartyg ökar. Men sett till den statistik som direkt kan hänföras till ett visst område och som jag tidigare redovisade har antalet rapporterade fall egentligen inte ökat. Det går inte att säkert uttala sig utifrån den lilla ökning som varit – fyra rapporterade fall på ett år.

Gunnar Sandberg nämnde att sjöfylleriet dramatiskt ökar på vissa håll. Då undrar jag var det dramatiskt ökar.

Ökad motorstyrka har inte något direkt samband med ökad berusningsgrad – det är liksom ett konstaterande därutöver.

Min viktigaste fråga gäller det som står i den gemensamma reservationen.

Skrivningen är: Skärpt lagstiftning om sjöfylleri med lägre promillegräns och skarpare påföljder för den som kör berusad på sjön. Vilka är dessa skarpare påföljder? Jag skulle gärna vilja ha ett svar på den frågan, fru talman.

Anf. 37 GUNNAR SANDBERG (s) replik:

Fru talman! Sjöfartsverkets olycksstatistik visar att antalet allvarliga olyckor med fritidsbåtar ökat de senaste åren. Samtidigt rapporterar Kustbevakningen att också antalet sjöfylleriärenden ökar. Onykterhetsbrott på sjön är ett stort problem. Om vi hade suttit vid makten så hade vi haft en lagstiftning på området redan år 2006. Det är jag ganska övertygad om.

Även om det nu ökar dramatiskt eller lite är ändå signalen om man ändrar promillegränsen att man tar det på allvar. Om man inte gör det kan människor tycka att det är accepterat att ta en öl till eller ha en högre promillegräns vid sjötrafik. Signalerna utåt blir att det är helt okej.

Jag kan ta ett exempel. Det är många stockholmare som besöker mitt hemlän Jämtland. Man har skotrar, och de flesta skotrar går rätt fort. Men det finns äldre skotrar som inte går lika snabbt. De har lägre hästkrafter och går så pass långsamt att man nästan får springa vid sidan av skotern i en uppforsbacke för att man ska ta sig upp.

Där gäller samma gräns som för bilar. Många stockholmare tror att de har en högre gräns för skotrar som gäller för sjötrafik. Det ger en signal utåt om man sänker promillegränsen, och det ser bättre ut.

Anf. 38 ANTI AVSAN (m) replik:

Fru talman! I sitt anförande sade Gunnar Sandberg att sjöfylleriet ökar dramatiskt på vissa håll enligt sjöpolisen. Nu är svaret att antalet olyckor ökar enligt Sjöfartsverket.

I den statistik jag stöder mig på framgår det att 90 procent av olyckorna sker med nyktra förare, om vi använder det uttrycket. Jag vill också påpeka att i de siffror som jag har lyft fram inbegrips de fall som är Kustbevakningens. Det finns ingen statistik vid sidan av.

Att antalet olyckor ökar är inte ett tecken på att sjöfylleriet ökar i sig. Man måste kunna redogöra för det särskilt i statistiken. Hur är det med denna statistik? Är det enligt sjöpolisen som sjöfylleriet ökar dramatiskt på vissa håll i Sverige, och i så fall var?

Finns det någon särredovisning av Sjöfartsverkets statistik, som Gunnar Sandberg hänvisar till, när det gäller olyckor där alkohol är inblandat och andra olyckor?

Anf. 39 GUNNAR SANDBERG (s) replik:

Fru talman! Nej, jag har inte olycksstatistiken framför mig. Detta är enligt Sjöfartsverkets olycksstatistik och rapporter från Kustbevakningen.

I betänkandet står det att frågan om en nedre promillegräns för sjötrafiken av flera olika skäl är komplicerad. Du har nämnt några i ditt anförande, Anti, talat om vilka de är och varför de skulle vara komplicerade. Du sade att de regler som gäller för rattfylleri inte utan vidare kan göras tillämpliga för sjöfarten. Du har nämnt några skäl, men jag förstår ändå inte problemet.

Vi har en gräns som gäller för bilar, lastbilar, bussar, skotrar, fyrhjulingar med mera. Oavsett storlek på motorstyrkan åker du dit för rattonykterhet om du har mer än 0,2 promille i blodet, även om du som jag tidigare sade ibland är tvungen att springa bredvid skotern. Det gäller även om du kör en liten japansk bil, en stor stadsjeep eller en lastbil med släp eller utan släp.

Det är bra att det finns en gräns på 0,2 promille så att man vet vad som gäller. Det skulle vara väldigt krångligt annars. Men till sjöss talar man om fartyg som har en längd under sju meter, en maximifart som inte överstiger sju knop, segelfartyg under sju meter och båtar under rodd. Inför en promilleregulering för alla båtar som drivs av motor så behöver ni inte hålla på att tramsa om avgränsningar för vilka fartyg som borde omfattas av promilleregeln.

Den lagändring som trädde i kraft i juli 2008 när det gäller sjöfylleribrott var bra. Tjänstemän vid Kustbevakningen har befogenheter att ta alkoholutandningsprov och stoppa fartyg för att ta sådana prov. Se till att ändra promillegränsen också så blir det perfekt.

Anf. 40 INGEMAR VÄNERLÖV (kd):

Fru talman! Yvonne Andersson blev tyvärr tvungen att lämna kammaren för ett tag. Kanske hinner hon komma tillbaka innan debatten om detta block med fyra betänkanden är slut.

Jag ska inte använda alla fyra minuter av talartiden. Jag vill bara säga att det är en invecklad fråga med sjöfylleri vars problematik alliansföreträdarna här har lyft fram på ett mycket bra sätt.

Det finns en beredning i Regeringskansliet vars resultat vi vill avvakta innan vi går vidare. Därför yrkar jag för Kristdemokraternas räkning, fru talman, bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på den reservation som finns.

Anf. 41 EGON FRID (v):

Fru talman! Jag var inte tillräckligt snabb förut. Jag skulle egentligen ha replikerat på Lars Tysklinds anförande. Den fråga som är kvarstående efter debatten är om det är tillåtet att framföra fordon till sjöss berusad eller om vi ska jämföra trafik på sjön med trafik på land.

Det är där jag och vi med vår reservation hävdar att det är viktigt att jämställa riskerna att utsätta sig själv och andra för fara genom att framföra fordon berusad till sjöss såväl som på land.

Lars Tysklind påstod att det är förbjudet att framföra ett fordon till sjöss berusad. Det är inte sanning som Lars Tysklind säger. Det är först om det kan antas att han eller hon inte på ett betryggande sätt kan utföra vad som därvid åligger honom eller henne som Kustbevakningen har rätt att ta bevisprov. Det är först då man kan stoppas och lagföras för sjöfylleri.

Det är jätteviktigt att få en ändring till stånd. Det är därför viktigt att regeringen nu, när den förra regeringen inte fick möjlighet att genomföra ändringen, snabbt gör en lagändring.

Det har tagits upp en del andra saker i debatten som har problematiserats. Om man till exempel är yrkesverksam på sjön har man också ett särskilt ansvar. Vissa av de frågorna ska naturligtvis beaktas.

Anf. 42 LARS TYSKLIND (fp) replik:

Fru talman! Jag fick en fråga här från Egon Frid om risker. Man ska naturligtvis jämställa risker. Precis som jag sade i mitt anförande är det inte acceptabelt att på sjön vara så påverkad av alkohol eller andra medel att man inte kan framföra sin båt på ett säkert sätt. Det är som lagstiftningen säger. Då döms man för sjöfylleri.

På det sättet är det de facto förbjudet att vara påverkad. Hur man definierar påverkan är en annan fråga, som Anti Avsan var inne på. En promillegräns är en definitiv gräns på ett annat sätt. Spontant kan man tycka att det är ett väldigt bra och lätt sätt att hantera frågan.

Icke förty är det ingen enkel fråga. Det finns många komplikationer, som vi har hört här. Även Egon Frid anförde att detta är en ganska komplicerad fråga. Därför måste slutsatsen vara att man ändå måste låta beredningen slutföra sitt arbete så att man ser vad som är en lämplig balans på lagstiftningen. Det har ju mycket att göra med att man får en lagstiftning som är accepterad bland människor och som fungerar bra. De som har hand om övervakandet måste också kunna hantera den.

Den skillnad som Egon Frid försöker lyfta fram här – att man inte skulle jämföra risker och att man skulle kunna få köra berusad på sjön – innebär lite hårklyverier i sammanhanget.

Anf. 43 EGON FRID (v) replik:

Fru talman! Det är just detta, Lars Tysklind, som inte är hårklyverier. Detta är skillnader i två lagar – mellan rattfylleri och sjöfylleri. Det är hela den här skillnaden som vi debatterar, och det är den som gör frågan så viktig.

Beredningen har pågått tillräckligt länge och har kommit fram till det förslag som kan åtgärdas. Detta kan i princip verkställas, men sedan finns det vissa saker som blir kvarstående. Man jämför inte sjöfylleri med rattfylleri till hundra procent eftersom vissa risker kan vara större. Det gäller till exempel frågan om att även en styrman kan ställas till svars ihop med kaptenen på ett fartyg. Någon som sitter bredvid föraren av en bil kan inte jämföras med honom eller henne.

Det är jättebra att jag och Lars Tysklind är överens om vad vi menar är risken med att framföra ett fordon till sjöss. Men lagstiftningen gör ett undantag för detta – det är först när man inte på ett betryggande sätt kan utföra vad som därvid åligger någon. Det är det som gör hela frågan så intressant. Det finns faktiskt människor som tar sig den friheten. De påstår att de kan vara berusade och framföra sina båtar, och dessutom har de lagstöd för att göra det. Ingreppen mot sjöfylleri kan endast göras om man utsätter någon för en risk eller inte framför fordonet på ett betryggande sätt och orsakar någon form av olycka.

Jag berörde cyklar här förut. Riskfaktorn på sjön är lika stor om man sitter i en kanot eller i en eka utan motor som om man för fram en motorbåt. Man kan dra en parallell där.

Anf. 44 LARS TYSKLIND (fp) replik:

Fru talman! Det där senaste är kanske egentligen det som är problematiken. Om man ser på olycksstatistik och drunkningsolyckor på grund av alkohol är en av de absolut vanligaste olyckorna de facto en man över 50 år som åker ut och fiskar på en insjö, kanske inmundigar öl, behöver ställa sig vid relingen och då faller över bord. Frågan är var man ska dra gränsen. I sådana sammanhang, när man är i ett berusat tillstånd, borde man inte befinna sig nära vattnet. Det blir gränsdragningsproblem, som vi diskuterar hela tiden.

Jag kan inte i dag säga exakt var vi kommer att landa i frågan rent sakligt. Eftersom vi ändå är överens om att frågan är komplicerad och mångfasetterad är det viktiga att man låter beredningen bli färdig. Kopplingen till behörighetsbevis för fritidsbåtar har berörts. Det är också många, till exempel Gunnar Sandberg, som i debatten här har nämnt att det finns snabba båtar. Ja, det är en risk i sig vare sig man är nykter eller onykter. Eftersom man inte får vara onykter får vi väl förutsätta att de som har en snabb båt är nyktra. Det är klart att i det sammanhanget är behörighetsbeviset och kunskapen om hur man framför en båt det absolut viktiga.

Jag kan inte hålla med om att det är tillåtet att vara berusad på sjön. Sedan finns det vissa människor som tar sig den friheten. Tyvärr är det så även i vägtrafiken. Där finns det definitiva förbud, och riskerna är så oerhört mycket större. Ändå tar sig människor dessa friheter. Det är tragiskt i sig att människor begår lagbrott, men sådan är verkligheten. Det ska naturligtvis stävas på alla fronter.

Anf. 45 EGON FRID (v) replik:

Fru talman! Det är gott och väl, det som Lars Tysklind själv tycker och anser. Jag är glad att du tycker det som du tycker. Det kan ju påverka den nuvarande regeringen så att den inser det tokiga i skillnaden mellan sjöfyllerilagstiftningen och rattfyllerilagstiftningen.

Men det du säger stämmer inte. Det var därför jag tyckte att det var viktigt att påpeka det än en gång; det är först när man kan misstänkas för brott enligt 20 kap. 4 § sjölagen – alltså när det kan anses att han eller hon inte på ett betryggande sätt kan utföra vad som därvid åligger honom eller henne – som man kan lagföras enligt sjöfyllerilagen. Lagen tillåter i alltför hög grad att alkohol förekommer på sjön. Det är en lagstiftning som vi absolut aldrig skulle vara i närheten av att acceptera till lands. Det ska vi inte göra till sjöss heller. Vi ska ha samma syn på att det är fel att använda alkohol i all form av trafik. Det är jätteviktigt. Det handlar om riskfaktorerna och vilka risker man utsätter sig själv och andra för när man i berusat tillstånd är ute i trafiken eller på sjön.

Behörighetsfrågorna är mer att jämställa med krav på körkort för att köra bil och hastighetsgränser på vägarna. Det är lite grann ett annat spår i lagstiftningen. Att jämställa sjöfylleri med rattfylleri är att jämställa reglerna för förekomsten av alkohol i all typ av trafik.

Anf. 46 ANTI AVSAN (m) replik:

Fru talman! Jag ska börja med att ställa den fråga som jag ställde till Egon Frid tidigare. Jag ställde den också till Gunnar Sandberg. Jag har inte fått något svar. Skarpare påföljder – vad är det för någonting? Vad menas med det i den gemensamma reservationen?

När det gäller Egon Frids resonemang om jämställandet av sjötrafik och vägtrafik noterar jag argumentationen för att också ekor och kanoter borde omfattas av reglerna. Om man ska jämställa dessa hamnar vi i alla fall där jag faktiskt inte trodde att vi skulle hamna. Innebär det här möjligen, fru talman, att Egon Frid också vill införa straffbarhetsregler när det gäller att cykla och kanske också något annat? Det kan ju tänkas att man utgör en fara för någon annan om man är berusad alldeles oavsett vad man gör. Ganska många misshandelsfall inträffar under berusning. Det har en klar koppling till alkohol.

Frågan är egentligen: När är berusning en fara för annans säkerhet? Det är detta som är motstående intressen. Om man ska hårdra det är det möjligen så att berusning är en större fara för annans säkerhet när det gäller att bli misshandlad eller att misshandla någon annan än när det gäller att något skulle inträffa vid en specifik situation i sjötrafik. Det kan till exempel handla om ett omförtöjningsfall i en vik någonstans där det ligger en ensam båt.

Det är detta som är skälet till att lagstiftningen ser ut så här – just för att man ska kunna möta de motstående intressena. Man skiljer på abstrakt eller presumerad fara och konkret fara. Det handlar mycket riktigt om konkret fara här. Men det är ett väldigt lågt beviskrav, nämligen att det *kan antas* att man på betryggande sätt inte kan framföra fartyg.

Anf. 47 EGON FRID (v) replik:

Fru talman! Jag hävdar fortfarande att de motstående intressena inte är så stora i den här frågan att vi inte skulle kunna jämställa sjöfylleri med rattfylleri och få en enhetlig lagstiftning när det gäller synen på reglerna för att framföra fordon.

När det gäller frågan om vad vi ska ha för repressalier för folk som bryter mot lagen kan jag inte se annat än att det ska vara böter och fängelse på olika nivåer.

Vi har tyvärr inga körkort i sjötrafiken. Man skulle också kunna dra in körkortet när det gäller rätten att köra båt, men eftersom de inte finns än kan man inte dra in dem. Det var ett exempel på att det finns goda skäl för att införa körkort för båt.

Mitt syfte var inte att sänka nivån på debatten genom att diskutera cyklar, kanoter och ekor. Mig veterligen har vi någonting som heter styrstångsonykerhet i landet. Man kan lagföras om man framför en cykel i berusat tillstånd eftersom det ses som ett fordon på väg. Därför kan man också ta upp risken när man framför kanot eller eka till sjöss. Man utsätter sig själv för samma risk som när man framför en stor motorbåt berusad. Det är också en relevant jämförelse.

Nu är det upp till regeringen att agera och jämställa sjöfylleri med rattfylleri.

Anf. 48 ANTI AVSAN (m) replik:

Fru talman! Jag återkommer till detta med att jämställa sjötrafik med vägtrafik och talet om så kallad styrstångsfylla. Det kan möjligen vara vårdslöshet i trafik, och det är en ganska hög ribba att nå upp till. Då handlar det om att man utgör en fara i det konkreta fallet. Det beror egentligen inte på berusningen, som det är när det gäller sjöfylleri, utan det beror på det man åstadkommer eller rent faktiskt gör. Om Egon Frid själv tycker att han sänker debattnivån när han talar om ekor och kanoter undrar jag varför han gör det. Det verkar lite konstigt.

Fru talman! När det gäller frågan om skarpare påföljder noterar jag att Egon Frid talar om repressalier. Det är länge sedan vi lämnade repressalier i den svenska straffrätten. Det är möjligt att man ser särskilt allvarligt på sjöfylleribrott eftersom det finns flera andra implikationer också, men jag får inte något rimligt svar.

Det är kanske så som med mycket annat som finns i reservationen och de här motionerna att man bortser från problemen och talar om andra saker. Om jag ska vara helt uppriktig tror jag inte alls att något parti i oppositionen har menat skarpare påföljder, men ni har likväl skrivit det. Hur är det med allt det andra som står i reservationen och i övrigt? Ni verkar inte vara överens om var gränsen för det straffbara området ska gå. Jag tar det till intäkt för att om det hade sett annorlunda ut med en annan regering hade den här frågan utretts minst lika länge men möjligen

på andra grunder. Uppenbarligen är det inte så enkelt som vissa vill göra gällande.

Prot. 2008/09:60
21 januari

Anf. 49 EGON FRID (v) replik:

Fru talman! Förlåt att jag inte hittade rätt ord och använde ordet fel. Anti Avsan behöver inte se ordet ”repressalier” som en ny del av det kommande svenska straffsystemet eller lagstiftningen. Jag använde det som en synonym för det straff som vi kan tänka oss om man bryter mot lagstiftningen.

All lagstiftning kräver någon form av beredningsarbete. Det är fråga om hur mycket beredningsarbete man ska lägga ned, hur mycket man ska ta hänsyn till motstående intressen och hur stora de här motstående intressena är. Det är uppenbart att Anti Avsan och Moderaterna har ett oerhört stort intresse av att förstora upp och skapa de här motstående intressena. Det finns fog för att ha den tron att här finns den så kallade speciella friheten att vistas och föra fram en båt på sjön i berusat tillstånd. Det tas också till intäkt för att man inte är en dålig båtförare bara för att man är berusad trots att man är en dålig bilförare om man är berusad när man kör på land. Det är de här speciella friheterna som säkert komplicerar beslutsfattande i den här frågan. Det är någonting som jag tycker att regeringen visar dålig respekt för när man vill jämställa lagstiftning när det gäller att framföra fordon till sjöss och på land. Jag hoppas att regeringen gör vad som förväntas av den även i den här frågan.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 11 §.)

7 § Associationsrättsliga frågor

*Associations-
rättsliga frågor*

Föredrogs
civilutskottets betänkande 2008/09:CU14
Associationsrättsliga frågor.

Anf. 50 HANNAH BERGSTEDT (s):

Fru talman! Dagens debatt behandlar associationsrättsliga frågor, revisionsplikt för företag och könsfördelningen i bolagsstyrelser. I detta betänkande har Socialdemokraterna två reservationer. Jag yrkar bifall till reservation nr 2 angående könsfördelningen i bolagsstyrelser.

Vi socialdemokrater ser att det finns ett behov av att se över balansen mellan kontroll och arbetsbörda för företagen. Vi vill ge företagen mer tid och mer resurser att jobba med det som de är bäst på, vilket inte alltid innebär pappersexercis.

Under vår regeringstid påbörjades ett arbete med en översyn av företagens villkor, och vi avsåg att fortsätta det här förenklingsarbetet. Det är glädjande att den moderatstyrda regeringen fortsätter det här arbetet. Det som är bekymmersamt är att det förslag man tagit fram för att avskaffa revisionsplikten inte är helt genomarbetat. Som förslaget ser ut nu riskerar det att skapa osund konkurrens mellan seriösa och oseriösa företag. Dessutom riskerar det att göra det svårare för företag att få lån samtidigt

som det tvingar upp räntorna för de lån som faktiskt ges. I och med det blir det en större osäkerhet för bankerna när insynen saknas.

Vi socialdemokrater tycker att revisionsplikten ska kvarstå för de större företagen för att hjälpa aktieägaren att se hur styrelsen och dess vd sköter ansvaret för företaget. Vi anser också att revisionsplikten bör avskaffas för de mindre företagen liksom man gjort inom EU.

Flera remissinstanser, däribland Ekobrottsmyndigheten, har efterlyst nya kontrollåtgärder för att undvika skattefel, ekonomisk brottslighet och penningtvätt. Därför vill vi också ge 60 miljoner till Skatteverket för att motverka detta.

Det som känns anmärkningsvärt är inte att man vill underlätta för företagen. Det arbetar även Socialdemokraterna med. Det som är anmärkningsvärt är att den regering som gick till val under parollen stoppa fusket och som har försämrat och försvårat för sjuka och arbetslösa för att systemen inte ska utnyttjas uppenbarligen anser att det inte finns något skäl att granska eller ha regler för företag. Är det skillnad på folk och folk?

Vi socialdemokrater vet att de allra flesta människor vill arbeta och bidra till vårt gemensamma samhälle. Det gäller såväl arbetstagare som företagare. Men till skillnad från regeringspartierna tror vi att det behövs ett kontrollsystem för alla, inte bara för vissa.

Fru talman! När mina döttrar, Saga och Tova som är i dag är sju och åtta år, blir vuxna vill jag att de ska ha samma möjligheter som deras bästa kompis Terje att kunna få en plats i en bolagsstyrelse. I dag är det inte så. Antingen tycker man att det är ett problem eller så tycker man det inte. För att råda bot på detta krävs ett långsiktigt arbete som bör starta redan på BVC, men vi behöver också en lagstiftning som kräver att minst 40 procent av styrelseplatserna viks för det underrepresenterade könet om vi vill komma någon vart i rimlig tid.

Ekonominyheterna presenterade i höstas att det med det tempo som vi har i dag kommer att dröja 158 år innan könsfördelningen i bolagsstyrelser uppnås – 158 år för att uppnå det många av oss tycker borde vara en självklarhet. Den socialdemokratiska regeringen gav en tidsfrist till bolagen för att komma till rätta med det här problemet. När vi inte ansåg att ansträngningarna var tillräckliga och gick tillräckligt snabbt började vi prata om lagstiftning, vilket drog upp tempot avsevärt. Uppenbarligen finns det ett signalsystem som gör att om lagstiftaren säger att det är viktigt med kvinnor i bolagsstyrelser så börjar man titta efter kvinnor.

Norge är ett annat bra exempel. Redan 2003 antogs en lagstiftning, vilket har slagit väl ut. I Norge utgörs i dag 44 procent av bolagsstyrelserna av kvinnor – detta efter att man har lagstiftat om kvotering.

Dessvärre tyckte den moderatstyrda regeringen uppenbarligen att det räckte med det som Socialdemokraterna har gjort och släppte därmed rodret. Det går väl bra att guppa fram i makligt tempo om man nöjer sig med det, men det går inte om man har ambitionen att komma någonvart i rimlig tid, särskilt när det börjar blåsa motvind och antalet kvinnliga ledamöter i bolagsstyrelserna faktiskt minskar igen. Jag är medveten om att tappet är litet, men varje steg bakåt gör att de där 158 åren för mina döttrar blir fler. I motvind duger det inte att krypa in i kajutan och gömma sig, utan det gäller att fatta rodret och styra upp igen.

Det är dags att sluta kvotera in män, vilket i dag är det stora problemet. Siffrorna visar entydigt att män i århundraden varit privilegierade när det gäller styrande positioner i samhället.

Fru talman! Det är inte första gången som vi debatterar det här i kammaren. Svaret brukar, som i så många andra fall, vara att det är marknaden som ska sköta det här. De privata intressena måste själva få bestämma, annars blir det ett intrång i äganderätten. Frågan är ju vad man tycker är viktigast. Man får äga, man får tjäna pengar och man får välja vilka personer man vill ha med i sin styrelse. Men vi socialdemokrater anser inte att man får undanhållas möjligheten för att man tillhör ett visst kön. Alla ska erbjudas samma möjligheter. I dag hindrar konservativa strukturer det här. För det är väl inte så att kompetensen sitter i könet?

Vad vill företrädarna för den moderatstyrda regeringen säga till de kvinnor som ser sig förbispungna av män trots att deras meriter och utbildning vägt tyngre? Vad vill ni säga till mina döttrar? Att de ska vänta i 158 år till och att det blir Sagas och Tovas barnbarns barnbarn som får samma rätt som sina killkompisar?

Vi behöver en lagstiftning som bryter mot det konservativa mönster som gör att kvinnor i dag är underrepresenterade i bolagsstyrelser, och vi behöver en regering som tar det här på allvar.
(Applåder)

Anf. 51 EGON FRID (v):

Fru talman! Association betyder sammanslutning, och det är inom associationsrätten som rättsregler beträffande olika former av samverkan för ekonomiska eller ideella syften behandlas. Många av dessa samverkansformer har mycket gamla traditioner. Det märks bland annat när vi försöker förändra hur det i dag ser ut med jämställdheten och könsfördelningen i bolagsstyrelserna.

Jag kommer att uppehålla mig vid könsfördelning i bolagsstyrelserna, och jag vill inledningsvis yrka bifall till reservation 2, även om vi naturligtvis också står bakom den andra reservationen.

Fru talman! För några år sedan kom en utredning med det utmärkta förslaget att en styrelse ska bestå av minst 40 procent ledamöter av varje kön. Utredningen innehåller flera förslag som jag inte tänker gå in på i detalj, men en viktig sak är att utredaren konstaterar att hennes förslag inte innebär någon inskränkning av äganderätten. Äganderätten var borgeralliansens och Svenskt Näringslivs favoritargument för att säga utredningen. Förslaget om kvotering kallades av alliansen för kvalificerat vansinne.

I dagens betänkande uttalar alliansmajoriteten att det skulle vara oacceptabelt att göra ingrepp i ägarkollektivets, bolagsstämmans, rätt att självständigt utse sina företrädare i företagsledningen. Här är det snarare alliansregeringen som visar prov på kvalificerat vansinne. I stället för att ta vara på förslagen och därmed stärka jämställdheten och könsfördelningen i bolagsstyrelserna skickade regeringen denna utredning direkt i papperskorgen.

Fru talman! I de aktiebolag där staten har bestämmande och inflytande hade den tidigare regeringen ställt upp delmålet att andelen kvinnliga styrelseledamöter skulle vara minst 40 procent år 2003. Målet nåd-

des genom ett kontinuerligt och systematiskt nomineringsarbete. Sommaren 2005 var den genomsnittliga andelen kvinnor i helägda statliga bolag 42 procent. Detta kan jämföras med statistik från Bolagsverket som avsåg förhållandena i februari 2006. Enligt den var 15 procent av styrelseledamöterna i privatägda aktiebolags styrelser kvinnor. Det finns med andra ord flera skäl till att vi ska behålla våra statliga företag och använda vår ägarstyrning för ökad jämställdhet.

Regeringen påstår att det är ett problem att det finns så få kvinnor i styrelserna, men den enda lösning som presenteras är kvinnors egna initiativ. Så länge vi män som grupp inte vill släppa ifrån oss en bit av kakan kommer vi aldrig att få någon jämställdhet, vare sig i bolagens styrelser eller någon annanstans.

Fru talman! Ett annat argument som flitigt används i debatten är att en lag om kvotering skulle minska kompetensen i styrelserna. Det skulle helt enkelt inte finnas tillräckligt många kompetenta kvinnor att rekrytera. Vet allianspartierna om att 65 procent av de personer som tar examen vid våra universitet och högskolor varje år är kvinnor? Ser man till kompetensen borde det rimligtvis vara fler kvinnor än män i styrelserna.

Men alliansen vill som sagt inte ta problemet på allvar. I stället pratar ni om att kvinnor ska få lättare att starta företag i vårdranschen. Som om det skulle bryta den manliga dominansen i redan existerande företagsstyrelser!

Jag yrkar bifall till reservation 2.

Anf. 52 JAN LINDHOLM (mp):

Fru talman! Civilutskottets betänkande heter *Associationsrättsliga frågor*, vilket jag egentligen tycker är ett hopplöst tungt och obegripligt namn på ett politiskt dokument. Jag funderar på hur mycket demokratiskt underskott som finns i ett sådant uttryck som ”associationsrättsliga frågor”. Betänkandet innehåller i alla fall frågor om revisorer i små bolag, frågan om könsfördelning i bolagsstyrelser, regler om skyldigheter för de stora aktieägarna i förhållande till de mindre aktieägarna i aktiebolag och frågan om en översyn av lagen om ekonomiska föreningar.

Jag inser att även om jag på det sättet försöker beskriva vad betänkandet handlar om med ord som skulle göra det möjligt för oss som inte är jurister att förstå vad betänkandet handlar om är det inte självklart att det blir enklare för det. Men politiken är ju till för alla, och därför tycker jag att det är viktigt att försöka anstränga sig för att göra saker mer lättbegripliga.

Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 2 i betänkandet, den reservation som handlar om könsfördelning i bolagsstyrelser, så att jag inte glömmer bort det. Det finns nämligen två motioner i betänkandet från Miljöpartiet som lyfter fram frågan och även några motioner från socialdemokratiska ledamöter. De här motionerna är inte identiska på något sätt. De har både olika argumentation, olika konkretiseringsnivåer och olika idéer om hur man ska gå till väga för att åstadkomma en jämnare könsfördelning i bolagsstyrelserna.

Fru talman! Jag tänker så här: Om de kvinnor som med god marginal har den kompetens som erfordras för att sitta i bolagens styrelser verkligen finns i dag pågår det en allvarlig diskriminering i vårt land. Vi kan rimligen inte acceptera att det pågår en diskriminering av en massa kom-

petenta kvinnor så att de inte får den karriär som de egentligen, i ett rättvist system, skulle ha möjlighet till. Så kan det väl ändå inte vara. Det är väl inte rimligt att det svenska näringslivet systematiskt skulle diskriminera kvinnor. Därför måste det i stället vara så att det i Sverige inte finns kvinnor med den kompetens som erfordras för att de ska kunna ta de styrelseuppdrag som nu helt verkar vara förbehållna män. Så måste det vara om det inte förekommer en oacceptabel diskriminering, vilket vi väl ändå måste utgå från att det inte gör.

Eftersom ägarna naturligtvis självklart ska kräva den bästa styrelsen – det är deras uppdrag – är det kört för kvinnorna. Frågan är därför hur vi löser det hela. Jag kan inte se någon annan lösning än att man på något sätt lagstiftar om en jämnare könsfördelning i bolagens styrelser. Kanske kan det ske stegvis under någon sorts genomförandeperiod, med delmål och sådant, för då tvingas näringslivet att ge kvinnorna möjligheter att skaffa sig erfarenheter i karriärapparaten. Som Egon Frid sade handlar det inte bara om examina, utan styrelseuppdrag kräver också mycket erfarenhet och tillgång till nätverk, sådant som det tar tid att bygga upp. Då skulle näringslivet bli tvunget att ge kvinnorna den möjligheten så att tillräckligt många ska platsa på den kravnivån, detta för att det ska finnas tillräckligt många kvinnor som också utgör det bästa valet.

Nu tror jag inte att verkligheten är sådan att dessa kvinnor inte finns. Jag tror att de redan finns, och i så fall pågår en diskriminering. Det kan vi inte acceptera. Därför är jag övertygad om att ifall riksdagen skulle genomföra någon form av lagstiftning som tryckte på näringslivet på det här området skulle den lagstiftningen kunna vara ganska tuff. Man skulle kunna sätta en ganska kort tidsperiod vad gäller krav på en representation som omfattar minst 40 procent av det underrepresenterade könet, i de allra flesta fall kvinnor. Tidsperioden kunde vara på kanske sex år, och därefter skulle man kunna ha en förhandling med näringslivet.

Det är klart att man måste bygga upp kravet successivt genom någon sorts inventering och känsla för hur det står till, om alla dessa kvinnor redan finns eller om det krävs en period för att kvinnor ska hinna skaffa sig de erfarenheter som behövs. Jag vill därför inte säga att man ska ha nått halva vägen på tre år eller något sådant, utan det måste man naturligtvis ha en noggrannare beredning av och en diskussion om med näringslivet och andra intressenter, just för att få en bra bild av vad som är möjligt att tänka sig. Det kan vara lite trögt i början, men det kan inte finnas några rimliga motiv eller argument för att det inte ska vara möjligt att genomföra inom till exempel en sexårsperiod.

Jag tänker så här: Antingen finns det en massa kompetenta kvinnor som i dag utsätts för en oacceptabel karriärdiskriminering, och då måste vi göra någonting åt det, eller så har det system som vi i dag har för rekrytering av kvinnor inom näringslivet inte förmått locka särskilt många kvinnor att skaffa sig de erfarenheter och kunskaper som krävs för att kunna göra styrelsekarriär. Och då menar jag att vi måste göra någonting åt det.

Vi vet att de företag som vågar ta in kvinnor i sina styrelser i huvudsak har mycket goda erfarenheter av det. Det finns forskning som till och med tyder på att företag som har kvinnor i styrelserna går bättre än andra företag, de är de lönsammaste företagen. Det är ju det som är ägarnas huvudmål, och därför borde det finnas ett starkt intresse även för ägarna att

få en lagstiftning, ett regelverk eller någon sorts påtryckning från samhällets, regeringens, riksdagens sida.

Nu vet jag att det finns ett starkt motstånd hos många mot alla former av politiska styrmedel som skulle kunna påverka fler kvinnor att välja en styrelsekarriär, men jag har egentligen aldrig förstått varför det motståndet finns. Vi vet att alla vinner på att fler kvinnor kommer in i styrelserna. Ett sådant motstånd är därför lika oklokt som att säga att vi inte ska välja den bästa skolan utan en sämre skola och lika dumt som att säga att man bara ska köra med ena lyset åt gången när man kör bil på natten. Att medvetet avstå från det bästa, eller från det säkraste, tycker jag är ganska oansvarigt.

Den reservation som jag talar mig varm för, fru talman, säger inte hur regeringen ska gå till väga för att se till att fler kvinnor ska välja en styrelsekarriär, och den säger egentligen inte heller hur snabbt man ska nå målet. I motionerna framkommer ganska tydliga synpunkter i frågan, men reservationen säger bara att målet ska vara minst 40 procent av det underrepresenterade könet.

Särskilt med tanke på den begynnande lågkonjunkturen, som de flesta av oss tror att vi befinner oss i, tycker jag att det är lite svårt att förstå mot vilken bakgrund regeringen väljer att inte skynda på med att ta fram en kraftfull reform som kan leda i den riktningen. Det är nämligen ett av många möjliga verktyg för att möta den negativa ekonomiska utvecklingen. Så är det. Att avstå från en resurs är aldrig särskilt klokt, speciellt inte när det är fråga om en resurs som inte har de problem som många andra resurser har – resurser där det råder brist på råvara, resurser med föreningsproblem. Att avstå från en resurs som är så problemfri gränsar nästan till dumhet.

Majoritetssidan avstyrker egentligen inte själva tanken i motionerna. I rättvisans namn måste jag säga att majoriteten uppenbarligen vill samma sak som motionärerna; det läser åtminstone jag ut av betänkandet. Majoriteten vill att kvinnorna i ökad utsträckning ska komma in i styrelserna. Jag har kanske överdrivit det hela lite grann hittills.

De frågor som återstår är hur det ska gå till, hur länge majoriteten tänker sig att det kan ta och om majoriteten har någon ambitionsnivå. Jag skulle gärna vilja höra någonting om det, och det vore därför intressant om någon från majoritetssidan kunde uttala sig exempelvis om en tidsfrist som de kunde tänka sig att ge näringslivet för att med andra medel, som jag utgår från att majoritetssidan anser finns och som också lite grann redovisas i betänkandet, åstadkomma en förändring.

Om man inom en viss tid inte uppnår den ambitionsnivå som majoritetssidan har och om det skulle finnas några tankar från majoritetssidan om att vidta andra åtgärder skulle det, fru talman, vara intressant att få höra om dem i den fortsatta debatten.

Anf. 53 ANDREAS NORLÉN (m):

Fru talman! Min morfar, som dog för åtta år sedan, var elektriker. Tidigt kände han dock att tillvaron som anställd blev för styrd. Han ville ha handlingsfrihet och förverkliga sina drömmar och idéer. Han startade därför eget i Ödeshög i Östergötland, och efter 30 år hade han åtta anställda i företaget.

Min farfar, också han borta sedan några år, var först Konsumföreståndare, men inte heller han trivdes med att vara anställd. Han blev i stället Icahandlare i Nordingrå i Ångermanland, startade nya verksamheter och drev sedermera en kombinerad livsmedelsbutik, järnhandel, färgaffär, turistbyrå, åkeri och begravningsbyrå.

Fru talman! Det är entreprenörer som morfar Per och farfar Olle som vi bör ha för ögonen när vi i dag debatterar associationsrättsliga frågor, det vill säga regelverket för olika företagsformer. Vårt uppdrag i riksdagen är att skapa bästa möjliga regelverk så att så många entreprenörssjälar som möjligt verkligen vill och vågar ta steget från drömmare till riktig företagare. Det är vårt uppdrag.

Vi ska göra det enkelt, roligt och lönsamt att driva företag. Vi ska minimera antalet entusiaster som avskräcks från företagande på grund av krångel, byråkrati och höga kostnader. Det är särskilt viktigt i en lågkonjunktur.

Det är också i ljuset av detta som man ska se regeringens och EU:s arbete med att förenkla reglerna kring redovisning och revision liksom översynen av reglerna om aktiekapitalets storlek. Det är två av de ämnen som finns med i dagens betänkande.

Det här arbetet är inte slutfört. Beredningen pågår i Regeringskansliet. Men inriktningen är tydlig. Det ska bli enklare, roligare och lönsammare att starta och driva företag.

Utredningen om revisorer och revision föreslår att obligatorisk revision i fortsättningen bara ska finnas i börsnoterade företag, finansbolag och större företag därutöver. Man har vissa tröskelvärden: 83 miljoner i omsättning eller fler än 50 anställda.

Det här är en utveckling som har förekommit i nästan alla EU-länder. Nästan alla EU-länder har redan undantagsregler för små och medelstora företag när det gäller revisionskravet. Nederländerna, Storbritannien och Tyskland är några exempel.

För svenskt vidkommande skulle det innebära en återgång till de regler som gällde i vårt land före 1988. Det är alltså inget regelverk som i sig vore främmande för vår rättsordning.

Revision är en betydande utgiftspost, och den är särskilt betungande för små företag. Totalt räknar utredningen med att små och medelstora företag, om förslagen genomförs, kan slippa obligatoriska kostnader på uppemot 6 miljarder kronor per år.

För ett litet företag är det ofta svårt att förhandla om priset för den här revisionstjänsten som man i dag är tvungen att köpa. Man befinner sig i en slags beroendeställning till sin revisor. Det måste finnas en revisor. Revisorerna som kollektiv har också monopol på att utföra revisions-tjänster. Därför är det en viktig reform för de små och medelstora företagen.

En stor del av det rättsliga ramverket för redovisning och revision beslutas på EU-nivå, ofta i form av direktiv. Inom EU finns en tydlig inriktning mot att göra en skarp tudelning mellan börsnoterade och andra större företag å ena sidan och små och medelstora företag å andra sidan.

Direktiven, till exempel det fjärde bolagsrättsliga direktivet som handlar just om dessa frågor, ger undantagsmöjligheter. Medlemsstaterna får göra undantag för små och medelstora företag. Det är en möjlighet som Sverige hittills inte har utnyttjat.

Den här tudelningen inom EU-systemet blir alltmer markerad. Man ställer allt högre krav på stora företag att ha en avancerad redovisning. Med anledning av det säger utredningen om revisorer och revision att det skulle vara en betydande risk för svenska företag om Sverige vidhöll avståndstagandet från att utnyttja undantagen i direktiven.

Det skulle leda till att svenska företag fick högre kostnader. Man skulle tvingas konkurrera med företag i andra länder som hade lägre kostnader för revisorer och revision. Man skulle också så småningom tvingas in i ett alltmer avancerat regelverk som egentligen är anpassat för börsnoterade företag. Det har alltså betydelse för svenskt näringsliv och svenska jobb att Sverige använder de möjligheter som finns att lätta på bördorna för mindre företag.

Vad är då svaret från oppositionspartierna? Det blev man faktiskt lite oklar över efter Hannah Bergstedts anförande. I reservationen från Socialdemokraterna och Vänsterpartiet står det att man vill bibehålla revisionsplikten för små och medelstora företag. Sedan sade Hanna Bergstedt i debatten, om jag uppfattade det korrekt, att Socialdemokraterna vill avskaffa revisionskravet för små företag. Då är frågan vad det egentligen är som gäller. Och vad tycker Egon Frid från Vänsterpartiet om denna eventuella socialdemokratiska omsvängning?

Jag har i alla fall uppfattat det som ett tydligt nej från Socialdemokraterna och Vänstern till de förändringar som utredningen har föreslagit och som regeringen nu bereder. I vart fall Egon Frid lär väl stå fast vid detta, det vill säga inga lättnader i revisionsplikten för små och medelstora företag.

När utredningen pekar på 6 miljarder i möjliga besparingar för de små och medelstora företagen, när utredningen pekar på konkurrensen från länder med ett enklare regelverk och när utredningen säger att småbolag kommer att tvingas använda regler som egentligen är anpassade för börsföretag säger Vänsterpartiet, möjligen också Socialdemokraterna: Nej, det bryr vi oss inte om.

När det gäller könsfördelningen i bolagsstyrelser håller jag gärna med om att situationen är otillfredsställande. Det är anmärkningsvärt att de börsnoterade företagen rekryterar så få kvinnor som de gör till sina styrelser. Det beror säkert delvis på slentrian, okunskap och kompiskrekrytering.

Min personliga erfarenhet är att arbetsgrupper och andra samarbeten blir mer dynamiska och mer framgångsrika om grupperna består av såväl män som kvinnor. Jag tror därför att svenska börsföretag skulle må bra av att ha en jämnare könsfördelning i sina styrelser.

Det är en insikt som också finns i stora delar av näringslivet. Svensk kod för bolagsstyrning som har utarbetats av näringslivets egna organisationer pekar just på vikten av en jämn könsfördelning i bolagsstyrelserna.

Innebär då detta som jag nu har sagt att jag delar oppositionens krav på lagstadgad könskvotering till börsbolagens styrelser? Svaret är nej. Det finns nämligen ett principiellt problem: Det är inte våra företag. Det är inte mitt företag, det är inte Hannah Bergstedts företag, det är inte Egon Frids företag, och det är inte Jan Lindholms företag.

Styrelsen i alla aktiebolag är ägarnas ombud. De har ägarnas uppdrag att tillvarata ägarnas intressen, ägarnas uppdrag att leda företaget. Då är

det också ägarnas sak att utse dessa ombud. Jag kan försäkra mina ärade meddebattörer att om min morfar eller farfar hade fått order av staten att i sina små aktiebolagsstyrelser välja in personer ur olika kvotgrupper hade de definitivt rest ragg och morrat något om sovjetfasoner.

Det var visserligen inte fråga om börsföretag, men principen är densamma. Ägarna har rätt och ska ha rätt att utse sina egna ombud. De kan utse personer som är obegåvade eller kloka, unga eller gamla, män eller kvinnor. Det är deras val.

Vi tror på ett fritt näringsliv. Företag har rätt att fatta dåliga beslut i alla möjliga frågor. Jan Lindholm sade att det sätt som näringslivet sköter rekryteringsfrågorna på gränsar till dumhet. Ja, aktieägarna får vara dumma. Så är det i ett fritt samhälle. Man får fatta dumma beslut. Man får göra dåliga affärer. Det är ytterst ägarnas ansvar att leda sina företag på ett klokt och begåvat sätt, om de finner att det är så de vill leda dem.

Det här är, fru talman, en djupt ideologisk fråga. Egon Frid och Väns-tern har aldrig visat äganderätten något större intresse. Så det är inte så förvånande att man viftar bort den typen av invändningar. Men det är det grundläggande argumentet. Det handlar om vår syn på ett fritt näringsliv och äganderätten. Därför måste ägarna själva få utse sina ombud.

Jag kan notera avslutningsvis att alliansregeringen har ett utmärkt resultat när det gäller att rekrytera såväl män som kvinnor till viktiga poster. I helägda statliga bolag är det nu 49 procent kvinnor i styrelserna. När det gäller utnämningarna av generaldirektörer och andra tunga uppdrag är könsfördelningen helt jämn i alliansregeringens Sverige. När det gäller ledamöter i kommittéer och andra viktiga organ är också könsfördelningen jämn. Det är 48 procent kvinnor.

Det här är bättre än vad den förra regeringen uppnådde, och det är resultatet av ett medvetet rekryteringsarbete som visar att vi tar jämställdhetsfrågorna på allvar.

Med detta, fru talman, yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet och avslag på motionerna.

Anf. 54 HANNAH BERGSTEDT (s) replik:

Fru talman! Regeringsföreträdarna säger sig dela problembilden med oppositionen. Det är ju glädjande. Men precis som jag sade i mitt anförande fokuserar man på äganderätten och ägandeförhållanden. Det är inte mitt företag, inte ditt företag och så vidare.

Om de som kämpade för kvinnlig rösträtt hade nöjt sig med att konstatera att de som sitter och bestämmer tids nog kommer att inse att det blir bättre beslut om även kvinnor får sitta med i beslutsfattande organ, när tror Andreas Norlén och den moderatstyrda regeringens representanter att vi då hade fått kvinnlig rösträtt? Tror ni exempelvis att vi i dag hade kunnat säga "fru talman"?

Lite grann funderar jag på vilka åtgärder det är som Andreas Norlén anser att man ska göra för att få bukt med den inkvotering av män som i dag råder.

Anf. 55 ANDREAS NORLÉN (m) replik:

Fru talman! Det Hannah Bergstedt säger om kvinnlig rösträtt är intressant. Problemet är bara att det finns en väsentlig principiell skillnad

mellan börsföretag å ena sidan och innebörden av ett medborgarskap å den andra.

Medborgarskapet är någonting som omfattas av principerna i den politiska demokratin. Näringslivet omfattas inte på det sättet av den politiska demokratis principer. Just som jag sade i mitt anförande: Om man äger något har man rätt att bestämma över hur det ska förvaltas. Det är innebörden i äganderätten. Om jag vill anförtro det jag äger, ett aktiebolag eller någonting annat, till vissa personer är det min rätt att göra det. Väljer jag andra personer är det min rätt att göra det.

Det är väl snarare så att den socialdemokratiskt styrda oppositionen brukar anklaga oss i alliansen för att blanda ihop marknad och politik. Men det är precis det Hannah Bergstedt gör i sitt anförande genom den här jämförelsen som haltar.

Jag noterar också, fru talman, att jag i mitt anförande lade huvudfokus på debatten om revisionsregleringen. Det handlar om kostnader för företagen på 6 miljarder kronor per år. Det handlar om vikten av rättvis konkurrens mellan företag i olika europeiska länder. Det handlar om att småföretagen inte ska tvingas följa regler som är anpassade för börsföretag – allt detta är poänger som är viktiga att lyfta fram i en lågkonjunktur.

Men det Hannah Bergstedt väljer att fokusera på är frågan om börsföretagens styrelser. Det är visserligen en principiellt intressant fråga, men den berör ungefär 300 företag på olika börser och marknadsplatser. De uppemot 250 000 företag som berörs av revisionsreglerna är tydligen inte lika intressanta för Hannah Bergstedt.

Jag skulle vilja ställa frågan: Hur kan ni stå för den politik när det gäller revisionspliktens omfattning i en lågkonjunktur?

Anf. 56 HANNAH BERGSTEDT (s) replik:

Fru talman! Intressant fråga, säger Andreas Norlén. Jag undrar om det är det budskapet du har till mina döttrar, sju och åtta år gamla, när de är vuxna – att det var ju intressant att det tar 158 år med den hastighet vi har i dag när det handlar om att förbättra könsfördelningen i våra bolagsstyrelser.

Frågan är om vi ska låta föråldrade traditioner och konservativa mönster styra eller om vi aktivt ska ta ansvar för att ge alla medborgare samma möjlighet att vara aktiva samhällsmedborgare och att forma villkoren för beslutsfattande, vilket är den målformulering som riksdagen har antagit för detta område.

Jag och Socialdemokraterna anser att vi som beslutsfattare och politiker måste ta ansvar för att bryta oönskade mönster. Andreas Norlén tycker att det är en intressant fråga. Han ger dock inget svar på vad man har tänkt göra för att få bukt med den utan tänker att vi väntar och ser om de själva kommer till rätta med det här och inser att det är viktigt att ha med även kvinnor i samhällsbeslutande organ och även i bolagsstyrelser.

Anf. 57 ANDREAS NORLÉN (m) replik:

Fru talman! Jag noterar att Hannah Bergstedt fortfarande inte är intresserad av att debattera revisionsregleringen som alltså gäller kostnader på 6 miljarder per år för svenska små och medelstora företag. Det säger väl en del om vad småföretagarpartiet Socialdemokraterna egentligen bryr sig om här i världen. Men låt gå för detta.

När det gäller frågan om bolagsstyrelserna sade jag redan i mitt anförande att jag tycker att frågan om kvinnor och män och deras möjligheter i samhällslivet är en mycket central och viktig fråga. Det är viktigt att kvinnor och män har goda möjligheter att verka på samhällslivets alla områden, och jag delar också uppfattningen att det är olyckligt och olämpligt att man har en så liten kvinnlig representation i börsbolagens styrelser.

Hannah Bergstedt frågade vad jag har för budskap till hennes döttrar med anledning av de frågor hon ställde till mig. Jag skulle säga att det långsiktigt viktigaste beskedet som jag kan ge Hannah Bergstedt och hennes döttrar är att ett fritt näringsliv och respekt för äganderätt och andra grundläggande principer är den bästa garanten för en god samhällsutveckling.

Att Sverige reste sig från att vara ett av Europas fattigaste länder på 1800-talet till att bli ett av världens rikaste länder på 1900-talet berodde på en lång rad liberala reformer som syftade till att skapa ett fritt näringsliv, fritt från skråväsende, fritt från exporttullar och import hinder – ett fritt näringsliv som kunde utvecklas i frihet. Därför ska vi vara mycket aktsamma när vi inför nya regleringar som styr hur detta näringsliv ska utvecklas.

Hur mycket jag än kan tycka att näringslivets rekryteringskommittéer gör ett dåligt jobb när de inte lyfter fram kvinnor är detta inte min sak att avdöma. Det är en fråga för börsbolagens ägare. Det är den grundläggande uppfattningen, och där skiljer vi oss åt.

Anf. 58 LENNART PETTERSSON (c):

Herr talman! I dagens behandling av motionerna som rör associationsrättsliga frågor går det att läsa ut dels ideologiska och principiella skillnader, dels – kanske ännu mer – skillnader i attityder hur vi ser på företagen i Sverige.

Jag instämmer i motionärernas uppfattning att det är viktigt med en hyfsat jämn fördelning mellan män och kvinnor i bolagsstyrelser, och jag både hoppas och tror att alla här närvarande har samma uppfattning. Det vi tvistar om är vägen dit. Från Centerpartiets och alliansens sida förordar vi den frivilliga vägen, och där är opinionsbildning en viktig ingrediens.

En annan viktig faktor är att staten går före i jämställdhetsarbetet, både när det gäller kvinnliga chefer och en jämn fördelning i styrelserna. Detta har staten lyckats bra med. Jag utgår nämligen från att uppgiften om att vi redan på den gamla regeringens tid nådde en kvinnlig representation i styrelserna på 40 procent är korrekt, och vi har färskare uppgifter på att antalet och andelen kvinnliga chefer har ökat markant efter regeringsskiftet.

Låt mig alltså konstatera att den tidigare regeringen gjorde bra ifrån sig när det gäller de statliga styrelserna men att den nuvarande, med näringsminister Maud Olofsson i spetsen, har lyckats ännu bättre än sin föregångare i arbetet med att öka antalet kvinnliga chefer i statliga verk, bolag och myndigheter.

Herr talman! Jag vill också säga några ord om revisionsplikten i små och medelstora företag. Det är frågan om en regelförenkling, helt i linje med Centerpartiets och alliansens småföretagarpolitik. Den bedöms

minska kostnaderna för svenska företag med ca 6 miljarder och är nu på väg att genomföras.

Socialdemokraterna och Vänsterpartiet motsätter sig denna besparing och regelförenkling för företagen. De hänger kvar i gårdagens överbyråkratiska samhälle där kraven inte står i relation till nyttan.

Det är alltid lättast att ta exempel i sin egen närhet och omgivning. Låt mig därför beskriva mitt eget företag. Jag kan passa på att bekänna att styrelsen i mitt företag består till 100 procent av män, och suppleanterna består till 100 procent av kvinnor. Jag kan nämligen inte klyva mig, och jag kan inte heller klyva min fru. Detta är viktigt att veta, och jag uppfattar att ni inte riktigt har klart för er hur småföretagsamheten fungerar i detta land. Huvuddelen av småföretagens styrelser består nämligen en person – en ordinarie ledamot och en suppleant.

Då vill jag fråga: Om det är så att vi skulle lagstifta om detta med minst 40 procent av det underrepresenterade könet, hur löser man det i alla de småbolag som bara har en styrelseledamot?

Fram till i våras ägde jag ett mäklarföretag i Svalöv med två anställda och har drivit det som aktiebolag det senaste tio åren. De senaste tre åren har revisionsplikten kostat företaget nästan 10 000 kronor i genomsnitt varje år. Till detta ska läggas redovisningskostnader i form av bokslut och deklaration på ca 15 000 kronor, trots att vi har skött den dagliga bokföringen och skatteredovisningen själva.

Jag har kvar mitt bolag, även om jag har sålt verksamheten, och jag är fortsatt skyldig att använda en godkänd revisor, trots att det inte är någon aktivitet i bolaget. Se detta som ett konkret exempel på hur Socialdemokraterna och Vänsterpartiet vill fortsätta att fördyra för småföretagarna i Sverige.

Det är viktigt att sköta sin ekonomi, men det gäller oavsett om man är företagare eller inte. Detta går att hantera inom ramen för vanliga bokförings- och redovisningstjänster. De företag som känner sig otrygga med detta kan självklart använda godkända revisorer om de så önskar. De banker som vill ha en extra trygghet i kreditgivningen kan även framöver ställa krav på godkända revisorer om man så önskar.

Det finns alltså inga skäl, herr talman, att ställa sig bakom vare sig den eller övriga motioner, utan jag yrkar i stället bifall till förslagen i utskottets betänkande och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 59 EGON FRID (v) replik:

Herr talman! Jag vill bara göra ett litet inlägg utifrån att vi har olika mycket att göra ibland. Just nu tycker inte jag att någon från majoritetsföreträdarna ska ta överord i sin mun om hur duktiga ni är som småföretagparti eller inte. Vi diskuterar ett motionsbetänkande i dag som rör revisionsplikten. Jag har läst propositionslistan för i vår och jag har läst den för i höst och vad jag ser finns det inte ett enda tecken på att det ska komma en proposition från regeringen som vill göra de förändringar som ni skryter om att ni är så bra på och som enligt Andreas Norlén skulle kosta småföretagarna i Sverige 6 miljarder, en siffra som jag tror är svår att belägga i sig.

Det jag egentligen vill säga är att jag tycker att vi ska ta den här diskussionen på ett bra sätt när regeringen kommer med sin proposition där

man vill genomföra de förändringar som ni står här och skryter om i dag att ni är så bra på. Jag vill ändå säga det utifrån att ni ställer frågor som jag i alla fall känner att vi inte har haft utrymme att på ett bra sätt gå in och ta debatten om i dag, med respekt för att vi gärna tar debatten den dag det kommer en proposition i de här frågorna och vi utifrån regeringens förslag kan bemöta det här på ett bättre sätt. Det är vad vi kan kalla en liten röstförklaring från min sida i dag.

Anf. 60 LENNART PETTERSSON (c) replik:

Herr talman! Jag måste säga att jag inte förstod någonting av det Egon Frid sade. Här föreligger motioner från oppositionen med uppfattningar, och vi bemöter de uppfattningarna i debatten. Samtidigt säger Egon Frid att vi liksom inte kan diskutera detta i dag.

Det är väl klart att vi kan. Det är ju ni som har kommit med förslagen och säger att ni vill ändra något som vi som ansvariga i majoritet ska verkställa. Vari ligger problemen? Jag förstår ingenting.

Likadant när det gäller de 6 miljarderna – 5,8 om vi ska vara exakta. Det är en utredare som har kommit fram till att det är på det sättet, om det sedan är Ekonomistyrningsverket eller folk på departement saknar betydelse. Det finns ju modeller som man använder i dag för att räkna ut vad det innebär i kronor och ören när man gör de här regelförenklingarna. Det ska sättas kronor och ören på varje regelförenkling. Detta har landat i en förändring som innebär en minskad kostnad på nästan 6 miljarder.

Självklart är det så att har man tillsatt en utredning kommer en proposition. Jag kan inte svara på varför den inte råkar vara med på propositionslistan. Jag vet inte heller om den kommer de närmaste månaderna, till hösten eller till våren. Jag har inte den informationen, men det går att ta reda på. Självklart kommer detta att förändras i den riktningen.

Jag tar gärna en ny debatt med Egon Frid om detta. Då vet jag inte hur ni ska tackla det, för då står vi inför fakta. Då är det ett skarpt förslag. Varför debatten skulle bli bättre vid det tillfället eller att ni skulle ha andra uppfattningar då än i dag förstår jag inte.

Anf. 61 EGON FRID (v) replik:

Herr talman! Det var det jag menade, att vi ska ta debatten när vi har mer tid och utrymme för det och också vet vilka förslag som kommer från regeringen. Då kan ni också på ett tydligare sätt påvisa vilka förslag ni kommer med. Era förslag i dag är ju inte annat än just motioner.

Att jag över huvud taget yttrar mig i dag är just för att förklara att vi inte har några bra svar på era frågor, med respekt för att jag ändå vill uttrycka att jag vill ta den debatten med er när i alla fall jag har större utrymme för det, och det är när ni har lagt fram en proposition på området. Sedan har ni naturligtvis rätt att säga vad ni vill i dag. Det var inte den rätten jag ifrågasatte.

Anf. 62 LENNART PETTERSSON (c) replik:

Herr talman! Vad jag vet hade vi det här ärendet uppe i utskottet. Då fanns inga förslag om att vi skulle avvakta med de motioner som berör revisionsplikten till dess att det kommer en proposition från regeringen.

Egon Frid, och övriga oppositionen också vad det beträffar, hade ju möjligheten att tycka till om ni anser att det är olämpligt att ha den debatten i dag.

Även om inte Egon Frid kan svara skulle jag vilja ställa frågan: Varför i hela friden tog ni inte upp det ärendet i utskottet i så fall så kunde vi ha samlat ihop frågorna och haft en enda debatt? Det avstod ni ju från.

Varför inte Egon Frid kan föra en debatt vet inte jag. Inte beror det på att vi har varit otydliga. Vi har skrivit ett betänkande med våra uppfattningar där vi bemöter förslagen i motionerna. Sedan är det upp till er att hantera det i den debatt som förs i dag.

Jag skulle vilja säga att den "nånannanism" som finns i vissa sammanhang tydligen gäller här också. Det är fråga om att ta ett eget ansvar och inte skylla på någon annan för att man inte klarar debatten.

Anf. 63 LARS TYSKLIND (fp):

Herr talman! Efter den här diskussionen kan man konstatera att det var utskottsmajoritetens slutsats att vi faktiskt skulle avvakta ett ställningstagande tills det arbete som pågår både på nationell nivå och på EU-nivå faktiskt är avslutat och färdigberett. Vi kanske är överens på den punkten trots allt.

Annars har man en stark känsla av att det finns mycket ideologi i det här betänkandet. När det gäller revisionsplikten är det viktigt att notera, som har påpekats här, att när vi pratar om undantag handlar det om små företag, och de är väldigt många. Jag tror att det stod att utredningen har kommit fram till att det egentligen var bara 4 procent som fortfarande skulle ha revisionsplikt. I de fallen där man har kvar revisionsplikten har man det kanske av naturliga skäl. Det är ju stora och börsnoterade företag där man kanske kan säga att ägandet är lite på avstånd och att man behöver en koppling mellan ägande och styrelse på ett helt annat sätt.

När det gäller de små företagen är det, precis som har sagts här, naturligtvis en mycket viktig del i förenklingsarbetet, att det blir lättare att vara företagare och att man själv kan välja den nivå på redovisning och revision som man känner sig ha behov av. Vi kan också konstatera, som har gjorts tidigare, att många av de andra EU-länderna, det vill säga de flesta, faktiskt har de här undantagen redan för små företag.

Herr talman! Sedan kan man naturligtvis, som också har nämnts – det är mycket som har nämnts – konstatera att de små företagen av andra anledningar själva väljer att ta hjälp av revisorer och göra en revision. Men det är egentligen en helt annan form. Då är det ju en förtroendeperson som är bunden till företaget, man kan nästan säga som en konsult. Det är inte en person som utför mer offentligrättsliga uppdrag som att kolla att skatten betalas in och förhindra ekobrottslighet. Det blir ett helt annat förhållande.

Låt oss gå över till frågan om könsfördelning i bolagsstyrelser. Vi kan titta på den samlade reservationen i frågan. Jag kan bocka av vissa punkter som vi de facto kan vara överens om, till exempel att sträva efter en jämn fördelning av makt och inflytande mellan kvinnor och män. Det är väl ingen annan här som har någon annan uppfattning. Naturligtvis ska vi ta till vara alla människors kompetens. Sammansättningen i en styrelse gynnar företagen och därmed tillväxten. Jag utgår från att om man är

ägare till ett företag har man det för ögonen i de sammanhangen. Det är ändå upp till ägarna att se till att det är så.

Längre ned i reservationen står det att det finns djupt rotade traditioner och värderingar som gör att kvinnor hindras. Så är det säkert. Vi har alla en uppgift att vara opinionsbildare för att komma ur den situationen. Det vore fel att säga att det inte finns sådana konservativa hinder i sammanhanget.

Men att i det sammanhanget dra slutsatsen att det är med hjälp av lagstiftning vi ska förändra samhället blir helt felaktigt från min och Folkpartiets sida, och även från alliansen i övrigt, har vi hört. Generellt är en jämn könsfördelning inom alla områden positivt. Jag har mycket svårt att tro något annat. Det är Folkpartiets absoluta övertygelse. Det gäller naturligtvis också bolagsstyrelser. Men att utifrån det dra slutsatsen att så stora inskränkningar i äganderätten ska göras, det vill säga att man från politiskt håll bestämmer sammansättningen i bolagsstyrelser, är en helt oacceptabel väg att gå. Ägarna måste utse styrelserna.

Tidigare i debatten har det funnits ett argument – jag kommer inte ihåg vem som framförde det – om att det skulle finnas en uppfattning på allianssidan om att kvinnor inte skulle ha samma kompetensnivå som män. Jag vill framföra från talarstolen att för min del – och säkert för alla mina kollegers del – är jag helt övertygad om att det finns minst lika många kompetenta kvinnor som män. Det är inte där problemet ligger.

Det framgår i utskottsbetänkandet att näringslivet centralt arbetar i enlighet med Svensk kod och enligt noteringskraven på Stockholmsbörsen. De ser problemet. Det ska vi se positivt på.

Man kan inte räkna i antal år, som Hannah Bergstedt gör. En sådan här utveckling kommer naturligtvis att accelerera. Det är så med allt som sitter fast i historien och traditioner. När väl utvecklingen kommer, kommer den snabbt. Jag är övertygad om att det blir så även på detta område.

Med detta vill jag yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på reservationerna.

Anf. 64 HANNAH BERGSTEDT (s) replik:

Herr talman! Jag ska inte helt ducka för anklagelserna som haglar om att vi inte tycker att revisionsplikten är viktig. Andreas Norlén och även så Lennart Pettersson har tagit upp frågan.

Det är klart att vi brinner för olika saker. Andreas Norlén och Lars Tysklind brinner uppenbarligen för associationsrätt. Själv brinner jag för att ge alla människor lika värde och lika möjligheter.

Vi socialdemokrater tycker att revisionsplikten ska kvarstå för de större företagen. Vi har också angett att skälet är för att hjälpa aktieägarna att utvärdera styrelsens och vd:ns hantering av företaget. Vi har också sagt att vi anser att revisionsplikten successivt bör avskaffas för mindre företag, precis som nämnts tidigare har skett inom EU.

Vi tycker också att det bör finnas ett kontrollsystem. Den lagstiftning som infördes 1988 var just för att man pratade om att förhindra skattefusk och ekonomisk brottslighet. I remissvaren har en majoritet tyckt till om just dessa frågor, nämligen vad man ska göra för att förhindra fusk och ekonomisk brottslighet.

Vad anser den moderatstyrda regeringens representanter, Lars Tysklind, att man i stället ska göra för att få bukt med eventuella problem?

Anf. 65 LARS TYSKLIND (fp) replik:

Herr talman! Jag påpekade tidigare i en annan debatt att Sverige i dag styrs av en alliansregering med fyra jämställda partier. Jag är folkpartist i det sammanhanget, och jag utgår från att frågan var ställd till mig eftersom jag står här.

Först och främst är jag lite förvånad över att jag får en annan beskrivning här. Jag kan inte utläsa ur reservationstexten det som Hannah Bergstedt berättar här, nämligen att man vill behålla revisionsplikten för de stora börsnoterade företagen. Det har vi över huvud taget inte ifrågasatt. Det vi har diskuterat är de mindre företagen.

Det står i reservationen: ”Enligt vår uppfattning gör sig skälen för revision gällande även beträffande mindre bolag. Att undanta mindre bolag från revisionsplikten minskar insynen och kan leda till ökad risk för ekonomisk brottslighet eller skattefel.”

Jag kan inte dra någon annan slutsats av det än att man faktiskt vill behålla revisionsplikten för de små företagen. Jag tyckte mig nu höra att ni har en motsatt uppfattning. Det kan väl vara bra.

Man diskuterar nu revisionsplikten – det finns kostnader – och att de små företagen inte kan välja vilken revisionsnivå de vill ha. Om revisionsplikten tas bort blir det minskade kostnader. Det innebär naturligtvis inte att det inte måste finnas ett kontrollsystem. Det blir inte för den skull lagligt med skattefusk och ekonomisk brottslighet. Det måste naturligtvis finnas ändå.

Sedan kan jag inte låta bli att ta upp frågan om vad man brinner för. Det är lätt att säga att beroende på i vilken ordning man säger saker och ting brinner man mer eller mindre för dem. Men man ska inte dra den slutsatsen. Om jag personligen ska säga vad jag brinner mest för blir det jämlikhet i samhället framför revisionsplikt.

Anf. 66 HANNAH BERGSTEDT (s) replik:

Herr talman! Definitionen om vad som är större eller mindre företag behöver vi inte gå in på här. Men vi säger att revisionsplikten på sikt ska avskaffas för de mindre företagen – om det var något som var otydligt med det.

Jag funderade lite grann kopplat till att den här regeringen gick till val på att stoppa fusket och att det ska vara god kontroll över skatter och gemensamma medel i samhället, och därför är det viktigt med kontroll, till exempel av sjuka och arbetslösa.

Gäller inte vice versa? Tycker man inte att det är viktigt med kontrollsystem även åt det andra hållet?

Min man är egenföretagare. I och med det träffar jag ibland olika egenföretagare. Vi kom i en diskussion att prata om avskaffande av revisionsplikten. De flesta av dem sade att de troligtvis ändå måste anlita revisorer om de vill ha möjlighet att låna pengar. Det skulle i sin tur innebära en konkurrensfördel för dem som inte behöver låna pengar. Är det något man har tagit hänsyn till när man har tittat på lagstiftningen?

Anf. 67 LARS TYSKLIND (fp) replik:

Herr talman! Jag tog upp i mitt anförande, och det har tagits upp tidigare, att jag är helt övertygad om att många företag, precis som Hannah

Bergstedt säger, ändå kommer att låta utföra revisioner, inte minst för att de kan visa sin kreditvärdighet inför banker och så vidare.

Hannah Bergstedt tog tidigare upp frågan om att stoppa fusket och att det behövs ett kontrollsystem. Det är bara att hålla med om att det behövs kontrollsystem, men det gäller att hitta de ändamålsenliga kontrollsystemen. Hannah Bergstedt framställer det som att den ena kontrollen skulle vara mer prioriterad än någon annan kontroll. Så är det naturligtvis inte. Man ska ha ändamålsenlig kontroll inom alla områden för att förhindra fusk. Något annat är inte för dagen.

Anf. 68 YVONNE ANDERSSON (kd):

Herr talman! Mycket har sagts när det gäller detta betänkande. I betänkandet finns två reservationer, och den ena gäller revisionspliktens omfattning. Det rör sig ytterst om en EU-anpassning, och därmed handlar det också om att tillmötesgå behov som finns bland de mindre företagen.

Det är egentligen inte förvånansvärt att Socialdemokraterna och Vänsterpartiet vill ha mer kontroll än vad vi vill ha. Jag vill redan här i anförandet göra ett tillrättaläggande, om det finns några missförstånd om vad som egentligen framkom när det gällde den utredning som nämndes tidigare, SOU 2008:32. Jag läser innantill:

”Både Ekobrottsmyndighetens egen statistik och BRÅ:s rapport visar att volymen på antalet brottsanmälningar från revisorer som registreras hos Ekobrottsmyndigheten är marginell jämfört med anmälningar från exempelvis Skatteverket och konkursförvaltarna.”

Det är lite intressant, med tanke på det som framgick i det tidigare replikskiftet.

Vidare står det:

”Som framgått ... finns det ingen utredning som entydigt visar att räkenskaperna generellt är av bättre kvalitet i företag med revisor än i företag av samma storlek som inte har revisor.”

Därmed kanske vi kan avrunda den delen, och möjligtvis har det klarats upp något.

När det gäller diskussionerna om revisionsplikten tror jag att det är viktigt att säga att det handlar om att ta bort en plikt i lagstiftningen, och inte en rätt. Varje företag kan fortfarande ha sin revision – det finns en rätt att ha den. Och företagare är inte dumma – de kommer att använda de instrument som gynnar deras företag.

Den andra reservationen i betänkandet handlar om könsfördelningen i bolagsstyrelser, som man vill lagstifta om. Där har vi olika uppfattningar. Jag tror fortfarande att kvinnors betydelse i olika sammanhang inte är något man kan lagstifta fram. Det här är en debatt som har förts i många år vid det här laget, och den kommer åter igen.

Vi har arbetat hela tiden, och det sker väldigt mycket ute bland företagarna, som just arbetar med den här frågan. Det finns också den kod som många företagare är anslutna till.

Herr talman! Jag yrkar avslag på reservationerna, avvisar det särskilda yttrandet och yrkar bifall till förslaget i betänkandet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 11 §.)

Föredrogs
civilutskottets betänkande 2008/09:CU15
Arvsrättsliga frågor.

Anf. 69 LISELOTTE OLSSON (v):

Herr talman! Det är lätt att vara efterklok, men för den sambo vars partner avlider utan att det finns ett testamente är det knappast någon tröst när han eller hon står där på bar backe.

Det spelar ingen roll hur länge två personer har levt med varandra – är de inte gifta saknas ett skydd för den efterlevande parten, en brist som är tänkt att kompenseras med ett testamente. Problemet är att många människor som är sambor inte vet om att sambolagen inte ger samma rätt till arv som äktenskapsbalken, och många tänker inte på att de bör skriva ett testamente. Livet är skört, och det är svårt att planera och vara förutseende för allt som kan hända.

Skyll dig själv! Ni borde ha skrivit ett testamente! Ungefär så sades det när vi debatterade det här förra gången. Jag menar att det borde vara lämpligare att lagen utgår från människors faktiska omständigheter. Tyvärr är det så i dag att den efterlevande parten är i praktiken helt utelämnad till arvingarnas godtycke om samboparet inte skrivit något inbördes testamente. Det är synd att majoriteten av civilutskottet värnar så mycket om äktenskapet att man inte kan se att även sambor som inte varit förutseende nog att skriva ett testamente behöver skydd. Det kan hända så mycket i en människas liv, och olyckor och katastrofer är ingenting som vi kan förutse – vi kanske inte vill förutse det heller.

Herr talman! Enligt den nu gällande lagen har särkullbarn rätt att få ut sitt arv vid förälders död, och det kan i vissa fall skapa problem för den efterlevande maken eller maken. Framför allt gäller det när tillgångarna i dödsboet i stort består av värdet på den efterlevandes bostad, när det inte finns några andra tillgångar. I de fallen kan den efterlevande till och med bli tvungen att sälja sin bostad.

Jag menar att det borde utformas ett regelsystem som möjliggör att både särkullbarn och den efterlevandes intressen tas till vara.

Herr talman! Jag ska också kort beröra Vänsterpartiets tredje reservation, där vi vill ha ett tillkännagivande om en automatisk skuldavskrivning för kvinnor som av familjen eller maken skuldsatts för att försvåra skilsmässa.

Det här är ett problem som till exempel kan drabba kvinnor som utsatts för tvångsäktenskap. Kvinnan kan då drabbas av ekonomiska problem som hänger samman med att maken försöker försvåra skilsmässa genom att sätta henne i skuld. Vi menar att det är oacceptabelt. Vi menar också att i de fall där kvinnan kan visa att skuldsättningen ingått som ett led i att förtrycka henne och få henne att stanna kvar i ett äktenskap bör hennes del av skulderna avskrivas alternativt skrivas över på maken.

Jag står förstas bakom alla våra reservationer men yrkar bifall till reservation 2.

Anf. 70 ANTI AVSAN (m):

Herr talman! Under rubriken Arvsrättsliga frågor behandlas 13 motionsyrkanden från den allmänna motionstiden. När man lyssnar på Lise-Lotte Olsson kan man tro att man kan reglera fram det goda samhället i varje enskild situation. Riktigt så är det ju inte. Det är möjligen så att våra verklighetsbilder är olika.

Jag kommer att uppehålla mig vid tre av de i betänkandet behandlade frågorna, nämligen för det första särkullbarns och efterlevande makes arvsrätt, för det andra sambors arvsrätt och för det tredje egendomsförhållandet mellan makar och sambor.

Först är det frågan om särkullbarns och efterlevande makes arvsrätt, och där kan jag konstatera att det finns goda skäl för den ordning som gäller i dag.

Även i detta fall är det, precis som i många andra sammanhang, motstående intressen som måste vägas mot varandra. Det finns sammantaget goda skäl att göra skillnad mellan egna barn och så kallade särkullbarn, eftersom det vanligtvis varierar från fall till fall hur starka banden är mellan en efterlevande make och den avlidne makens barn. Eftersom den efterlevande maken ärver egendomen med fri förfoganderätt, som i praktiken inte innebär någon begränsning i hur egendomen används eller vad som i övrigt görs med egendomen, innebär det en risk om det inte finns starka band mellan särkullbarn och den efterlevande. Det går till exempel att ge bort egendomen som gåva till sådana personer som den efterlevande vill gynna – det kan vara bröstarvingar eller andra. Det är därför inte lämpligt att jämställa bröstarvingar med särkullbarn.

Det är redan så att särkullbarn kan avstå från att utfä sitt arv efter en avliden förälder till förmån för den avlidnes efterlevande make. Det ställningstagandet är naturligtvis beroende av vilken relation som föreligger mellan de berörda.

Dessutom kan frågan om särkullbarns och efterlevande makes rätt till arv övervägas på andra sätt, och har varit föremål för övervägande under en längre tid, vilket möjligen är ett tecken på att det saknas skäl för någon ändring av nu gällande regler.

Jag går nu över till frågan om sambors arvsrätt. Då kan jag konstatera att det för den som väljer ett samboförhållande finns en möjlighet till bodelning av gemensam bostad och bohag. Någon arvsrätt finns inte, men en efterlevande sambo kan genom bodelning alltid få så mycket av den behållna egendomen, efter avdrag för skulder, att det motsvarar värdet av två basbelopp – också i den situationen att den andra sambon har avlidit.

Sedan finns möjligheter för sambor att upprätta testamenten till förmån för varandra. Frågan om sambors arvsrätt har också behandlats i det nordiska lagstiftningsarbetet, där man har konstaterat att sambor inte har arvsrätt heller i andra nordiska länder. I propositionen avseende ny sambolag framhölls att reglerna i sambolagen inte får bli så utförliga att det skapas något som liknar ett äktenskap av lägre dignitet.

Herr talman! Slutligen ska jag säga något om egendomsförhållandet mellan makar och sambor, närmare bestämt frågan i vilken utsträckning det ska finnas möjlighet till jämkning när ett äktenskap blir upplöst. Jag konstaterar att det i dag finns en jämkningsregel i äktenskapsbalken som innebär att jämkning kan ske exempelvis då det med hänsyn till makarnas ekonomiska förhållanden och omständigheterna i övrigt är oskäligt att en make vid bodelning ska lämna egendom till den andra maken i den omfattning som följer av de allmänna reglerna.

Jag konstaterar att det i reservationen talas om att en make har skuldsatt kvinnan i syfte att försvåra en skilsmässa. Man kan ana en viss osäkerhet om vad äganderätten innebär inom ramen för ett äktenskap, och det är kanske inte helt förvånande. Det går inte att skapa lagstiftning enbart för att man tycker något visst om ett väldigt speciellt förhållande. Det förhållandet kanske inte är något problem i rättstillämpningen. Det första ställningstagandet i en sådan situation bör vara att man ställer den ganska uppenbara frågan om det är ett problem eller inte. I det här fallet är min bedömning att det inte är ett problem, och därför finns heller inte skäl för någon lagändring i den delen.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag och avslag på reservationerna.

Anf. 71 LENNART PETTERSSON (c):

Herr talman! De motioner som vi behandlar i dag går att dela upp i två tydliga områden.

Det ena är rätten att hålla arvegods inom slakten, och då tänker jag på motionerna om kusiners arvsrätt. Det andra är förändringar i vårt sätt att leva som har föranlett några riksdagsledamöter att uttrycka sina önskemål om en ändrad lagstiftning. Det gäller då i huvudsak samboförhållanden och särkullbarn,

Låt mig börja med motionerna om att kusiner med automatik ska ha arvsrätt, om det inte finns någon mer närstående som är arvsberättigad och det inte finns något testamente. Jag vänder mig mot att några av motionärerna uttrycker att staten träder in som arvinge. Allmänna arvsfonden är inte detsamma som staten. Det är ingen konfiskering av medel som går in i statskassan. Det är pengar som efter särskilt beslutade kriterier och beslut i varje enskilt fall går tillbaka till svenska folket, och då nästan utan undantag till Förenings-Sverige och ofta till svagare grupper. Om den avlidne inte hade tyckt om det ändamålet har det funnits möjlighet att under levnadstiden förändra valet av arvtagare. Man kan ta hjälp av jurister eller advokater, men det går även att göra det själv och be två goda vänner att bevittna namnteckningen. Vari ligger egentligen problemet?

Med tanke på den splittrade familjebild som finns i dag i samhället blir det enligt min uppfattning ett mycket stort administrativt arbete, och Centerpartiets och alliansens ambitioner är inte att krångla till saker, utan regelförenklingar gäller inom alla områden – även familjejuridiken.

Sammanfattningsvis konstaterar jag att det inte finns något som hindrar kusiner från att ärva. Det krävs dock en aktiv handling från den enskilde under hans levnad. Det kräver i sin tur kanske också en aktiv handling från kusinerna, nämligen att se till att ha en relation som motiverar ett arv. Jag tycker att det är en rimlig avvägning.

När det gäller den andra delen, och först då samboförhållanden, är frågan i stort sett densamma. Det finns inget som hindrar sambor att skriva testamente till förmån för varandra. Det är inte heller något som hindrar sambor att gifta sig med varandra. Det är val som de själva gör. Om man nu av någon anledning tycker att det är så förskräckligt att vara gift får man faktiskt bemöda sig om att skriva ett testamente.

Som lagstiftare ska vi skapa möjligheterna. Därefter får var och en själv välja vad man vill göra.

Särkullbarnens rättighet att få ut sitt arv direkt efter sin förälders bortgång stör uppenbarligen bilden hos några motionärer. De vill i stället att barnen ska få vänta tills även föräldrarnas make eller maka har gått bort. Huvudsyftet är att den kvarvarande inte ska behöva hamna i ekonomiskt trångmål efter ett sådant arvskifte. Visst, det kan inträffa, men det finns ju en part till i form av särkullbarnen. Om man jämför med risken för att tillgångarna i ett dödsbo kan få vingar, i synnerhet om det går ett antal år till dess ett slutligt arvskifte kan äga rum, föredrar jag den nuvarande lagstiftningen. Relationen mellan en ny ingift styvmor eller styvfar och barnen är inte alltid den bästa. Att då behöva vänta med kanske ständiga misstankar om att den efterlevande håller på att avlöva tillgångarna är ingen bra situation. Det känns bättre att avsluta de ekonomiska mellanhanden som finns och sedan får var och en fortsätta sin sociala relation efter sina önskemål.

Till sist vill jag säga några ord om motionen om tvångsäktenskap och arrangerade äktenskap. Det är en intressant motion som visar på hur man kan hamna i ekonomiska svårigheter på grund av en annans svekfulla agerande. Nu vet jag inte hur vanligt det är att man skuldsätter sin maka – för det är oftast det genusperspektivet som det handlar om – men det förekommer säkert. Att ta på sig en skuld för en annans räkning är inget man formellt kan tvingas till, men tyvärr är jag övertygad om att det ändå sker då och då genom hot och trakasserier. Jag är dock inte säker på att en ändrad lagstiftning är lösningen om den ens är möjlig. Det finns ju redan i dag möjligheter att få jämkning vid en bodelning och det bör vara tillräckligt.

Herr talman! Jag tycker att det finns skäl att fortsatt uppmärksamma frågan men vill ändå yrka bifall till utskottets förslag och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 72 YVONNE ANDERSSON (kd):

Herr talman! Våra betänkanterna har tagit en viss tid att debattera. Som jag sade till min bänkkollega nyss: Att stå här för att säga något som redan är sagt är inte särskilt effektivt nyttjande av tiden. Bland annat har min kollega Anti Avsan tydligt beskrivit den viktiga principen att värna bröstarvingars rätt till arv. Det har ganska tydligt beskrivits att det finns olika juridiska samlevnadsformer – den ena är äktenskap, med dess konsekvenser i arvsfrågorna, och det andra är ett samboförhållande enligt sambolagstiftningen. Sambolagen är en retroaktiv lag som gör sig gällande först efter att ett förhållande har upphört, till exempel genom dödsfall.

Vad är det då som denna debatt visar? Möjligtvis är det att vi återkomma till det som vi sade när vi diskuterade juridiska samlevnadsformer och den nya sambolagen kom till, nämligen vikten av att informera.

Det är kanske där de största problemen finns. Människor lever utan att ha tänkt över vad konsekvenserna kan bli och vad man behöver se upp med. Om jag önskar något visst, behöver jag då skriva ett testamente eller göra något annat? Att varje människa tar ansvar för sitt liv är väl ändå en utgångspunkt som vi alla kan ha.

För min del yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 11 §.)

9 § Statliga företag

Föredrogs
näringsutskottets betänkande 2008/09:NU4
Statliga företag (skr. 2007/08:120 och redog. 2008/09:RRS7).

Anf. 73 ALF ERIKSSON (s):

Herr talman! Återigen står de statliga företagen i fokus för kammarens intresse. Denna gång är det inte fråga om någon ny utförsäljning, utan vi ska debattera det som varit. Förhoppningsvis kan regeringsföretradarna för den blå alliansen lämna några svar på hur regeringen ser på framtiden för våra gemensamt ägda tillgångar.

Det handlar om den årliga redogörelse som regeringen lämnat om sin förvaltning av de statliga företagen.

Utskottets betänkande tar också upp Riksrevisionens redogörelse för regeringens försäljning av 8 procent av aktierna i Telia Sonera AB våren 2007. Dessutom tar utskottet ställning till ett tjugotal motionsyrkanden framför allt från oppositionspartierna.

Herr talman! Den svenska staten är Sveriges största företagsägare. Genom Regeringskansliet förvaltas 54 företag och koncerner, varav 40 företag ägs helt och 14 tillsammans med andra. Totalt finns ca 170 000 anställda i dessa bolag. År 2007 omsatte de statligt ägda företagen 336 miljarder kronor, och resultatet efter skatt blev hela 53,6 miljarder kronor. Företagens utdelningar till staten för verksamhetsåret 2007 uppgick till drygt 31 miljarder. Det sammanlagda värdet av de förvaltade tillgångarna bedöms uppgå till 750 miljarder kronor. Det är mycket pengar.

Det är välskötta företag som hävdar sig väl både i den inhemska och i den internationella konkurrensen.

Det är inte redogörelsen för förvaltningen av företagen som är kontroversiell i detta ärende. Det är den ideologiska synen på statligt ägande och det sätt på vilket den blå alliansen sålt ut statliga företag.

Vi socialdemokrater har en pragmatisk syn på det statliga ägandet. Vi har en blandekonomi, och vi anser att en viss del statligt ägande är bra för konkurrensen på marknaden.

De statliga företagen är också ett verktyg för att uppnå politiska mål. För att vara tydlig tycker vi att statliga Vattenfall ska ha en uppgift att vara föregångare för att ställa om energiproduktionen på ett ekologiskt hållbart sätt. Ett annat exempel är Samhall. Samhall ska ha som uppgift att rehabilitera och hjälpa människor att komma tillbaka till arbetsmarknaden när de en gång hamnat utanför.

Vi har också en del företag vars syfte är att medborgarna ska få fullgod tillgång till tjänster till samma kostnad oavsett var de bor i landet. Exempel på detta är Posten och Apoteket, två företag som den blå alliansen experimenterar vådligt med.

Det är vår ideologiska ingång, men regeringen står för en annan. Där är det privatkapitalet som ställs överst, och de politiska målen och folkets önskemål kommer i andra hand.

Det är inte bara det ideologiska synsättet som vi tycker är klandervärt, det är också det sätt varpå regeringen handlagt utförsäljningen av statlig egendom. Det är inte bara vi i oppositionen som tycker så, det tycker också den fristående Riksrevisionen som i två granskningsrapporter har klandrat regeringens och utförsäljningsminister Mats Odells handläggning av ärendet.

Först får regeringen svidande kritik för att man inte berett ärendet som man utlovat i budgetförslaget hösten 2006. Inga konsekvensanalyser gjordes innan en bemyndigande proposition lämnades till riksdagen. Riksrevisionen gick så långt i sin kritik att man ansåg det vara ett brott mot grundlagen.

Trots kritiken tuffade utförsäljningsprocessen vidare, kantad av olika dikeskörningar. Under en tid var det rena svängdörren in och ut i regeringens utförsäljningsorganisation.

När sedan utförsäljningen på 8 procent av Telia Sonera AB:s aktier genomfördes och var klar kom ny kritik från Riksrevisionen, framför allt på två punkter som tas upp i detta betänkande.

För det första genomfördes försäljningarna med stor brådska, och därför antyder revisorerna att regeringen lämnade en onödigt stor rabatt. Eftersom det var så bråttom gjordes inga ansträngningar för att göra en försäljning med lägre rabatter. Varför var det så bråttom?

Det var den ena frågan.

För det andra var det återigen brister i dokumentation och underlag för redovisningen i budgetförslaget. Detta försvårar också Regeringskansliets egen uppföljning.

Herr talman! Den slarviga handläggningen, bristen på respekt för grundlagens regler är i sig skäl nog att ta tillbaka riksdagens bemyndigande för att sälja ut resten av de ursprungliga sex angivna företagen. Men det finns flera skäl. Utförsäljningen är en mycket dålig affär för svenska folket.

Utvecklingen visar att det statliga långsiktiga ägandet står sig väl i konkurrensen. Företagens värde växer, och utdelningen är en värdefull tillgång för statskassan som bidrar till att upprätthålla välfärden. 31 miljarder för 2007 är mycket pengar, det är tre fjärdedelar av vad försvaret kostar.

Dessutom skulle det i dagens marknadsläge vara i det närmaste förskingring att sälja ut statliga företag, och det är tydligen inte heller aktuellt för dagen. Men senast i torsdags uttalade Mats Odell här i kammaren att försäljningsprocessen ska fortsätta när läge uppstår.

Herr talman! Vi är tre partier på den röda sidan, och vi är överens om synen på det statliga ägandet och försäljningar av statliga företag. Vi har utvecklat detta i reservation 1.

Jag vill avsluta mitt anförande genom att ställa några frågor till regeringsföreträdarna. Vårt folkära Posten behandlade vi här i riksdagen för-

ra veckan, då ett samgående med Posten Danmark. Det kan vara en bra utveckling för Posten, men i beslutet låg också frågan om en bolagisering och, efter vad vi kan förstå, en plan på börsintroduktion. Det är vi däremot mycket kritiska till.

Nu har det gått lång tid sedan riksdagsbeslutet, och riksdagen har inte informerats om vad som händer. Kommer samgåendet att fullföljas?

Vid beslutet förra våren var underlaget undermåligt. Det gick inte att utläsa de långsiktiga konsekvenserna för postmarknaden. Kommer regeringen att lämna ett bättre underlag till riksdagen innan ett eventuellt samgående slutförs?

I väntan på svar på dessa frågor anser vi att bemyndigandet att minska statens ägande i Posten till 34 procent ska återtas.

En annan fråga är försäljning av Apoteket. Apoteket är för oss en mycket viktig aktör som ska skapa trygghet för människor om säker medicinhantering, service i hela landet och priser som är konkurrenskraftiga. Förutom att dessa delar äventyras i en försäljning är det så att regeringen trots läget på finansmarknaden ämnar fullfölja sina planer på att sälja en stor del av Apoteket.

Herr talman! Givetvis står vi socialdemokrater bakom alla våra reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall bara till reservation 1.

Anf. 74 KENT PERSSON (v):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservationerna 1 och 7 men står givetvis också bakom de två övriga reservationerna från Vänsterpartiet.

Reservation 1 handlar om att återta det bemyndigande som riksdagen gett till regeringen om utförsäljning. Reservation 7 handlar om LKAB och avkastningskraven där. De övriga reservationerna handlar bland annat om styrning av de statliga företagen. Det handlar om att Vattenfalls roll i energiomställningen behöver förtydligas. Det handlar också om sammansättningen av statliga bolags styrelser, där det finns betydligt mycket mer att önska.

Vänsterpartiet anser att det utförsäljningsbemyndigande som riksdagen gav regeringen i juni 2007 bör återtas och att den pågående utförsäljningsprocessen omgående bör avbrytas. Det beslut som riksdagen fattade i juni 2007 var felaktigt redan då, och utvecklingen sedan dess bekräftar det felaktiga i beslutet. Och det som jag sade för ett år sedan, herr talman, är lika giltigt i dag, tyvärr.

De svenska statliga företagen är välskötta, även om styrningen av de statliga företagen visar på brister och i vissa fall väldigt stora och allvarliga brister. Dessutom ska vi komma ihåg att de statliga företagen genererar intäkter till statskassan som vi använder i dag till att finansiera vård, skola och omsorg.

Statligt ägande behövs som en motvikt till den spekulationskapitalism och kortsiktighet som delvis är ett resultat av globaliseringen. Det visar med all tydlighet den senaste tidens utveckling, inte minst inom det finansiella systemet som mer eller mindre kollapsat och som får återverkningar i hela samhällssystemet. I det läget finns det bara en som kan stå som garant för att upprätthålla ett fungerande finansiellt system, och det är staten med dess institutioner.

Investors vd Björn Ekholm uttryckte sig på det här sättet i Svenska Dagbladet i höstas: "Bara stater kan lösa den finansiella krisen." Sverker Martin-Löf, ordförande i SCA, hyllade i samma tidning statens försäkran om att garantera kreditförsörjning i Sverige.

I dagens DN finns ett reportage om EKN:s verksamhet och betydelse för svensk ekonomi och svensk industri. Patrik Achtman, ansvarig för exportfinansieringen på Volvo Construction Equipment, uttryckte sig på följande sätt: "Utan EKN:s stöd från 2000 till 2008 skulle vi med största sannolikhet inte ha kunnat leverera 10 000 maskiner." Det visar med all tydlighet på statens roll för den svenska industriella utvecklingen och statens roll för att upprätthålla det finansiella systemet.

Herr talman! Vi kan ha olika ideologiska ingångar när vi diskuterar statligt ägande, och det är helt okej. Men om ingången är att staten inte ska äga, som Mats Odell med flera borgerliga ledamöter har som sin ledstjärna, med motivet att marknaden är bättre rustad än staten att driva företag, då handlar det inte längre om ideologier utan om en ideologisk låsning som bortser från verkligheten, som styr efter kartan. Då tycker jag att man kan ta till sig vad John Kenneth Galbraith, en amerikansk nationalekonom, en gång i tiden sade. Han uttryckte sig på följande sätt: "Om du någonsin hör en politiker säga 'jag tänker strikt följa mina principer' då ska du springa och gömma dig."

Den springande punkten är inte att utförsäljningarna är ett uttryck för ideologi utan ett uttryck för en ideologisk låsning från de borgerligas sida, och det är allvarligt. Vem som helst, utom den svenska staten, är alliansens ledstjärna. Hur ska vi annars tolka att det är helt okej att andra stater och företag är bättre som ägare av svenska börsen än den svenska staten?

Herr talman! Det är så att vinsterna ska privatiseras och förlusterna ska bäras av skattebetalarna, alltså socialiseras. Det är en politik som är helt felaktig, enligt Vänsterpartiet.

Med tanke på den kris som finansmarknaden genomgår och den bristande konkurrensen på banksidan menar Vänsterpartiet att frågan om statens roll måste diskuteras. Ska statens roll bara vara att agera städgumma när den privata finansmarknaden inte klarar av att upprätthålla en fungerande finansiell marknad? Det är en berättigad fråga, för historien upprepar sig igen.

För 15 år sedan socialiserade den dåvarande borgerliga regeringen Gota Bank. Hösten 2008 var det dags igen. Nu var det den nuvarande borgerliga regeringens tur att efter en rad av skandaler bita i det sura äpplet och förståtliga investmentbanken Carnegie. Nu kan det finnas någon här som tror att jag tycker att det var bra. Men det är väl aldrig bra att man ska behöva gå in och städa upp efter någon annan som har ställt till det. Det här visar med all tydlighet att det behövs en motvikt till det privata finansiella kapitalet som kan stå för stabilitet och långsiktighet.

Nu menar jag inte att regeringens åtgärder var felaktiga. Vi stödde dem givetvis. Det fanns inget bättre alternativ. Vad jag menar och vill diskutera är att det inte kan vara rimligt att staten alltid ska behöva agera städgumma när marknaden inte fungerar. Men det visar också att staten är den enda som i det långa loppet kan vara garant för en fungerande finansiell marknad.

I stället för att göra som regeringen har gjort och riksdagen beslutat om, att avisera en utförsäljning med avgörande inflytande över exempelvis Nordea, anser Vänsterpartiet att man ska vända trenden. Nordea är kanske den bank som står starkast av alla nordiska storbanker under nuvarande kris. Den är välskött och har en bra intjäningsförmåga. Och som jag sagt tidigare behöver vi ett starkt statligt engagemang på den finansiella marknaden som komplement till den privata.

För att möta den allt hårdare konkurrensen och den finansiella kris som vi i dag upplever är det av stor vikt att Sverige fortsättningsvis har en bank med ett stort statligt inflytande. Det finns egentligen två orsaker till det. Den ena är att upprätthålla en fungerande konkurrens. Konkurrensen ökar inte om vi säljer ut. Det ska ingen försöka inbilla mig eller någon annan i den här kammaren. Den andra är att vi måste ha ett statligt ägande som har en annan ägarstrategi än de privata bolagen, nämligen långsiktighet och inte det kortsiktiga vinstintresset som ledstjärna.

Likadant är det med SBAB. Med envishet fortsätter man att förklara att visst, SBAB ska säljas ut, hela eller delar. Jag kan för mitt liv inte förstå på vilket sätt konkurrensen på bolånemarknaden ökar om vi säljer ut SBAB. Men företrädare för alliansen har ju möjlighet att förklara hur den matematiken går ihop.

Är det då ekonomiskt motiverat att sälja ut de statliga bolagen? Det har ibland hävdats att vi ska använda pengarna till att amortera på statsskulden. Det är bara det att vi inte har någon finansiell kris i Sverige. Vi har en stark ekonomi i Sverige. Vi har större tillgångar än skulder.

Man skulle också kunna uttrycka det på det sätt som Dan Andersson, tidigare LO-ekonom, gjorde för inte så länge sedan. Han menar att försäljningarna av bolagen i slutändan kommer att innebära ett inkomstbortfall. Aktieinnehaven genererar en avkastning som är högre än den ränta som vi betalar på statsskulden. På lång sikt kan det röra sig om ett par procent av bnp, enligt Dan Andersson.

Det är just det som är poängen med ett statligt ägande. Det ska vara en långsiktighet och en stabilitet som styr lite längre än de kortsiktiga vinstintressena.

Jag vill säga ett par ord om det statliga företaget LKAB som genom åren genom det statliga engagemanget har visat sig vara av central betydelse för utvecklingen, inte minst i Norrbotten. Det är också oerhört viktigt i en nationell europeisk strategi för att kunna garantera att vi har en järnmalmproduktion.

Nu står man inför stora investeringar igen. Det är gigantiska investeringar som kommer att påverka hela samhället i Malmberget och Kiruna. I det läget vore det rimligt att man från riksdagens och utskottets sida poängterade vikten av att ge LKAB möjligheter att vara med och finansiera flytten av Kiruna genom att inte ta ut så mycket vinst – så som det har varit tidigare.

Anf. 75 PER BOLUND (mp):

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 1 och 5.

Från Miljöpartiets sida anser vi att statligt ägda företag fyller mycket viktiga funktioner i svensk ekonomi och på svensk arbetsmarknad. Viktiga delar av svensk elförsörjning, gruvindustri och skogsindustri utförs

av statliga bolag. Dessa bolag sysselsätter uppemot 200 000 personer och omsätter hundratals miljarder kronor varje år.

Företagen har också en avgörande funktion i att ställa om samhället till minskad miljöpåverkan och till ökad social hållbarhet om man använder dem på rätt sätt.

Vi anser inte att regeringen använder företagen på rätt sätt, och vi anser inte att de utförsäljningar av statliga bolag som görs genomförs på ett seriöst sätt. Vi anser därför att bemyndigandena avseende Telia Sonera, Nordea, SBAB och Posten bör återtas snabbt. Vi tycker att regeringen så snart som möjligt ska återkomma till riksdagen med ett sådant förslag. I avvaktan på det kräver vi att utförsäljningsprocessen avbryts.

Vi tycker att regeringen ska säkerställa att kommande utförsäljningar ska beredas i enlighet med regeringsformens beredningskrav. Det borde vara en självklarhet som man inte skulle behöva säga i en talarstol i riksdagen, men tyvärr visar historien att det finns skäl att kräva detta och att påminna regeringen om att regeringsformens krav ska uppfyllas.

Trots att regeringen har sålt statliga företag till ett värde av nästan 120 miljarder kronor värderas det kvarvarande innehavet till 750 miljarder. Det är en kraftig utveckling sedan 2002 då det statliga företagsinnehavet var värt 350 miljarder kronor. Detta visar på vilken storleksordning det handlar om och vilken viktig funktion statliga bolag fyller i svensk ekonomi.

Ett stort statligt ägande medför ett stort ansvar. Det ställer krav på en långsiktig och professionell förvaltning. Där anser vi inte att regeringen tar sitt ansvar.

Utförsäljningarna är en mycket dålig affär för staten, särskilt i dagens lågkonjunktur. Vi kan inte se att det finns några ekonomiska eller rationella grunder till att utförsäljningarna ska ske så hastigt. Vi tycker att det snarast är ett ideologiskt argument, nämligen att staten inte ska äga, som ligger bakom. Det sannolika är att utförsäljningarna kommer att vara mycket dyra för de svenska skattebetalarna.

Det folkliga mandat som regeringen hänvisar till när det gäller försäljningar är ytterst tveksamt. Trots att dessa utförsäljningar brukar få stora följder för de marknader där bolagen är verksamma tycker vi att regeringen inte har förklarat för svenska folket på ett tydligt sätt varför man ska sälja. Man har inte heller gjort tydligt klart innan att man ska sälja bolagen.

Det viktigaste för regeringen och regeringens målsättning har tydligt varit att skynda på utförsäljningsprocessen till varje pris. Det är ett respektlöst sätt att hantera svenska folkets egendomar. Därför tycker vi att det enda rimliga är att riksdagen genom ett tillkännagivande uppmanar regeringen att avbryta utförsäljningsprocessen och återkomma med ett förslag där bemyndigandena återtas för Telia Sonera, Nordea, SBAB och Posten. Därefter får man återkomma till riksdagen med ett verkligt beslutsunderlag som ger möjlighet att fatta ett väl underbyggt beslut om man vill fortsätta processen.

Riksrevisionen har riktat stark kritik mot hur försäljningen av aktierna i Telia Sonera gick till. Riksrevisionens granskning förstärker ytterligare bilden av att regeringen hellre säljer snabbt än till ett bra pris. Genom att ha en forcerad utförsäljningsprocess av statliga bolag blev för-

säljningspriset mycket lägre än det hade blivit om man genomfört processen på ett seriöst sätt.

Jag vill också säga några ord, herr talman, om skötseln av statliga bolag. Regeringen som ägarföreträdare har ett stort ansvar i att se till att de statliga bolagen sköts och hanteras på ett bra sätt som gör att samhället utvecklas på ett positivt sätt. När staten äger företag måste man vara ledande i omställningen till ett hållbart samhälle. Man måste också vara ledande i respekten för mänskliga rättigheter. Detta ansvar tycker vi inte att regeringen tar.

Statligt ägande och statlig förvaltning måste vara transparenta. Målen för verksamheten ska vara tydliga och utvärderingsbara. Det statliga ägandet ska struktureras på ett sådant sätt att alla relevanta intressen ges möjlighet att delta i förvaltning och styrning av bolagen och få insyn i desamma.

Det är också viktigt att statliga bolag används för att föra samhället till miljömässig och social hållbarhet. Här skiljer sig vår syn mycket starkt från regeringens syn att statliga bolag inte ska styras över huvud taget. Det är vi mycket kritiska till.

Ett tydligt exempel på detta är Vattenfall som i dagsläget har ungefär 150 procent av det totala svenska utsläppet av koldioxid, alltså betydligt mer än vad hela Sverige släpper ut från alla sektorer. Som om det inte vore nog har man också planer på att bygga ytterligare kolkraftverk i sin verksamhet i Tyskland. Dessa kommer självklart att öka utsläppen med flera miljoner ton varje år.

Här är regeringen fullständigt handlingsförlamad. Man gör inget för att påverka Vattenfall att ställa om sin elproduktion i hållbar riktning. Med en tydlig förvaltning och med tydliga ägardirektiv skulle man kunna förmå Vattenfall att använda sina stora resurser till att bygga upp ett helt förnybart energisystem och också ge möjlighet att exportera hållbart producerad el till kontinenten.

Inga sådana ambitioner verkar dock finnas från regeringens sida. Det är tragiskt. Om man inte använder de statliga företagen för att ställa om samhället i hållbar riktning tar man inte heller sitt ansvar för att se till att vi får en hållbar utveckling på sikt i hela det svenska samhället. Det är felaktig användning av resurserna.

Anf. 76 KARIN PILSÄTER (fp):

Herr talman! Regeringens skrivelse *2008 års redogörelse för företag med statligt ägande* är en viktig del av riksdagens kontrollarbete, både vad gäller de övergripande frågeställningarna kring statens ägande, mål och riktlinjer och vad gäller bolag för bolag i verksamheten.

Staten äger, som nämnts, många bolag. Det är över 50 stycken. Staten är i själva verket Sveriges absolut största kapitalist. Dessa många företag fyller alla viktiga funktioner i vårt samhälle – en del för att de har ett samhällsuppdrag och en del i samhällsansvaret, andra för att de fyller viktiga funktioner i ekonomin och ger många människor jobb, genererar intäkter, avkastning och inkomster till dem som arbetar där. Alla är viktiga företag, men statens roll i arbetet skiljer sig mycket åt från bolag till bolag. Staten tjänar såklart också en hel del pengar på detta.

Bolagen är stora som Vattenfall, det absolut största, och små som kanske mindre kända Kasernen Fastighets AB eller kursgården Vok-

senåsen i Norge. En del bedriver rent statlig verksamhet fast i bolagsform, som till exempel Statens Bostadsomvandling. Andra bedriver verksamheten på rent kommersiell basis som ett företag bland många andra, som till exempel SBAB och Lernia.

Skälen till att staten äger bolagen skiljer sig från företag till företag. Det kan vara historiska skäl – gamla statliga monopol där marknaderna har öppnats och det nu finns många andra verksamma företag, till exempel statens resterande ägande i Telia Sonera som var det gamla statliga Televerket i en annan tid. Andra bolag kan staten ha tagit över i en krissituation. I fråga om ytterligare andra finns det andra historiska skäl.

Det finns en lång lista i skrivelsen över företag som arbetar på rent marknadsmässiga villkor. Det finns en kortare lista över företag som har särskilt samhällsansvar.

Ägarstyrningen är såklart viktig i alla dessa bolag. Ett exempel på hur ägarstyrningen har utövats under senare år är att vi har en ökad andel kvinnor i styrelserna och i ledande befattningar inklusive vd- och ordförandeposter.

Ägarstyrningen har för ett konkret bolag som ägnas mycket diskussion i samhället – Svenska Spel – tagit en avgörande annan riktning på senare tid där samhällsuppdraget har kommit i förgrunden. Tidigare utövades ägarstyrningen mer för att man skulle tjäna pengar. Detta tycker jag är bra.

Kent Persson sade här tidigare att staten är den som kan lösa kriser. Statens uppgift är att garantera kreditmarknaden.

Statens uppgift är inte bara att garantera att kreditmarknaden fungerar. Det är över huvud taget statens uppgift att se till att alla marknader fungerar, att se till att konkurrensen upprätthålls och att se till att sätta upp spelregler och att övervaka att detta fungerar på ett bra sätt. Det är också statens uppgift ibland att vara *lender of last resort*.

I den uppgift som är statens huvuduppgift – att garantera att dessa marknader fungerar – kan det inte vara så att det ska ske i första hand genom att staten ska äga vissa av de företag som agerar. Det är inte det rätta sättet att se till att detta fungerar på ett bra sätt – tvärtom. Ofta leder det till mer problem än vad som löses.

Ska staten garantera att kreditmarknaden fungerar kan det inte ske genom att man äger vissa banker, banker som ska fungera på samma villkor som andra banker som man inte äger.

Det talas här om att det skulle vara ideologiska skäl som ligger bakom avyttring. Jag vet inte när ideologi blev något fult. Men om man översätter ideologi till värderingar och erfarenheter så är det riktigt. Våra värderingar och våra erfarenheter ihopkopplade med vår ideologi om vikten av marknadsekonomis funktionssätt säger att statens huvuduppgift inte är att få detta att fungera genom att staten ska äga vissa företag utan genom att se till att hela marknaden fungerar. Det är däremot naturligtvis inte någon ideologisk låsning att sälja till varje pris – tvärtom. Jag tycker att det låter mer som om det är en ideologisk låsning från oppositionen att försäljningar ska stoppas till varje pris, i varje fall innan de har ägt rum, och att antalet företag som staten äger alltid i ögonblicket är det exakt rätta för de flesta – varken fler eller färre. Det är alltid exakt rätt antal företag som staten äger, utom vad gäller Vänsterpartiet som ofta

vill gå vidare och äga fler. Men för Socialdemokraterna och Miljöpartiet verkar det alltid vara exakt lagom antal företag och exakt de rätta.

Denna skrivelse handlar naturligtvis inte alls om försäljningsprocessen kring enskilda företag som har varit eller som kan komma. Det har vi många andra debatter för. Men det yrkas ändå här på att bemyndiganden i fråga om de företag som i dag föreligger ska tas tillbaka. Per Bolund tog också upp beredningsfrågorna.

Jag vill mycket kortfattat passa på att säga att beredningen av förslag som handlar om att riksdagen lämnar ett bemyndigande, det vill säga ger regeringen möjlighet att sälja, naturligtvis måste se ut på ett helt annat sätt än beredningen av en faktisk försäljning som handlar om ett konkret affärsupplägg som ska leda fram till ett konkret beslut. Man får inte blanda ihop dessa saker.

Men vad vi alla har sett under de år som vi har jobbat, inte bara under denna mandatperiod utan under alla tidigare mandatperioder också, är att det är väldigt svårt att förena de krav som man ställer på den politiska processen i fråga om långsamhet och öppenhet med de krav som affärslogiken ställer, vilket jag tycker snarast talar för ytterligare ett argument för det olämpliga i att staten äger och driver företag som verkar på rent konkurrensutsatta marknader och som verkar på rent kommersiella villkor. Där ges nämligen inte riksdagen möjlighet, sett från företagets bästa, att faktiskt delta med den öppenhet i processen som den politiska logiken kräver.

Det handlar verkligen inte om att sälja till varje pris – tvärtom. De försäljningar som sker, de som det finns bemyndigande för, de som eventuellt har uppkommit och de som eventuellt kan uppkomma genom att förslag på olika sätt kommer fram i processer, handlar absolut inte om att sälja till varje pris utan att vara ansvarsfull.

Som vi alla vet är det också tydligt deklarerat från regeringen att det bemyndigande som finns gällande SBAB inte är aktuellt att utnyttja i nuläget.

Om jag får vara lite ironisk blir jag ganska imponerad både av de riksdagsledamöter och av de riksrevisorer som anser sig veta att om man bara hade gjort på ett annat sätt hade man kunnat få mycket mer betalt. Det är dock oklart på vilket sätt man borde ha gjort det och vem som i så fall skulle ha betalat mer.

Alf Eriksson tog här upp frågan om Posten. Maud Olofsson informerade inte långt före jul i utskottet om att vissa frågeställningar som behöver vara klarlagda för att man ska kunna slutföra uppgörelsen fortfarande inte är klarlagda på den danska sidan. Maud Olofsson som är ansvarigt statsråd har också lovat att återkomma till utskottet så snart dessa frågor är lösta så att det finns någonting att informera om.

Beträffande Apoteket är det självklart att man tänker fullfölja den process som är påbörjad, som är utlovad och som regering och riksdag arbetar med.

Beträffande det som Kent Persson tog upp om LKAB anser jag att det är självklart att de investeringsplaner som bolaget har antagit och godkänt i sin styrelse, och styrelsen är utsedd av ägaren, också kommer att kunna fullföljas på ett bra sätt och att avkastningskrav och överenskommelser kring bolaget med de behov som finns i Kiruna kommer att lösas på bästa sätt.

Beträffande Vattenfall, som Per Bolund tog upp, finns det mycket att diskutera. Jag hoppas att vi får anledning att återkomma närmare om detta när den bolagsgenomgång som pågår är klar. Men egentligen är det så att allt det som Per Bolund säger bara visar det otroligt märkliga i att den svenska staten bedriver ett mångmiljardföretag i andra länder och därmed av vissa kan uppfattas som en viktig spelare när det gäller att svenska staten skulle bedriva energipolitik i helt andra länder. Jag tycker att slutsatsen snarare lutar åt ett annat håll än det som Per Bolund tar upp.

Generellt kan jag om statens ägande säga att det, som sagt, pågår en bolagsgenomgång på Näringsdepartementet där man går igenom bolag för bolag – om det är lämpligt att staten äger det och bedriver denna verksamhet och hur det i så fall ska se ut och om det finns vissa delar som långsiktigt bör vara statliga eller som långsiktigt kan avyttras och hur de då ska omstruktureras. Det får vi anledning att återkomma till allteftersom.

Jag vill i detta sammanhang också erinra om en annan sak, nämligen en rapport till regeringens globaliseringsråd. Det är en underlagsrapport om internationellt statligt ägande och konkurrens av Mattias Gansland som bland annat har sin upprinnelse i diskussionen om internationellt statligt ägande. Det har också varit en diskussion här i Sverige i samband med buden på OMX och kring andra staters bevekelsegrunder för att gå in och vara ägare till företag i andra länder, sovereign wealth funds och så vidare. Slutsatsen och rekommendationen till Globaliseringsrådet är att svenska staten i första hand bör soppa rent framför egen dörr och minska sitt eget företagande och framför allt sitt eget företagande i andra länder.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag till behandling av skrivelsen och avslag på reservationerna.

Anf. 77 KENT PERSSON (v) replik:

Herr talman! Jag är självklart inte motståndare till att vi har ideologiska meningsskiljaktigheter, Karin Pilsäter. Det är politikens grundfundament på något sätt. Jag sade inte heller det. Jag diskuterade den ideologiska låsning som jag upplever att ni har och att ni inte ser den verklighet som vi i dag lever i och att ni borde ompröva den politiken. Det tycker jag att ni åtminstone borde kunna diskutera.

Jag noterade beträffande Vattenfall – det finns mycket att diskutera om det – att Karin Pilsäter någonstans såg framför sig en plan på att sälja ut Vattenfall. Som det sades tidigare här sköter ju marknaden bättre det privata ägandet och utvecklingen av det. Det är också okej att andra stater äger svenska företag här i Sverige. Däremot ska svenska staten inte vara ägare till andra. Det är lite grann kontentan av resonemanget. Men det är inte det som jag tänkte fråga om.

Jag funderar lite grann på styrningen, på hur vi utser våra styrelser. På vd- och gd-nivå är i dag 40 män och 7 kvinnor vd:ar i de statliga bolagen. I styrelserna – i ledningsgruppen – är motsvarande siffror ungefär 205 män och 101 kvinnor.

Det vi kritiserar i era svar är fördelningen. Vi i Vänsterpartiet vill ha en ändring. Vi menar att det borde gå att få till stånd en bättre fördelning. Ni skriver helt enkelt här att det alltid är kompetensen som ska vara avgörande för vilka som ska sitta med. Menar Karin Pilsäter att hälften av

den svenska befolkningen inte är kompetent att så att säga åtminstone ha sin andel i styrelserna?

Anf. 78 KARIN PILSÄTER (fp) replik:

Herr talman! Om vi ska vara riktigt principiella – höll jag på att säga – skulle jag nog vilja hävda att långt mer än hälften av den svenska befolkningen inte riktigt innehar rätt kompetens för att sitta i en bolagsstyrelse. Däremot tror jag inte att det där är könsuppdelat.

Den här regeringen har kommit längre än man tidigare gjort med att förändra kvinnoandelen på ledande positioner när det gäller statliga uppdrag.

För det första är det, tycker jag, viktigt att staten föregår med gott exempel innan man pekar finger åt alla andra.

För det andra räcker det inte att ha som mål att det ska vara minst 40 procent av ettdera könet i bolagsstyrelserna som kollektiv. Man måste ju också gå in på varje bolag i sig – precis som vi har förväntningar på att privata bolag har en större andel kvinnor och andra typer av underrepresenterad kompetens och erfarenhet i bolagsstyrelserna. Om man har 100 procent av det ena könet i det ena bolaget och 100 procent av det andra könet i det andra bolaget har man inte, tror jag, nått en optimal lösning. Det behövs blandad kompetens, kunskap och erfarenhet i alla styrelser.

Jag får väl säga som Socialdemokraterna brukar säga: Jag är stolt men inte nöjd. Det är klart att man inte är framme här, inte är färdig med detta ännu.

När det gäller utländskt ägande är det väl som med så mycket annat. Man ska börja med att sopa rent framför egen dörr. Vi kan ha teoretiska diskussioner om huruvida vi tycker att det känns bra eller dåligt att olika typer av statliga fonder går in och är delägare av, eller äger helt, företag som finns på svensk mark. Det är ganska lite vi kan göra åt det. Däremot kan vi göra någonting åt det vi själva ägnar oss åt. Det är alltid, tror jag, bra att först sopa framför egen dörr.

Anf. 79 KENT PERSSON (v) replik:

Herr talman! Det sistnämnda kan jag hålla med om. När vi pratar om styrelser sammansättning är det vi kan påverka självklart just hur det ser ut i statliga bolagen och de statliga myndigheterna beträffande sammansättningen. Att det inte var bra tidigare är ingen ursäkt för att det inte är bra i dag. Hela tiden måste vi titta framåt och skynda på den här processen.

Det kan inte vara rimligt som det nu är. Av det man svarar framgår det tydligt att kompetensen och branschkunskapen ska vara avgörande för sammansättningen. Jag menar att det måste finnas tillräcklig kompetens hos den kvinnliga hälften av befolkningen för att i betydligt större utsträckning kunna utöka antalet kvinnliga ledamöter både på ledande befattningar och i ledningsgrupper.

Jag blir väldigt förvånad över svaret här. Det är definitivt ett svar som egentligen är långt ifrån det som jag tror att Karin Pilsäter egentligen skulle vara nöjd med. Jag har ju hört Karin Pilsäter i flera andra sammanhang framhålla vikten av att ha en bättre sammansättning könsmässigt i de statliga styrelserna och även i de statliga myndigheterna än som är fallet i dag.

Jag skulle vilja se mer aktivitet där från er sida än som sker i dag. Det går inte att låta detta vara en fråga bara för styrelser. Här har vi möjligheter att via ägardirektiv eller regleringsbrev tala om hur vi vill ha det. Skulle vi kunna få ett svar om det och få en större aktivitet från regeringens sida i den frågan?

Anf. 80 KARIN PILSÄTER (fp) replik:

Herr talman! För att ge ett konkret svar kan jag säga att det är möjligt att inte varje ord i utskottstexten är vägt på den guldväg som det borde ha vägts på. Det är självklart att man ska ha kompetens och då inte bara tillräcklig sådan. Det gäller också att försöka få tag i den största kompetensen.

Jag och, tror jag, även Kent Persson tillhör dem som tror att det även om man ser till kompetensen är fullt möjligt att i de flesta styrelser på ett mycket påtagligt sätt öka andelen kvinnor som har önskad kompetens. Jag tror att huvudproblemet är att man väldigt mycket har förutfattade meningar och att det handlar om gamla traditioner när det gäller vad som är kompetens och hur man ska se ut när man är kompetent.

Jag erinrar mig Bosse Ringholms förklaring för ett par år sedan till att Finansdepartementet i stort sett bara utsåg män. Förklaringen var att kvinnorna inte hade rätt sorts kompetens. Man frågar sig då i vilken ända av kroppen kompetensen förväntades sitta.

Nej, det är helt rätt. Det är klart att vi inte kan vara helt nöjda utan att man måste gå vidare. Men samtidigt tycker jag inte att man ska ge avkall på kompetenskraven. Jag är helt övertygad om att det inte heller behövs.

Anf. 81 ALF ERIKSSON (s) replik:

Herr talman! För att det ska bli tydligt vid voteringen vill jag säga att jag yrkar bifall till motiveringen i reservation 6.

Karin Pilsäter uppehåller sig vid skillnaden mellan beredningar, beroende på i vilken fas försäljningsprocessen är i. Men det är inte det som kritiseras. Kritiken från Riksrevisionen gällde att regeringen i budgetpropositionen hösten 2006 säger att man innan en proposition avlämnas till riksdagen ska göra en genomlysning och en analys av de statliga företagen, en analys av för och mot en försäljning. Men när propositionen kommer till riksdagen har man inte gjort det. Det är det som kritiken gäller. Man ska göra det man själv lovar. Det är viktigt i sammanhanget.

Herr talman! Fördöme är också ett viktigt instrument för de statliga företagen. År 2003 fattade en enig riksdag beslut om att ta bort bonussystemen för dem i ledningen i de statliga bolagen. När den blå alliansen tillträdde gick Maud Olofsson ut och sade att det inte var bra utan att man skulle överväga att återinföra bonussystemen samt att de statliga företagsledningarna var löneledande på grund av 2003 års beslut. Detta är fel.

I höstas när finanskrisen uppdagades sade Mats Odell, med stöd av finansministern, att just bonussystemen var en av bovorna när det gäller den finanskris som vi har och att företagsledningarna tagit alldeles för stora risker. Vilken uppfattning har Karin Pilsäter i den frågan och när det gäller bonussystemen för vd:arna i de statliga företagen?

Anf. 82 KARIN PILSÄTER (fp) replik:

Herr talman! Beredningen och budgetpropositionen 2006 är sådant som näringsutskottet ett antal gånger har diskuterat och fattat beslut om. I våras gjorde även konstitutionsutskottet i sitt granskningsarbete en väldigt noggrann genomgång och konstaterade att fel inte begåtts på det sätt som ni har hävdad. Ibland känns det lite grann som att man möjligen har lagt karbonpapper i käftan. Jag anser nämligen att frågan är tillräckligt många gånger genomtröskad och att vi möjligen kan lägga det här bakom oss.

På samma sätt är det med de bonussystem som Maud Olofsson i ett tidigare skede gjort vissa uttalanden om att man kunde överväga. Det övervägandet har – vid det här laget för ungefär ett år sedan; jag kommer inte ihåg det exakta datumet – landat i att de nya direktiven nu är framlagda. Där återinförs inte möjligheten att införa bonussystem, så även det känns lite grann som gårdagens debatt – om nu inte Alf Eriksson förväntat sig att jag skulle kommentera Mats Odells uttalanden om finanskrisen. Det tycker jag att jag här och nu kan avstå från.

Anf. 83 ALF ERIKSSON (s) replik:

Herr talman! Jag måste säga att jag inte blev riktigt klok på svaret om bonussystemen. Inte heller så sent som i torsdags förra veckan i en interpellationsdebatt med Maud Olofsson tog hon avstånd från bonussystemen. Hon hänvisade till att 2003 års beslut var fel. Fortfarande säger hon, vilket är felaktigt, att direktörerna i de statliga företagen på grund av detta har blivit löneledande.

En annan fråga som Karin Pilsäter var inne på i sitt tidigare anförande gäller Vattenfall. I ett av de tidigare betänkandena under den här mandatperioden säger regeringsmajoriteten att Vattenfall inte är föremål för utförsäljning under denna mandatperiod. Nu börjar mandatperioden att gå mot sitt slut. Hur blir det? Vill Karin Pilsäter sälja Vattenfall under nästa mandatperiod, eller var ligger den frågan?

Jag kan bara upplysa Karin Pilsäter om att vi sitter här med en mobiltelefon vars nätoperatör är ett helägt statligt norskt bolag. Den svenska staten har sålt börsen till ett helstatligt bolag i Dubai. Är det bara svenska staten som inte ska äga saker och ting över gränserna? Varför denna indignation över att svenska staten äger företag som har verksamhet över gränserna?

Anf. 84 KARIN PILSÄTER (fp) replik:

Herr talman! Svenska staten äger företag som bedriver verksamhet lite kors och tvärs, här och var, över jordklotet. En del är välkänt. Det är till exempel det stora delägandet i Telia Sonera, som har mycket stor verksamhet i Finland och i många andra länder.

Vad jag syftade på här var framför allt den diskussion som Per Bolund tog upp om att problematisera verksamhetens innehåll i andra länder. I det fallet har det också en mycket stark koppling till vilken energipolitik som bedrivs i ett visst land.

Nu samarbetar vi visserligen i Europeiska unionen där energifrågorna står väldigt högt på dagordningen. Det bästa sättet att påverka europeisk energiomställning kanske inte är att vara ägare av en spelare i ett annat land.

Jag vet inte riktigt var du har fått detta med indignation ifrån. Jag bara påtalar att det inte alltid är helt enkelt att bedriva verksamhet på kommersiella marknader, och särskilt inte i konkurrens i andra länder, när man tycker att det kan finnas politiska skäl till att man vill strukturera om arbetet på ett annat sätt.

Jag tror att även den svenska energipolitiken i första hand ska bedrivas genom politiska riktlinjer, skatter, styrmedel och så vidare. Det måste ändå vara huvudspåret för energiomställning och utveckling även i vårt land och inte att man har ett visst företag som bedriver delar av verksamheten. De företag man äger och bedriver verksamhet i ska naturligtvis skötas på bästa sätt.

Alf Eriksson frågar mig här vad jag tycker i förhållande till det Maud Olofsson sade häromdagen. Ta den diskussionen med Maud Olofsson. Hon är en stor flicka och kan tala för sig själv. Jag klargjorde bara att det enligt de regelverk som gäller inte är aktuellt att återinföra bonusar.

Anf. 85 PER BOLUND (mp) replik:

Herr talman! Jag kan konstatera att det finns väldigt stora oklarheter i hur regeringen egentligen ser på ägarfrågan, vilket ansvar man har som ägare och om man över huvud taget ska ta ett ägaransvar. Det är väldigt intressant. Det vore bra att här få klarlagt vad det är för linje som egentligen gäller.

Maud Olofsson skriver i regeringens redogörelse för statliga bolag, som finns på nätet, att staten ska vara en föregångare som ägare och ta ett större ansvar än vad vanliga ägare gör. Det är en linje som jag kan ha väldigt stor sympati för. Däremot har utskottets majoritet med Karin Pilsäter själv i spetsen i yttrandet sagt att bolag ska drivas på rent marknadsmässiga grunder. Man ska inte alls styra bolagen politiskt.

Vilken linje är det egentligen som gäller? Det vore väldigt intressant att veta. Det verkar vara något slags glidande plan där det är okej att öka andelen kvinnor i styrelserna, vilket jag tycker är en väldigt bra reform. Däremot är det inte okej att kräva att bolagen till exempel ska ta miljöhänsyn och släppa ut mindre växthusgaser.

Var går gränsen för när staten får gå in och styra bolagen? Finns det någon sådan gräns?

Anf. 86 KARIN PILSÄTER (fp) replik:

Herr talman! Jag tycker inte att det finns någon motsatsställning mellan de fallen. Det skulle egentligen kräva mycket mer tid för att föra en sådan diskussion. Det är intressanta och viktiga frågor som Per Bolund här tar upp. Jag skulle inom parentes önska att vi kan föra den här typen av debatter mer om sådana frågor och mindre om sådant som varit och är genomtröskat många gånger om.

Det finns ingen motsats mellan att agera på marknadsmässiga villkor och samtidigt utöva ägarstyrning. Alla ägare ska utöva en ägarstyrning, i varje fall om de är goda ägare. Företagens långsiktiga framgång bygger på mer än att man ser till att kortsiktigt maximera sina vinster.

Det ligger ett stort ansvar på ägare av både statliga och privata bolag att rusta företaget så att man är attraktiv bland kunder, samarbetspartner och leverantörer både i dag och i framtiden. Det kan man göra genom att bland annat vara just ett föredöme på jämställdhetsidan och miljösidan,

när det gäller socialt ansvar och på många andra områden. Det står inte på något sätt i någon motsatsställning till att verksamheten ska bedrivas på marknadsmässiga villkor.

Man får däremot tänka sig för om man tycker att det är ett lämpligt redskap att ställa upp andra regler som är mycket mer långtgående än vad lagstiftningen säger och marknaden i övrigt jobbar med. Vill vi genomföra en större förändring på marknaden, exempelvis vid energiomställning, anser jag, regeringen och alliansen att det är de generella regelverken man måste använda. Det är inte bara Vattenfall i Sverige som ska agera annorlunda. Även andra energibolag ska då pressas att följa andra regelverk. Det får man samköra.

När det gäller energiomställningen i Tyskland känns det som att det viktiga är att Vattenfall givet de regelverk som finns är ett föredöme. Det är en väldigt komplicerad diskussion. Är det bättre att den svenska staten inte äger ett företag som driver kolkraftverk och i stället säljer dem till någon annan kanske sköter dem på ett sämre sätt? Det är inte helt enkla frågor.

Anf. 87 PER BOLUND (mp) replik:

Herr talman! Om du frågar mig tycker jag att man ska använda bolaget för att styra mot hållbar utveckling. Vattenfall är ett väldigt viktigt verktyg just för att det har en så stor verksamhet i Sverige och i andra länder.

Det är fortfarande lite oklart. Karin Pilsäter sade i ett tidigare inlägg att staten ska föregå med gott exempel innan man pekar finger åt andra. Det är väldigt intressant. Jag utgår från att det måste gälla även klimatfrågan. Hur ska det gå till?

Karin Pilsäter sade att det inte fanns någon motsättning mellan att ta ett ägaransvar och att driva företaget marknadsmässigt. Jag ser inte att det finns någon som helst motsättning mellan att man styr bolaget och samtidigt agerar i den totala energipolitiken som berör alla bolag. Varför skulle det finnas en sådan motsättning? Det går att göra bäggedera.

Det sägs att vi ska föregå med gott exempel innan vi pekar finger åt andra. Den svenska regeringen har nu ställt sig bakom ett mål att vi ska minska utsläppen i Europa med 20 procent, eller upp till 30 procent om vi får ett globalt avtal.

Vattenfall, som är ett helägt statligt svenskt bolag, planerar tvärtom att öka sina utsläpp. Det ska bygga nya kolkraftverk i Tyskland. Är det ett exempel på att företaget agerar i linje med den svenska regeringen eller inte?

För mig är det uppenbart att bolaget går en helt annan väg än vad som slagits fast i den svenska politiken. Det påverkar hela Sveriges trovärdighet i klimatfrågan. Vad ska en tysk tro om den svenska regeringens linje?

Man säger å ena sidan i vackra brandtal att det är så viktigt att minska koldioxidutsläppen. Samtidigt drar man in vinster från den tyska marknaden genom att man släpper ut väldigt mycket koldioxid och gör det svårare för Tyskland att uppnå sina klimatmål.

Det måste finnas en rimlighet i avvägningarna. Jag tycker att regeringen inte gör någon avvägning alls. Ibland tycker man att det är bra att

styra, som när det gäller kvinnorepresentation. Men när det gäller koldioxidutsläpp ska man över huvud taget inte styra.

Jag misstänker att det snarare har att göra med vilka ambitioner man har på de olika politikområdena. På jämställdhetsområdet kan man tänka sig att agera och göra någonting. Men på miljöområdet har man inga ambitioner.

Anf. 88 KARIN PILSÄTER (fp) replik:

Herr talman! Det är inte korrekt att det inte sker någon styrning av Vattenfall. Det är ett väldigt tydligt exempel på att det är väldigt komplicerade frågor. Om man gör det enkelt för sig kan man komma med snabba svar.

Jag hör till ett parti där vi tidigare har gjort det ganska enkelt för oss i det fallet genom att säga att staten inte ska äga företaget. Nu har en överenskommelse, som pekades på här tidigare. Under mandatperioden är det inte aktuellt.

Principiellt håller jag personligen fast vid ståndpunkten att det vore den bästa långsiktiga lösningen. Men jag inser också att såsom företaget är uppbyggt i dag med samägande av kärnkraftverk och allt som finns är det inte bara att lägga ut det på Blocket, om man säger så.

Det kräver en lång process. Jag förutsätter att vi efter den bolagsgenomgång som ska komma för Vattenfall får anledning att ta itu med fördjupade diskussioner om alla dessa mycket komplexa och inte alldeles lätta avvägningar som gäller det bolaget.

När det gäller andra bolag kan jag säga att det är mer enkelt och tydligt att man inte ska utöva en ägarstyrning som innebär att man gör långtgående avvikelser från det som gängse gäller på marknaden. Exempelvis kommer det ibland fram krav på SBAB att de ska låna ut mycket mer eller att de ska låna ut till betydligt lägre räntor än vad marknadsrörelsen generellt är. Där tycker jag att det är mycket lättare att säga att det är helt fel sätt att agera. Man ägnar sig åt konkurrenssnedvridning genom den säkerhet man ändå har genom att man har staten som ägare. Det gör ju att man vet att man aldrig kommer att kunna gå i konkurs, att man kan konkurrera på osjysta villkor med andra företag och så vidare. Där är det mer tydligt vad man avser med skillnaden mellan att utöva ägarstyrning och att man ändå måste agera på marknadsmässiga villkor. Ta den styrning som tydligt nu har kommit till uttryck när det gäller Svenska Spel – det är samhällsintresset av att människor inte ska dras in i spelberoende som är viktigare än det kortsiktiga vinstintresset och expansionslusten i Svenska Spel. Det har tidigare varit det som har stått överst på dagordningen.

Anf. 89 HANS ROTHENBERG (m):

Herr talman! Det har varit ett intressant och spännande år för många av de bolag som har eller har haft staten som ägare. I samband med detta har frågan om synen på ägandet blivit aktuell. Varför ska man äga? Varför ska staten äga – i vilket syfte? Varför ska staten inte äga bolag?

Det finns två kategorier av statliga bolag: företag som verkar under marknadsmässiga villkor och företag som har särskilda samhällsintressen.

Statens främsta näringspolitiska uppgift är att ange ramar och regelsystem för näringslivets verksamhet och bidra till att skapa förutsättningar för långsiktig tillväxt. Men när staten samtidigt uppträder som ägare och som utformare av de regler som gäller för näringslivets verksamhet uppstår en rad problem. Det finns risk för konkurrenssnedvridning, risk för mindre goda investeringsbeslut och även svårigheter att tillföra kapital till företag som behöver kapital för att kunna expandera.

Herr talman! Grundprincipen måste därför vara att konkurrensutsatt verksamhet ska bedrivas i privat regi. Att minska det statliga ägandet av företag syftar till att renodla statens roll som lagstiftare och normgivare och att stärka de privatiserade företagens möjligheter att utvecklas. Det har gjort det möjligt, och gör det möjligt, att amortera på statsskulden. Det förbättrar förutsättningarna att fokusera på statens viktiga och primära åtaganden, till exempel vård, skola och infrastruktur och att möta framtida utmaningar med en stor andel av vår befolkning som blir äldre.

På sikt bör staten egentligen enbart kvarstå som ägare då tungt vägande skäl talar för detta, såsom samhällsintresseskäl. Det kan finnas företag som det är nödvändigt att staten äger fortsättningsvis, till exempel när ett naturligt monopol råder eller när starka samhällsintressen talar för statligt ägande.

Det kan också vara motiverat med ett fortsatt statligt ägande om det föreligger särskilda nationella intressen eller samhällsuppdrag som annars inte kan hanteras utan ett statligt inflytande.

Herr talman! Den här synen på det statliga ägandet av företag är på många armlängders avstånd från vad framför allt Socialdemokraterna och Vänsterpartiet står för. Dessa partier har som bekant ett starkt ideologiskt avståndstagande till frågan om försäljning av statliga företag. Det kommer också till tydligt uttryck i partiernas motioner och även i de anföranden vi har lyssnat på under den senaste timmen.

Det har i motionsfloran också framkommit önskemål om att skapa fasta och låsta regelverk som ska användas vid försäljningar av statliga företag. Det är lättare sagt än gjort och dessutom inte någon särskilt bra idé.

Varje affär är unik. Varje affär måste få vara unik med sina särskilda förutsättningar. Därför är ett enhetligt regelverk inte någonting som vare sig är särskilt lämpligt, bra eller möjligt. I stället måste självfallet olika strategier tillämpas för olika bolag. Varje försäljningsprocess måste utformas med utgångspunkt i respektive företag just för att det ska vara en försäljningsprocess där man får rätt pris för det man säljer och inte en utförsäljningsprocess där man inte får rätt pris. Det är stor skillnad på de båda uttrycken, vilket vi kanske får anledning att återkomma till i en och annan replikväxling.

Herr talman! Som har sagts många gånger tidigare måste varje försäljning anpassas till det rådande marknadsläget. Det har vi sett goda exempel på under det gångna året. Det måste göras så att försäljningen ger det bästa möjliga affärsmässiga utfallet för skattebetalarna.

Jag skulle vilja nämna några ord om de försäljningar som har skett under det gångna året. Konstitutionsutskottets granskning under våren 2008 av försäljningen av vissa statliga bolag visade att den bedömning som regeringen gjorde beträffande inhämtandet av upplysningar från myndigheter, från organisationer och från enskilda innan regeringen

begärde bemyndigande för försäljningarna inte stred mot regeringsformen. Den stod tvärtom i överensstämmelse med både det här och med vedertagen praxis.

Det är fullständigt självklart att beredning sker i enlighet med regeringsformens krav. Riksdagens tillkännagivanden bör inte användas för att uttala den typen av självklarheter.

Vi har rekordförsäljningen av Vin & Sprit för 55 miljarder kronor. De som ansågs vara kvalificerade bedömare på området anade att det skulle vara bra om staten kunde få 40 miljarder kronor för Vin & Sprit.

Kraxandet från olyckskorparna tar sig allehanda uttryck. Vänsterpartiet vill utöka ägandet. Vänsterpartiet vill enligt sina ideologiska principer att staten snarare ska äga fler bolag, som gärna konkurrerar på affärsmässiga villkor, än de bolag som regeringen har fått riksdagens bemyndigande att sälja, såsom Vin & Sprit. Affären med Vin & Sprit tog många på sängen, inte minst dem från oppositionen som omgående och förmodligen utan att ha tagit del av hela affärens innebörd i pressmeddelanden gick ut och kritiserade regeringen för att ha sålt Vin & Sprit för billigt. Det var väl ett av 2008 års mest minnesvärda självmål.

Försäljningen av Vin & Sprit, herr talman, är ett tydligt exempel på en god affär. Därigenom har vi också kunnat minska statskulden. Sammantaget innebär detta också möjligheter till god förvaltning av det statliga ägandet genom att man fokuserar på de bolag som staten bör äga och som staten av olika skäl har anledning att äga.

Vi ser fram emot att kunna renodla statens roll som ansvarstagande ägare för de bolag som man fortsätter att äga – det finns bemyndigande att sälja ytterligare statliga bolag – och att kommande försäljningar ska ske vid lämpligt tillfälle. Och bolagen ska inte säljas till vilket pris som helst och inte till varje pris, utan till rätt pris.

Anf. 90 ALF ERIKSSON (s) replik:

Herr talman! Det talas mycket om ideologi den här eftermiddagen, och det är väl inget fel i det. Det är jättebra. Det är också bra att det finns olika uppfattningar. Då skärps argumenten, och skillnaderna blir tydliga. Därom tror jag inte att vi har någon delad uppfattning. Däremot tycker jag att det finns anledning att lufta argumenten lite ytterligare.

En av statens uppgifter är att bedriva regionalpolitik – att se till så att samma förutsättningar gäller för befolkningen oavsett om man bor i glesbygd eller i storstadsmiljö.

Apoteket är ett exempel på en sådan verksamhet som ska bedrivas på det här sättet. Posten är en annan.

Om man då ska försälja dessa verksamheter föreställer jag mig att det inte finns någon kapitalist som är så dum att han lägger ned stora pengar där det bor 4 personer per kvadratkilometer. Han lägger pengarna där det finns 4 000 personer per kvadratkilometer. Det är där som pengar finns att hämta. Vad händer då med de 4 som bor i glesbygd? Vilken service får de? En av uppgifterna för staten är att bedriva statlig verksamhet. På så sätt får vi en regionalpolitik som ger folk möjlighet att bo i hela landet.

Sedan blev jag aningen förvånad när jag lyssnade på Hans Rothenberg. Enligt Hans Rothenbergs argumentation ska allt som staten ska reglera med regler säljas ut. Det går inte ha regler och statlig verksamhet samtidigt. Vi reglerar också polisen. Ska den också säljas ut?

Anf. 91 HANS ROTHENBERG (m) replik:

Herr talman! Det var en rejäl tvist som Alf Eriksson fick in på slutet. Jag kan missminna mig, men jag tror inte att någon riksdag har givit något som helst bemyndigande att ens sälja ut en axelklaff av polisens tillgångar. Jag tror att vi kan lämna den saken. Polisen, stay where you are!

Jag tyckte att den ideologiska synen framgick väldigt tydligt av Alf Erikssons inledningsanförande. Här handlar det om att återta bemyndiganden. Här handlar det om att gå tillbaka till den tid då Socialdemokraterna själva satt i regeringsställning. Kom ihåg att det fanns ett antal bemyndiganden om att sälja statliga bolag under den tid som ni hade regeringsmakten. Det verkar som om den delen av historien ganska lätt har suddats ut. Det fanns faktiskt bemyndiganden om att sälja på den tiden.

Apoteket och Posten är intressanta exempel. Vi har haft en lång och intensiv debatt i den här kammaren om apoteksmonopolets upphörande. I det fallet handlar det inte, vilket Alf Eriksson nästan vill antyda, att statens hela andel av Apoteket ska försvinna. Staten kommer tvärtom att behålla en stor andel av Apoteket. Servicen kommer att kunna förbättras. Det är en av de viktiga delarna i den här förändringen av monopolet.

När det gäller Posten har vi sett samgåendet mellan den danska och svenska posten som ett medel att stärka den affärsmissiga utvecklingen av Posten och skapa bättre förutsättningar för att upprätthålla den samhällsomfattande posttjänsten, inte minst i glesbygd och inte minst för privatpersoner. Detta var syftet med Posten. Skräm inte med den varg som inte har kommit, Alf Eriksson!

Anf. 92 ALF ERIKSSON (s) replik:

Herr talman! Hans Rothenberg säger att alla apotek inte ska säljas ut. Samtidigt brukar regeringen hävda här i kammaren att företagen ska bedriva verksamhet på likvärdiga villkor. Är det likvärdiga villkor att staten, vad jag förstår, ska ställa krav på de delar som är kvar av Apoteket att bedriva den mer kostnadskrävande servicen ute i glesbygd samtidigt som det privata kapitalet, som äger apoteken där det bor 4 000 människor per kvadratkilometer, ska få plocka hem vinsterna på den delen utan att på något sätt ta ansvar för helheten och den regionalpolitiska utjämnningen?

En annan ideologisk fråga som är uppe nästan varje dag i den här kammaren är ordet ”valfrihet”. I stället för att man ska ha en service som samhället består med ska det finnas en katalog med olika aktörer. Sedan ska konsumenten välja. De pensionärerna som jag träffar på pensionärsmötena är oerhört upprörda över detta. Man har jobbat hela sitt liv för att få en god service på sin ålderdom, och den ska vara lättillgänglig. Man ska inte behöva sitta med en stor katalog och läsa någonting som man har väldigt svårt att förstå och jämföra den ena med den andra. Man vill ha det lättillgängligt.

Jag återkommer till Apoteksfrågan eftersom den är ett så tydligt exempel. Varför ska jag, som bor där det bor 4 000 människor per kvadratkilometer, behöva läsa ut vilket apotek som är viktigast? Är det inte bra med den service vi har?

Anf. 93 HANS ROTHENBERG (m) replik:

Herr talman! Jag får nästan intrycket att Alf Eriksson sätter begreppet tillgänglighet och att inte kunna välja på samma nivå. Att kunna välja bland flera alternativ är, om något, tillgänglighet. Vi har diskussioner om apoteksmonopolets upphörande. Jag tycker faktiskt att det finns ett ansvar hos både oppositionen och majoriteten att ge en rimlig och rättvis bild av vad som händer och vilket beslut som riksdagen har fattat.

Det handlar inte om att sälja alla apotek. Staten kommer att behålla en mycket stor ägarandel av apoteken. Genom att sprida ägandet kommer man också att kunna göra valfriheten större. Det gläder mig att Alf Eriksson tar upp begreppet valfrihet. Det diskuteras alltför lite i den politiska debatten, inte minst när det gäller den offentliga servicen.

Jag håller inte med om att fler möjligheter att bedriva apoteksverksamhet skulle vara ett problem i regionalpolitiska sammanhang. Vi har haft den debatten. Vi kommer säkert att ha den framöver. Posten och apoteken är faktiskt funktioner där det finns ett samhällsintresse. Det är också därför som regeringen och den nuvarande majoriteten, som förhoppningsvis blir en ganska bestående majoritet, inte har lagt fram något förslag om att ta bort ägarandelen från staten när det gäller Posten och Apoteket.

Det här är att skrämmas med den varg som ännu inte har ylat.

Anf. 94 KENT PERSSON (v) replik:

Fru talman! Den här vargen kanske ylar i morgon, Hans Rothenberg. Det vet vi inte någonting om.

Hela ditt anförande var en argumentation för fortsatt utförsäljning. Du tog också upp massvis med argument varför. Vi ska renodla den statliga verksamheten. Det ska råda sund konkurrens, och därför ska vi inte heller äga. Det som skulle tala för ett ägande är att det finns starka samhällsintressen. Men du ger inte några som helst exempel på vilka företag du diskuterar och tänker dig. På vilket sätt skulle konkurrensen förbättras på marknaden om vi säljer ut Vattenfall, SBAB, Nordea, LKAB med flera statliga företag? På vilket sätt förbättrar vi då konkurrensen på marknaden? Det måste ni förklara.

Vi ska också sälja ut när marknadsläget är det bästa möjliga och till rätt pris. När vet vi att det är det bästa läget? När vet vi att vi får det bästa priset? Det går inte att svara på den typen av frågor. Det bästa läget kanske är just i dag. Det är poängen i våra resonemang om varför vi tycker att vi ska återta bemyndigandet.

När vi i Vänsterpartiet pratar om statligt ägande pratar vi utifrån att det är viktigt att staten har ett starkt inflytande över infrastrukturen i Sverige. Då pratar jag också om den finansiella infrastrukturen som är grundbulten för att samhället ska fungera. Det är själva blodomloppet. Det vill ni ytterligare försämra genom att sälja ut de två vi har, SBAB och Nordea.

Anf. 95 HANS ROTHENBERG (m) replik:

Fru talman! Det är just detta som är det viktiga med ägandet: ansvaret. Jag kommer ihåg för ungefär ett år sedan då vi hade motsvarande debatt. Jag började då mitt anförande med att säga att ägande förpliktar. Ägande förpliktar i alla sammanhang.

Kent Persson tar upp exemplen LKAB och Vattenfall, som om de skulle läggas ut på Blocket eller säljas på något annat sätt. Men det är ju faktiskt helt klart: Vattenfall ska icke säljas. LKAB ska icke säljas. Under den här mandatperioden är det sex bolag av statens totalt 55 som det finns ett bemyndigande att sälja.

När det gäller Nordea var det den finansiella krisen i början av 1990-talet som gjorde att staten då fick gå in och vara städgumma. Men den regering som satt vid makten i tolv år därefter gjorde inga ansträngningar att återställa ordningen och återföra banken till den rimligt fria marknad där den borde figurera i dag.

Jag tycker att det är lite intressant när Kent Persson frågar vad som är det bästa läget. Kent Persson och Vänsterpartiet har i många sammanhang talat om åtminstone när det sämsta läget är. Det är nämligen varje gång det ska säljas. Varje gång som ett statligt bolag – det kan vara en aktie eller någonting över huvud taget – ska säljas är det fel. Det är fel tajmning. Det är fel process. Det är fel på det mesta. Där har vi i alla fall fått ett svar. När är det som sämst att sälja? Hværgang!

Men när är det då som bäst att sälja? Där tycker jag att det är ganska intressant att det inte finns någonting i den kritik som har kommit från oppositionen om vad som skulle ha varit bättre, till exempel i Teliaaffären. Skulle det ha varit en vecka tidigare, tre månader senare eller aldrig?

Anf. 96 KENT PERSSON (v) replik:

Fru talman! Nu är det så att Hans Rothenbergs historiebeskrivning inte stämmer riktigt med verkligheten. Vi har från Vänsterpartiets sida varit med tidigare och sålt ut företag när vi har tyckt att det varit nödvändigt och det inte fanns några starka skäl för statligt ägande. Sådana ställningstaganden kommer vi att göra från fall till fall.

När det gäller de här bolagen har vi varit emot försäljning, men inte utifrån om priset har varit rätt eller fel. Det är ju jättesvårt att bedöma. Egentligen är det väl så att marknaden alltid hävdar att priset är det rätta. Det är ju det man får betalt. Det handlar mer om långsiktigheten – är detta en god affär?

För Vin & Sprit fick vi 55 miljarder, sade Hans Rothenberg. Det stämmer inte. 62 miljarder fick vi in. Det är väldigt mycket pengar, men om det är en god affär på lång sikt vet vi inte. Det får liksom historien utvisa. Däremot vet vi nu att 60 stycken har fått gå på grund av omstruktureringen av Vin & Sprit. Det är en sanning som vi har i alla fall.

I övrigt har jag inte fått reda på så mycket. Det vi har en klar bild av är att man från moderat håll säger att Vattenfall och LKAB inte ska säljas. Från Folkpartiets håll har vi en helt annan syn. Där är Vattenfall ett potentiellt objekt för försäljning. Det här får ni väl slita med inom alliansen.

För vår del är det oerhört viktigt att viktig infrastrukturell verksamhet ägs av staten, för den har ett annat syfte än bara det kortsiktiga vinstintresset. Det finns ett nationellt syfte att den och dess verksamhet finns tillgänglig över hela landet. Det är det som är den stora skillnaden mellan vår politik och alliansens politik.

Anf. 97 HANS ROTHENBERG (m) replik:

Fru talman! Det är den här kammaren, riksdagen, som beslutar och ger bemyndigande om att sälja eller att förändra ägandet i stora drag. Och här finns det ingenting – inget underlag eller beslut om bemyndigande – om att sälja Vattenfall eller något av de bolag som Kent Persson nämner. Jag tycker att Vattenfall, LKAB, Samhall och även Posten är exempel där det finns anledning för staten att ha ett engagemang och att ha det via ägande. Men det kan förändras över tid.

Jag tycker till exempel att den diskussion som har funnits om Vattenfalls ägarandel i Tyskland är ganska intressant. Å ena sidan bygger man nya kolkraftverk. Å andra sidan kan man säga att Vattenfall tar ett ansvar i ett annat land genom att bygga moderna kolkraftverk som är bättre än dem som rangeras ut och genom hanteringen av koldioxid. Då är frågan: Tycker man att det är en bra idé att Vattenfall frånhänder sig det ansvaret och kanske lämnar över, säljer, till någon annan ägare som inte tar det ansvaret?

Det finns en komplexitet när det gäller Vattenfall. Ska svenska bolag agera på det viset på utländsk mark? Jag tycker att vi kan diskutera det, och det kommer vi att få anledning att göra både den här mandatperioden och kommande mandatperioder. Att sälja Vattenfall i sin helhet – det vet Kent Persson, alla i kammaren och nu också alla andra som lyssnar på den här debatten – är inte aktuellt.

Kent Persson tog upp i sitt inledningsanförande att den som tänker följa sina principer ska man vara rädd för i politiken. Ja, om man inte ska vara rädd för Kent Persson hoppas jag att det inte beror på att Kent Persson saknar principer. Debatten har visat att det finns många principer vad gäller synen på statligt ägande.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 11 §.)

10 § Kommunala kompetensfrågor m.m.

Kommunala kompetensfrågor m.m.

Föredrogs

konstitutionsutskottets betänkande 2008/09:KU5
Kommunala kompetensfrågor m.m. (prop. 2008/09:21).

Anf. 98 PHIA ANDERSSON (s):

Fru talman! I detta betänkande behandlas propositionen *Kommunala kompetensfrågor m.m.* tillsammans med 16 motioner från allmänna motionstiden 2007 och 2008 jämte två följdmotioner från Socialdemokraterna och Miljöpartiet som vänder sig mot regeringens lagförslag när det gäller kommunernas kompetens att ge bidrag till byggande av väg och järnväg. Två reservationer från Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet har avgetts i fråga om kommunernas befogenheter att ge bidrag till byggande av väg och järnväg respektive i fråga om kraven på affärsmässighet i förhållande till kommunallagens förbud för kommuner att driva näringsverksamhet med vinstsyfte.

Jag kommer i mitt anförande framför allt att belysa dessa reservationer och yrkar redan nu bifall till reservationerna 1 och 2 i betänkandet.

Fru talman! I regeringens proposition *Kommunala kompetensfrågor m.m.* föreslås en utvidgning av kompetens av lokaliseringsprincipen som innebär att bidrag får lämnas till byggande av väg och järnväg som staten ansvarar för. Det föreslagna undantaget är endast tillämpligt om det finns särskilda skäl. Som särskilda skäl anges att projektet ska ha regional nytta för ett större område än varje enskild kommun. Den nya trafiklösningen måste också markant förbättra kommunikationsmöjligheterna i området, till exempel underlätta arbetspendling och skapa större arbetsmarknadsregioner eller främja företagsetableringar och utveckling av befintliga företag. I framför allt storstadsregioner kan det enligt regeringen handla om investeringar som löser upp flaskhalsar i trafiknätet och därmed möjliggör ökat bostadsbyggande och andra exploateringar. Vad som i övrigt kan utgöra särskilda skäl får enligt regeringen avgöras genom rättspraxis.

Fru talman! Det som regeringen anger som skäl för att kommuner ska kunna lämna bidrag till byggande av väg och järnväg är själva kärnan i varför det finns ett statligt finansieringsansvar för infrastrukturen i landet och för att det ska kunna ske på lika villkor för alla kommuner i hela landet.

Vi yrkar avslag på denna utvidgning av principiella skäl, vilka dessutom stärks av att det finns en betydande osäkerhet om hur staten kommer att organisera sitt ansvar för infrastrukturen i form av vägar och järnvägar.

Prioriteringar och genomförande av statliga infrastrukturprojekt ska inte på det föreslagna sättet påverkas av vilka kommuner som kan skjuta till bidrag. Man ska inte heller skjuta över ett finansiellt statligt ansvar på kommunerna då det tar utrymme från andra viktiga saker som kommunerna ska göra. Det innebär att en sammanhållen och rättvis planering av Sveriges utbyggnad av infrastruktur påverkas negativt då ekonomiskt starka kommuner får en gräddfil vid infrastruktursatsningar i strid med den planering och prioritering som görs på statlig nivå.

Fru talman! Det är för övrigt svårbegripligt att regeringen väljer att ta fram detta förslag i nuläget när det pågår omorganisationer inom både Banverket och Vägverket med förslag om delvisa bolagiseringar av verksamheten. Dessutom utgör Ansvarskommitténs slutbetänkande en grund för framtida nya organisationsformer. Det är inte rimligt, med så stor osäkerhet om framtida organisationsformer, att föreslå genomgripande förändringar i ansvarsfördelningen. Man bör invänta dessa.

Den andra reservationen, fru talman, vill jag också belysa. I propositionen om kommunala kompetensfrågor, som vi nu diskuterar, beskrivs i 1 kap. 3 § verksamhet som ska bedrivas på affärsmässig grund som undantag för bland annat 2 kap. 7 § kommunallagen, eller som det står i det nya lagförslaget, trots bestämmelsen i 2 kap. 7 §.

Hur tolkas bestämmelsen i dag? Jo, enligt denna bestämmelse får kommuner och landsting bedriva näringsverksamhet om den bedrivs utan vinstsyfte och går ut på att tillhandahålla allmännyttiga anläggningar eller tjänster åt medlemmar i kommuner eller landsting. Kravet att det kommunala företaget inte får drivas med vinstsyfte innebär inte att företaget inte får ge vinst. En viss vinstnivå är nödvändig om företaget ska

kunna ha en relativ självständighet och överlevnad på sikt. Däremot kan vinsten för de kommunala företagen inte vara ett syfte. En viss vinst kan dock vara en förutsättning för att tillgodose syftet med att tillhandahålla allmännyttiga anläggningar och tjänster.

I förarbetena framhölls att bestämmelsen i 2 kap. 7 § inte ställer upp något absolut vinstförbud. Vad den aktuella bestämmelsen uttrycker är att syftet i huvudsak inte får vara att bereda vinst.

Fru talman! Enligt regeringen innebär den nu föreslagna bestämmelsen inte någon förändring i sak jämfört med tidigare bestämmelser. Enligt vår mening innebär bestämmelsen en omtolkning av begreppet affärsmässig grund och därmed ett helt förändrat synsätt när det gäller villkoren för kommunal näringsverksamhet. Även ett enligt SKL, Sveriges Kommuner och Landsting, anser att regeringen gör en omtolkning av bestämmelsen; kommuner och landsting som berörs av bestämmelsen anser alltså detta.

Vad innebär omtolkningen av gällande rätt? Den innebär att kommuner och landsting ska driva kommunala företag med vinst som syfte eftersom man undantar 2 kap. 7 § kommunallagen. Denna omtolkning har även stor betydelse för andra utredningar, exempelvis utredningar om allmännyttans villkor, där begreppet affärsmässig grund också diskuteras. Banar detta betänkande väg för att kommuner ska driva kommunala bostadsbolag i vinstsyfte? Och blir denna omtolkning av gällande rätt riktmärke för kommande utredningar och lagförslag inom detta område?

Regeringen har i budgetpropositionen för 2008 aviserat att en utredning kommer att tillsättas för att se över vissa frågor inom området konkurrens på lika villkor mellan offentlig och privat sektor. Varför görs då detta undantag nu? Varför inte invänta utredningen? Om avsikten är att ge kommunerna möjlighet att bedriva verksamhet med vinstmaximering som mål krävs en uttrycklig kompetensutgivande reglering. Det är inte acceptabelt att det i stället nu görs genom en omtolkning av gällande rätt. Vi anser följaktligen att undantaget från 2 kap. 7 § kommunallagen i 1 kap. 3 §, förslaget till lag om vissa kommunala befogenheter, ska utgå i avvaktan på att frågan får den ingående behandling i utredningssammanhang som den kräver.

Med detta sagt, fru talman, vill jag återigen yrka bifall till reservationerna 1 och 2.

Anf. 99 MARIANNE BERG (v):

Fru talman! Det nu aktuella betänkandet handlar om kommunala kompetensfrågor med mera. I betänkandet finns från högerregeringen bland annat förslag om att det ska ske ändringar i lagen om kommunala befogenheter och i väglagen. Regeringen tycks aldrig sluta att plöttra och ändra i allting. Så går det, mina vänner, med en högerregering. Allt ska raseras under en mandatperiod.

Varför förändra något som i dag fungerar bra? Jag säger inte att man inte kan göra saker bättre för det kan man alltid, men att försämrade, som nu är fallet, är åtminstone inte Vänsterpartiets melodi.

I förslaget vill regeringen att kommuner och landsting ska få lämna bidrag och förskottera utbyggnader av vägar och järnvägar. Det kommer att leda till att kommuner med stark kassa kan dra i gång projekt och på så vis röra till det ordentligt i planeringen på den statliga nivån. Ska de

statliga infrastrukturprojekten verkligen påverkas av vilka kommuner som har råd? Svaret är enkelt: Nej. Varför då luckra upp och rasera det som fortfarande fungerar bra, det vill säga den princip vi har i dag om att vägar och järnvägar finansieras med hjälp av statliga medel?

Högeralliansens förslag innebär det som de själva så ofta talar om, nämligen utanförskap. Ett utanförskap som ni i alliansen skapat för många människor ska nu också gälla för många kommuner. På individplan eller, som nu, på det kommunala planet är det alltid de som har en ekonomiskt stark kassa som kommer att klara sig och de andra hamnar alltid vid sidan av. Det är högerpolitik.

Fru talman! Jag yrkar härmed bifall till reservation 1.

I propositionen *Kommunala kompetensfrågor* finns frågetecken som är svårtolkade när det gäller förslag till ändringar av den verksamhet som i dag bedrivs av kommuner och landsting men inte i vinstsyfte. Nu ligger i förslaget en omtolkning av begreppet affärsmässighet, alltså ett helt annorlunda sätt att se på vilka villkor som gäller för kommunal verksamhet.

Också SKL, Sveriges Kommuner och Landsting, anser att regeringen gör en omtolkning av bestämmelserna. SKL har besökt konstitutionsutskottet och redogjort för sin syn på de ändringsförslag som regeringen lagt fram. SKL:s tolkning av förslagen har genom remissförfarande även getts regeringen till känna. När SKL inför utskottets behandling av ärendet besökte oss senhösten 2008 överlämnades en handling där de redogjorde för sin syn på ändringsförslag som regeringen lagt fram. I den handlingen står bland annat att läsa:

”Av författningskommentaren framgår att någon förändring i sak jämfört med tidigare bestämmelser inte är avsedd. Bestämmelserna har dock utformats så att det framgår att begreppet affärsmässig grund innebär ett undantag från såväl självkostnadsprincipen som förbudet mot att driva företag i vinstsyfte. Att begreppet affärsmässig grund innebär ett undantag från förbudet mot att driva företag i vinstsyfte har emellertid inte stöd i några förarbeten till de lagar där begreppet förekommer sedan tidigare. Det är dessutom oklart hur undantaget ska tolkas. Innebär det ett krav på att kommunerna ska bedriva vinstsyfte eller får man bara göra det?”

Den stora fråga som ingen har fått svar på är alltså om kommunerna ska bedriva verksamhet i vinstsyfte. Är det syftet med propositionen? Vad ligger bakom förslaget till ändringar i de kommunala befogenheterna? Jag anar här massvis med ugglor i mossen.

Det är anmärkningsvärt när SKL ställt frågor om vad som gäller angående affärsmässigheten och inte fått några konkreta svar, ingen annan heller för den delen. Vore det inte bättre att stanna upp, sätta sig ned med de olika parterna och diskutera vad de här ändringsförslagen verkligen innebär och hur det kan påverka i andra sammanhang? Det är inte regeringen beredd att göra. Det gäller, som jag många gånger tidigare har sagt, bara att köra på. Det spelar ingen roll hur många man kör över.

I en interpellationsdebatt med statsrådet Mats Odell den 16 december 2008 togs frågan upp om propositionen har lagts fram för att förändra förutsättningarna för de kommunala bostadsbolagen angående specifikt marknadshyror. Det leder i sin tur till kommersialisering av allmännyttan

och det som i ett senare skede kan komma som ett brev på posten, utförsäljning av kommunalt ägda bostäder.

Fru talman! Svaret från statsrådet var att propositionen *Kommunala kompetensfrågor m.m.* inte lagts fram för att förändra förutsättningarna för de kommunala bostadsföretagen. Men interpellanten fick inga garantier att så var fallet. Han fick inte heller några garantier för att formuleringen affärsmässig grund inte får konsekvenser i kommande utredningar.

Alltså kvarstår många frågetecken. Men ändå avser högerregeringen att beslut i frågan ska tas här och nu. Varför denna brådska? Jag tror att alla farhågor som har lyfts fram i remissvar och i interpellationen angående förslaget kommer att bli verkliga. Alla dessa farhågor tror jag kommer att bli verkliga. Inga garantier har nämligen kunnat utlovas.

Fru talman! Det är många ugglor i mossen – många, tror jag.

Anf. 100 MIKAEL JOHANSSON (mp):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 1. Självklart står jag bakom reservation 2, tillika den av Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet, men för tids vinning avstår jag att yrka bifall till den.

Fru talman! Jag vill här i kammaren lägga fram hur vi i Miljöpartiet ser på hur kommunala bidrag till byggande av statliga vägar och järnvägar kan komma att påverka processen för hur dessa kostnadskrävande projekt förverkligas. Den moderatledda regeringen öppnar för medfinansiering av infrastrukturprojekt från kommuner och regioner.

Problemet är som jag ser det att vissa projekt på så sätt kan komma att prioriteras med utgångspunkt från att finansiering finns. Regionernas huggsexa om investeringsmedel kan komma att påverka den nationella infrastrukturplaneringen. Inte minst är detta relevant ur ett demokratiperspektiv, då vissa projekt med större ekonomiska intressen bakom kan få företräde framför andra. Jag tycker att regeringen kryper ifrån ansvaret för infrastrukturen genom att föreslå kommunal medfinansiering på detta sätt.

Riksdagen har inrättat klimatmålen. Då bör det vara vårt ansvar att förse landet med den infrastruktur som behövs för att målen ska uppnås. Detta måste vara den övergripande principen som ska styra. Vi gröna anser därför att regeringens förslag om kommunal förskottering och medfinansiering bör avvisas och att staten tar hela kostnaden för den nationella infrastrukturen.

Det förslag som nu läggs fram på riksdagens bord och som stöds av de borgerliga partierna här i riksdagen innebär att kommuner som har resurser kan köpa sig nationell infrastruktur trots att det inte behöver vara de mest prioriterade projekten. I princip kommer systemet att innebära en situation där staten kan utöva utpressning på lokala och regionala aktörer. Går ni inte in med pengar och hittar ett bra argument för särskilda skäl blir det ingen infrastruktur i er närhet, kan det komma att låta. Detta kan inte vara tanken med en rationell infrastrukturplanering för ett hållbart transportsystem.

Anf. 101 BJÖRN LEIVIK (m):

Fru talman! KU5 är ett betänkande som behandlar propositionen *Kommunala kompetensfrågor m.m.* som redan har nämnts samt ett antal motioner. För mina ärade kolleger är naturligtvis uttrycket kommunal kompetens kristallklart, men för dem som inte är så bevandrade i byråkratsvenska kanske det kan finnas behov av ett förtydligande. I dagligt tal betyder kompetens kunnighet, förmåga att behärska ett område eller sak. I kommunaljuridiskt sammanhang betyder kompetens vad kommuner får göra respektive inte göra.

I propositionen föreslås en ny lag om utvidgad rätt för kommunerna att lämna bidrag till byggande av statlig väg och järnväg och att lämna bidrag till högskoleverksamhet samt medfinansiera projekt inom ramen för EG:s strukturfonder och program.

Vissa förändringar görs också när det gäller kommunernas möjligheter att tillhandahålla lokaler till företag liksom förtydligande av reglerna för minoritetsåterremiss. Reglerna om vidaredelegering föreslås även omfatta samverkan i gemensam nämnd.

I propositionen tas även upp frågan om affärsmässighet vid kommunal näringsverksamhet.

Två frågor har kommit att dominera debatten. De har belysts här av föregående talare. Ska kommuner ha rätt att lämna bidrag till byggande av vägar och järnväg som egentligen är statens uppgift? Den andra frågan har gällt tolkningen av affärsmässighet när kommuner bedriver näringsverksamhet.

Kommunallagens 2 kap. innehåller bestämmelser om kommunernas och landstingens befogenheter. Där slås fast att kommunerna själva får ha hand om sådant som är av allmänt intresse och har anknytning till kommunen och dess medlemmar.

När det gäller möjligheten att gemensamt finansiera vägar och järnvägar utgör lagen inget hinder för en kommun eller ett landsting att lämna bidrag. Även förskottering har av domstol ansetts omfattas av begreppet bidrag.

Syftet med lagrummet är att slå fast att bidrag till byggande av allmän väg ligger inom den kommunala kompetensen. Detta förhindrar naturligtvis inte att det även fortsättningsvis är en statlig uppgift.

Begreppet affärsmässighet har väckt en del debatt. Särskilt SKL, Sveriges Kommuner och Landsting, har som nämnts tidigare opponerat sig mot förtydligandet i kommunallagen.

Det är inte lätt att följa resonemanget och alla turerna. Men vi kan konstatera att regeringen i propositionen uttryckligen säger att det inte rör sig om en förändring i sak.

Bestämmelsen ersätter nuvarande bestämmelse om att verksamheten ska bedrivas på affärsmässiga grunder i fråga om sjuktransporter, kollektivtrafik, kommunal tjänsteexport och kommunalt internationellt bistånd. Vidare innehåller bestämmelsen ett krav på affärsmässighet när det gäller tillhandahållandet av lokaler till företag. Affärsmässighet behövs i detta fall inte innebära en strävan efter kortsiktig vinstmaximering.

Inom övriga områden där kommunerna bedriver näringsverksamhet gäller inga undantag. Det kan knappast råda delade meningar om att kommuner och landsting som agerar på en konkurrensutsatt marknad ska spela efter samma regler som privata företag.

Fru talman! Jag delar uppfattningen i den delen av reservationen där det kommer till uttryck att kommunalt företagande ska ske affärsmässigt med normal vinstmarginal och korrekt prissättning och att företag ska sträva efter att minimera sin påverkan på marknaden.

När det gäller generellt undantag från självkostnadsprincipen anser regeringen att frågan behöver beredas ytterligare. Vi delar den uppfattningen.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag yrka bifall till förslaget i betänkandet.

I detta anförande instämde Willemo Carlsson (m).

Anf. 102 PHIA ANDERSSON (s) replik:

Fru talman! När regeringen säger att det ”i sak” inte är någon förändring undrar jag varför man skriver in det. I vår reservation tycker vi, när det gäller affärsmässig grund, att 2 kap. 7 §, som reglerar det som gäller vinstsyfte, ska tas bort i lagförslaget. Då råder ingen orolighet i detta.

Hyresgästföreningen är orolig, allmännyttan är det, kommuner och landsting är det, Sabo är det. Det måste väl innebära att det blir en miss-tolkning om man skriver på detta sätt. Varför då inte följa vårt förslag och lyfta ut det så att inte dessa missförstånd kan uppstå?

Anf. 103 BJÖRN LEIVIK (m) replik:

Fru talman! Då är det väl bra att vi diskuterar detta så att vi får det klarlagt. Jag följer det som står i propositionen och tolkar det precis som det står: att detta är ett förtydligande. Man har dessutom räknat upp ett antal verksamheter – transporter, lokaler och annat – som ska omfattas av detta och bedrivs på samma sätt som de konkurrensutsatta företagen i den privata verksamheten sköter sina affärer.

Jag ser inte detta som något konstigt, och ni tar egentligen också upp detta själva i er reservation, där ni just trycker på detta: att det ska vara lika förutsättningar. Låt oss än en gång förtydliga att detta *är* ett förtydligande. Det är ingen omtolkning utan dessutom en specificering av vilka områden det handlar om.

Anf. 104 PHIA ANDERSSON (s) replik:

Fru talman! Om nu syftet var ett förtydligande har det totalt misslyckats. Borde man då inte lyssna på dem som säger att detta inte är något förtydligande utan någonting helt annat? Vad är syftet med det, undrar man. Det är då man skapar en oro i den andra utredningen som pågår och som kommer senare: Vad är det egentligen regeringen är ute efter? Om man inte är ute efter att göra någon förändring utan syftet är att göra ett förtydligande och man har misslyckats med det, då borde det vara rimligt att man följer vårt förslag i reservationen. Lyft bort just det som står i 2 kap. 7 § så uppstår inte denna oklarhet!

Anf. 105 BJÖRN LEIVIK (m) replik:

Fru talman! Det är ofta på det sättet att man vill misstänkliggöra. ”Om avsikten är” skriver ni i reservationen. Detta återkommer: Om av-

sikten är på det sättet, vad innebär det då, och så drar man vidare och talar om de kommunala bostadsbolagen och allt möjligt.

Men om ni lyssnar och läser vad som står är det specificerat vilka områden det handlar om. Det gäller heller inget generellt undantag, utan det återkommer man i så fall med. Precis i den del som ni är oroliga för säger man alltså att där återkommer man om det ska bli något generellt undantag eller inte från de principer som Phia Andersson nu tar upp.

Läs vad som står, och lyssna på vad vi säger!

Anf. 106 ANNIE JOHANSSON (c):

Fru talman! Låt oss backa bandet och se på det dagens debatt egentligen handlar om.

Dels handlar det om ändringar i nuvarande kommunallag med förtydligande om minoritetsåterremiss och regler vid samverkan i gemensam nämnd. I detta är konstitutionsutskottet enigt.

Regeringens proposition föreslår också en ny lag om vissa kommunala befogenheter, där de tidigare smålagarna sammanförs i en och samma lag och där nya kompetensutvidgande regler införs.

Kommunallagen är närhetsorienterad, och kommunernas verksamhet ska ha anknytning i kommunen eller landstinget och vara knutna till vissa kommunala eller landstingskommunala angelägenheter enligt den så kallade lokaliseringsprincipen.

Alla vet vi dock att en högskola kan ha stor betydelse för andra kommuner. Min hemkommun Värnamo har exempelvis samarbete med och stor nytta av Högskolan i Jönköping, liksom Gislaveds kommun har stor nytta av Göteborgs universitet och Högskolan i Halmstad. Det är också uppenbart för de allra flesta att det inte är jättemånga infrastrukturprojekt som börjar och slutar i samma kommun. Det blir också tydligt vid större turistprojekt runt om i landet, vilka kan betyda mycket för kommuner i närområdet.

De nya bestämmelserna innebär att kommuner och landsting ges en utvidgad kompetens och möjlighet att lämna bidrag till byggande av statlig väg och järnväg, att lämna bidrag till högskoleverksamhet och att medfinansiera EU-projekt om det finns särskilda skäl.

Lokaliseringsprincipen är nämligen viktig. Det är skattebetalarna i den enskilda kommunen som ska känna att deras pengar går till saker i deras närhet och till deras nytta. Man vill genom propositionen göra ett oklart rättsförhållande kristallklart.

I dag finns det samverkansprojekt mellan regioner och kommuner, och genom förändringen vill man markera att det är okej att vid särskilda skäl avvika från lokaliseringsprincipen. Syftet är inte att förändra nuvarande ansvarsfördelning när det gäller infrastrukturkostnader – dessa är och förblir huvudsakligen statliga angelägenheter.

Det är i dag möjligt att lämna bidrag till infrastrukturbyggen genom så kallad förskottering av vägbyggen. Däremot är det oklart vad som gäller vid byggande av statlig järnväg. Denna möjlighet – inte skyldighet – för kommuner och regioner är ett sätt att hitta finansieringslösningar för framtidens infrastrukturutmaningar. Själva syftet är att klargöra en möjlighet.

Fru talman! Om nu en del kommuner och landsting vill bedriva näringsverksamhet är det för mig en självklarhet att de ska konkurrera på samma villkor som andra näringsdrivande verksamheter. Kommunala bolag bör inte ha sådana fördelar att företag på området inte har en sportslig chans att konkurrera på samma villkor eller ens växa fram. I ett läge utan sjyst konkurrens skapas en marknad som inte gynnar den enskilde konsumenten och där det kommunala monopolet kan lägga en död hand över nyföretagandet.

Det är viktigt, för att inte säga mycket angeläget, att hitta lösningar på de konkurrensproblem som kan infinna sig när kommuner och landsting agerar på konkurrensutsatta marknader. Kommunal näringsverksamhet som bedrivs enligt självkostnadsprincipen riskerar då att konkurrera ut privata företags verksamhet.

Ett generellt undantag för detta bereds för närvarande på Regeringskansliet efter att promemorian *Konfliktlösning vid offentlig säljverksamhet på marknaden* har varit ute på remiss. Det kommer förmodligen att förtydliga det som många motionärer har markerat. Förslagen i promemorian går ut på att man ska kunna förbjuda kommuner, landsting eller staten att driva en säljverksamhet om konkurrensen kan snedvridas.

Men det är inte detta dagens debatt handlar om. Det är viktigt att markera. Dagens debatt handlar om ett klargörande inom vissa områden. Kommunallagens 2 kap. 7 § ger kommuner och landsting möjligheten att driva näringsverksamhet om den bedrivs utan vinstsyfte och är allmännyttig, och den måste enligt 8 kap. 3 c § vara till självkostnadspris.

Nu föreslås i lagen om vissa kommunala befogenheter att viss verksamhet ska få drivas på affärsmässiga grunder. Det gäller sjuktransporter, kollektivtrafik, lokaler och tjänsteexport. Det tydliggörs nu att kommunala aktiebolag ska tänka affärsmässigt när man ingår avtal med exempelvis trafikhuvudmän vad gäller kollektivtrafik eller vid uthyrning av lokaler till företagare.

Betänkandet är ett steg i rätt riktning, eftersom det förtydligar det som nu gäller. Jag yrkar därför bifall till konstitutionsutskottets förslag i betänkandet.

Anf. 107 MIKAEL JOHANSSON (mp) replik:

Fru talman! Jag uppfattade några nyckelord i Annie Johanssons anförande. Det var "klargörande" och "tydliggörs". Det var vad hon såg som fördelar med det majoritetens anser att vi ska besluta här i dag.

Om vi tar det här med vägbyggen eller järnvägsprojekt finns det i propositionen vad jag tolkar som tydliggörande av vad som ska vara särskilda skäl. Det kan bland annat vara att den nya trafiklösningen markant måste öka kommunikationsmöjligheten i området, underlätta arbetspendling, skapa större arbetsmarknadsregioner och lösa upp flaskhalsar i trafiknätet. Det uppfattar jag som ganska generella åtgärder, alltså sådant som gäller alla infrastrukturprojekt. Jag tror att det är väldigt få som inte uppfyller det.

Då undrar jag egentligen vad det är för klargörande. Vad är det för tydliggörande? Finns inte risken om man öppnar upp för de här möjligheterna att kommuner och regioner tolkar det här olika, lägger fram olika argument och att en del så att säga kommer in med pengar. Några kom-

muner tolkar det på annat sätt och lägger inte in pengar i den här typen av projekt. Borde det inte vara staten i sin helhet som tar det här ansvaret, punkt slut, och gör bedömningarna av vad som är flaskhalsar och hur de ska åtgärdas? Det är ju ett tydliggörande. Det är ett klargörande, tycker jag.

Anf. 108 ANNIE JOHANSSON (c) replik:

Fru talman! Mikael Johansson tar upp det som regeringen och allianspartierna lyfter fram, att vid infrastruktursatsningar ska det vara en samverkan mellan staten, regioner och kommuner. Med den långsiktiga infrastrukturplan som regeringen nu har lagt fram för 2010–2021 är det under det innevarande året regioners och kommuners möjlighet att just peka ut konkreta infrastrukturprojekt inom deras område. Jag tror att den samverkan är väldigt bra.

Det vi nu diskuterar gäller kostnadsbiten, och jag kan inte förstå hur rättvisa kan betyda att alla ska ha det lika dåligt. Den lagstiftning som vi nu diskuterar gör det ju möjligt för vissa regioner och kommuner att på det sättet faktiskt snabba på vissa angelägna infrastruktursatsningar för den regionen.

I propositionen tar man ju upp de särskilda skäl som Mikael Johansson framförde. Det måste ha en regional nytta till exempel. Det ska förbättra kommunikationerna i kommunen eller i regionen. Det ska framför allt gynna arbetsmarknad och näringsliv. Vid dessa skäl ser jag inga svårigheter med att förtydliga just att både region och kommuner ska få en möjlighet att vara medfinansierare.

Vi står ju inför en gigantisk uppgift i Sverige när vi ska täppa till de hål som finns i vägar runt om i landet. Men vi har också gigantiska infrastrukturutmaningar vad gäller både järnväg och större vägsatsningar. Här krävs det att man vågar tänka nytt och att man ska tänka nytt. Då är detta en möjlighet och inte en skyldighet.

Anf. 109 MIKAEL JOHANSSON (mp) replik:

Fru talman! Det är klart att vi står inför en gigantisk uppgift. Annie Johansson talar om att det rimligtvis inte bör vara på det sättet att det ska fungera lika dåligt. Problemet är ju att staten, det vill säga den moderatledda regeringen, inte prioriterar och satsar tillräckligt mycket pengar på den statliga infrastrukturen. Det är snarare problemet.

Det kan väl inte vara så att regeringen ska gå ut till vissa kommuner eller tycka att kommunerna ska pynta upp pengar till det här? Det är ju det som gör det otydligt. Det är det som gör det oklart, tycker jag. Det tycker jag är ett grundläggande fel i resonemanget från Annie Johanssons sida.

Det som är mer allvarligt är att regeringen tycker att det som kan utgöra dessa särskilda skäl, som liksom ska vara något slags krav för att medfinansieringen ska kunna genomföras, ska få avgöras också genom rättspraxis. Vi går alltså en väldigt osäker framtid till mötes för regioner och kommuner när de ska försöka få till stånd den som de anser nödvändiga infrastrukturen och som jag som miljöpartist tycker att det tydligt och klart är staten som ska ta ansvaret för och prioritera enligt de mål som riksdagen har satt upp.

Anf. 110 ANNIE JOHANSSON (c) replik:

Fru talman! Jag ska inte ägna min tid åt att recensera tidigare regeringars budgetsatsningar vad gäller infrastruktur, men jag kan konstatera att framtidens infrastruktursatsningar är betydligt större. Tittar man på närtidssatsningen vad gäller 2009 och 2010 ser man att det satsas sammanlagt 10 miljarder. Tittar man på den långsiktiga planen för 2010–2021 kan man notera att det är hela 417 miljarder som satsas.

Jag vet inte vilket förhållande till pengar Mikael Johansson har, men jag tycker i alla fall att det är ohyggligt mycket pengar som satsas från den statliga sidan. Då är det viktigt att kommuner och regioner dessutom ges möjlighet, som jag sade, inte skyldighet att gå in och kanske på det sättet driva processen än snabbare för angelägna regionala eller kommunala infrastrukturutmaningar.

Anf. 111 CECILIA WIGSTRÖM i Göteborg (fp):

Fru talman! Infrastrukturen är väldigt viktig i vårt land för att säkra tillväxt och välfärd. Människor behöver infrastruktur för att besöka släktingar, vänner och ta sig till jobbet. Företag behöver infrastruktur för att kunna exportera sina varor.

Alliansregeringen har satt i gång en närtidssatsning runt om i vårt land, från norr till söder, i år och nästa år. Det ingår i vår kraftfulla förstärkning av statens budget i år med 40 miljarder kronor. En ny älvförbindelse påbörjas i Göteborg, kapacitetsåtgärder genomförs på Norrbotniabanan och E 6 Trelleborg–Vellinge byggs färdig till motorväg.

Sedan håller vi också på att arbeta fram långtidsplanerna vad gäller infrastrukturen. Vi har ju i riksdagen avsatt 417 miljarder kronor för att fram till 2021 satsa på olika infrastrukturprojekt. Det är oerhört mycket pengar. Dem har vi fått fram tack vare vår lyckosamma och riktiga jobbpolitik som lett till att 180 000 människor har kommit i arbete och bidrar med skatt. Det gör att vi har råd att satsa mycket pengar på infrastrukturen i framtiden.

Lagförslaget i dag förtydligar att kommunerna är välkomna att medfinansiera de statliga vägprojekten om de vill. Det innebär att den rättssäkerhet som i dag råder nu förtydligas. Det är också ganska rimligt när vi ska fördela 417 miljarder kronor att staten har det yttersta ansvaret vad gäller att planera och att finansiera. Men det är inte orimligt att kommunerna också medfinansierar en liten del för att säkerställa att projekten verkligen är angelägna och behövs lokalt. Det som är helt gratis vet vi annars riskerar att överutnyttjas.

Jag har också svårt att förstå oppositionens invändningar av andra skäl. Det här är ju bara ett förtydligande. Den kommunala medfinansieringen är redan en realitet. En femtedel av Citytunneln i Skåne finansieras med lokala och regionala medel.

Jag, fru talman, kommer från Västsverige. Vi behöver förstora vår arbetsmarknadsregion. Den är mindre än både Skåne och Mälardalen. Vi behöver en västlänk. Ni som har kommit med tåg till Göteborg vet att vi har en säckstation. Det innebär att tågen ska gå ut och in på samma spår. Det är väldigt ineffektivt. Vi behöver tågspår som löper smidigt genom staden för att öka kollektivresandet från dagens 20 procent av dem som arbetspendlar till att 40 procent ska åka kollektivt till jobbet. Det är bra för tillväxten, det är bra för miljön och det är bra för välfärden.

Om vår nya ordförande i kommunstyrelsen, Annelie Hulthén från Socialdemokraterna, fortsätter att sitta med armarna i kors och surt påstå att Västlänken är statens ansvar springer utvecklingen ifrån henne. Efter dagens beslut i riksdagen är det än mer tydligt att det är vi göteborgare som då hamnar efter i kampen om landets infrastrukturinvesteringar. Vi måste visa att Västlänken är angelägen.

Avslutningsvis, fru talman, vill jag säga att betänkandet också handlar om ett par angelägna folkpartimotioner som tar upp problemet med att kommunala bolag är ute och konkurrerar med privata företag, ibland genom att snedvrیدا konkurrensen. Med en hel kommun i ryggen har man osjysta fördelar gentemot en ensam företagare som har slitit hårt för att bygga upp exempelvis sin egen båthamn eller sitt vandrarhem.

Vi i utskottet avstyrker motionerna eftersom det pågår ett berednings- och utredningsarbete inom Regeringskansliet. Bland annat finns det en promemoria på Näringsdepartementet som föreslår att konkurrenslagen ska kompletteras med regler som innebär att Stockholms tingsrätt på talan av Konkurrensverket får förbjuda staten, en kommun eller ett lands- ting att driva en säljverksamhet eller ställa krav på denna säljverksamhet så att snedvridningen av konkurrensen upphör. Vi har precis fått reda på att en proposition är att vänta i det här ämnet i mars.

(forts. 12 §)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.50 på förslag av andre vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 16.00 då votering skulle äga rum.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 16.00.

11 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

SoU12 Alkoholfrågor

Kammaren biföll utskottets förslag.

CU12 Namnlagen

Punkt 1 (Ändringar i namnlagen)

1. utskottet

2. res. 1 (s, v, mp)

Votering:

158 för utskottet

149 för res. 1

42 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 87 m, 24 c, 26 fp, 21 kd

För res. 1: 113 s, 19 v, 17 mp

Frånvarande: 17 s, 10 m, 5 c, 2 fp, 3 kd, 3 v, 2 mp

Punkt 2 (Retroaktiva namnbyten)

1. utskottet

2. res. 2 (s, v)

Votering:

175 för utskottet

132 för res. 2

42 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 1 s, 87 m, 24 c, 26 fp, 21 kd, 16 mp

För res. 2: 112 s, 19 v, 1 mp

Frånvarande: 17 s, 10 m, 5 c, 2 fp, 3 kd, 3 v, 2 mp

CU13 Sjöfylleri

1. utskottet

2. res. (s, v, mp)

Votering:

157 för utskottet

149 för res.

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 87 m, 23 c, 26 fp, 21 kd

För res.: 113 s, 19 v, 17 mp

Frånvarande: 17 s, 10 m, 6 c, 2 fp, 3 kd, 3 v, 2 mp

CU14 Associationsrättsliga frågor

Punkt 2 (Könsfördelningen i bolagsstyrelser m.m.)

1. utskottet

2. res. 2 (s, v, mp)

Votering:

158 för utskottet

149 för res. 2

42 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 87 m, 24 c, 26 fp, 21 kd

För res. 2: 113 s, 19 v, 17 mp

Frånvarande: 17 s, 10 m, 5 c, 2 fp, 3 kd, 3 v, 2 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

CU15 Arvsrättsliga frågor

Punkt 3 (Sambors arvsrätt)

1. utskottet

2. res. 2 (v)

Votering:

282 för utskottet

21 för res. 2

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 108 s, 87 m, 24 c, 26 fp, 21 kd, 16 mp

För res. 2: 3 s, 18 v

Frånvarande: 19 s, 10 m, 5 c, 2 fp, 3 kd, 4 v, 3 mp

Marianne Berg (v) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats som frånvarande.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

NU4 Statliga företag

Punkt 1 (Synen på statligt ägande och på försäljningar av statliga företag)

1. utskottet

2. res. 1 (s, v, mp)

Votering:

157 för utskottet

149 för res. 1

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 87 m, 24 c, 26 fp, 20 kd

För res. 1: 113 s, 19 v, 17 mp

Frånvarande: 17 s, 10 m, 5 c, 2 fp, 4 kd, 3 v, 2 mp

Punkt 2

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 3 (Statens ägarutövning)

Propositioner ställdes först beträffande utskottets förslag till beslut och därefter i fråga om motiveringen.

Förslag till beslut:

1. utskottet

2. res. 5 (mp)

Votering:

265 för utskottet

18 för res. 5

24 avstod

42 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag till beslut.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 107 s, 87 m, 24 c, 26 fp, 21 kd

För res. 5: 1 v, 17 mp

Avstod: 6 s, 18 v

Frånvarande: 17 s, 10 m, 5 c, 2 fp, 3 kd, 3 v, 2 mp

Motiveringen:

Godkännande av

1. utskottets motivering

2. motiveringen i res. 6 (s)

Votering:

157 för utskottet

113 för res. 6

37 avstod

42 frånvarande

Kammaren godkände utskottets motivering.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 87 m, 24 c, 26 fp, 20 kd

För res. 6: 113 s

Avstod: 1 kd, 19 v, 17 mp

Frånvarande: 17 s, 10 m, 5 c, 2 fp, 3 kd, 3 v, 2 mp

Punkt 4 (LKAB:s avkastningskrav)

1. utskottet

2. res. 7 (s, v)

Votering:

175 för utskottet

131 för res. 7

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 87 m, 24 c, 26 fp, 21 kd, 17 mp

För res. 7: 113 s, 18 v

Frånvarande: 17 s, 10 m, 5 c, 2 fp, 3 kd, 4 v, 2 mp

12 § (forts. från 10 §) **Kommunala kompetensfrågor m.m.** (forts. KU5)

Kommunala kompetensfrågor m.m.

Anf. 112 PHIA ANDERSSON (s) replik:

Fru talman! Med anledning av avbrottet vill jag säga att det är kommunala kompetensfrågor som vi här debatterar, och det är det som lagförslagen gäller – inte infrastrukturpropositionen. Detta var ett förtydligande.

Alla vet vi om hur angelägna satsningarna på infrastruktur är i det område som Cecilia Wigström nämnde, men det är inte det vi debatterar. Vi debatterar övervältringseffekterna i den ekonomiska delen. Staten har ett ansvar, av just de skäl som jag nämnde i mitt anförande, för att det ska kunna ske i hela landet på rättvisa villkor.

Om det gäller förskotteringar får kommunerna tillbaka pengarna, men om de ska gå in med bidrag, som det är här, stjäls man ju pengar från andra områden som är det kommunala ansvaret och som kommunerna har skatteunderlag för. Där är den stora skillnaden.

Då undrar jag: Anser Cecilia Wigström att man ska stjäla från äldreomsorg och andra åtaganden som kommunen har ansvar för?

Anf. 113 CECILIA WIGSTRÖM i Göteborg (fp) replik:

Fru talman! Svaret på den frågan är: Nej, jag anser inte att pengar ska stjälas från äldreomsorgen.

Men kommunerna gör ju så mycket mer. Kommuner går ibland med överskott. Till exempel har min egen kommun – Göteborgs kommun, där jag inte tillhör majoriteten – spenderat 200 miljoner kronor på att förnya alla fotbollsplaner och lägga in konstgräs och på att upprusta en ishall, för man visste inte vad man skulle göra med de pengar man hade. Det var överskott. Jag tycker att man borde ha lagt de pengarna på en dagiskö som vi har. Alla föräldrar i Göteborg får inte barnomsorg inom den lagstadgade tiden på fyra månader.

Det finns alltså pengar. Man behöver inte ta det från äldreomsorgen. Det ska vi inte göra.

Jag vill ändå fråga Phia Andersson om det inte är som jag sade, att detta redan är en realitet. En femtedel av kostnaderna för Citytunneln i Malmö står kommunerna i Skåne och Region Skåne för. Jag har svårt att förstå varför ni reagerar så starkt. Det här är redan en realitet.

Det vi gör är att förtydliga lagstiftningen, så att det också i lagen är tydligt att detta är okej. Även om domstolsavgöranden har förtydligat att detta är okej förtydligar vi det nu. Då är min fråga: Varför reagerar ni när detta redan är en realitet? Det här är ju beslut som togs under er regeringstid.

Jag tycker att det är viktigt att poängtera att staten ska ha kvar sitt ansvar. Det är ingen genomgripande ansvarsförändring. Men det som är gratis kan missutnyttjas, och därför är det viktigt att på regional och lokal nivå visa att detta är angeläget genom att bidra med viss finansiering. Självklart ska den övergripande delen komma från staten.

Anf. 114 PHIA ANDERSSON (s) replik:

Fru talman! När det gäller Citytunneln har jag förstått att det är just detta som är det kommunala åtagandet i de delarna.

Men åter till övervältringseffekterna: Staten försöker lösa sitt finansieringsproblem genom att kommunerna ska gå in och betala. Kommunerna har ju andra ansvarsområden. Det blir gräddfiler för de kommuner som har mer pengar.

Det exempel du nämnde har bra bäring på det vi tidigare talade om. Kommunernas huvudsakliga syfte ska inte vara ett vinstsyfte. Om man inte har vinsten som huvudsyftet i de kommunala bolagen i Göteborg kanske så stora vinster som du nämnde i ditt exempel inte kommer att uppstå.

Anf. 115 CECILIA WIGSTRÖM i Göteborg (fp) replik:

Fru talman! Jag vill ta tillfället i akt och påpeka att det här inte på något sätt syftar till att skapa några gräddfiler eller att en stark kommun-

kassa ska avgöra. Det handlar bara om att i lagen förtydliga det som faktiskt i praktiken redan fungerar så. Vi har exemplet Citytunneln, där en femtedel av kostnaderna betalas på lokal och regional nivå. Staten har sitt ansvar. Men jag tror att det är viktigt att lyfta fram kvalitetssäkringen.

Jag sade innan att det som är gratis ofta kan missutnyttjas. Sådan är den mänskliga naturen.

Därför tycker vi att det är ganska naturligt att även vid ett läkarbesök, som landstingen har hand om och som är väldigt dyrt och som vi får nästan gratis, ska man betala en liten del själv som patient. Jag tycker att det är helt rimligt att använda samma princip också här.

Ni skriver i er reservation att ni är rädda för att detta leder till felaktiga prioriteringar. Jag tror tvärtom att det kommer att leda till att vi verkligen vet att projekten är angelägna eftersom man på lokal och regional nivå i viss mån är villig att bidra med finansieringen. Jag tror att det borgar för en kvalitet och rätt prioritering.

Anf. 116 MIKAEL JOHANSSON (mp) replik:

Fru talman! Jag uppfattade att Cecilia Wigström i sitt anförande – jag är inte riktigt säker på hur orden exakt föll – sade i stil med att den kommunala medfinansieringen, också från regionerna, skulle användas för att säkerställa att infrastrukturprojekt förverkligas. Det kan väl knappast vara meningen. Meningen måste vara att staten är garanten för att infrastrukturprojekt på statlig nivå förverkligas. Det kan väl inte vara så att det beror på om kommunerna har den ekonomiska möjligheten om de kan få de projekt som de anser sig ha nytta av förverkligade.

I debatten har tagits upp som exempel Västlänken i Göteborg och Citytunneln i Malmö. När det gäller Citytunneln måste det vara rimligt att kommunerna medfinansierar eftersom den finansieringen avser de lokala och regionala kollektivtrafikåtgärderna. De avser inte det statliga ansvaret.

I fråga om Västlänken är bedömningen ganska tydlig och klar. Den investeringen, den insatsen, behövs i första hand för att kunna klara det regionala pendlandet, inte det statliga på samma sätt. Detsamma gäller här i Stockholm eller vad gäller Citytunneln.

Men jag är nyfiken på om det ska vara så i Cecilia Wigströms samhälle att kommunal medfinansiering är nödvändig för att kunna säkerställa projekt.

Anf. 117 CECILIA WIGSTRÖM i Göteborg (fp) replik:

Fru talman! Det är enkelt att svara på den frågan. Jag sade inte att det ska vara en förutsättning för att förverkliga statliga infrastrukturprojekt. Det jag sade och som jag även tog upp i replikskiftet är att jag, till skillnad från Mikael Johansson som i sin reservation med de övriga partierna skriver att det här kan leda till fel prioriteringar, tror att det blir tvärtom. Jag tror att lokal medfinansiering – det var de ord jag använde – kan leda till rätta och kvalitativa prioriteringar. Man visar på lokal nivå att man verkligen är angelägen om de här projekten. Det som är helt gratis kan lätt missanvändas.

Mikael Johansson nämnde Citytunneln och att en femtedel gäller lokala och regionala trafiklösningar som finansieras med kommunala pengar. Jag tror att det kan stämma. Det kan också vara så med Cityba-

nan i Stockholm. Sex olika län runt om kommer att gå in med uppemot 5–6 miljarder för genomförandet av olika trafiklösningar i Stockholm. Jag tror att det ofta handlar om att betala de lokala och regionala trafiklösningarna.

Därmed är inte det som vi föreslår så dramatiskt. Vi förtydligar i lagen det som redan i dag förekommer. Det är inte på något sätt meningen att det ska innebära någon gräddfil eller att den som har en stark kassa på något sätt ska styra den statliga planeringen. Det statliga ansvaret för planering och finansiering ligger fast.

Anf. 118 MIKAEL JOHANSSON (mp) replik:

Fru talman! Jag tror att man kan se en liten skillnad här. I yttrandet från Sveriges Kommuner och Landsting över kommunal medfinansiering är slutsatsen att den här möjligheten ska finnas. Men de anser att staten har huvudansvaret för investeringar i transportinfrastrukturen. De skriver: När kommuner och landsting och regioner bidrar till finansieringen av givna statliga uppgifter sker i praktiken en övervältring av kostnaderna från staten till lokala och regionala aktörer. Sveriges Kommuner och Landsting anser därför att kommunal och regional medfinansiering av statlig transportinfrastruktur som princip är mycket tveksam. Förbundet vill framhålla att finansieringsprincipen gäller i samband med förskjutning av betalningsansvar mellan stat och kommunsektor. Vår uppfattning är att staten i stället för att söka medfinansiering hos våra medlemmar kraftigt borde öka anslagen till transportinfrastruktur som en nödvändig investering för framtiden.

Så skriver Sveriges Kommuner och Landsting.

Anf. 119 CECILIA WIGSTRÖM i Göteborg (fp) replik:

Fru talman! Jag kan bara konstatera att den princip som Sveriges Kommuner och Landsting tycker är tveksam är en realitet sedan flera år tillbaka, sedan även föregående regeringars tid. Därför tycker jag inte att det är så mycket att uppröra sig över att vi lagfäster någonting som egentligen är en realitet. Det är bra att vi löser ut rättsosäkerheten. Det ska vara tydligt i lagen vad som gäller. Det blir nu tydligt. Det fungerar precis så som Mikael Johansson har redogjort för och som Sveriges Kommuner och Landsting inte är så positiva till. Men det har varit så i flera år.

När det gäller att få mer pengar till infrastrukturinvesteringar kan jag bara understryka att det kommer mer pengar nu. Vi satsar i vår närtids-satsning, som jag nämnde i mitt anförande, 417 miljarder kronor fram till 2020/21. Det är tack vare vår jobbpolitik. Vi har fått 180 000 fler människor i arbete som betalar in skatt och som därmed kan vara med och finansiera vår välfärd.

Det är tydligt att med ett vänsteralternativ hade vi stått i ett mycket sämre läge. Det är en global ekonomisk kris. Ett vänsteralternativ där man vill höja skatterna och dribbla med statsbudgetens regler skulle inte innebära någonting annat än mindre pengar för den statliga finansieringen av vägar.

Anf. 120 INGVAR SVENSSON (kd):

Fru talman! I Grundlagsutredningens förslag ingick bland annat att frågor om kommunal kompetens ska bli föremål för lagrådsgranskning innan de kommer till riksdagen i form av en proposition. Då kan man säga att det hade varit en fördel om den här propositionen hade gått den vägen. Det är bra att vi får ett förslag som gör att man får en lagrådsgranskning. Nu hade vi sluppit i utskottet att ta bort ett kapitel i den föreslagna lagen.

Fru talman! I det här betänkandet och propositionen tas upp flera olika intressanta frågor. Bland annat reder vi ut rättsläget när det gäller minoritetsåterremiss, och det tycker jag är väldigt bra. Det har varit diskussioner fram och tillbaka om hur det där ska fungera.

Marianne Berg sade nyss att det var ett plottrande med lagstiftningen. Hon har faktiskt fel. På s. 6 i betänkandet står det att det här är en samslagning av små lagar. Det är alltså en antiplottringslag.

Jag ska säga några ord om affärsmässigheten i 1 kap. 3 § i den föreslagna lagen som har diskuterats här i dag. Det är inte så att – och Marianne Berg var även inne på detta – det inte finns några förarbetsuttalanden i den delen. Det är snarare tvärtom. Vad regeringen och utskottsmajoriteten gör är att kodifiera de förarbetsuttalanden som finns.

Jag ska bara läsa vad som står också i författningskommentaren i propositionen: Affärsmässighet kan i detta fall inte innebära en strävan efter kortsiktig vinstmaximering, men utgångspunkten bör likväl vara en strävan efter i vart fall långsiktig vinst.

Jag kan också peka på ett antal förarbetsuttalanden, till exempel från 1996/97. Det har funnits flera olika under årens lopp i den delen, även så sent som 2004/05. Att verksamhet ska bedrivas på affärsmässig grund innebär främst att företag ska tillämpa ett affärsmässigt beteende och en korrekt prissättning. En viss vinstmarginal ska inräknas i priset om inte annat undantagsvis är motiverat. De villkor som gäller för det privata näringslivets affärsdrivande verksamhet ska också vara vägledande. Det är detta som förtydligas i lagstiftningen.

Jag ägnade mig under dagen lite åt att titta på vad Allmännyttutredningen sade i sitt betänkande i april. De går väldigt noggrant igenom affärsmässigheten och konsekvenserna. De säger mycket tydligt att en konsekvens av stadgarna om affärsmässighet är att de kommunala självkostnads- och likställighetsprinciperna inte får tillämpas och att man ska bedriva, som jag citerade nyss, verksamhet med samma villkor som gäller för privat näringsverksamhet.

Från 1995/96 finns det också ett citat från Lokaldemokratiutredningen i en proposition som regeringen då tillstyrkte just när det gällde synen på att man inte får underprissätta och snedvrیدا konkurrensen.

Det finns alltså en god grund i förarbetena för att kodifiera det här i en lagstiftning.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 28 januari.)

Föredrogs
konstitutionsutskottets betänkande 2008/09:KU6
Allmänna helgdagar m.m.

Anf. 121 EVA BENGTSON SKOGSBERG (m):

Fru talman! I detta betänkande, KU6, behandlas motioner som rör helgdagar, flaggning, offentligt belöningsystem och nationalsången. Det är återkommande motioner under allmänna motionstiden, och många av dessa behandlades i KU15 för två år sedan. Jag roade mig med att gå tillbaka till det anförande som jag höll då, och i princip skulle jag kunna hålla samma anförande i dag igen. Men jag ska den här gången uppehålla mig vid flaggdagarna, för det är där det finns en reservation.

Vi har i Sverige 17 allmänna flaggdagar, 6 avser helgdagar och lika många kungafamiljens märkesdagar. De fem övriga har andra ursprung eller anledningar.

Det finns flera motionärer som tycker att även Europadagen den 9 maj bör bli allmän flaggdag liksom dagen före Europaparlamentsvalet. I två motioner begärs att alla de kungliga flaggdagarna ska tas bort.

Sedan 1939 har det i den vanliga almanackan angetts så kallade allmänna flaggdagar. Denna förteckning över flaggdagar hade från början karaktären av en inofficiell rekommendation och tillkom på initiativ av Bestyrelsen för svenska flaggans dag, numera Stiftelsen Svenska Flaggan.

I en proposition från 1981, *Förslag till ny lagstiftning om Sveriges riksvapen och Sveriges flagga*, föreslog regeringen att man officiellt skulle förteckna och fastställa de allmänna flaggdagarna. Detta var mot bakgrund av att konstitutionsutskottet vid åtskilliga tillfällen behandlat önskemål om att de allmänna flaggdagarna skulle förtecknas och fastställas officiellt. Förordningen om allmänna flaggdagar utfärdades i april 1982 och innehåller endast en förteckning över flaggdagarna. Förordningen har aldrig ändrats.

Beträffande frågan om vilka dagar som borde tas upp som flaggdagar påpekades vid denna tidpunkt att flaggdagarna i princip hade varit oförändrade i nästan 40 år och att de hade vuxit sig in i allmänhetens medvetande. Därför borde ingen uteslutas utan starka skäl. De dåvarande 15 flaggdagarna borde alltså behållas. Två nya flaggdagar föreslogs vid det tillfället med hänsyn till bland annat uttalanden från riksdagens sida. Det gällde dag för riksdagsval och FN-dagen den 24 oktober.

Utskottet är inte heller i dag berett att förorda att nya flaggdagar införs och inte heller att vissa nu gällande flaggdagar tas bort och avstyrker därmed motionerna.

Fru talman! Det finns många dagar som av olika anledningar skulle kunna tänkas förtjäna att införlivas i förordningen. Det är angeläget att behålla flaggdagarna som symbol för att officiellt uppmärksamma en speciell händelse eller för att hedra vissa institutioner. Därför bör man inte överutnyttja dessa verktyg då det riskerar att minska symbolvärdet.

Då den representativa monarkin fortfarande är det rådande statsskicket, med stort stöd i opinionen, finns det inga rimliga skäl att avskaffa de traditionella kungliga flaggdagarna som haft sin plats i almanackan sedan 1939.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag till beslut i sin helhet och avslag på reservationen.

Jag ser att jag har någon minut tillgodo på min anmälda talartid. Därför vill jag, fru talman, komma med en liten personlig reflexion över den motion som tillkännager att internationella kvinnodagen bör göras till helgdag.

Internationella kvinnodagen är verkligen värd att uppmärksammas. Jag är dock tveksam till att den görs till helgdag. Om man tänker efter är det många kvinnor som jobbar inom handeln. Som ni vet har affärer, särskilt storköp, oftast öppet hela helgdagarna. Många kvinnor jobbar också inom hotell- och restaurangrörelsen, också en bransch där man håller öppet på helgdagar, och framför allt inom vården, och då äldreomsorgen där det uteslutande är kvinnlig arbetskraft.

Jag vill bara avsluta, fru talman, med att internationella kvinnodagen som helgdag enligt mina beräkningar främst skulle innebära att männen fick en extra fridag.

Anf. 122 BETTY MALMBERG (m):

Fru talman! Visst är det en underbar känsla att få stämma in i *Du gamla, du fria* och höra den klinga på nationaldagen eller i olika idrottsliga sammanhang. Mig fyller sången med högtidlighet och stolthet, och den får mig att tänka på allt det goda som Sverige representerar. Något som förbryllar är dock att *Du gamla, du fria* aldrig har antagits officiellt som landets nationalsång. Det förvånade mig oerhört när jag fick reda på det. Då skrev jag en motion som jag lämnade in till förra riksmötet, och det är i det betänkande som vi debatterar nu som den också behandlas.

För mig, liksom för de flesta, ter det sig självklart att en nationalsång ska vara officiellt antagen. Så är det också i de flesta länder men alltså inte i Sverige. Av Nationalencyklopedin framgår det i stället helt krasst att *Du gamla, du fria* är en fosterländsk sång som är allmänt använd som nationalsång i Sverige.

Hur fick då *Du gamla, du fria* den ställning som nationalsång som den ändå har? Ja, enligt litteraturprofessorn Staffan Björck beror det på att kung Oskar II vid en middag i Skåne 1893 lyssnade stående på sången. Händelsen omtalades bland annat i en dåvarande tidning som hette Folkets Tidning som skrev ”att Dybecks dikt därmed kan sägas ha vunnit officiell bekräftelse på att vara landets verkliga folksång”. Att kungen förblev stående under framförandet är alltså det unika skälet till att *Du gamla, du fria* räknas som vår nationalsång. Det är förvisso en märklig och intressant anekdot, men som officiell bekräftelse på att en nationalsång hade antagits håller den inte, i synnerhet som sången sedan dess har utmanats som nationalsång vid fyra tillfällen. Så många tävlingar har alltså funnits och arrangerats under årens lopp för att försöka ersätta *Du gamla, du fria*.

I de flesta länder finns det vissa symboliska ramverk som hjälper till att bygga och visa på invånarnas samhörighet och landets status. Det handlar om att officiellt anta ett gemensamt språk, en nationaldag och en nationalsång. Sverige har i mina ögon agerat lite bakvänt och extremt långsamt på detta område. Men det finns en process.

Svenska flaggans dag hann firas i hela 90 år innan den övergick i Sveriges nationaldag. Något officiellt språk har vi ännu inte beslutat om. Vi har förvisso antagit fem minoritetsspråk, men svenska är ännu inte antaget som majoritetsspråk. Nåväl, det kommer förhoppningsvis att ändras under denna mandatperiod.

Nationalsången tycks dessvärre ännu vara alltför svår att få fastställd officiellt. Nationalsången berör dock. På Internet finns sajten Youtube. Där kan man lyssna på olika versioner av *Du gamla, du fria*. När jag gick in på sidan i går fann jag att två versioner som legat ute sedan juni 2006 hade spelats upp inte mindre än en halv miljon gånger. Det är ett respektingivande antal.

Jag måste slutligen säga att jag hade önskat en något grundligare behandling av min motion. I betänkandet hänvisas helt kort till tidigare ställningstaganden i frågan som härrör från ett riksmöte för nio år sedan. Någon motivering finns inte till ställningstagandet, utan det är ett konstaterande att det inte behövs något juridiskt erkännande av sången. Som ni förstår delar jag inte den uppfattningen.

Fru talman! Vi har alla anledning att vara stolta över vårt land, dess natur, kultur och mångfald. Låt oss framdeles få möjlighet att besjunga vårt älskade Sverige med en sång som inte bara är allmänt använd som nationalsång utan som också är officiellt antagen!

Anf. 123 MARIANNE BERG (v):

Fru talman! Jag vill beröra reservationen i detta betänkande. Hur kan det komma sig att vi i vårt moderna och demokratiska svenska samhälle är så omoderna att kungliga flaggdagar fortfarande finns med i den svenska almanackan? Kungen har i dag ingen formell makt. Detta borde i rimlighetens namn göra att vi i detta land tar bort de minst sagt ålderdomliga återkommande flaggdagarna för kungafamiljen.

Varför inte hissa flaggan, som motionären så bra skriver, på verkliga högtidsdagar för landet och för folket i stället för att hissa den för någon i kungahuset som råkar ha namnsdag eller födelsedag? Det är inte speciellt upplyftande.

Jag läste också i motionen ett verkligt bra förslag, fru talman, om att införa flaggdag den 9 maj, den dag andra världskriget tog slut. Det är en viktig minnesdag i almanackan men inte har den gjorts till flaggdag.

Med detta i åtanke, är det då inte otroligt ålderdomligt och också kanske lite pinsamt att behålla de kungliga flaggdagarna i almanackan?

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservationen.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 28 januari.)

Föredrogs
konstitutionsutskottets betänkande 2008/09:KU9
Författningsfrågor.

Författningsfrågor

Anf. 124 MORGAN JOHANSSON (s):

Fru talman! Detta betänkande är nästan gammalt redan innan vi har hunnit börja debattera det. I betänkandet hänvisar vi i de flesta frågor och motioner till den grundlagsutredning som inte var färdig när betänkandet skrevs men som är färdig nu.

Vi gjorde upp före jul om Grundlagsutredningen. Alla sju partier stod bakom överenskommelsen. Det är på många sätt en styrka för vårt land att vi har kunnat skapa en sådan överenskommelse och samsyn.

Det finns många länder där man träter om demokratins spelregler och ändrar system stup i kvarten beroende på vem som råkar vinna ett val. Man försöker ändra spelreglerna för att kunna nå egna fördelar.

Så gör vi inte i Sverige. Så vill vi inte ha det. Vi vill ha långsiktiga och breda överenskommelser som kan stå sig i 35–40 år, på det sätt som den regeringsform som antogs 1974 har gjort.

Samtidigt är det ett slags mogenhetstest för ett lands beslutsfattare. Klarar man av att göra sådana här överenskommelser och hålla sig till dem under lång tid? I Sverige har vi försökt göra det.

Nu har vi en ny uppgörelse. Det är en helhetsuppgörelse. Den täcker nästan alla frågor. Det finns inga reservationer. Det finns inte ens några särskilda yttranden. Vi har inte löst alla bekymmer. Det finns några saker som ska utredas vidare, men det får man i det stora hela betrakta som mindre frågor.

Från socialdemokraternas sida är vi nöjda med den uppgörelse som gjorts. Hade vi fått bestämma helt själva hade det väl sett något annorlunda ut på en del punkter, men så är det alltid i en förhandling.

Det är inga revolutionerande förändringar i regeringsformen. Lösningarna från 1974 står sig väl. Man skulle kanske kunna säga att vi har putsat lite i kanterna på regeringsformen.

Vi socialdemokrater beskrivs ofta som konservativa i författningsfrågor. Det ligger något i det. Vi menar att den regeringsform vi har haft i huvudsak har varit bra och fungerat väl. Här har vi också stor majoritet av svenska folket bakom oss. Det finns inget starkt folkligt tryck på att göra några stora revolutionerande förändringar i vår författning, tvärtom. De opinionsundersökningar som har gjorts i dessa frågor visar att det finns ett starkt stöd för de huvudsakliga dragen i de demokratiska spelreglerna. I den mån nu människor funderar över det tycker de att det nog är ganska lagom avvägningar som har gjorts.

En sak stör mig ofta i denna debatt. Det är att det finns en tendens till att reducera de stora demokratifrågorna till författningsfrågor. När man ska tala om demokrati börjar man tala om författningsfrågor som detaljer i valsysteem och så vidare. Man förminskar den stora demokratifrågan om man gör den till något slags teknikaliteter i valsystemet.

Vår inställning är att demokrati är mycket mer än författningsfrågor. Det finns många länder som kan kalla sig demokratier. Det finns olika kriterier för det. Grundkriterierna måste vara allmän och lika rösträtt,

valhemlighet, respekt för mänskliga rättigheter, yttrande- och tryckfrihet, självständigt rättsväsen och ytterligare några sådana formella kriterier.

Svaret på frågan om det är en bra eller en dålig demokrati måste man dock söka utanför det formella. Det måste man söka med andra frågor. Hur ser det ut för folket i ett land? Har de mat för dagen? Har de tak över huvudet? Kan de läsa och skriva? Känner de tillhörighet med det samhälle de lever i?

Författningsfrågorna är bara instrumenten för att utöva demokrati, men demokrati är mycket mer än så. De författningspolitiska instrumenten är inte demokratin i sig. Man kan ha ett land som lever upp till alla de formella författningspolitiska demokratikriterierna, men om de ekonomiska klyftorna får växa och de sociala motsättningarna tillta kommer de antidemokratiska krafterna att växa sig allt starkare. Då kommer folkstyrets grunder att erodera.

Vi ska inte förminska demokratifrågan. Ska vi säkerställa och utveckla demokratin i vårt land är det inte i första hand författningsförändringar vi ska göra. Då handlar det i stället om att föra en politik som minskar klyftorna och de sociala spänningarna – inte tvärtom som nu är fallet.

Under utredningen slogs vi ofta av en paradox. Politiker som sade sig vilja utveckla demokratin var inte sällan snabba att lägga fram förslag som folk i allmänhet inte alls var med på. Jag ska nämna två sådana frågor.

Det ena var frågan om skilda valdagar. Där krävde de borgerliga att man skulle skilja valdagarna åt, och man drev detta hårt. Det kan finnas argument för det. Det finns också starka motargument. Det starkaste är naturligtvis att valdeltagandet vid en sådan ordning förmodligen skulle falla. Det är erfarenheten överallt där man har skilda valdagar. Varför skulle Sverige vara annorlunda?

När kommunala företrädare har tagit upp den frågan med oss, vilket ibland har hänt, har jag alltid ställt motfrågan: Om resultatet av att skilja valdagarna åt skulle bli att valdeltagandet i de kommunala församlingarna faller till 40–50 procent, vilken legitimitet skulle du som kommunal beslutsfattare ha i en sådan situation? Finns det något värre slag mot kommunalt självstyre än att ställa till en ordning där valdeltagandet blir så lågt att hela kommunsektorns demokratiska legitimitet kan ifrågasättas?

Frågan om skilda valdagar har drivits hårt från en del håll. Då ställer man sig frågan: Finns det något folkligt stöd för att skilja valdagarna åt?

Grundlagsutredningen gjorde opinionsundersökningar och tittade på detta. Man har följt folks inställning till denna fråga under en ganska lång tid. Man ställde följande fråga till folk: Tycker ni att det är bra eller dåligt att skilja valdagarna åt? 5 procent av befolkningen tyckte att det var en mycket bra idé att skilja valdagarna åt. 12 procent tyckte att det var en ganska bra idé att skilja valdagarna åt. Det var alltså 17 procent som tyckte att detta var en ganska bra eller en mycket bra idé. De som tyckte att det var en mycket dålig idé eller en ganska dålig idé var 48 procent av befolkningen. 35 procent hade ingen åsikt. Dessutom har stödet för skilda valdagar fallit genom åren. Stödet för skilda valdagar har halverats mellan år 2000 och 2006. Skilda valdagar är alltså av många skäl ingen

bra idé. Den inställningen har också svenska folket i allmänhet. Därför vill man inte ha det.

I utredningen tittade vi också en hel del på personvalsfrågorna. Vi tittade på opinionsundersökningar. Hur ställer sig egentligen folk till personval? När man följer dessa undersökningar får man intrycket att de som är mest intresserade av personval är politikerna själva.

Grundlagsutredningen gjorde en opinionsundersökning om detta. Man frågade: Vill ni ha ett ökat personval, eller vill ni ha ett minskat personval, eller tycker ni att det är ganska bra som det är? 12 procent ville ha ett ökat inslag av personval. 54 procent sade att det var ganska bra som det var och att det var en rimlig avvägning. 12 procent ville ha ett mindre inslag av personval, och hela 14 procent ville inte ha något personvalssystem alls. Det var alltså fler som ville ta bort personvalet helt än som ville utöka det. Det var dubbelt så många som ville ta bort eller minska personvalsinslagen än som ville utöka dem, och de allra flesta ville ha det ungefär som det är i dag.

Nu gör vi en uppgörelse om att sänka spärren i personvalet, från 8 till 5 procent. Jag tror inte att det kommer att få några stora effekter. Men vi kom ändå fram till att det inte fanns något argument för att vi just i riksdagsval ska ha en spärr på 8 procent men att vi i alla andra val ska ha en spärr på 5 procent. Därför kunde vi göra upp om det.

Men man måste ha klart för sig att det inte är korrekt att det utanför detta hus finns ett starkt folkligt tryck för långtgående reformer när det gäller personval. Det finns de som tror det. Men det finns inget sådant.

Jag tror att det som folk i allmänhet resonerar kring i dessa frågor, i den mån de tänker på det, är att de vill ha tydliga politiska alternativ att välja mellan, tydliga färdriktningar – vi vill att landet ska gå i den riktningen, och vi vill att landet ska gå i den riktningen. Då tror jag nog att de ser att det kan finnas en otydlighet om man driver personvalsriktningen för långt i stället för det grundläggande partival som vi har. Dessutom tror jag att folk i allmänhet är rädda för att enskilda beslutfattare, enskilda politiker, ska knytas upp till mäktiga ekonomiska intressen som ska finansiera deras personvalskampanjer. Jag tror att folk i allmänhet i fråga om detta faktiskt gör en ganska riktig bedömning. Det finns skäl att vara skeptisk till att detta drivs alldeles för långt.

Nu har vi en uppgörelse på plats. Den gäller mycket annat än bara detta – valsysteem eller skilda valdagar. Vi har gjort upp om lagprövningsrätt. Vi har gjort upp om hur vi ska reglera det kommunala självstyret. Det finns många frågor som vi har grävt i.

Våra åsiktsskillnader partierna emellan kommer säkert att bestå. Det är klart att vi kommer att ha olika uppfattningar om detta. Men jag hoppas att det som vi nu har gjort är att vi har lagt undan den mer skarpa konflikten i detta under lång tid framöver. Vi har kommit överens om att det som vi nu har gjort upp om ska hålla åtminstone lika länge som den gamla regeringsformen, åtminstone 35–40 år framåt. Det tycker jag att vi är skyldiga varandra nu när vi har gjort detta handslag kring författningsfrågorna.

Anf. 125 MARGARETA CEDERFELT (m):

Fru talman! I det betänkande som vi nu debatterar om författningsfrågor behandlas 54 motionsyrkanden från allmänna motionstiden. Man kan

säga att det handlar om författningsfrågor, men det berör också demokrati-frågor – grundvalen i vårt samhälle. Ur detta perspektiv tycker jag att det är oerhört glädjande att det finns 54 motionsyrkanden från riksdagsledamöter. Det visar att vi här i riksdagen arbetar aktivt med demokrati-frågor. Vi är beredda att vara med och utveckla demokratin. Det går nämligen aldrig att slå sig till ro och säga att vi nu har demokrati och att den fungerar utmärkt. Det förhållningssättet skulle vara ett sätt att sätta stopp för demokratin.

Ur detta perspektiv refererar jag till Grundlagsutredningen som på ett enligt mig bra parlamentariskt sätt har arbetat fram gemensamma förslag inom riksdagen just för att demokrati-frågorna – grunden för vårt samhälle – ska kunna fortsätta att vila på trygga ben och inte ändras över tiden.

Jag kan om motionerna i betänkandet säga att flera av dem återkommer under årens lopp. Därför har vi också från utskottets sida valt en förenklad behandling. Det innebär dock inte att motionerna är mindre viktiga för den sakens skull. Spännvidden när det gäller motionerna är väldigt stor. De handlar om allt från minskning av antalet riksdagsledamöter till större genomslag för personval. De handlar om kommunal demokrati. De handlar om att synliggöra och tydliggöra plattformar för de olika politiska partierna. De handlar också om domarväsendet. De handlar alltså om grunderna för vår demokrati.

Jag ska gå tillbaka till Grundlagsutredningen. Vi moderater företräddes av Henrik von Sydow. Det gör att jag inte kan referera till hur diskussionerna har gått i Grundlagsutredningen på det sätt som Morgan Johansson kan som också har suttit i Grundlagsutredningen. Men det som jag kan säga är att jag tror väldigt mycket på Grundlagsutredningen. Jag ser fram mot den proposition som regeringen kommer att lägga fram så småningom eftersom det, som jag sade, är viktigt med gemensamma värden och en gemensam grund så att vi inte ändrar grundlagen utan att den kan verka under många år.

Jag avstår från att benämna och gå in på de motioner som tas upp i själva betänkandet i ett närmare perspektiv eftersom jag tycker att det gemensamma ställningstagandet är det viktiga i demokratin.

Jag vill beröra en fråga som vi moderater har drivit mycket, och den handlar om personvalet. Som moderat tror jag, precis som mina partikolleger som har motioner som tas upp i detta betänkande, att det är viktigt med ett tydligt personval. Det handlar om att synliggöra för medborgarna vilka som är valda. Men det handlar också för medborgarna om att i större omfattning kunna utkräva ett ansvar.

Vad jag vill säga är att det här är mina reflexioner. Jag avstår således från att yrka bifall till de motioner som finns här, just med hänvisning till Grundlagsutredningen. Den är det primära i de här sammanhangen.

Det finns också två särskilda yttranden i betänkandet. Det är väldigt glädjande att det som sägs i det ena yttrandet är tillgodosett. Det handlar om att skriva in frågan om att inte undvika diskriminering på grund av sexuell läggning. Detta är ju något som kommer att finnas med i grundlagen framöver. Jag tycker att det visar att demokrati-frågorna fungerar bra och fortsätter att utvecklas.

Anf. 126 ANNIE JOHANSSON (c):

Herr talman! Jag vill inledningsvis instämma i det som Margareta Cederfelt lyft fram i sitt anförande och därmed också yrka bifall till konstitutionsutskottets förslag i betänkande KU9 rörande författningsfrågor.

Denna debatt handlar om 54 motionsyrkanden, av vilka många förtjänar att särskilt lyftas fram. Jag sätter stor tilltro till det beredningsarbete som Regeringskansliet nu ska göra – detta efter det att Grundlagsutredningen i december presenterat sitt slutbetänkande. Många av de motioner som behandlas i detta betänkande berör särskilt Grundlagsutredningen men också Ansvarskommittén där motionerna i fråga går längre än utredningarnas slutbetänkanden.

Av respekt för den fortsatta processen väljer jag att inte kommentera frågeställningarna i ljuset av utredningsförslagen och beredningsarbetet utan i ljuset av Centerpartiets fastlagda politik vad gäller författningsfrågor.

Centerpartiet står bakom slutbetänkandet – detta för att nå en bred överenskommelse som varar över tid. Men det är ingen hemlighet att de förslag som Grundlagsutredningen unisont lade fram var ett mycket kompromissat slutbetänkande där alla partier mer eller mindre fick ge upp viktiga hjärtefrågor för att komma överens. För egen del kan jag bara beklaga att den viktiga Grundlagsutredningen inte kom med några större konstitutionella reformer utan enbart gick några steg i rätt riktning.

I stället för en författningsdomstol, som hade varit en juridiskt tydlig kontroll av om politiska beslut lever upp till mänskliga fri- och rättigheter, valde man att plocka bort uppenbarhetsrekvisitet i regeringsformen. Det kan få stor betydelse i lagprövningsfrågor i framtiden.

I stället för att helt ge väljarna makten att besluta om vem som ska företa dem genom personval tillämpat fullt ut sänktes i alla fall spärren till 5 procent så att det är samma spärr till alla politiska församlingar.

Herr talman! Att stärka riksdagens makt och inflytande, att stärka väljarens makt genom ett ökat personval, att se över valkretsindelningen samt att se hur vi bäst kan gagna medborgerliga fri- och rättigheter genom en författningsdomstol är frågor som jag tycker är högst intressanta.

Det finns en dynamisk och intressant diskussion i triangeln partipolitiker-väljare. För vems skull finns egentligen politiken – för de enskilda partiernas eller för medborgarnas skull? Och vem ska fälla den avgörande rösten?

Det är min starkaste övertygelse att personvalssystemet måste ses över och reformeras och att mer makt ges till medborgarna, väljarna. Men den önskan lär inte förverkligas, i alla fall inte under nästkommande decennium.

Den kompromiss som nåddes i samband med den svenska personvalsreformen på 1990-talet har en släng av en gyllene medelväg. Om kandidaten lyckas skramla ihop 8 procent av sitt partis röster får väljarna någonting att säga till om. Annars är det den interna partiordningen som gäller. Men i kommunerna får väljarna lite mer att säga till om. Där räcker det med 5 procent. Grundlagsutredningen säger nu i sitt förslag att samma gräns ska gälla i alla val. Det är bättre än dagens system men absolut inte det bästa.

Vi måste formulera ett valsystem som är byggt på förtroende, även utanför det egna partiet – ett förtroende man får av väljarna men också ett

förtroende som man kan bli av med genom att väljarna får säga sitt. Det är ett ödmjukt system och ett valsysteem som öppnar dörren för påverkan och ansvarsutkrävande, vilket skulle gagna det politiska samtalet i Sverige. Men framför allt, och det viktigaste: Det blir väljaren och ingen annan som bestämmer vem som ska sitta i Sveriges riksdag.

Herr talman! För Centerpartiet är människans frihet grundläggande. Det är lika naturligt som ett starkt kommunalt självstyre och lika naturligt som att makten ska finnas så nära människor som möjligt – inte centralism utan decentralism. Centerpartiet har i flera decennier arbetat med decentralisering. År 2003 blev decentralismen federalismen – en stark markering och vilja till att skapa ett nytt konstitutionellt samhälle. Federalismen är utifrån dagens statscementerade perspektiv ett uppochnedvänt samhälle – ett samhälle som byggs underifrån och uppåt.

Vi behöver en samhällsordning som stärker den lilla sfären närmast var och en – sfären där Anders och Sofia kan påverka sin tillvaro och känna makten över de beslut som fattas.

Vi behöver, anser Centerpartiet, bygga Sverige efter federalismens principer om ett starkt mandat för den enskilda människan men också lokalt, för kommuner och regioner. Vi kan inte längre vara statens beskyddare. Vi på den statliga nivån bör se till att makten kommer så nära Anders och Sofia som möjligt.

Det lokala självstyret får inte enbart bli vackra ord i portalparagrafen i den svenska grundlagen utan måste få verklig innebörd. Därför är jag glad över att Grundlagsutredningen nu ger kommunerna ett särskilt kapitel i regeringsformen. Vårt arbete med att bygga samhället efter devisen ”mer människa, mindre stat” får ändå en början här.

En nedmontering av statens betydelse och en uppgradering av det regionala och kommunala självstyret är i första hand centralt utifrån en demokratiaspekt. Ju närmare besluten fattas, desto mer kan människor påverka.

I betänkandet finns det en motion från Centerpartiet rörande just regioner och kommuner – en motion om en regionalisering som gör det möjligt att flytta makt från statlig nivå till regional och kommunal nivå samt om en kompetenskatalog som ska förtydliga ansvar och befogenheter.

Vi ställer oss bakom konstitutionsutskottets avstyrkande av motionen, i avvaktan på den beredning som för närvarande pågår rörande Ansvarskommitténs slutarbete.

Anf. 127 MORGAN JOHANSSON (s) replik:

Herr talman! Det vi nu hörde är ett utmärkt exempel på den paradox som jag berörde i mitt anförande här. Här talar man om demokrati, om väljare och sådant. Sedan lägger man fram ett förslag som inte har något som helst stöd i väljarkåren, nämligen ett förslag om att helt och hållet ta bort personvalsspärren. Det är ju vad ni, Annie Johansson, stod för.

När man frågat väljarna vad de tycker är det, precis som jag tidigare sagt, bara 12 procent som vill ha ett ökat inslag av personval. Om man frågade väljarna om det helt och hållet borde vara ett ökat inslag av personval och om de vill ta bort personspärren över huvud taget skulle, kan jag tänka mig, svaret bli en knappt mätbar siffra vad gäller stödet för det förslag som du, Annie, precis har lagt fram.

Det finns starka argument mot att driva det så långt. Det måste finnas en balans mellan partival å ena sidan och personval å andra sidan. Om ni ska driva det så långt i personvalsfrågan kan jag säga att det finns väldigt starka argument mot.

Ett argument är, som jag varit inne på, att risken finns att starka ekonomiska intressen binder enskilda politiker till sig. Vi behöver inte gå särskilt långt ut i världen för att hitta just ekonomiska intressen som finansierar enskilda politikernas kampanjer. Detta är livsfarligt.

Ett annat argument är att det bidrar till ett förytligande av politiken. Det viktiga blir inte längre vilken politik partierna står för, utan det viktiga blir det personinriktade: Vem är det? Hur gör han? Hur gör hon?

Ett sådant förytligande av politiken är också, skulle jag vilja säga, väldigt påtagligt där man har gått väldigt långt med sitt personvalssystem.

Ett tredje argument är att det blir otydligt. Man vet inte riktigt i vilken färdriktning samhället egentligen ska röra sig.

Att driva det så långt och att ha en så extrem position som Centern och de övriga borgerliga haft tror jag vore en väldigt dålig idé om man nu vill utveckla folkstyret. Dessutom har det faktiskt inget folkligt stöd.

Anf. 128 ANNIE JOHANSSON (c) replik:

Herr talman! Det är inte konstigt att jag och Morgan Johansson tycker olika i frågan. Vi representerar två helt olika ideologiska uppfattningar. Vi representerar också två helt olika partier och två helt olika stämmobeslut.

Från Centerpartiets partistämman finns det en tydlig markering: Vi ska driva en politik i riktning mot personval fullt ut.

Till skillnad från Morgan Johansson sätter jag inte upp fingret i luften och känner av den allmänna folkopinionen för att sedan bestämma vilken politik jag därefter ska driva.

Jag drivs av ett ideologiskt patos. Det innebär att man sätter människan framför systemen och väljaren framför politiska partier. Man gör det bland annat konkret genom att driva frågan om ett ökat personval.

Jag tillhör en av de sex personer som är personkryssade in i riksdagen. Jag har haft erfarenhet av just den farhåga som Morgan Johansson målar upp i sitt anförande. Blir politiken blir mer personifierad? Jag kan inte se att den blir det.

Däremot känner jag till alla de människor som hör av sig till mig och säger: Annie, jag kryssade dig i den här frågan. Annie, jag lade min röst på dig i den här frågan. Jag vill att du ska agera.

Det är ett förtroendeförhållande som stärks. Avståndet mellan väljare och politiker minskar genom att man känner att man har röstat på en specifik person.

Jag skulle heller inte vilja säga att politikern Annie sätts framför partiet. Däremot får det politiska budskapet en mer personlig prägel, vilket gagnar det politiska samtalet.

Morgan Johansson pratade i sin inledning om demokrati. Det är intressant att 4 procent av svenska folket är medlemmar i ett parti. I dagens system är det alltså 4 procent av det svenska folket som bestämmer i realiteten både vilka som ska stå på listorna och vilka som ska representera människor i Sveriges riksdag.

Anf. 129 MORGAN JOHANSSON (s) replik:

Herr talman! Det är återigen fokus på jag, jag och jag, på person, person och person. De som är mest intresserade av detta är politikerna själva. Det är så det är. Väljarna i allmänhet vill ha tydliga partialalternativ, politiska alternativ. Vilken färdriktning ska landet gå i, den riktningen eller den riktningen? Det är det man söker efter.

Om det hade varit så som Annie Johansson säger, att om man har ett långt gångt personvalssystem minskar man gapet mellan väljare och valda, borde man ha sett det i valdeltagandet i de länder som har långt gångna personvalssystem. Finns det någon sådan slutsats? Kan man dra någon sådan slutsats? Det är snarare tvärtom.

I länder med långt gångt personvalssystem har man lägre valdeltagande än i länder där man har partivalssystem. Det räcker att gå till våra nordiska grannländer. Det land i Norden som har det längst gångna personvalssystemet är Finland. Det är samtidigt det land som har det lägsta valdeltagandet i Norden.

Jag tror att det hänger ihop med detta. När man drar det så långt att vi helst skulle ta bort personspärrarna skulle det räcka med 175 kryss för att ta sig in i riksdagen. År 2006 var det så. Det är slakten och lite till. Ni förstår själva vilka centrifugalkrafter som man sätter i gång i partierna i ett sådant läge. Det är ett mycket lättmanipulerat system.

När väljarna ställs inför ett sådant system ser de inte längre de politiska alternativen så tydligt. Då finns det en risk att väljarna vänder sig bort från politiken. Då går man inte och röstar.

Tesen att personval minskar klyftorna mellan väljare och valda håller faktiskt inte. De system som har det så visar precis tvärtom.

Jag tror också att väljarna är ganska rädda för risken att man knyter upp ekonomiska särintressen och enskilda personer bakom sig.

Anf. 130 ANNIE JOHANSSON (c) replik:

Herr talman! Jag förstår faktiskt inte riktigt vad det är Morgan Johansson diskuterar när han säger ekonomiska intressen och företrädare bakom en. Man kan driva en personvalskampanj utan externa medel. Man kan driva en personvalskampanj genom att få medel internt från partiet, vilket var så jag gjorde. Man kan också driva en personvalskampanj som inte gör det möjligt att driva en annan linje än partiet.

Det handlar om att sätta en personlig prägel på det politiska budskapet och om tydlighet. Säger man att Annie tycker detta skapar det ett närmare förhållande till åhöraren än om man säger att Centerpartiet tycker något. Just det personliga budskapet är en tydlighet.

Frågan i det hela gäller vem som ska ha makten. Det är helt okej att Morgan Johansson tycker att det är de politiska partierna som 4 procent av svenska folket är med i som ska ha makten. Men för mig är det en självklarhet att den yttersta makten ändå ska finnas hos väljarna.

Jag respekterar Morgan Johanssons åsikt. Jag respekterar andra partiers åsikter också. Men den fastlagda linjen för mitt ideologiska patos och för Centerpartiet är att flytta fokus från system till människor, från partiet till väljare.

Jag skulle vilja uppmana Morgan Johansson att söka anställning som partistrateg hos Centerpartiet och försöka få in det ideologiska patoset,

Anf. 131 CECILIA WIGSTRÖM i Göteborg (fp):

Herr talman! I går fick USA en ny president, Barack Obama. Världen har stora förhoppningar på att USA åter kan bli inte bara världens mäktigaste stat utan också en förebild för alla människor som längtar efter att leva sina liv i fred, frihet och demokrati.

Alla ledare vet att man måste leva som man lär. För att återupprätta respekten för mänskliga rättigheter världen över behöver vi ett USA som stänger Guantánamo och förbjuder användningen av tortyr.

När Barack Obama skulle bli president i går officiellt svor han presidenteden. Fritt översatt lyder den så här: Jag lovar att troget uppbära presidentämbetet och efter min bästa förmåga bevara, skydda och försvara USA:s grundlag.

Det var kort och koncist. Allt handlade om grundlagen. Den ska presidenten försvara. När hör vi i Sverige politiker referera till grundlagen?

Jag kan hålla med Morgan Johansson om att bra demokrati är mycket mer än en grundlag. Men som liberal är det viktigt för mig att också säga att utan en rättsstat fungerar inte demokratin. En rättsstat kan bara upprätthållas om den gamla devisen att land ska byggas med lag efterlevs. Den traditionen är tyvärr inte så djupt förankrad i Sverige.

I år uppmärksammar vi att det är 200 år sedan vårt rike klövs itu och Sverige och Finland blev två olika länder. Regeringsformen som då antogs 1809 gällde fram till 1974 trots att det i den stod att det var kungen som allena styrde riket.

Det var tur att demokratin trots grundlagen fick sitt genombrott och att makten flyttades från kungen till riksdagen. Men det säger en hel del om vårt land och hur grundlagen har respekterats i vårt land.

Samhällsdebattören Stig-Björn Ljunggren sade för något år sedan om grundlagen: Regeringen kommer att använda den som karottunderlägg om det behövs.

Jag tror att det var överdrivet, men Ljunggren sätter fingret på en svaghet i vår rättsstat. Nu när vi är en demokrati måste vi ändra vårt förhållningssätt till grundlagen och inse att den är lika viktig att värna här som i USA.

Det attitydskiftet är en viktig grundlagsreform. Men det antyds bara mellan raderna i Grundlagsutredningen, som jag minns det efter genomläsningen under juluppehållet. Någon får gärna rätta mig på den punkten.

Folkpartiet har företrätt i Grundlagsutredningen av Daniel Tarschys och Lena Isaksson. Det är inget omvälvande som föreslås utan ett antal justeringar av regeringsformen. Men de är ändå viktiga. Låt mig nämna några punkter som vi i Folkpartiet liberalerna välkomnar särskilt.

För det första är det att det så kallade uppenbarhetskravet tas bort. Det betyder att det inte längre i regeringsformen uppställs något krav på att en uppenbar motstridighet måste föreligga mellan en vanlig lag och grundlagen för att grundlagsbestämmelsen ska få företräde. Lagrådets förhandskontroll av lagars grundlagsenlighet stärks också.

Det är viktiga reformer för att värna vår grundlag, även om vi i Folkpartiet hade gått längre med att också ha en författningsdomstol. Men det här är viktiga reformer.

Viktigt är också att kontrollmakten stärks, att konstitutionsutskottet får tillgång till alla handlingar för att kunna göra sin granskning och att alla utskott får ett tydligare mandat att också granska hur regeringen utövar sin makt.

Det är också positivt att grundlagen betonar forskningens frihet. Det gör moderna grundlagar.

En annan viktig punkt för oss liberaler är att skyddet mot diskriminering utvidgas till att också omfatta sexuell läggning.

Som Sveriges Europavänligaste parti är vi också nöjda med att EU-medlemskapet nu slås fast ordentligt.

En sänkt personvalsspärr från 8 procent till 5 procent i riksdagsval såsom i kommunala val ger människor en ökad möjlighet att påverka vilka som ska representera dem i denna kammare. Det stärker demokratin, för även om vi alla företräder ett parti vet vi att våra partier har breda partiprogram, och det kan vara mycket viktigt och intressant för en väljare att kunna välja. Vill man välja en person som är specialiserad på skolfrågor, eller vill man välja en person som är specialiserad på rättsfrågor till exempel?

Vi i Folkpartiet hade gärna tagit bort spärrarna till personvalet över huvud taget, men vi är glada att vi nu i alla fall tar några steg när det gäller riksdagsvalet.

Herr talman! Jag har fattat mig kort, eftersom det betänkande vi debatterar inte innehåller några skarpa förslag. Utredningen är nu ute på remiss, och förhoppningsvis bidrar det till en viktig debatt i Sverige om våra grundlagar. Grundlagarna är fundamentet för vårt samhällsbygge och förtjänar i en rättsstat att talas om och hänvisas till i större utsträckning än i dag.

Anf. 132 MORGAN JOHANSSON (s) replik:

Herr talman! Två saker reagerar jag över. Cecilia Wigström refererar till USA. Skulle USA vara en bättre rättsstat än Sverige? Har Cecilia Wigström hört talas om Guantánamo? Det är en sak att säga att man ska hedra grundlagen och att vi alla ska ansluta oss till den. Det är en annan sak att sedan leva upp till den och se till att man har en ordning som säkerställer att regering och riksdag faktiskt följer grundlagarna. Där måste väl ändå Cecilia Wigström medge att just det amerikanska systemet inte har visat sig vara något föredöme, åtminstone inte de senaste åren.

Cecilia Wigström resonerar sedan kring lagprövning, domstolars lagprövningsrätt och uppenbarhetsrekvisitet. Det vi gör i Grundlagsutredningen är att vi omformulerar uppenbarhetsrekvisitet. Vi tar inte bara bort det, utan vi gör en hänvisning till folksuveränitetsprincipen – det är trots allt det som vårt parlamentariska system står för. Det är här i riksdagen som politiska beslut fattas. Domstolar tolkar lag, men domstolar skapar inte lag. Det är det som är innebörden i folksuveränitetsprincipen.

Jag tror att vi alla är överens om att det kan finnas situationer när riksdagen kan fatta beslut som kan komma att strida mot andra beslut och lagar och kanske också i viss mån mot Europakonventionen. Alla lagförslag ska förstås först beredas ordentligt, men det ska finnas en nödventil i efterhand, någon form av korrektiv som man måste använda sig av om sådana lagar skulle stiftas här.

Det är det vi säger. Vi hänvisar också till den så kallade normhierarkin, det vill säga, i sådana situationer står grundlag över lag, och då är det domstolar som beslutar om det. Men folksuveränitetsprincipen är vi överens om, och en av de stora slutsatserna i det här betänkandet är faktiskt att alla partier är överens om detta.

Anf. 133 CECILIA WIGSTRÖM i Göteborg (fp) replik:

Herr talman! Jag är ingen expert på tillståndet i Sverige som rättsstat och inte på USA som rättsstat heller, så jag vill inte svara exakt på din fråga. Men jag vill ändå påstå att rättsstaten USA fungerar ganska bra, eftersom många av de beslut som har tagits av presidenten för att inrätta Guantánamo – ett läger som jag totalt fördömer – ju har överklagats. Många av de besluten har också ogiltigförklarats av Högsta domstolen i USA eftersom besluten inte har varit förenliga med USA:s grundlag. På det sättet har rättsstaten USA fungerat.

Rättsstaten handlar som sagt om att följa lagstiftningen. Fallet Guantánamo har överklagats, och jag reagerar också mycket starkt på de andra övergrepp mot mänskliga rättigheter som USA har hållit på med på andra länders territorier. Det har som sagt överklagats, och jag tror att även frågan om tortyr har varit uppe i kongressen. Jag är ingen expert, men jag skulle kunna tro att även där finns rättsliga processer som är i gång för att helt enkelt ogiltigförklara de beslut som har tagits av presidenten där man har legitimerat tortyr. På det sättet fungerar ju rättsstaten: Man stoppar exekutiva beslut från regeringen eller från kongressens sida om de strider mot principer i grundlagen.

För mig som liberal är det oerhört viktigt att vi värnar mänskliga rättigheter och dem som slås fast i den svenska grundlagen och att Sveriges riksdag inte stiftar lagar som strider mot dem. Därför måste vi ha ett skydd så att mänskliga rättigheter alltid respekteras i vårt land.

Anf. 134 MORGAN JOHANSSON (s) replik:

Herr talman! Självklart är det så. Cecilia Wigström säger att det har varit uppe i den amerikanska kongressen och i domstol och så. Javisst, men likväl står Guantánamo där. Det krävdes en ny president. Det krävdes att det politiska systemet ryckte in för att få en ändring till stånd.

Det jag reagerar över är den ibland vanliga tendensen vi har i Sverige att klä oss i säck och aska. Vårt system är ingenting värt, det finns andra som har ett mycket bättre system och så vidare. Tänk på att vi är ett av de länder som internationellt sett har ett mycket högt valdeltagande. Vi är ett av de länder där korruption kanske allra mest sällan förekommer, om man tittar på internationella rankingslistor. Vi har en författningstradition, en förvaltningstradition, ett rättssystem med månghundraåriga anor som jag skulle vilja säga är ett av de mest utvecklade i världen när det gäller rättsväsendet.

Därför ska vi inte klä oss i säck och aska och racka ned på oss själva. Vi har i grund och botten ett ganska bra system som människor i allmänhet är nöjda med. De vill inte göra några stora och revolutionerande förändringar.

När Cecilia Wigström för diskussionen på det sätt hon gör är hon egentligen ute efter något annat. När hon säger att Sverige inte är någon rättsstat, eller att det finns andra system som är bättre, är hon egentligen

ute efter att skjuta över makt från politikerna, från den här kammaren, från riksdagen, till domstolarna.

Precis så är det i det amerikanska systemet. Där har vi domstolar som kan fatta i grunden politiska beslut, vilket innebär att väljarna sedan inte kan ställa beslutsfattarna till svars. Men det innebär också att domstolarna i sig blir politiserade, för det blir viktigt vilka politiska åsikter olika domare har. Titta just på den amerikanska Högsta domstolen! Vi vill inte ha ett sådant system där man skjuter över mer och mer makt från de folkvalda politikerna till domstolarna. Där tror jag möjligen att vi skiljer oss åt.

Anf. 135 CECILIA WIGSTRÖM i Göteborg (fp) replik:

Herr talman! Jag tycker att Morgan Johansson övertolkar det jag sade. Jag sade inte att rättsstaten Sverige inte fungerar. Jag klär inte Sverige i säck och aska, även om jag tillhör det parti som ändå påpekar och för fram till svenska medborgare att vi inte är det bästa landet på jorden. Socialdemokratin har hela tiden mer ägnat sig åt att försköna Sverige, på bekostnad av till exempel vårt deltagande i Europeiska unionen och liknande.

Jag lyfte i mitt anförande fram att vi har en tradition av att inte respektera grundlagen. Nu har inte Morgan Johansson någon replikrätt, men det skulle vara intressant att veta om han inte tycker att det är lite anmärkningsvärt att vi har haft en tradition av att ha en grundlag i Sverige som antogs 1809 och i grunden inte förändrades förrän 1974, trots att vi under den tiden gjorde en massa förändringar och flyttade makten från kungen till riksdagen. Det var ett otroligt starkt maktskifte som inte blev ordentligt uttryckt i vår grundlag förrän 1974.

Det är därför det är så viktigt att vi ytterligare förankrar den traditionen. Jag tror att vi ska ha en ödmjukhet i att bära med oss den historien. Därmed har vi inte samma tradition som i USA som har byggt upp sitt land kring detta och som ända sedan dess början på presidentinstallationerna har pratat om grundlagens värnande.

Varför är grundlagen viktig att värna? Jo, för att det finns en risk att folksuveränitetsprincipen går ut över de mänskliga rättigheterna, att man i demokratins namn i ett parlament stiftar lagar som inskränker invånarens mänskliga rättigheter. Det är därför vi tycker att det är viktigt att värna de mänskliga rättigheterna och att en domstol också kan övervaka det i fall lagar stiftas som i grunden är motstridiga till grundlagen.

Nu tycker jag att Grundlagsutredningen tar ett bra steg i den här riktningen.

Anf. 136 INGVAR SVENSSON (kd):

Herr talman! Morgan Johansson för ett intressant resonemang i början av sitt anförande, att demokratin är mycket större än författningsregleringen. Det är egentligen, höll jag på att säga, en livsstil. Jag har kanske tjuvat om det många gånger i den här kammaren, men det är inte säkert att det här utskottet har hört det. Det är en intressant upplevelse som jag hade för 24 år sedan när jag besökte El Salvador. Det visade sig där att El Salvador under mycket lång tid hade haft en formellt sett mycket demokratisk konstitution, men den underliggande lagstiftningen

var helt odemokratisk. Det handlar inte bara om författningsregleringar när det gäller demokrati.

Demokratin ska levas, och den måste ständigt också återerövas. Därför är det väldigt viktigt vilka värden och värderingar vi bär med oss för att vi ska hålla demokratin levande. Jag tycker att en av behållningarna från Märkesårets seminarium i torsdags var det Birgitta Dahl sade: När vi bygger ett samhälle, bygger en konstitution, har vi att utgå från människans okränkbarhet.

Det är något som även Alf Ross pekar på i sin klassiker *Varför demokrati*. I slutet funderar han omkring hur dessa värden uppstår och så vidare. Jag erinrade mig när jag satt här att jag satt med i Fri- och rättighetskommittén 1991–1995, tror jag att det var. Vi föreslog bland annat införlivande av Europakonventionen. Under den diskussionen vet jag att det var en ledamot som sade till mig att Europakonventionen är bara naturrättsligt tjafs. Då frågade jag vederbörande om han trodde på ett specifikt människovärde. Det gjorde han. Då frågade jag honom: Hur motiverar du det? Han var så pass klok att han förstod att han hade hamnat i en återvändsgränd så han svarade: Det är naturrättsligt tjafs.

Just de här värdena finns det anledning att fundera på, hur vi håller dem levande och ständigt återerövar dem för att kunna hålla demokratin levande.

Vi har diskuterat en del hittills om Grundlagsutredningen, och jag skulle vilja säga att det är väldigt glädjande att vi har lyckats hitta ett samförstånd på ett antal punkter. Det finns, som Morgan säger, fortfarande åsiktsskillnader kvar, men vi visste inte till exempel i våras att alla hade ambitionen att komma överens. Om man vet – det är också en erfarenhet från konstitutionsutskottet – att alla har en ambition att komma överens går det att komma överens. Då får alla ge och ta.

Det finns många intressanta frågeställningar. Vi kommer att återvända till dem om något år när regeringen har lagt fram sin proposition när det gäller grundlagsförändringarna. Jag tror att det är väldigt viktigt att man vårdar en överenskommelse så att man inte skapar nya skyttegravar i sammanhanget, därför ska jag inte kommentera så mycket av den debatt som har förts här.

Morgan Johansson drar dock upp statistik när det gäller enkätundersökningar om personvalet. Får jag citera skriftens ord: ”På deras frukt skall ni känna igen dem.” När man tittar på det rent faktiska utfallet i riksdagsvalet är det inte så himla roligt eftersom det bara är 22 procent som personkryssar. De höga procenten i enkätundersökningen lever inte i praktiken. Det anser jag är ett mycket stort problem. Det är därför jag, för att över huvud taget kunna gå med på den här förändringen, fått in att man måste ha ett ökat informationskrav på Valmyndigheten. Det ska finnas information både på valsedeln och i den allmänna informationen.

Anf. 137 MARIANNE BERG (v):

Herr talman! Jag kommer i mitt anförande i dag inte att ta upp vare sig personval, valdagar eller rösträttsålder. Jag kommer att fokusera på det särskilda yttrande som Vänsterpartiet har i betänkandet.

I betänkandet som ligger på bordet har utskottet avstyrkt de flesta yrkanden, som det har sagts tidigare med hänvisning till Grundlagsutred-

ningens arbete och till Ansvarskommitténs förslag. I utskottet justerades betänkandet den 2 december 2008, och två veckor därefter, närmare bestämt den 17 december, lades Grundlagsutredningens förslag fram.

Nu kommer det att ta lång tid innan en proposition kommer. En stor remissrunda är på gång. Ärendet kommer för första gången upp i denna kammare i bästa fall kanske någon gång under senhösten.

Som jag sade, herr talman, vill jag ta upp det särskilda yttrandet från Vänsterpartiet. Det gäller yrkanden som Vänsterpartiet många gånger har lagt fram som ändringsförslag till grundlagen som innebär att könsidentitet ska inkluderas i 1 kap. 2 § regeringsformen och att könsidentitet också skrivs in i regeringsformens 2 kap. 15 §.

Vad gäller skyddet mot diskriminering föreslår utredningen att det utvidgas till att omfatta också sexuell läggning. Det tycker jag är kanon. Det är mycket glädjande. Men när det gäller Vänsterpartiets ändringsförslag eller riksdagens HBT-grupps ändringsförslag gällande könsidentitet saknas detta. Det kan jag tycka är sorgligt.

Den gemensamma motionen från HBT-gruppen i riksdagen har undertecknats av Folkpartiet, Miljöpartiet, Centerpartiet och Vänsterpartiet. Vi har inte i detta läge lyckats få gehör, vilket jag som jag sade tidigare tycker är sorgligt. Jag vet att strävan i denna typ av enormt stora utredningar är att komma fram till ett partiöverskridande förslag, det vill säga konsensus. Det har jag stor förståelse för. Men turligt nog har vi också någon tid på oss för att kunna förändra. Vänsterpartiet hoppas att i alla fall de partier som gemensamt har gått ut med motionen från HBT-gruppen får stöd i frågan att få en grundlag som även innefattar könsidentitet. Annars anser jag att det i detta avseende fortsatt blir en diskriminerande lag.

Varje dag, mina vänner, diskrimineras personer runt om i vårt land på grund av sin sexuella läggning. Så ser det ut. Vänsterpartiet kan inte på något vis acceptera detta. Alla människors lika värde är något vi alla måste stå bakom, inte bara i ord utan också i handling. För min del betyder det att om könsidentitet inte omfattas av våra lagar lämnar vi en jättestor grupp människor utanför. Vad var det då vi menade med alla människors lika värde? Min förhoppning är att vi nu alla ska inse att könsidentitet ska ingå i vår grundlag och att vi strävar efter att så också kommer att bli fallet. Vi har gott om tid, och jag tror att det är genomförbart.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 28 januari.)

Granskning av statsrådets tjänsteutövning och regeringsärendenas handläggning

15 § Granskning av statsrådets tjänsteutövning och regeringsärendenas handläggning

Föredrogs
konstitutionsutskottets betänkande 2008/09:KU10
Granskning av statsrådets tjänsteutövning och regeringsärendenas handläggning.

Anf. 138 BERIT ANDNOR (s):

Herr talman! Det här är kanske den mindre spektakulära delen av konstitutionsutskottets granskning. Den ska vi nu ge oss in i. Det gäller alltså den allmänna granskningen av regeringens, som man kanske kan uttrycka det, inre arbete.

Sköter man det administrativa? Finns det protokoll? Sker samråd i EU-frågor med riksdagen? Följer man riktlinjer och policybeslut i verksamheten? Det är den här typen av frågor som vi ställer oss i den här granskningen. Det kanske inte är så publikfriande, men inte desto mindre väldigt viktigt.

Det är också genom det här arbetet som vi får möjlighet till en kontinuitet i granskningen som kanske till en del saknas när vi gör de enskilda nedslagen i regeringens arbete, som när vi baserar arbetet på anmälningar från riksdagsledamöter.

Vi kan till exempel följa hur antalet anställda i Regeringskansliet utvecklats under åren. Vi välkomnar från utskottet resultatinformationen att Regeringskansliets verksamhet har förbättrats, men vi understryker också vikten av en fortlöpande utveckling så att den också ger det mest relevanta underlaget för vår granskning. Vi kan konstatera att regeringsbesluten har minskat i antal, vilket ska ställas mot den kraftiga ökningen av Regeringskansliets tjänstemän som har skett under det senaste året och som också planeras.

Trots ett kraftigt anslagssparande på nära 1 miljard satsas i år ytterligare 1 miljard på utökning av antalet tjänstemän. Det är ingen som ifrågasätter dessa förstärkningar inför ordförandeskapet i Europeiska unionen, inte heller i kansliet för krishantering som har byggts upp, men den här planerade ökningen saknar proportioner.

Vi socialdemokrater har motsatt oss denna satsning. Vi anser att pengar i jobbkrisens Sverige kan användas på ett mycket bättre sätt, till exempelvis investeringar i kompetensutveckling och utbildning.

Herr talman! Många svenskar är engagerade i olika föreningsstyrelser runt om i landet. Många protokoll skrivs och justeras i dessa sammanhang. Där är det självklart att endast den som har närvarat vid ett sammanträde kan justera protokollet. Ett enigt konstitutionsutskott noterar det självklara att endast de statsråd som har varit närvarande vid regeringssammanträdet kan justera regeringsprotokoll.

Ett mer bekymmersamt område för vår granskning gäller beredningstväng. Regeringen ska enligt regeringsformen bereda alla sina ärenden. Det här kravet är dock inte särskilt detaljreglerat i formell mening utan lämnar ett utrymme för tolkningar. Genom åren har också många ärenden om beredningskravet anmälts till konstitutionsutskottet för granskning. Med dessa granskningsresultat har med tiden också en praxis byggts upp.

Årets granskning av beredningskravet är ju ett första steg i en mer omfattande granskning av enskilda regeringsförslag som fortsätter nästa år. Jag tycker ändå att det finns anledning att säga, mot bakgrund av det som vi nu har på vårt bord, att det som har skett, och som vi tidigare har sett, under den nuvarande borgerliga regeringen är en mer extensiv tolkning av beredningskravet än vad tidigare praxis har tillåtit.

När det gäller lagstiftning på skatteområdet ser den nya praxisen ut ungefär som följande. De fyra borgerliga partierna gör upp om hur de vill ha det. Överenskommelsen skickas sedan ut på remiss en vecka i stället

för som brukligt är tre månader. Remissen går dessutom bara till ett begränsat antal mottagare än vad som är brukligt. Det säger sig självt att kvaliteten på lagförslagen blir lidande av detta. Viktiga synpunkter på – men också förslag till förbättringar av – den borgerliga uppgörelsen kan tappas bort på grund av den ordningen. Det finns egentligen inga sakskaäl till varför regeringen gör så. Men det kan förklaras med att man bedömer att den interna uppgörelsen är så bräcklig att den inte bör utsättas för alltför mycket granskning innan den går till riksdagen för beslut.

Det är förvisso så att en koalitionsregering ska vårda sina överenskommelser, men detta får inte ske till priset av en försämrad kvalitet på de förslag som lämnas till riksdagen. Effekten blir att beslut fattas utan att konsekvenserna har kunnat förutses. Särskilt allvarligt är detta när det gäller beslut inom skatteområdet. Det är viktigt med en gedigen beredningsprocess, och det är naturligtvis oerhört allvarligt när detta inte fungerar på det sätt som är avsett.

Jag tror att det vore en olycklig väg att gå att tro att det här kan lösas på ett bra sätt genom mer detaljreglering i lagstiftningen. Regeringen måste ha ett utrymme att regera på. Men det ställer också krav på att regeringen har sina prioriteringar klara för sig. Riksdagen har rätt att kräva ett fullgott underlag för de beslut som regeringen vill att den ska fatta. Det är där kravet måste stå över behovet av vårdandet av regeringspartiernas överenskommelse.

Herr talman! Sedan hösten 2006 har vi en ny ordning för hur regeringen ska informera och samråda med riksdagen i EU-frågor. Vi ägnar en stor del av betänkandet till att gå igenom hur detta sker. Även här kan vi konstatera att det finns en del ytterligare att göra för att det här ska fungera tillfredsställande. Det är bland annat svårigheter för regeringen att upprätthålla de tidsfrister som är satta för avlämnandet av skriftliga faktapromemorior till riksdagen. Vi kan ändå konstatera att informationen har förbättrats genom åren under de 15 år som vi har varit medlemmar i EU. Det ska naturligtvis bli speciellt intressant att nästa år få följa upp om informationen ytterligare har förbättrats efter att Sverige har varit ordförandeland i EU och Regeringskansliet kraftigt har byggts ut, som nu kommer att ske.

Vi i utskottet välkomnar de planerade förbättringar av Regeringskansliet när det gäller hanteringen av allmänna handlingar som avser beredning och förhandling av enskilda EG-direktiv.

Slutligen ska jag säga ett par ord om vår granskning av rutiner i Regeringskansliet i fråga om Riksrevisionens granskningar. Utskottet uttalar sig enigt om att det är angeläget att Riksrevisionen ges bästa möjliga förutsättningar att fullgöra sina granskningar. Riksrevisionens roll måste respekteras. Deras önskemål om tillgång till bland annat handlingar måste tillgodoses. Vi återkommer till frågan med anledning av det ännu inte avslutade ärendet som gäller utförsäljningen av Telia, och vi gör därför inte ytterligare uttalanden.

Med det här, herr talman, yrkar jag bifall till den reservation som vi har i betänkandet.

I detta anförande instämde Phia Andersson (s).

Anf. 139 MARIANNE BERG (v):

Herr talman! Då har vi kommit till det sista betänkandet, KU10, *Granskning av statsrådets tjänsteutövning och regeringsärendenas handläggning*.

Herr talman! I detta betänkande, som kanske inte är någon kioskvältare, är utskottet enigt i sina ställningstaganden. Endast på en punkt skiljer det sig, nämligen granskningen. Ett lagförslag på skatteområdet, som har sin grund i en överenskommelse mellan regeringspartierna under budgetförhandlingarna, är föremål för en förkortad remissomgång. Remisstiden har varierat mellan sju och tio dagar, och antalet remissinstanser har varit begränsat. Det anser Vänsterpartiet inte är godtagbart.

Det här är i och för sig ingen nyhet vad gäller högerregeringens nonchalans mot beredningskravet i regeringsformen. Det har vi varit med om många gånger tidigare. Regeringens agerande urholkar syftet med beredningskravet. Syftet är ju att ge regeringen så utomordentligt bra underlag som möjligt inför ett beslut. Det är också enormt viktigt ur ett demokratiskt perspektiv liksom ur ett rättssäkerhetsperspektiv.

Vänsterpartiet anser inte att det är tillräckligt med den remisstid som jag nämnde tidigare på sju–tio dagar. Vi anser inte heller att det är okej att antalet remissinstanser har begränsats. Syftet med beredningskravet har inte uppfyllts. Ett så kallat förenklat remissförfarande kan göras vid hastigt uppkomna situationer. Det har vi varit med om under hösten. Men detta ärende kan definitivt inte tolkas som en hastigt uppkommen situation. Det gäller faktiskt skatteområdet.

Herr talman! Utskottet har också granskat Regeringskansliets utveckling, rutiner i Regeringskansliet i fråga om Riksrevisionens granskningar och regeringens avlämnande av propositioner till riksdagen. Jag väljer här kort att beröra det sistnämnda, det vill säga regeringens avlämnande av propositioner till riksdagen.

Enligt riksdagsordningen 3 kap. 5 § bör regeringen lämna propositioner på sådana tider att en anhopning av arbete hos riksdagen om möjligt undviks, och regeringen ska samråda med talmannen om detta.

Det är inget nytt att den nuvarande regeringen, likväl som den tidigare, inte på ett tillfredsställande sätt kunnat planera propositionsavlämnandet så att anhopning inte förekommer. I denna granskning, som gäller riksmötet 2007/08, har det åter visat sig att en mängd propositioner har hopat sig vid och inför stoppdagen. Det finns naturligtvis fall där regeringen inte kan styra över propositionsavlämnandet, men oavsett det behövs det en bättre planering. Det har utskottet också tagit upp i sitt ställningstagande.

Jag hoppas att vi nu och framöver ska se en klar förbättring. Det underlättar arbetsbördan väsentligt för oss alla. Men mest underlättar det för de mindre partierna i riksdagen. När anhopningarna sker är det en enorm skillnad att vara 22 ledamöter, 97 eller 130. Det säger sig självt, men jag vill gärna påpeka det här och nu.

Jag yrkar bifall till reservationen i betänkandet.

Anf. 140 MIKAEL JOHANSSON (mp):

Herr talman! Marianne Berg nämnde att det här betänkandet knappast är en kioskvältare. Det går väl knappast att benämna det så om man ser till hur konstitutionsutskottet har namngett det: *Granskning av statsrådets tjänsteutövning och regeringsärendenas handläggning*. Men en sak vill jag nog påstå: Det är en väldigt vacker färg.

För tids vinnande, herr talman, tänkte jag inte upprepa den utmärkta argumentering som ordföranden Berit Andnor hade, utan jag vill instämma i den till 99 procent och bara yrka bifall till reservationen, liksom tidigare talare har gjort.

Anf. 141 MARGARETA CEDERFELT (m):

Herr talman! Jag börjar med att yrka bifall till förslagen i konstitutionsutskottets betänkande.

Som tidigare talare har sagt handlar det här betänkandet om en granskning av statsrådets tjänsteutövning och regeringens handläggning. I det stora hela är det ett enigt konstitutionsutskott som står bakom betänkandet. Det föreligger också en reservation.

Den granskning av regeringen som vi gör i konstitutionsutskottet är delad i två delar. Det vi håller på med nu är höstgranskningen, och snart inleder vi vårgranskningen, som ju handlar om en granskning av statsråden och deras agerande.

Dagens betänkande omfattar åtta områden, och för den som inte sitter i utskottet men är intresserad av att läsa mer finns det gula betänkandet att läsa. Jag ska uppehålla mig vid några av de frågor som utskottet har granskat. Mina partikollegor i alliansen kommer att fokusera mer på andra områden.

Den granskning som vi gör nu avser hösten 2007 och våren 2008. Sammanfattningsvis, herr talman, anser jag liksom övriga ledamöter i KU att det är angeläget att regeringen utför sitt arbete i enlighet med gällande lagstiftning och författningar, att arbetet vilar på saklig grund, att det är rättssäkert och att det ger möjlighet till uppföljning.

Därför är det också viktigt att riksdagens ledamöter, revisorer, journalister och allmänhet kan granska regeringens arbete och att man kan se vilka beslut som har fattats, hur återrapportering har skett och hur den ekonomiska rapporteringen har varit. Därför ser jag det som positivt att KU i stora delar har en samsyn. Men det är också viktigt att vi lyfter fram de frågor som vi tycker att regeringen ska förbättra och att vi gör det precis som vi har gjort tidigare år.

Självklart ska det vara så också när det gäller alliansens regering, precis som tidigare regeringar, att närvaroprincipen gäller för att justera protokoll. Den fråga som jag har tagit upp rör ett protokoll, och jag är övertygad om att vad vi säger i konstitutionsutskottet kommer att beaktas av regeringen. Det är en erfarenhet vi har av såväl borgerliga som socialdemokratiska regeringar att det finns ett stort intresse av att ta till sig de synpunkter vi framför i konstitutionsutskottet.

Höstgranskningens olika delar är skilda, men de hänger också ihop. Det handlar om handläggningen av ärenden, och det handlar till viss del om statsrådets tjänsteutövning. Därför kan jag, som jag sade tidigare, se att det är positivt att det finns endast en reservation och att vi är eniga i

utskottet. Det visar att vi har gjort bedömningar som i det stora hela är relativt lika.

När det gäller propositionsavlämnandet säger ett enigt utskott att det är angeläget att regeringen lämnar realistiska bedömningar av när propositionerna kan avlämnas, detta just för att riksdagen ska ha möjlighet att ge propositionerna en korrekt hantering i utskotten.

Den gjorda granskningen visar att avlämnandet av propositioner och skrivelser riksdagsåret 2007/08 håller sig inom de tidsintervaller som tillämpats under åren. Den statistik jag har tagit del av rör åren 2000–2008.

Tyvärr – jag säger tyvärr, för det är väldigt tråkigt – är det en ständigt återkommande fråga vid KU:s granskningar just att regeringarna har svårigheter att hålla sina tidsramar. Man kan å andra sidan vända på frågan och säga att just svårigheten för regeringarna att hålla de givna tidsramarna visar på den komplexitet som föreligger vid utarbetandet av propositioner. Men frågan är likafullt oerhört central för riksdagens arbete.

Ytterligare ett avsnitt i betänkandet handlar om Riksrevisionens granskningar. Riksrevisionen är en relativt ny myndighet. Den inrättades 2003 med uppgift att bland annat granska regeringens verksamhet. Riksrevisorerna beslutar enligt 12 kap. 7 § regeringsformen självständigt hur granskningen ska bedrivas och om slutsatserna av sin granskning.

Att granska en verksamhet är en grannliga uppgift. Den kan tyckas okomplicerad, men vid närmare beaktande innehåller en granskning åtskilliga parametrar där det kan råda olika uppfattningar om vissa.

Jag vill betona att Riksrevisionen är oberoende och också har en självständighet när det gäller sin granskning.

Den fråga som framför allt berörs här gäller försäljningen av statens aktier i Telia Sonera. Jag kommer inte att gå in på Riksrevisionens utlåtande i det här sammanhanget eftersom, precis som utskottets ordförande har sagt, konstitutionsutskottet ska återkomma till ärendet i vårgranskningen. Här är det också angeläget att vi som konstitutionsutskott inte föregriper den granskning som vi precis har inlett utan att vi låter den ha sin gång och debatterar ärendet när det är dags.

Det sista och tredje område jag avser att beröra i mitt anförande gäller beredningskravet. Betydelsen av regeringens beredning av ärenden kan inte nog understrykas. Beredningen är reglerad i 7 kap. regeringsformen. Visst är regeringsformen i det här avseendet ganska knapphändig utformad, men så ska det vara för att regeringen också ska ha handlingsutrymme och kunna anpassa sitt arbete utifrån ärendenas skiftande karaktär och komplexitet.

Om vi nu går tillbaka till den granskning som konstitutionsutskottet har gjort kan vi se att det handlar om 24 olika ärendetyper. Precis som förväntat varierar beredningen för olika typer av ärenden. I den här granskningen har utskottet inte haft något att invända mot det som har framkommit. Ja, oppositionen har reserverat sig när det gäller den förkortade remissomgång som har förekommit i samband med budgetpropositionen.

Jag anser, precis som majoriteten i utskottet, att det är angeläget att förslag inom skatteområdet är ordentligt belysta. Det är också uppfatt-

ningar som vi moderater tidigare har framfört när vi har granskat den dåvarande socialdemokratiska regeringen.

Jag tror också att det är viktigt att se att remissförfarandet kan utvecklas. Här knyter jag an till Grundlagsutredningen, som har tagit fasta på behovet av att utveckla just beredningsförfarandet på skatteområdet när det är en ny tillträdd regering. Där har man valt att betona att flytta fram den allmänna valdagen från den tredje söndagen i september till den andra söndagen just för att den ny tillträdda regeringen ska få mer tid för sitt budgetarbete.

Man kan hävda att detta inte har något med den nuvarande granskningen att göra, men det har det så tillvida att det handlar om budgeten, om tidsmarginalen för att bereda budgeten. Jag är övertygad om att det med den förändring som Grundlagsutredningen har föreslagit också finns möjligheter att detta kommer att ge effekter på det arbete som alla regeringar använder när det gäller att bereda sin budget.

I ärlighetens namn: Jag kan inte riktigt förstå varför oppositionen har reserverat sig här. Låt mig gå tillbaka till de uppgifter som har samlats in. Remissförfarandet har, skulle jag vilja säga, inte varit så dåligt. Remisstiden för regeringens propositioner har varierat. Det finns en stor variation. Totalt handlar det om remisstider på mellan 28 och 216 dagar. Det är mycket.

Om vi nu tittar på budgetförfarandet kan vi se att remissinstanserna i två av tre fall har uppgått till 31 respektive 35. I ett ärende har antalet remissinstanser varit begränsat till 4. Förfarandet har varit skriftligt, precis så som sägs. I det ärende där remisshanteringen var begränsad till fyra remitter har det också förekommit kontakter genom tidigare upparbetade kontaktvägar, alltså sedan tidigare remissrundor.

Med detta kan jag inte se att det har varit begränsningar. Betänk att remissinstansernas antal har uppgått till 31 respektive 35. Är inte det rätt mycket? Det genomsnittliga antalet remitter har varit 52, och med tanke på hur begränsat tidsförloppet är när det handlar om att bereda budgeten tycker jag att detta har varit fullgott.

Nu börja herr talman klubba och ge synpunkter på att jag ska sluta mitt anförande. Jag får återkomma om jag har ytterligare inlägg.

Anf. 142 BERIT ANDNOR (s) replik:

Herr talman! Vi ska återkomma till frågan om beredning: Detta är ju ett första steg i en mer omfattande granskning som utskottet gör där vi kommer att gå in i de enskilda ärendena. Jag ska inte föregripa den. Jag vill bara säga att frågan om brister i regeringens beredning av ärenden inte är någon ny sak, Margareta Cederfelt. Det vi pratar om här just nu handlar om att man från Regeringskansliet själv har uppgivit att just när det gäller skattefrågor, som är ett resultat av budgetförhandlingar och som har aviserats i budgetpropositionen, har man förkortat remisstiden till mellan sju och tio dagar, och man har begränsat antalet remissinstanser. Detta är inte vilka frågor som helst. Det är oerhört viktiga frågor med stora effekter både för enskilda, samhällsekonomin, företag och så vidare.

Vår uppfattning är att det agerandet inte står i överensstämmelse med regeringsformen. Detta får bara tillgripas i undantagsfall. Att regeringen är en koalitionsregering är ju ingen förklaring. Den borgerliga majoriteten nöjer sig med att skriva att man vill ”framhålla vikten av god planering även i fråga om förslag på skatteområdet”. Jag tycker inte att detta kan beskrivas som något annat än som att konstitutionsutskottets borgerliga majoritet har en bristande förmåga att fullgöra sitt granskande uppdrag när man på nytt visar denna flathet mot den borgerliga regeringen, i stället för att beakta de tidigare uttalanden som man kan läsa sig till på s. 59–60.

Frågan till den borgerliga majoriteten är fortfarande: Ska inte regeringsformens beredningskrav och KU:s uttalande gälla oavsett regeringarnas sammansättning?

Anf. 143 MARGARETA CEDERFELT (m) replik:

Herr talman! Beredningskravet är oerhört angeläget. Men precis som Berit Andnor har framfört tidigare är det inte direkt angivet i grundlagen hur beredningen ska ske. Jag vill dock betona, precis som jag sade från talarstolen, att när det gäller skattefrågan och budgetfrågorna har det tillämpats ett beredningsförfarande. 31 respektive 35 remissinstanser har uttalat sig vid två tillfällen. Vid ett tredje tillfälle, då det handlade om sådant som var av mer teknisk karaktär, var antalet remissinstanser begränsat till 4, och det skedde kontinuerliga kontakter.

Låt oss gå tillbaka till detta med 31 respektive 35. Det kan väl ändå inte betraktas som ett fåtal? Jag ser detta som omfattande remissinstanser. Jag vill betona att vi från majoriteten har påtalat behovet av en omfattande beredning gentemot tidigare regeringar. Vi säger det nu också. Men utifrån de sifferuppgifter som finns i utskottets betänkande och de svar som konstitutionsutskottet har inhämtat är jag inte beredd att dela Berit Andnors uppfattning.

Anf. 144 BERIT ANDNOR (s) replik:

Herr talman! Jag är inte förvånad över att Margareta Cederfelt inte delar oppositionens uppfattning i denna fråga. När det gäller beredningen av ärenden rent allmänt – vilket vi kommer tillbaka till under våren och också har diskuterat tidigare i denna kammare – finns det väldigt mycket synpunkter som gäller bristande beredning.

Det är väldigt allvarligt. Just när det gäller denna specifika fråga, remisstiden och begränsningen av antalet remissinstanser, nöjer sig den borgerliga majoriteten i utskottet med att säga, och jag upprepar det: Vi vill framhålla vikten av god planering även i fråga om förslag på skatteområdet.

Det är det ni säger. Det är ingenting annat, Margareta Cederfelt, än en ganska stor flathet som här redovisas. Jag vill hänvisa till vad konstitutionsutskottet tidigare uttalat i samband med att granskningar har genomförts av beredningen av ärenden. Det är att läsa innantill. Det står mycket tydligt att just när det gäller skatteärenden är det oerhört viktigt att man i många fall använder sig av en lagrådsremiss. Det är vad utskottet uttalat.

Min fråga till Margareta Cederfelt kvarstår: Är måttstocken olika för en socialdemokratisk regering och för en borgerlig regering? Finns det andra krav att ställa när det gäller en socialdemokratisk regering än vad det gör när det gäller en borgerlig regering? Det som vi i oppositionen reagerade mot under förra årets granskning var att den borgerliga majoriteten ju har så olika måttstock. Just i det här fallet tycker jag, Margareta Cederfelt, att den borgerliga majoriteten borde ha kunnat vara tydligare och ansluta sig till den slutsats som vi har kommit till i oppositionen.

Anf. 145 MARGARETA CEDERFELT (m) replik:

Herr talman! Att läsa innantill – jag skulle vilja rikta denna uppmaning också till Berit Andnor. Jag nämnde här tidigare och jag upprepar: 31 respektive 35 remissinstanser. Kan detta betraktas som lite? Anser Berit Andnor att detta antal är ett begränsat antal remittenter?

Jag nämnde också tidigare att medianen är 52 remissinstanser. Kan detta betraktas som lite? Jag kan inte se det. Vilka typer av organisationer återfinns bland remittenter? Ja, det handlar om myndigheter, universitet, olika företag, organisationer, föreningar och personer med specialkunskaper. Det är viktigt med ett beredningskrav, och det är någonting som vi eftersträvar inom alliansen.

Anf. 146 ANNIE JOHANSSON (c):

Herr talman! En av konstitutionsutskottets viktigaste uppgifter är att kontrollera och granska regeringen och regeringsärenden. Den granskningen är indelad i den allmänna granskningen, som vi av tradition gör på hösten, och den särskilda granskningen, som är den medialt intressanta och den mest kända och som görs på våren, med tillhörande offentliga utfrågningar, av statsrådets tjänsteutövning och dess förenlighet med grundlagarna.

Även om KU10, som i dag debatteras, är omfattande är det förmodligen ingen kioskvältare ens för de mest inbitna. Däremot är KU:s granskning inom just detta område oerhört värdefull för det interna arbetet i Regeringskansliet och är ofta en god vägledning för de tjänstemän som berörs.

I detta betänkande är vi också i väsentlig grad överens. Mitt anförande blir därför i vissa delar en upprepning av vad samtliga de tidigare talarna har sagt. Anledningen till att jag ändå väljer att gå upp är att den allmänna granskningen är en av våra kärnuppgifter, och jag vill också visa att även om det inte är någon kö till tryckeriet är det i alla fall en lång kö till talarstolen.

Denna granskning meddelas nu, som sig bör, riksdagen, och jag ställer mig bakom de slutsatser som majoriteten i konstitutionsutskottet nu lägger fram.

När vi analyserar granskningen som rör regeringens sammansättning och regeringsarbetets organisation välkomnar utskottet den öppenhet som regeringens redovisning av detta bidrar till. Samtidigt understryker vi att det är viktigt att utvärdera så att man använder relevanta nycklar. Vi ser också i år en ökning av politiskt tillsatta tjänstemän. Konstitutionsutskottet ser behovet i och med EU-ordförandeskapet men markerar också att det inte förväntas vara en ökning som varar över tid.

Herr talman! För att inte riksdagens ledamöter och tjänstemän ska gå på knäna i april varje år, framför allt på grund av oppositionens svar på regeringens propositioner, är det viktigt att den propositionsförteckning som regeringen ger ut varje riksmöte följs för att undvika den anhopning som annars uppstår. Förutsebarhet är viktig för en så jämn arbetsbelastning som möjligt. Det är också viktigt ur ett konstitutionellt perspektiv. Propositionerna förtjänar en grundlig behandling i riksdagsarbetet.

Propositionsförteckningarna är här centrala. Våren 2006 hade KU en granskning på samma tema. I den svarspromemoria som då inkom framhölls just svårigheten att undvika viss anhopning vid stoppdagen. En av dem är att riksdagen främst behandlar propositioner under våren, att det är snäva tidsramar för propositioner som avser genomförande av EU-direktiv och att avlämnandetidpunkten är svår att justera samt att ställningstaganden i olika skattefrågor i budgetpropositionen medför att utrymmet för den efterföljande beredningsprocessen fram till konkreta lagstiftningsförslag är begränsat. Därför är det svårt att tidigarelägga dessa. En senareläggning skulle också innebära en avsevärd fördröjning av ikraftträdandet.

Utöver dessa faktorer framhöll före detta statsminister Göran Persson att det parlamentariska system som vi har gör det möjligt att förankra förslag i utskottsgrupper, och då måste det förankringsarbetet ligga i februari och mars.

Herr talman! Konstitutionsutskottet vidhöll 2006 sina tidigare ställningstaganden och anmärkte på att de åtgärder som regeringen vidtagit för att undvika en anhopning inte varit verkningsfulla. Det ställningstagandet gäller även för denna aktuella granskning. Utskottet förutsätter att regeringen beaktar alla möjligheter att lämna propositionerna i enlighet med förteckningen så att anhopning undviks.

Utöver den särskilda granskningen av statsrådets tjänsteutövning är det vanligt att många granskningsanmälningar rör just beredningen av olika ärenden och om regeringsformens 7:2 uppfylls. Regeringen ska innan den fattar beslut i ett ärende ha inhämtat behövliga yttranden och upplysningar från myndigheter, organisationer och andra aktörer.

Konstitutionsutskottet har valt att titta på beredningskravet nu även i den allmänna granskningen i två steg, varav detta är det första. I detta betänkande har vi tittat på hur beredningskravet fullgörs för en rad olika ärendetyper, närmare bestämt 24 stycken. Utskottet har också i detta betänkande gjort en sammanställning av vad KU tidigare tyckt i beredningsfrågor för att försöka skapa en enhetlig praxis. Syftet med detta är att titta på flera olika ärendetyper och göra denna sammanställning för att ge en mer nyanserad och bredare bild av fullgörandet av beredningskravet.

Regeringsformens 7:2 gäller självklart i samtliga ärendetyper där regeringen fattar beslut. Det är av stor vikt att det är en ordentlig beredning och att upplysningar inhämtas. Dock är det viktigt att framhålla att detta krav inte är absolut. Man ska enbart inhämta behövliga upplysningar, och den bedömningen gör regeringen.

Vi ser också att beredningen skiljer sig åt mellan olika ärendetyper, men det är naturligt eftersom man följer typernas olika särart. Utskottets majoritet framhåller dock att det är viktigt med god planering, framför

allt vad gäller skatteområdet, där det under både föregående och nuvarande regering har varit en väldigt kort beredningstid.

Om just detta har oppositionen skrivit en reservation, trots att även majoriteten påtalat vikten av att just på skatteområdet tänka på beredningskravet och att undvika en förkortad remissomgång och trots att det var just den förra regeringen som påtalade problematiken kring skatteområdet vid förra granskningen 2006. Det jag kan konstatera är att det inte skiljer sig åt i ställningstagandena konstitutionellt sett utan i avseende på hur man motiverar bedömningen.

Anf. 147 INGVAR SVENSSON (kd):

Herr talman! Jag ska inte orda så mycket om det här eftersom klockan börjar bli mycket. Jag vill bara peka på ett par saker i betänkandet.

Det ena är att vi har granskat hur regeringen har hanterat EU-frågorna i förhållande friksdagen. Det är ett intressant område som kanske borde ge anledning för riksdagen som sådan att börja fundera på frågan. Vi gör ingen utvärdering av hur riksdagen fungerar i sammanhanget, utan det är regeringen vi fokuserar på. Men den granskning som vi har gjort pekar på att det finns anledning att fundera vidare på hur processen går till i riksdagen och om man kanske borde göra en utvärdering av den reform som genomfördes efter valet 2006 genom ett andra beslut.

Sedan har vi det här med beredningskravet, och jag ska säga något om den diskussionen. Nu säger Berit Andnor att regeringen gör en extensiv tolkning av beredningskravet. I en replik sade hon att regeringens agerande inte är i överensstämmelse med regeringsformen. Då studsade jag lite och tittade genast i reservationen, och där står det inte så. Det står om syftet med regeringsformen, och där har vi en vidare tolkningsram. Berit Andnor säger också att regeringen måste ha ett utrymme.

Regeringen har det formella ansvaret för beredningsprocessen. Och vi var överens för något år sedan, när vi tittade just på behövlighetskriteriet, om att det är regeringen som avgör behövligheten. Men KU har ett antal gånger kritiserat korta remisstider, och det finns ingen anledning att hålla inne med detta. Sju till tio dagar är inte bra.

Marianne Berg säger att det inte är godtagbart. Frågan är om det är ett korrekt uttryck att det inte är godtagbart. Det är inte önskvärt med korta remisstider. Hon säger också att det inte är någon nyhet vad gäller högerregeringar, som hon uttryckte det. Men jag skulle vilja säga att det inte är någon nyhet alls, oavsett regering.

Berit Andnor talar också om detta med olika måttstockar. Jag tycker att det var intressant, för det var en tanke som slog mig för några dagar sedan. Jag har här i min hand en motion från 2002/03 av Britt Bohlin med flera som är undertecknad av representanter för Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet. Den innehöll diverse förslag, för det var en uppföljning och förändring av budgetpropositionen. Den innebar skattehöjningar med 9 miljarder kronor. Hur lång var beredningstiden för de 9 miljarderna? Herr talman, den var noll dagar.

Anf. 148 BERIT ANDNOR (s) replik:

Herr talman! Ja, vi är helt överens, Ingvar Svensson, om att det finns möjlighet att tolka de här reglerna och att det också är regeringen som

har möjlighet att göra det. Jag var väldigt tydlig med det. Jag är inte ute efter att vi exakt ska reglera detta.

Däremot när det gäller det som står i regeringsformen, den praxis som har utvecklats och som konstitutionsutskottet har varit med och skapat genom uttalanden har meningen varit, vad jag har läst mig till i alla fall, att beredningsarbetet ska vara omfattande. Det innebär också att ett förenklat remissförfarande endast bör tillgripas i undantagsfall, till exempel i en hastigt uppkommen situation där det krävs ett snabbt agerande av regeringen. Om detta är vi helt överens. Men det är ju inte det som det är frågan om här, utan det är skatteärenden som har aviserats i budgetpropositionen och som präglas av att vi har en regering som är en koalitionsregering. Det är min poäng. Det är budgetförhandlingarna som uppenbarligen pågår som innebär att det drar ut på tiden. Det i sin tur innebär att det traditionella remissförfarandet inte kan genomföras. Det innebär att beslutsunderlaget som vi får till oss här i riksdagen inte har tillräcklig kvalitet. Det innebär i sin tur att de beslut som fattas i denna riksdag kanske måste rivs upp, eftersom det slarvas och hafsas över just i beredningsdelen. Det här är ju viktiga frågor. Det rör skattefrågor, det rör enskilda personer, det rör hela samhällsekonomin, det rör företag.

Det kan inte vara godtagbart, Ingvar Svensson, med en remisstid på sju till tio dagar. Jag tyckte nästan att Ingvar Svensson sade det. Ska inte Ingvar Svensson bestämma sig nu och ansluta sig till den reservation som vi från oppositionen har?

Anf. 149 INGVAR SVENSSON (kd) replik:

Herr talman! Det är en intressant diskussion om ordet godtagbart. Berit Andnor sade i en tidigare replik att hanteringen inte är i överensstämmelse med regeringsformen, vilket antydde att det skulle vara fråga om ett lagbrott. Men så står det inte i reservationen. Om det inte är godtagbart är det samma sak som att det inte är acceptabelt utifrån regeringsformens lydelse? Så långt kan man ju inte gå i det här sammanhanget. Jag sade att det inte är önskvärt utifrån regeringsformens krav på remissförfarande att det är så korta remisstider, och KU har ett antal gånger påpekat detta.

Som jag sade i mitt inlägg är problemet med korta remisstider ingen som helst nyhet. Det gäller oavsett regering. Det vet förmodligen Berit Andnor av rent praktiska erfarenheter.

Anf. 150 BERIT ANDNOR (s) replik:

Herr talman! Vad säger egentligen Ingvar Svensson? Vilken fot ska Ingvar Svensson stå på egentligen? Han säger att det inte är önskvärt. Jag tycker, som vi skriver i oppositionen, att det inte är godtagbart eller i överensstämmelse med syftet med beredningskravet i regeringsformen.

Syftet med att ha ett remissförfarande är att man ska skaffa sig ett så bra underlag som möjligt. Själva anledningen till att remisstiden blir så kort är att man har för långdragna budgetförhandlingar inom koalitionsregeringen. Det är effekterna av att vi har en koalitionsregering som uppenbarligen har svårt att komma fram till beslut. Det är det som det handlar om.

Tycker Ingvar Svensson att det är ett skäl som konstitutionsutskottet ska acceptera att man har svårt att komma överens om hur skattelagstift-

Prot. 2008/09:60
21 januari

Granskning av statsrådets tjänsteutövning och regeringsärendenas handläggning

ningen ska se ut inom den borgerliga regeringen? Ska jag tolka Ingvar Svensson så? Ja, men då är det nog godtagbart med sju till dagar och att man begränsar remissinstanserna. Ska jag tolka Ingvar Svensson på det sättet? Det kan väl knappast vara på det sättet?

Det är där min lilla kommentar kommer in om skillnaden i måttstock från Ingvar Svenssons sida och den borgerliga majoriteten i övrigt. Vad är det egentligen som gäller? Beror det på vilken regering som sitter vid makten för tillfället? Eller bör det inte vara så, Ingvar Svensson, att det som konstitutionsutskottet uttalar ska gälla oavsett hur sammansättningen i regeringen ser ut?

Anf. 151 INGVAR SVENSSON (kd) replik:

Herr talman! På den sista punkten vill jag hålla med dig, Berit Andnor, men annars behöver jag kanske inte göra det.

Hon undrade vilken fot jag står på. Ja, det är inte vänsterfoten, men det är heller inte högerfoten. Jag står med båda fötterna på jorden i den här frågan.

Vi är faktiskt kritiska mot den korta remisstiden i majoritetsyttrandet. Och jag tycker egentligen inte att det fanns någon anledning över huvud taget att ha en reservation i det här sammanhanget. Problemet för den nuvarande regeringen och för alla tidigare regeringar att man är för dålig på att hantera de här sakerna.

Berit Andnor pekade på att det nu finns en koalitionsregering och att det skulle vara särskilt problematiskt. Man kan väl säga att det inte var mindre problematiskt när det fanns en regering med samverkanspartier.

Det här är inte önskvärt. Man måste eftersträva att ha goda remisstider, och det är KU:s åsikt nu när det gäller den nuvarande regeringen och har varit när det gällt de tidigare regeringarna. Det finns inte olika måttstockar i majoritetens ställningstagande här. Däremot kan man möjligtvis fundera på om det finns i reservationen.

Anf. 152 KARL SIGFRID (m):

Herr talman! Undersökningar har visat att ungefär 80 procent av de beslut som fattas i den här kammaren och i andra nationella parlament runt om i Europa syftar till att anpassa lagen till EU:s regelverk. De beslut som fattas av Europaparlamentet och ministerrådet just nu kommer att resultera i nya svenska lagar om ett par år. Därför är den del av granskningen som rör information om EU:s beslutsprocesser av stor betydelse.

Det är regeringen som ansvarar för att informera riksdagen om vad som sker i EU-parlamentet. Syftet med informationen är inte bara att riksdagsledamöter ska kunna följa EU:s processer utan också att diskussionerna ska komma medborgarna till del.

En utmaning i det avseendet är att EU:s beslutsprocesser framstår som ganska svårbegripliga, både för allmänheten och för de riksdagsledamöter som försöker följa ett direktiv eller rambeslut på vägen genom EU-maskineriet. Den som försöker sätta sig in i ett EU-ärende konfronteras med begrepp som A-punkter, B-punkter, falska B-punkter, utskottsrapportörer, skuggrapportörer, Corepermöten och så vidare.

Regeringen har tillsammans med riksdagen och partierna en skyldighet att så gott det går skapa en tydlig bild av allt detta. Partierna har dessutom en skyldighet att förtydliga sina positioner och att redovisa för väljarna hur de förvaltar sina mandat.

För att den allmänna debatten ska bli meningsfull och kunna resultera i en mer genomtänkt svensk position måste regeringens information om EU-ärenden komma tidigt i processen, alltså innan man har fattat beslut och innan positionerna är låsta.

Om vi menar allvar med att medborgarna ska vara involverade i EU-samarbetet måste vi också lägga upp arbetet på ett sätt som gör att medborgarnas engagemang får konsekvenser för den förda politiken. Det är få människor som är intresserade av att engagera sig i processer om de är uppgjorda och avgjorda på förhand.

Enligt regeringsformen ska regeringen identifiera de frågor som kan vara av intresse för riksdagen. I de frågorna ska regeringen ge en fullständig bild av vilka ståndpunkter som den intar. Ståndpunkterna bör självklart beskrivas konkret och i stor detalj.

Enligt nya riksdagsordningen ska riksdagens utskott själva välja ut frågor som man tycker är särskilt viktiga och begära information om dem. Men i och med att det är regeringen som kontrollerar informationen till riksdagen kan riksdagsutskotten lätt hamna i ett moment 22. Om de inte känner till regeringens förhållanden vet de inte heller vilken information de ska begära. I samma beroendetilstånd befinner sig allmänheten. Därför är det viktigt att regeringen tar sin informationsplikt på allvar.

Även en ståndpunkt som tidigare har förankrats i riksdagen kan behöva förankras igen innan den förs fram i EU-kretsen. Det gäller exempelvis om ståndpunkten förankrades för så länge sedan att det kan råda oklarheter om huruvida den fortfarande är aktuell eller om det sker annat som skapar osäkerhet om vad regeringens ståndpunkt är. Naturligtvis ska ståndpunkter inte bara redovisas på förhand utan också återrapporteras i efterhand.

Lika viktigt som att regeringen informerar andra om vad som sker och vad den gör är att den håller sig själv informerad, det vill säga att den tar sig tid att lyssna. Innan EU-beslut fattas ska därför remissinstanser få ge sin syn på politiska förslag, även i EU-sammanhang. Det är en förutsättning för att styrkor och svagheter i de svenska ståndpunkterna ska bli ordentligt belysta.

I samband med dramatiska händelser, till exempel terrorhandlingar, är det lätt hänt att politiker som ska visa sig handlingskraftiga agerar förhastat och ignorerar behovet av att granska lagstiftningens negativa sidoeffekter. Ofta kommer de negativa sidoeffekterna i form av en urholkad rätt till privatliv och beskuren yttrandefrihet. Det är i just de situationerna, när förtroendevalda har en tendens att agera irrationellt och driva igenom alltför långtgående lagstiftning, som beredningskravet verkligen behövs.

Med det instämmer jag i bifallsyrkandet till utskottets förslag.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 28 januari.)

Föredrogs
konstitutionsutskottets betänkande 2008/09:KU12
Justitieombudsmännens ämbetsberättelse (redog. 2008/09:JO1).

Anf. 153 BERIT ANDNOR (s):

Herr talman! Här finns inga reservationer till betänkandet och inte heller några särskilda yttranden. Det innebär dock inte att detta betänkande inte skulle vara viktigt, för det är det. Det handlar om justitieombudsmännens ämbetsberättelse som är en viktig redogörelse. Utskottet har fått en mycket fin och ingående redogörelse från våra justitieombudsmän om verksamheten från den 1 juli 2007 till den 30 juni 2008.

Denna viktiga redogörelse hoppas vi att många tar till sig. Den säger nämligen mycket om hur tillståndet är i landet och om vad som händer. Det är en mycket intressant läsning som väcker många frågor och funderingar.

Jag hoppas att vi gemensamt kan hjälpas åt att försöka skapa ett större intresse för denna ämbetsberättelse. Jag tror att till exempel socialförsäkringsutskottet skulle ha ganska stort intresse av att gå djupare in i ämbetsberättelsen och i vad den har att berätta. Det är stor dramatik som döljer sig bakom den mycket stora ökning av anmälningar som man har sett när det gäller Försäkringskassans verksamhet.

Vore jag aktiv inom det området skulle jag nog börja fundera på vad det är som gör att människor far så illa att de vänder sig till Justitieombudsmannen med de anmälningar som man har gjort. Det är en oerhörd dramatik i detta.

Det var bara ett litet område. Det finns många fler områden att säga mycket mer om. Jag ska inte göra det. Jag vill bara på detta sätt understryka vikten av att de synpunkter och kunskaper som finns i ämbetsberättelsen tas till vara.

Anf. 154 PER BILL (m):

Herr talman! Jag tror att det är tredje året i rad som jag går upp efter ordföranden. Jag brukar börja med att instämma i vad ordföranden har sagt i just detta ärende, så också denna gång.

Vi har tyckt att det borde finnas ett sätt, precis som ordföranden sade, att öka intresset för denna tjocka och viktiga ämbetsberättelse. Jag var ett tag inne på att det kanske var en större hearing som skulle hållas i riksdagen i samband med överlämnandet, men det är en tanke som jag har släppt. I stället tror jag att det ligger mycket i att till exempel socialförsäkringsutskottet och några andra utskott som är tydligt berörda av de olika delarna i denna ämbetsberättelse tar ordentliga kontakter och ser till att de får dit justitieombudsmännen så att de mer i detalj kan redogöra inte för enskilda ärenden utan för de trender som faktiskt går att utläsa ur detta.

I och med detta tror jag att jag till nästa år kanske inte behöver gå upp och säga att vi i utskottet ska fundera på hur vi ska göra detta ännu bättre, utan möjligen kommer jag nästa år att gå upp och säga att de första stegen nu har tagits till bättre kontakter mellan de berörda utskotten och justitieombudsmännen i samband med överlämnandet av ämbetsberättelsen.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 28 januari.)

Prot. 2008/09:60
21 januari

*Justitieombudsmännens
ämbetsberättelse*

17 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 20 januari

2008/09:494 Aktörssamverkan

av *Carina Hägg* (s)
till statsrådet *Gunilla Carlsson* (m)

2008/09:495 Val i Kongo-Brazzaville

av *Carina Hägg* (s)
till utrikesminister *Carl Bildt* (m)

2008/09:496 Importen av smittbärande hundar

av *Catharina Bråkenhielm* (s)
till jordbruksminister *Eskil Erlandsson* (c)

2008/09:497 Småskalig livsmedelsproduktion

av tredje vice talman *Liselott Hagberg* (fp)
till jordbruksminister *Eskil Erlandsson* (c)

2008/09:498 IUC

av *Lars Mejern Larsson* (s)
till näringsminister *Maud Olofsson* (c)

2008/09:499 Gårdsförsäljning av vin

av *Christer Nylander* (fp)
till socialminister *Göran Hågglund* (kd)

2008/09:500 Beskattning av enklare fritidshus

av *Marie Engström* (v)
till finansminister *Anders Borg* (m)

2008/09:501 Sveriges deltagande i Arianeprogrammet

av *Désirée Pethrus Engström* (kd)
till näringsminister *Maud Olofsson* (c)

2008/09:502 Svenska företagsinvesteringar i Israel

av *Ameer Sachet* (s)
till näringsminister *Maud Olofsson* (c)

2008/09:503 Handel med Israel

av *Ameer Sachet* (s)
till statsrådet *Ewa Björling* (m)

- 2008/09:504 Riskkapitalföretagens lån och storbankerna**
av *Birgitta Eriksson* (s)
till statsrådet Mats Odell (kd)
- 2008/09:505 Arbetslösheten i Västra Götalands västra valkrets**
av *Birgitta Eriksson* (s)
till arbetsmarknadsminister Sven Otto Littorin (m)
- 2008/09:506 Arbetslöshet och självmord**
av *Birgitta Eriksson* (s)
till statsrådet Maria Larsson (kd)
- 2008/09:507 Kostnaden för utanförskapet i eurosamarbetet**
av *Marie Weibull Kornias* (m)
till statsrådet Cecilia Malmström (fp)

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 27 januari.

18 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmäldes att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 21 januari

- 2008/09:458 Hatbrott som prioriterat område för rättsväsendet**
av *Marianne Berg* (v)
till justitieminister Beatrice Ask (m)
- 2008/09:459 Birtukan Mideksa**
av *Carina Hägg* (s)
till utrikesminister Carl Bildt (m)
- 2008/09:460 EU och Afrikanska unionen**
av *Carina Hägg* (s)
till utrikesminister Carl Bildt (m)
- 2008/09:461 Europarådet**
av *Carina Hägg* (s)
till utrikesminister Carl Bildt (m)
- 2008/09:462 Gaza**
av *Carina Hägg* (s)
till utrikesminister Carl Bildt (m)
- 2008/09:463 Evakuering från Gaza**
av *Carina Hägg* (s)
till utrikesminister Carl Bildt (m)
- 2008/09:468 Fyrverkerier**
av *Helene Petersson* i Stockaryd (s)
till försvarsminister Sten Tolgfors (m)

2008/09:472 Försäljning av Orrefors glas- och arkivsamlingar

av *Marie Weibull Kornias* (m)
till näringsminister Maud Olofsson (c)

2008/09:473 Åtgärder med anledning av varsel på Volvo i Umeå

av *LiseLotte Olsson* (v)
till näringsminister Maud Olofsson (c)

2008/09:474 Framtiden för anställda hos olika myndigheter i Östersund

av *Berit Andnor* (s)
till näringsminister Maud Olofsson (c)

2008/09:475 Behovet av en reviderad mutlagstiftning

av *Marie Weibull Kornias* (m)
till justitieminister Beatrice Ask (m)

2008/09:477 Åtgärder med anledning av varsel på Volvo i Skövde

av *Egon Frid* (v)
till näringsminister Maud Olofsson (c)

2008/09:478 Antisemitiskt våld i Sverige mot svenska medborgare

av *Lennart Sacrédeus* (kd)
till justitieminister Beatrice Ask (m)

2008/09:479 Utvärdering av barnkonventionen

av *Ronny Olander* (s)
till socialminister Göran Hägglund (kd)

2008/09:480 Havandeskapspenning för enskilda näringsidkare

av *Marie Engström* (v)
till näringsminister Maud Olofsson (c)

2008/09:481 Glasindustrin i Kalmar län

av *Désirée Liljevall* (s)
till näringsminister Maud Olofsson (c)

2008/09:482 Utredningar av misshandelsbrott

av *Lars-Ivar Ericson* (c)
till justitieminister Beatrice Ask (m)

2008/09:483 Transportflödena över Öresund

av *Marie Weibull Kornias* (m)
till statsrådet Åsa Torstensson (c)

2008/09:484 Fallande järnmalmpriser

av *Britta Rådström* (s)
till näringsminister Maud Olofsson (c)

2008/09:485 Artistskatten och idrotten

av *Lars Wegendal* (s)
till kulturminister Lena Adelsohn Liljeroth (m)

2008/09:486 Arbetsmiljöinspektörer

av *Krister Örnfjäder* (s)
till arbetsmarknadsminister Sven Otto Littorin (m)

2008/09:487 Företagare i skärgården och dagskassorna

av *Krister Örnfjäder* (s)
till näringsminister Maud Olofsson (c)

Prot. 2008/09:60
21 januari

2008/09:488 Polisens budget för 2009
av *Krister Örnfäder* (s)
till justitieminister Beatrice Ask (m)
2008/09:489 Valobservatörer till Aceh
av *Hans Linde* (v)
till utrikesminister Carl Bildt (m)

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 27 januari.

19 § Kammaren åtskildes kl. 18.38.

Förhandlingarna leddes
av förste vice talmannen från sammanträdets början till och med 5 §
anf. 25 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till och med 7 § anf. 57 (delvis),
av förste vice talmannen därefter till och med 9 § anf. 93 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till och med 14 § anf. 125 (delvis) och
av förste vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

ULF CHRISTOFFERSSON

/Eva-Lena Ekman

1 § Justering av protokoll.....	1
2 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer.....	1
3 § Hänvisning av ärenden till utskott	2
4 § Alkoholfrågor.....	3
Socialutskottets betänkande 2008/09:SoU12	3
Anf. 1 MAGDALENA ANDERSSON (m).....	3
Anf. 2 CHRISTER ENGELHARDT (s).....	3
Anf. 3 JAN R ANDERSSON (m)	5
Anf. 4 CHRISTER ENGELHARDT (s) replik	8
Anf. 5 JAN R ANDERSSON (m) replik	8
Anf. 6 CHRISTER ENGELHARDT (s) replik	9
Anf. 7 JAN R ANDERSSON (m) replik	9
Anf. 8 LARS-IVAR ERICSON (c)	10
Anf. 9 CHRISTER ENGELHARDT (s) replik	12
Anf. 10 LARS-IVAR ERICSON (c) replik.....	12
Anf. 11 ELINA LINNA (v).....	12
Anf. 12 JAN LINDHOLM (mp).....	14
Anf. 13 EGON FRID (v).....	17
Anf. 14 JAN R ANDERSSON (m) replik	19
Anf. 15 EGON FRID (v) replik.....	19
Anf. 16 JAN R ANDERSSON (m) replik	20
Anf. 17 EGON FRID (v) replik.....	20
Anf. 18 BARBRO WESTERHOLM (fp).....	21
(Beslut fattades under 11 §.).....	22
5 § Namnlagen.....	22
Civilutskottets betänkande 2008/09:CU12	22
Anf. 19 FREDRIK LUNDH (s).....	22
Anf. 20 LISELOTTE OLSSON (v).....	23
Anf. 21 JAN LINDHOLM (mp).....	25
Anf. 22 INGER RENÉ (m).....	26
Anf. 23 LENNART PETTERSSON (c)	27
Anf. 24 LARS TYSKLIND (fp).....	28
Anf. 25 YVONNE ANDERSSON (kd).....	29
(Beslut fattades under 11 §.).....	30
6 § Sjöfylleri	31
Civilutskottets betänkande 2008/09:CU13	31
Anf. 26 EGON FRID (v).....	31
Anf. 27 JAN LINDHOLM (mp).....	32
Anf. 28 ANTI AVSAN (m).....	33
Anf. 29 EGON FRID (v) replik.....	36
Anf. 30 ANTI AVSAN (m) replik.....	36
Anf. 31 EGON FRID (v) replik.....	37
Anf. 32 ANTI AVSAN (m) replik.....	37
Anf. 33 LENNART PETTERSSON (c)	38
Anf. 34 LARS TYSKLIND (fp).....	39

Anf. 35	GUNNAR SANDBERG (s)	40
Anf. 36	ANTI AVSAN (m) replik	41
Anf. 37	GUNNAR SANDBERG (s) replik	41
Anf. 38	ANTI AVSAN (m) replik	42
Anf. 39	GUNNAR SANDBERG (s) replik	42
Anf. 40	INGEMAR VÄNERLÖV (kd)	43
Anf. 41	EGON FRID (v)	43
Anf. 42	LARS TYSKLIND (fp) replik	43
Anf. 43	EGON FRID (v) replik	44
Anf. 44	LARS TYSKLIND (fp) replik	44
Anf. 45	EGON FRID (v) replik	45
Anf. 46	ANTI AVSAN (m) replik	45
Anf. 47	EGON FRID (v) replik	46
Anf. 48	ANTI AVSAN (m) replik	46
Anf. 49	EGON FRID (v) replik	47
	(Beslut fattades under 11 §.)	47
7 §	Associationsrättsliga frågor	47
	Civilutskottets betänkande 2008/09:CU14	47
Anf. 50	HANNAH BERGSTEDT (s)	47
Anf. 51	EGON FRID (v)	49
Anf. 52	JAN LINDHOLM (mp)	50
Anf. 53	ANDREAS NORLÉN (m)	52
Anf. 54	HANNAH BERGSTEDT (s) replik	55
Anf. 55	ANDREAS NORLÉN (m) replik	55
Anf. 56	HANNAH BERGSTEDT (s) replik	56
Anf. 57	ANDREAS NORLÉN (m) replik	56
Anf. 58	LENNART PETTERSSON (c)	57
Anf. 59	EGON FRID (v) replik	58
Anf. 60	LENNART PETTERSSON (c) replik	59
Anf. 61	EGON FRID (v) replik	59
Anf. 62	LENNART PETTERSSON (c) replik	59
Anf. 63	LARS TYSKLIND (fp)	60
Anf. 64	HANNAH BERGSTEDT (s) replik	61
Anf. 65	LARS TYSKLIND (fp) replik	62
Anf. 66	HANNAH BERGSTEDT (s) replik	62
Anf. 67	LARS TYSKLIND (fp) replik	62
Anf. 68	YVONNE ANDERSSON (kd)	63
	(Beslut fattades under 11 §.)	63
8 §	Arvsrättsliga frågor	64
	Civilutskottets betänkande 2008/09:CU15	64
Anf. 69	LISELOTTE OLSSON (v)	64
Anf. 70	ANTI AVSAN (m)	65
Anf. 71	LENNART PETTERSSON (c)	66
Anf. 72	YVONNE ANDERSSON (kd)	67
	(Beslut fattades under 11 §.)	68
9 §	Statliga företag	68
	Näringsutskottets betänkande 2008/09:NU4	68
Anf. 73	ALF ERIKSSON (s)	68

Anf. 74 KENT PERSSON (v)	70
Anf. 75 PER BOLUND (mp)	72
Anf. 76 KARIN PILSÄTER (fp).....	74
Anf. 77 KENT PERSSON (v) replik	77
Anf. 78 KARIN PILSÄTER (fp) replik	78
Anf. 79 KENT PERSSON (v) replik	78
Anf. 80 KARIN PILSÄTER (fp) replik	79
Anf. 81 ALF ERIKSSON (s) replik	79
Anf. 82 KARIN PILSÄTER (fp) replik	80
Anf. 83 ALF ERIKSSON (s) replik	80
Anf. 84 KARIN PILSÄTER (fp) replik	80
Anf. 85 PER BOLUND (mp) replik	81
Anf. 86 KARIN PILSÄTER (fp) replik	81
Anf. 87 PER BOLUND (mp) replik	82
Anf. 88 KARIN PILSÄTER (fp) replik	83
Anf. 89 HANS ROTHENBERG (m).....	83
Anf. 90 ALF ERIKSSON (s) replik	85
Anf. 91 HANS ROTHENBERG (m) replik	86
Anf. 92 ALF ERIKSSON (s) replik	86
Anf. 93 HANS ROTHENBERG (m) replik	87
Anf. 94 KENT PERSSON (v) replik	87
Anf. 95 HANS ROTHENBERG (m) replik	87
Anf. 96 KENT PERSSON (v) replik	88
Anf. 97 HANS ROTHENBERG (m) replik	89
(Beslut fattades under 11 §.).....	89
10 § Kommunala kompetensfrågor m.m.	89
Konstitutionsutskottets betänkande 2008/09:KU5	89
Anf. 98 PHIA ANDERSSON (s)	89
Anf. 99 MARIANNE BERG (v)	91
Anf. 100 MIKAEL JOHANSSON (mp)	93
Anf. 101 BJÖRN LEIVIK (m)	94
Anf. 102 PHIA ANDERSSON (s) replik	95
Anf. 103 BJÖRN LEIVIK (m) replik	95
Anf. 104 PHIA ANDERSSON (s) replik	95
Anf. 105 BJÖRN LEIVIK (m) replik	95
Anf. 106 ANNIE JOHANSSON (c).....	96
Anf. 107 MIKAEL JOHANSSON (mp) replik	97
Anf. 108 ANNIE JOHANSSON (c) replik.....	98
Anf. 109 MIKAEL JOHANSSON (mp) replik	98
Anf. 110 ANNIE JOHANSSON (c) replik.....	99
Anf. 111 CECILIA WIGSTRÖM i Göteborg (fp)	99
(forts. 12 §).....	100
Ajournering.....	100
Återupptagna förhandlingar	100
11 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde.....	100
SoU12 Alkoholfrågor	100
CU12 Namnlagen	100

CU13 Sjöfylleri	101
CU14 Associationsrättsliga frågor	101
CU15 Arvsrättsliga frågor	102
NU4 Statliga företag	102
12 § (forts. från 10 §) Kommunala kompetensfrågor m.m.	
(forts. KU5)	103
Anf. 112 PHIA ANDERSSON (s) replik	103
Anf. 113 CECILIA WIGSTRÖM i Göteborg (fp) replik	104
Anf. 114 PHIA ANDERSSON (s) replik	104
Anf. 115 CECILIA WIGSTRÖM i Göteborg (fp) replik	104
Anf. 116 MIKAEL JOHANSSON (mp) replik	105
Anf. 117 CECILIA WIGSTRÖM i Göteborg (fp) replik	105
Anf. 118 MIKAEL JOHANSSON (mp) replik	106
Anf. 119 CECILIA WIGSTRÖM i Göteborg (fp) replik	106
Anf. 120 INGVAR SVENSSON (kd)	107
(Beslut skulle fattas den 28 januari.)	107
13 § Allmänna helgdagar m.m.	108
Konstitutionsutskottets betänkande 2008/09:KU6	108
Anf. 121 EVA BENGTSON SKOGSBERG (m)	108
Anf. 122 BETTY MALMBERG (m)	109
Anf. 123 MARIANNE BERG (v)	110
(Beslut skulle fattas den 28 januari.)	110
14 § Författningsfrågor	111
Konstitutionsutskottets betänkande 2008/09:KU9	111
Anf. 124 MORGAN JOHANSSON (s)	111
Anf. 125 MARGARETA CEDERFELT (m)	113
Anf. 126 ANNIE JOHANSSON (c)	114
Anf. 127 MORGAN JOHANSSON (s) replik	116
Anf. 128 ANNIE JOHANSSON (c) replik	117
Anf. 129 MORGAN JOHANSSON (s) replik	117
Anf. 130 ANNIE JOHANSSON (c) replik	118
Anf. 131 CECILIA WIGSTRÖM i Göteborg (fp)	119
Anf. 132 MORGAN JOHANSSON (s) replik	120
Anf. 133 CECILIA WIGSTRÖM i Göteborg (fp) replik	121
Anf. 134 MORGAN JOHANSSON (s) replik	121
Anf. 135 CECILIA WIGSTRÖM i Göteborg (fp) replik	122
Anf. 136 INGVAR SVENSSON (kd)	122
Anf. 137 MARIANNE BERG (v)	123
(Beslut skulle fattas den 28 januari.)	124
15 § Granskning av statsrådets tjänsteutövning och regeringsärendenas handläggning	124
Konstitutionsutskottets betänkande 2008/09:KU10	124
Anf. 138 BERIT ANDNOR (s)	124
Anf. 139 MARIANNE BERG (v)	127
Anf. 140 MIKAEL JOHANSSON (mp)	128
Anf. 141 MARGARETA CEDERFELT (m)	128
Anf. 142 BERIT ANDNOR (s) replik	130
Anf. 143 MARGARETA CEDERFELT (m) replik	131

Anf. 144 BERIT ANDNOR (s) replik.....	131	Prot. 2008/09:60
Anf. 145 MARGARETA CEDERFELT (m) replik	132	21 januari
Anf. 146 ANNIE JOHANSSON (c).....	132	<hr/>
Anf. 147 INGVAR SVENSSON (kd)	134	
Anf. 148 BERIT ANDNOR (s) replik.....	134	
Anf. 149 INGVAR SVENSSON (kd) replik.....	135	
Anf. 150 BERIT ANDNOR (s) replik.....	135	
Anf. 151 INGVAR SVENSSON (kd) replik.....	136	
Anf. 152 KARL SIGFRID (m).....	136	
(Beslut skulle fattas den 28 januari.)	137	
16 § Justitieombudsmännens ämbetsberättelse	138	
Konstitutionsutskottets betänkande 2008/09:KU12	138	
Anf. 153 BERIT ANDNOR (s)	138	
Anf. 154 PER BILL (m).....	138	
(Beslut skulle fattas den 28 januari.)	139	
17 § Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	139	
18 § Anmälan om skriftliga svar på frågor.....	140	
19 § Kammaren åtskildes kl. 18.38.....	142	

Prot. 2008/09:60
21 januari

Tryck: Elanders, Vällingby 2009